

PB

1201

G22

1900

471
IMTEACHTA AN OIREACHTAIS.
1900

DO CHUNNUIGADH 1 mBAILÉ ÁTA CHIAÍ,
1 mBEALTAINNE, 1900.

leabhar I.

Ar n-a cúig amad
do
CONNRAD NA hEAGLAISE,
1 mBAILÉ ÁTA CHIAÍ.
1902.

SGILLING.

"an claidream soluis

agus

fáinne an lae."

THE WEEKLY ORGAN OF THE GAELIC LEAGUE.

Should be supported by all friends of the Irish Language Movement.

Contains—

The week's news in Irish.

Original prose and poetry in Irish.

Songs in Irish, with music.

Helps to Students of Irish.

All the news of the Irish Language Movement in English.

Special articles in English bearing on the Movement.

Reports of branches, public meetings, correspondents' column, &c., &c.

PRICE ONE PENNY.

Annual Subscription, Post Free, 6s. 6d. Foreign Post, 8s. 8d.

From all Newsagents, or from

THE MANAGER, "An Claidream Soluis,"

24 Upper O'Connell Street, Dublin.

"IRISLEABAR NA GAELIC JOURNAL"

(THE GAELIC JOURNAL).

A Literary Magazine in the Irish Language.

Contains—

Irish texts with notes.

Irish prose and poetry.

Irish folk-lore.

Aids to Students of Irish.

Notes and queries on points of interest.

Should be in the hands of all Students of Irish.

Printed and Published by the Gaelic League.

Price monthly, 6d., post free 6½d. Annual Subscription 6s., post free

From all Newsagents and Booksellers, or direct from

THE MANAGER, "Irisleabar na Gaeltige,"

24 Upper O'Connell Street, Dublin.

Imteacta an Oireactais. 1900

Do Cruinniúdaí 1 mBaire áta Cúat,
1 mBealtaine, 1900.

leabhar I.

Ar n-a cún amach
do
Connrad na Gaeilge,
1 mBaire áta Cúat.

1902.

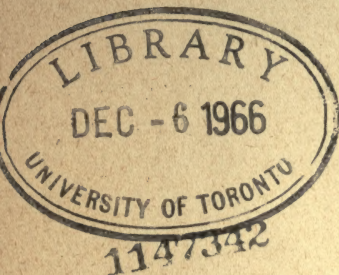
PB
1201
G22
1900

CONNRAÐ NA GAEOILGE.

(FOUNDED 1893).

OBJECTS :—

1. The preservation of Irish as the national language of Ireland, and the extension of its use as a spoken tongue.
2. The study and publication of existing Irish literature, and the cultivation of a modern literature in Irish.

Uaéðaríán:

DOUGLAS HYDE, LL.D.

Leap-uaéðaríán:

REV. PETER O'LEARY, P.P.

REV. M. P. O'HICKEY, D.D.

Coiríoe Snóða

(Elected May, 1902).

J. L. AHERN, B.A.
VERY REV. J. A. ANDERSON, O.S.A.
JAMES CASEY, *Sec.*, *An tOipeádaí*.
J. ST. CLAIR BOYD, M.D.
REV. A. J. CONSIDINE, C.C.
REV. P. S. DINNEEN, M.A.
J. J. DOYLE
REV. P. FORDE, B.D., C.C.
J. A. GLYNN, B.A., *Solr.*, *Chairman*,
Galway Co. Council.
MISS MARY HAYDEN, M.A.
THOMAS HAYES.
MISS MARY KILLEEN.
REV. T. LEE, *Adm.*
J. H. LLOYD, *Editor*, "*Iurleabair*
na GaEOilge."
P. T. MACGINLEY.

FIONAN MAC COLUIM.
CHARLES MACNEILL.
JOHN MACNEILL, B.A.
G. A. MOONAN.
TADHG O'DONOGHUE.
MISS AGNES O'FARRELLY, M.A.
SEAMUS O'KELLY.
DONNCHADH O'LEHANE.
EAMONN O'NEILL.
P. J. O'SHEA.
MICHAEL O'SULLIVAN.
P. H. PEARSE, B.A., B.L., *Hon. Sec.*,
Publication Committee.
W. P. RYAN.
TADHG SCANNELL.
JOHN SWEETMAN, *Chairman*, *Meath*
- Co. Council.

General Secretary :

PATRICK O'DALY.

Treasurer :

S. J. BARRETT.

Editor, "An Cláróeáin Soluir" :

OWEN NAUGHTON.

Manager, "An Cláróeáin Soluir" and "Iurleabair na GaEOilge"

WILLIAM SHANLEY.

Ῥ Ε Δ ἠ ῖ Δ Ὑ .

THE present volume forms Volume I. of "Ἰμπεδῶτα ἀν Οἰπεδῶται, 1900," and contains a record of the proceedings of that year's festival, together with the first prize pieces in the literary competitions. Volume II., containing the first prize collection of folk-tales, has already been published under the title of "Τῆ Στέατα."

The lists of Technical Terms collected in connection with the festivals of 1900, 1901 and 1902 have been held over for publication in a separate volume.

The first volume of "Ἰμπεδῶτα ἀν Οἰπεδῶται, 1901," is now being printed off, and will shortly be issued.

The pieces contained in the following pages have been seen through the press by various editors, under the general superintendence of the Secretary of the Οἰπεδῶται.

Λυγνὰς, 1902.

AN T-OIREACHTAS.

Programme of Proceedings.

Wednesday, May 16th, 1900.

Approximate Timetable for Competitions.

Exhibition Room, Rotunda.			Large Concert Room, Rotunda.		
CHAIRMAN—MR. J. H. LLOYD.			CHAIRMAN—MR. J. MACNEILL.		
SINGING.					
<i>Competition</i>			<i>Competition</i>		
20	Male Voices ...	10 0 a.m.	16	Recitation ...	10 0 a.m.
21	Female Voices	12 0 noon	17	" (Juns.)	11 30 "
	Adjournment	1 30 p.m.	18	Oratory ...	12 0 noon
22	Junior Voices	2 0 "		Adjournment	1 30 p.m.
23	" <i>So maíuró ar nSaeóitSrlán</i> "	2 45 "	19	Dialogue ...	2 0 "
			24 25	Dancing ...	2 30 "

(Competitors should be in attendance at least half an hour before the time announced for their competition, as when one section is completed the next will be proceeded with at once.)

4 p.m.—Informal Reception of Delegates in Gresham Hotel.

7 30 p.m.—ROUND ROOM, ROTUNDA.—THE OIRE-
ACHTAS.

Reception of Delegates, Adjudications
on Competitions, Distribution of
Prizes, Vocal and Instrumental Music
(Irish, Scotch, and Welsh), Reci-
tations and Addresses.

Chairman—DR. DOUGLAS HYDE.

Thursday, May 17th.

10 a.m.—GAELIC LEAGUE ROOMS, 24 Upper O'Connell
Street.—Meeting of Representative Congress.

8 p.m.—ANCIENT CONCERT ROOMS.—Public Meeting.

LUCT STIÚRÇA AN OIREACHTAIS.

(Officers of the Oireachtas).

na MOLTOIRÍ (ADJUDICATORS).

Literature.

DAVID COMYN.

REV. E. HOGAN, S.J., D.Lit.,
F.R.Ü.I.

DOUGLAS HYDE, LL.D.

J. H. LLOYD.

JOHN MACNEILL, B.A.

Tomár O Flannáilte.

REV. M. P. O'HICKEY, D.D., M.R.I.A.

Recitation, Dialogue and Oratory.

EDMUND BURKE, B.A., T.C.D.

DOUGLAS HYDE, LL.D.

J. H. LLOYD.

JOHN MACNEILL, B.A.

REV. M. P. O'HICKEY, D.D., M.R.I.A.

Singing.

ANNIE W. PATTERSON, MUS.

DOC.

J. H. LLOYD.

R. J. O'MULRENIN, M.A.

BRENDAN J. ROGERS.

Dancing.

P. J. LAWLESS, Cork.

R. J. O'MULRENIN, M.A.

P. NALLY, Dublin.

Reachtair na gComórtas -
(Conductor of the Competitions -Rúnaire - - - - -
(Secretary - - - - -Cinneóir - - - - -
(Hon. Treasurer - - - - -- - - - - Pádraig mac Diarmair
- - - - - Patrick H. Pearse).- - - - - Séamur O Cathaigh
- - - - - James Casey).- - - - - Stiobán Bairéad
- - - - - S. J. Barrett.)

Programme.

PART I.

ADDRESS AND RECITATION OF OIREACHTAS ODE PRESIDENT
(DR. DOUGLAS HYDE).

RECEPTION OF DELEGATES FROM MÓD AND EISTEDDFOD.

BAND OF HARPS { "Suir pór pá mo 'Oibean," { THE MISSES. BUTLER,
TWEMLow, PEARSE
AND COLLINS, AND
MR. OWEN LLOYD.

IRISH SONG ... "Ól-dán Séááin uí tuama." ... MR. J. C. DOYLE.
(Accompanied by MR. JAMES M. DOYLE).

WELSH SONG ... "Llwybr yr Wyddfa," ... MISS KATE JENKINS.
(Accompanied by MRS. HUGHES THOMAS).

ADJUDICATION ON COMPETITIONS, 1 TO 12.

IRISH LULLABY "Seo uileo," MR. P. S. O'SHEA.
(Carl Rosa Co.)

IRISH SONG "An Cuilíonn," MISS AGNES TREACY.

HARP SOLO ... { "Peirce de búica, Ríoníe, Carolan }
"Dúisro ós,"
"Madame Maxwell," Carolan } MR. OWEN
"Caitlín Tíuall," Moore } LLOYD.
"Plámceití Caéal Coote," Carolan }
"Máireáil Alarpuim,"
(McDonnell's War March).

SCOTCH SONG "Mairi bhán óg," MR. RODERICK MACLEOD.

IRISH ADDRESS "Anam Típe a Teanfa," MR. P. J. O'SHEA.

IRISH SONG "Siubal a Spáó," MISS H. ROSE-BYRNE.

ADJUDICATION ON COMPETITIONS, 16 TO 25.

IRISH SONGS PRIZE WINNERS.
(Male and Female).

IRISH CHORUS "Dán-molaó na Saeóilge," Carolan, OIREACHTAS CHOIR.

INTERVAL OF FIVE MINUTES.

Programme.

PART II.

IRISH PIPES	{ "William O b'hoim O Baile mágnair," "Raišil na Sgeadóige," ("Miss Thornton's Reel,") "Rácaí Cill Dhara," ("Rakes of Kil- dare,")	MESSRS. ROWSOME AND NALLY, Cumann na b'pob- aithre, Dublin.
-------------	--	--

ADJUDICATION ON COMPETITIONS, 13, 14 AND 15.

IRISH SONG ... "An Dhaigheán Donn," MISS AGNES TREACY.

IRISH SONG ... "Seasán O Duibh an Sleana," MR. P. S. O'SHEA.

IRISH DANCING ... Jig and Reel, ... PRIZE WINNERS.

WELSH SONG ... "O'na byddai 'n haf o hyd," MISS KATE JENKINS.

(Accompanied by MRS. H. HUGHES THOMAS).

RECITATION ... PRIZE WINNERS.

IRISH SONG ... "Choiçín Fhaoiçé," ... MR. J. C. DOYLE.

(Accompanied by MR. JAMES M. DOYLE).

PRESENTATION OF THE WILLIAM O'BRIEN CUP AND THE CLEAVER MEMORIAL
MEDALS.

BAND OF HARPS { "An pilleaó ó fhé Sall," { THE MISSES BUTLER, TWEM-
LOW, PEARSE AND COLLINS,
AND MR. OWEN LLOYD.

SCOTCH SONG ... "Soraidh slán le Fionn-Airridh," MR. R. MACLEOD.

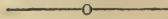
IRISH CHORUS ... "An Spailpín pánaç," OIRÉACHTAS CHOIR.

IRISH SONG ... "Bán Choiç Éireann Óç," MISS H. ROSE-BYRNE.

IRISH PIPES ... Selection, MR. ROWSOME.

Owing to the length of the Programme NO ENCORES can be given.

LIST OF TEST SONGS.

FOR ADULTS (MALE AND FEMALE).

Any one of the following in addition to one of the Competitor's own choosing:—

"Bán Chnoic Éireann Óg."
 "Máire Bhéil Áda hÁinmair."
 "Péarla an Bhoillais Báin."
 "Cailín Dear Chruíte na mbó."

"Éamonn a' Chnuic."
 "Cígearna Mhuirge Eó."
 "An Spailpín Fánaic."
 "Seasán na Duibhí an Shleanna,"

FOR JUNIORS.

"Eibhlín a Múin!" (old version).
 "Páinne Geat an tAe."
 "Ih tmuas gan peata an máoir
 aSam."

"A cuirte mo Chroíde ceir'o íh
 zmuam rin oir."
 "Jimmy mo míle ríóir."

CONDITIONS.

1. Competitions are open to every person, whether resident in Ireland or not, and irrespective of nationality.
2. A competitor may enter for more than one subject.
3. The prizes will be awarded by adjudicators appointed by the Committee, each prize being accompanied by a printed certificate. Adjudicators are debarred from competing in any subject, and their decision shall be final.
4. A prize will be entirely withheld where sufficient merit is not shown.
5. All successful competitions become the property of the Gaelic League (unless otherwise specified), and the rights of publication and of translation of such are strictly reserved.
6. Each composition should bear an assumed name only, and, however many papers be sent in by a competitor, *each* should be accompanied by a sealed envelope marked outside with the assumed name and the number of the competition, and containing the writer's real name and address. This envelope will not be opened till the award has been given. Each paper should be plainly marked at the top with the number of the competition.
7. All compositions must reach the Secretary, An t-Oireachtas, 24 Upper O'Connell Street, Dublin, on or before April 10th, 1900.
8. Compositions should be written in ink upon one side only of the paper; and where practicable it is recommended that they be either type-written or printed. Competitors are also recommended not to employ contractions.
9. Competitors, if required, shall produce proof of the genuineness and originality of their compositions, which must not have been previously published.
10. Unsuccessful competitions will be returned to competitors within two months after the Oireachtas on receipt, by the Secretary, of a written application accompanied by the cost of postage.
11. In the Folk Lore section, the Committee reserve the right of retaining any or all of the papers sent in for competition.
12. Competitors in Singing and Recitation must lodge their names with the Secretary at least one month before the date of the Oireachtas, and in the case of the Recitation Competitions, candidates must furnish the Secretary beforehand with copies of their pieces. Competitors in Singing must furnish the names of their songs to the Secretary at least one month before the date of the Oireachtas, and those who wish a piano accompaniment to be provided for their songs must state that fact when lodging their names, and must at the same time send in either a copy of the accompaniment or the name of the published work in which it is to be found.
13. In the Singing Competitions persons shall be required to sing any Irish song which they themselves may select, together with one song selected by themselves from the above list. All songs sung in the Singing Competitions must be in recognised Irish metres. Professional singers are excluded from competing.
14. Candidates are eligible for the Junior Competitions whose age in May, 1900, does not exceed 16 years. A certificate to this effect, signed by a parent or guardian, shall be required from all Junior Competitors.
15. All poetry shall be written according to recognised Irish metres.
16. In the event of a tie occurring in Competitions 26 and 27 (O'Brien Cup and Cleaver Memorial Medal), between two or more teachers, the prize will be awarded to the one who has obtained the greatest number of *first class passes*.

THE OIREACHTAS.

FOURTH ANNUAL FESTIVAL.

The fourth *Oireachtas* was held in the rooms of the Rotunda, Dublin, on Wednesday, May 16th, 1900.

The gross entries in the competitions very nearly doubled those of the preceding year. In 1899 the entries for all departments amounted to 120, whilst the number this year went up to 207. In the purely literary subjects, such as prose composition and poetry, the entries increased from 58 to 110. In the singing competitions there were 64, against 30 last year; in the recitation section there was a slight decline from 16 to 14; there were 7 entries in oratory against 6; in dancing 12 against 10. These figures show a total in the non-literary sections of 97, as compared with 62 in 1899. What was more gratifying still was that the talent exhibited by the competitors quite excelled anything that has been yet heard or witnessed at these annual gatherings.

The competitions commenced at 10 o'clock a.m., and continued up to 4 o'clock p.m. The singing was taken up in the Round Room, Mr. J. H. Lloyd presiding: while the recitations, oratory, and dancing were proceeded with in the Large Concert Room under the presidency of Mr. J. MacNeill, B.A. There was a very large attendance of visitors, particularly in the Round Room, where the singing, which was of a high-class order, attracted a great amount of interest. Afterwards the Executive Committee held an informal reception in the Gresham Hotel, O'Connell Street, at which a great number of the delegates and competitors were present. The party were received by the President, Dr. Douglas Hyde, the Secretary, and other officers. A light luncheon was partaken of, during which the delegates conversed freely in the old language. In the evening at 7.30 the *Oireachtas* assembly—one of the most magnificent gatherings seen in Dublin in recent years—was held in the Round Room. The floor and gallery were packed. The

audience followed the proceedings with rapt attention, and at periods the enthusiasm was boundless.

The president of the Gaelic League, Dr. Douglas Hyde, occupied the chair, and he was supported on the platform, over which the familiar motto "Céad Míle Fáilte" was displayed, by a large number of gentlemen prominently connected with the Gaelic movement, including the vice-president, Rev. M. P. O'Hickey, D.D., M.R.I.A., Professor of Irish, Maynooth College; Rev. Dr. Loughran, Dromintee, Newry; Mr. T. D. Sullivan, M.P.; and Mr. John O'Leary. Amongst those also present were—Rev. F. Camenen, S.J., Paris; Dr. George Sigerson, F.R.U.I.; Chas. Dawson, Rev. J. C. M'Erlean, S.J.; Rev. J. A. Callaghan, C.C.; Rev. J. P. Nowlan, S.J., M.A., F.R.U.I.; John M'Neill, B.A.; J. H. Lloyd, Editor, *Gaelic Journal*; P. H. Pearse, J. Hogan, B.A.; T. A. Murphy, B.A.; S. J. Barrett, hon. treasurer, Gaelic League; C. J. Murphy, M.A.; Thomas Concanon, organiser, Gaelic League; C. MacNeill, hon. sec., Gaelic League; James Casey, sec., *Oireachtas*; Alf. Webb, J. P. Kenny, P.L.G.; Dr. Lynch, Ballyvourney; R. J. O'Mulrennin, M.A.; P. J. O'Shea, Belfast; Miss Norma Borthwick, Miss Barbara Kiely, Brendan Rogers, Dr. and Mrs. Tuohy, Rev. W. Gleeson, Oaklands, California; Rev. Fr. Gallagher, Amboy, Illinois; Rev. Fr. M'Philips, Monaghan; Dr. Bellingham Brady, Assistant-Commissioner, Intermediate Education; E. Cadic, F.R.U.I.; Lord Edmund Fitzmaurice, Rev. T. M'Nulty, M.A., Staffordshire; P. J. Merriman, M.A.; Dr. Heron, Blackrock; Rev. Bro. R. Maxwell, C. O'Neill, A. M'Glynn, J. Reddington, M. Connolly, Galway; E. E. Fournier, G. A. Moonan, Owen Lloyd, Rev. J. Anderson, O.S.A.; P. Young, Rev. J. Darlington, S.J., M.A., F.R.U.I.; Rev. E. Hogan, S.J., D. Litt., F.R.U.I.; Rev. L. O'Byrne, P.P., Arklow; J. Kinsella, P.L.G.; F. O'Neill, A. M'Glynn, C.C., M.R.I.A.; F. M'Collum, J. A. Keane, J. O'Kiersey, London; T. O. Russell, and a large number of public and representative men from Dublin and all parts of Ireland, and of Irishmen resident in Great Britain. There were very many ladies in the audience.

The President, who was received with loud applause, first addressed the meeting in Irish, and said—

Δ μινά υαιρτε αςυρ α θαοινε υαιρτε,—

1 n-annm Cónaíre na Saebúirge, asyr amac ó mo éiríde réin, cuimh ríomáib reáct scéad míle fáilte annro anoct.

He afterwards recited the *Oireachtas* Ode, specially written by him for the occasion, which evoked boundless enthusiasm.

I.

II.

Ann rin do tús ré daoine le teacht i gcionn na tíre
 Glaoó ré ar clannais míleadó 7 tángadóirí ann ro,
 Do tús Sé dóirí mar reatb na coillte le n-a gcpannaib
 Na pléibte le n-a ngleanntaib ip na páirceanna gan ceó
 Do tús Sé dóirí an t-eallaic ag beaúgaó ar an talam,
 Na héirg ag rnam na mara, ip níor pás ré iad gan reól,
 Do b' doirbinn a plúge beata fan típ lán bainne 'r meala,
 Móirféara breága geala, 7 éanlaic déanaí ceoil.

III.

IV.

V.

VI.

Cúirimís fóir i n-Éirinn go h-áirde ar bárr na pléibte
 An rplanc atámaoio féirdeadh 'mí ann rin 7 ann ro,
 Tabairt soluir do na daoimib faoi doirdeas na hoirde,
 Ó daoib go daoib na tíne go brioimáir ir go beo.
 Cuirimís fop as féirdeadh anocht ar fear na hÉiréann
 Com lonnraic leir na réaltaib as tabairt soluir móir
 Gan ceo
 Solur amearg na mílte, solur i lár an éiríde-rtig,
 Solur a tús ó'n t-Saoirse, 'r ní múcfaidear é go deo.

Dr. Hyde then addressed the audience in English. He said:—

Ladies and gentlemen, English speakers, I greet you last but not less sincerely. I also offer to you on behalf of the Gaelic League a hundred thousand welcomes. (Applause). You are here to-night not because you understand the National language of Ireland, but because you would wish to understand it. (Applause). You are here to-night because the heart of Ireland is appreciating ever more and more the scope of the Gaelic League, and because you understand the absolute necessity of the work upon which the Gaelic League is employed. (Applause). That work, without distinction of politics, or sect, or religion, appeals to the inner consciousness of the Irish race and of the Irish heart. (Applause). We have, during the last year since we met here, accomplished extraordinary things. We have evolved not only a large quantity of popular enthusiasm, but we have also discovered what even we ourselves hardly knew was there, a rich and flowing vein of Irish literature. (Applause). The quantity of admirable prose works that have been reproduced in our own Irish papers and in the other papers of Ireland that print Irish has been a surprise even to those who set most store on the efforts of the Irish heart. (Applause). Again, on behalf of the Gaelic League I offer you a hundred thousand welcomes, and we will now proceed with the telegrams that have come in from all parts of the world. (Applause).

The following telegrams were then read:—

From Buenos Aires Branch.

“Éirfe uapal nír na naom. mór pása an oiréce tagann an tá pá
óeimead,—Argentina.”

From Gaelic League of America, New York.

“To Connradh na Gaedhilge, Atheliath. Beannacht o Chonnradh Aimerioca ar an *Oireachtas*. Rath nios fearr gach bliadhain orraibh. Mac Risteaird, Uachtaran Connradh, Aimerioca.”

From New York Gaelic Society.

“Teidh air aghaidh. Go mbadh buan lan brioghmhar d'Eirinn an *iOireachtas*. Ta cuig punt deug air an muir dhaoibh Cumann na Gaedhilge.”

From *Irish World*, New York.

“Σο παῖς ἀν τ-ἀὸ ἀμ ἀν Οἰρεάκταρ. Σιν ζυῖε ἀν τ-Σαοζαῖλ ἔμπεαν-
ναῖς.”—Mac Siollaínaid. Patrick Ford.

From Chicago.

“Ta caogad dollar ar bealach chugaibh go mbuaidhidh Dia libh.
Stephen O'Brien.”

From Galway Branch.

“Beannacht on Iarthar chugaibh o chraoibh na Gaillimhe.”

“To Dr. Hyde, Rotunda, Dublin.

“Mo bheannacht don *Oireachtas* o mo chroidhe amach. Seacht fearr
go raibh sibh bliadhain o ndiu. O'Flannghaile, Londain.”

From Macroom Branch.

“Buaidh agus treise leibh guidheann muintir Mhagheromda. Ru-
naire.”

“Beannacht De ar an obair. Pupils, Convent School, Stradbally,
Waterford.”

From London Branch.

“Sonas ar bhur nobair anocht. Teanga na nGaodhal a buadh.
Connradh Gaedhilge, Lunndain. O Faithigh, Uachdaran.”

From Kilkenny.

“Buair 7 t-éire do'n Oireáctar. So n-éimíró an gnó túb so zeal.
neart 7 pláinte do cáirtoib na héireann, 7 céad míle fáilte roim
éilinn na bfiann. páraic Mac Ceanglaí.”

“Very hearty congratulations on your success. Cumann Eireannach
Og, Cork.”

From Inverness to Secretary, *Oireachtas*, Dublin.

“Delegates appointed unable to attend; MacLeod will represent us;
best wishes for grand successful gathering from the Mod.—MacIntosh.”

From Liverpool to *Oireachtas* Committee, 24 Upper O'Connell St., Dublin.

“Regret exceptional and unavoidable circumstances prevent our
having the pleasure of attending the *Oireachtas* to-day, and on behalf of
the Executive of this year's Royal National Eisteddfod to be held Sep-
tember next, we wish you all success.—William Evans, Chairman; Llew
Wynne, General Secretary.”

Captain De la Hoyde wrote from Brussels—

“Buairó 7 Beannaíct do'n Oireachtas 7 do chúir na Saeóilge.”

Letters of apology were also received from Mr. W. J. Starkie, Resident Commissioner of National Education; Very Rev. N. J. Brennan, C.S.Sp., President, Rockwell College; Mr. Horace Plunkett, M.P.; the Right Hon. the Lord Mayor of Dublin, &c. :—

“Rockwell College, Cashel, May 12th, 1900.

“Gentlemen—I thank you for your kind invitation to the *Oireachtas* on Wednesday next. I should be delighted to be present, but I fear other engagements will render it impossible for me to do so. I wish your meeting every success.

“Yours sincerely, N. J. BRENNAN.”

“Board of National Education, Marlborough Street,
“Dublin, May 12th, 1900.

“Mr. W. J. M. Starkie begs to thank the Executive Committee of the Gaelic League for their kind invitation for the *Oireachtas* on May 16, but regrets that his engagements prevent him availing of it.”

“House of Commons.

“Mr. Horace Plunkett much regrets that absence from Dublin will prevent his having the honour of being present at the *Oireachtas* on the 16th inst.”

“Mansion House, Dublin, 15th May, 1900.

“The Secretary, the Gaelic League, Dublin.

“Dear Sir,—The Lord Mayor desires me to ask you to thank the Executive Committee of the League for their kind invitation for to-morrow (Wednesday) evening, and to express his great regret that he will be unable to be present. He trusts that the concert will prove a great success.

“Yours very truly, FRED. J. ALLEN, Secretary.”

The beautiful performance of the Band of Harps, consisting of the Misses Butler, Twemlow, Pearse and Collins, under the leadership of Mr. Owen Lloyd, followed. The pieces played being—“Sit Down Under My Protection,” and the famous march, “The Return from Fingall.” Mr. J. C. Doyle sang, with much expression, “O’Tuama’s Drinking Song.” Miss Brynwyn Jones, in the absence of Miss Kate Jenkins, followed with a Welsh song “Gwlad y Delyn.” The result of the literary adjudications having been announced, the musical portion of the programme was resumed. Mr. P. S. O’Shea, of the Carl Rosa Opera Company, sang the Irish Lullaby, “Seo Uileo,” with fine effect. Mr. Owen Lloyd then gave a series of superb harp solos,

consisting of "Sir Festus de Burca," "Kathleen Tyrrell," "Charles Coote's planxty," and "Alasdair M'Donnell's War March."

Mr. Roderick MacLeod, who appeared in Highland costume, and was played on to the platform, amidst loud applause, by three Irish pipers, sang the Scotch song, "Mairi bhan Og," in capital style. Some Highlanders present were quite carried away by their enthusiasm, and the audience joined with them to demand the suspension of the rule against encores. Mr. MacLeod then sang "Horo mo nighean donn bhoidheach" with equal success.

Mr. P. J. O'Shea, of Belfast, then delivered the *Oireachtas* Oration. He chose for his subject "Anam Tíre a Teanga," and his cogent and convincing arguments and eloquent delivery won well-merited applause from the audience.

ANAM TÍRE A TEANGA.

(Oráio an Oireáctair).

A Éiraoibín Aoibhín, 7 a daoine uairtí,—

Is minic do cuirtear an ceirt seo orainn, "Cad é an maitear dúinn Šaebíls?" 7 is minic do fheadarpar í, áct, dar liomra, is é an fheadra is oireamnaige do tabairt d'a leitéirín rin de ceirteoir, a náð leir supab í an Šaebíls ar oteanga féin 7 sup cóir dúinn í beir againn mar atá a oteanga féin ag Šac don aicme eile.

Má cuireann Éireannaic ceart a leitéirín rin de ceirt, ceapaim naic féidir dó beir d'áirírib 7 is é is d'óic liom go otearvuigeann leatrgéal uair mar tá pé io-leirgeamail cum teanga a fínnreap d'foğluim.

Tá daoine eile ann, Éireannaig cuir aca, adéarair leat, náð feárrí dom ffrancir d'foğluim, bainfínn ríge beata airtí rin mar is aor marguirbeacta an t-aor ro, áct ní fuil don rílling amáin le baint ar Šaebíls.

Féadamuir go cruinn ar an gceirt seo. Ceapaim go bfuil ruar le reáct míle duine Šac bliadain ag foğluim ffrancire ar ríoil ar fuo na típe seo. Cuirim ceirt ar an gceirteoir. An mó (cá méad) duine aca ro, is d'óic leat, do baineann ríge beata ar ffrancir? Ní fuil beirt ra' céad.

Deirtear go bfuil níor 'mó marguirdeacht ag béal-
peiríde leir an bFrainc 'nā tā ag aon cátaí eile i nÉirinn
7 cloirim nāc bfuil dá pícrí tís ceannuigeachta inr an
gcaatáir rin go bfuil rígníneóir Fraincise ar tuarparóal
aca, 7 ní hé rin amáin é, ní puláir do na rígníneóirí úr
eólar ar ghnótaib eile beir aca reácar Fraincise pul a
otabarrar tuarparóal dóib. Dá píer rin má foglamuig-
tear Fraincise ar ríoil le púil go mbainíó duine ríge
beataó airtí, bíóó píor aige go bfuil a ghnó san rocar, san
taíbe.

Tá muintir na hÉireann meallta le pára bliadantaib
ir dóic leó go ndéanair do na teangta iapaéta ro maí
éigin d'a gclonn, 7 caíto móráin airtí opta. Ir com-
aréta fogluime é adeirto, 7 ní múiníó ar na hártgolaib
na teangta deóráta ro muna mbiaó go bfuil maítear
éigin ionnta. Tá maítear ionnta má foglamuigtear i
gceart iad 7 má cáiteann an ríoláire airtí a dócain 'gá
bpoğluim go mbeir pé i n-ann rmuaineat ionnta agur iad
do labairt i gceart. Ní cpeirim go bfuil aon maítear
o'innleacht, 'nā o'inninn duine i oteangair iapaéta nāc
péirí oó rmuaineat nó cuimneam inntí, agur ir beag
Éireannaó gur péirí leir rmuaineat inr an bFraincise 'nā
inr an nGearmáinir. Sin é an pát go gcaíto a bpuimóir
uata na teangta ro com luat agur do tugarí ríat cúl
ar an ríoil agur dá píer rin biaó pé com maí aca beir
ag iú i nriatí péileacán ar feaó na haimpíe do cáite-
adar ag béal-aírtir na oteangta úr.

Ní mar a céile rin do'n gaeóilg. Tá gheim ag an
oteangair pain ar inntinn an Éireannaig óis nāc bfuil ag
aon teangair eile. Tá pé dall, boóar, agur balb go bfuair
pé i. Ní túirge gnrdeann pé caítege léi 'nā go labpánn
rí leir. Tá anmanna ar na cnocaib, anmanna ar na bailtib,
anmanna ar na haibnib go bfuil bríg leó agur pát leó. Lab-
pánn na hanmanna ro leir d'a aindeóin péin mar do bairt
a pinnreap iad agur do bairteadar gac aon ceann aca le
hainm com hoipeamnáac pain go n-iompuirgí ríat inntinn
an gaeóilgeópa ar rmuaineat inr an gaeóilg láirteac.
Cuipríó na hanmanna ag rmuaineat é mar deirto doaine
tuirgionaca go bfuil an pocal agur an rmuaineat póroa
le céile. Tá bríg agur bpeóinnntinne le n-a leitéiríó reo
o'poclaib, "Súil gpeime," "Dún dá raóar," "Cnoc Maol
Donn," "Cnoc na nEargal," "Slab beápnac," agur na

mílte eile, agus má veipear duine liompa go bfuil pé do péir náduir do'n Éireannaic rmuaineaó do déanamh iní an teangairí ffraincír cóm luat leir an nGaeóilís, deirim leir an bpeari pain nác bfuil fíor aige cao é an bpiú tá le rmuaineaó i oteangairí i n-aon cóir agus sup coríhail a ceann péin le huió glugair.

Admhuigim do péir deallpaim go bfuil pé i gcumar duine rmuaineaó i oteangairí iapaéta má cáiteann pe aim-pir a dóctair 'gá poğluim, aét deirim ar an am gcéatona má cuipear tú Éireannaic ós as poğluim ffraincír agus Gaeóilís ar rsoil agus cóm-oipeaó aimpíre do tabairt 'a múinead, má múinteair i gcéart é sup gearr go mberó pé as rípiobaó i nGaeóilís agus as rmuaineaó innti, aét ní beró beann i n-aon cóir aige ar an ffraincír. Beró an reanpáó fíor go deó—"Dúipeann an dúctar épe fíuilib an cáit." Ír beas an beann do bí as Clár-léiginn na hÉireann ar an ndúctar ro agus tá a pian air, tá doilb-éó na haineolaéta ar ar n-aor ós.

Má veipear daoine nác cóir milleán do tabairt do'n Clár-léiginn mar ná'i tugaóar ceao cum na teangaó ro do múinead deirimpe lib go bfuil an Clár-léiginn mar ba duál dóib, go hóc agus go cionntac, aét ar a fón pain ír uile sup opainn-ne péin atá an loct mar sup fúlaingeamar uata péim léiginn do cup ar bun atá as milleaó agus as lot inntinne na hÉireann ar feao trí glúine.

Ní le bpéirpe binne do cuippear deipeaó leir an milleaó ro, aét le hobair, le hobair, mar ní hiondu 'ná inoé do táinig an milleaó ar Clanna Gaeóeal. Ír fíor sup íopnuig pé linn nuair do tús na Géanna fíatóna a gcúl ar cáair luumnige 7 tá pé ar nóir nime as íte ar bpola 7 ar bpeóla ó foin, aét níor ít pé írteac go rmuoir ionnainn go otí deipeaó na haoipe reo tá gabáil tápaimn.

Tá dócar agaimn go leigirpeamuro ar gcinead ó'n aicío reo. Tá an cinead pin ríapuiríte ar fuo an domáin 7 i gcontabairt beit plugta ruar as cinóib eile, aét cuip-peam córs leir pin fearda le congnam Dé mar tá ar oirpeib 'na dúipeaét, 7 ír micío é.

An Té pinne fíon de'n uirge 7 adubairt le hábriaham go gcuirteóeao Sé pluairíte ar gaimn na trága, tús Sé pin cogar do múintir na hÉireann tá tamall ó foin 7

tuabairt leó. “Seacnaighir!” Cuairtíod poceann an cogair abfup ip tall i mearg na nGaeóeal. Acá glór an cogair as dul i dtreire ó lá go lá. Tug an cogair pain at-anam dúinn, tuit an púicín troidéadta ó n-ár púilib 7 tuigseamar láithead supab i an teanga dútcáir do congarib buirdean le céile niam 7 do coingbeocharó go deó.

Ná'r mór an iongnad ná'r tuig na héireannais padó an fírinne foileir rin. O'pás ór cionn trí milliún duine tír na héireann ar fead an t-octmáó doir deas ro gab tairinn 7 tugadair a n-agaíó ar Roinn na hEórra; pór a bfuirmór púo 7 bí clann aca mar bí na héireannais foirtill 7 raetmar, bí an fuil ba tréine, ba deó, 7 ba glaine ar domán as rputugad i bfeiteannais a gcorp. Ir beas duine rearg do bí na mearg.

Cá bfuil a rioltaró púo? Cá'r gabadair? Cad iméig ortá?

Cad iméigeann ar uirge na Sionna? Cé sup doimín 7 leatán an aba i púo, roir Clár 7 Ciarruige, meargann rí leir an bfairrige mór 7 cailltear i ar nór a cúbráin féin. Sin mar déinead leir na héireannais úo, Rúirínig, Gearmánaig, Francáig, Spáinnig ip ead iad inoiu, 7 ip mór an t-ábhar caointe 7 cumairó dúinn é, mar dá mbiaó teanga a rinnreap i n-úráró aca i tteannta teangaó a dtír comnuiróte ba mór an tairbe o'Éirinn é mar biaó cúil báipe agáinn ar púo na hEórra cum troida ar ár ron 7 cabruagad linn i n-aon cumangad go mbeimír.

Cuairó Éireannais na hEórra amuga uainn inr an trío-máó glún 7 ní bpaam go bpáé aríp iad, 7 imteócharó Éireannais Américá uainn ar an gcuma gceadna munab é toil Dé go gcoingbeocharó riad an Gaeóilg.

Ná bíod aon dearmad ar éinne' na taob ro. Ní fuil aon cuma eile ar ar féidip le buirdean olútuagad le céile acé le teangairó dútcáir. Fuair na lúdaróig amac an pún ro padó 7 tá a pian air, ta comdeangal eatortá. Labpánn an lúdaréad-Rúpac an Rúrip, 7 an lúdaréad-Almánac an Gearmáinip, 7 mar rin dóib, acé tá gad n-aon aca pá gearaib cineál de'n teangairó hebreir do múinead o'á cloinn gibe áit ar domán go mberó pé na comnaróe 7 muna mbiaó pain do beróir plugta ruar 7 mearguigte le cinóib eile míle bliadán ó foín.

Ní teanga bheadh binn an hebréir úd, tá sí tuatalac le ríobhad, ní fuil móran focal innti 7 ip beag é a litirdeacht, aet mar pin féin cuipeann sí i gcumne do na lútardeacha rtair a rinnreap, ip leó féin amáin í, cong-buigeann sí le céile rmaointe an aicme sió go bfuil na daoine reo rgartha ó na céile 7 'na gcomhairde annro ip annrúto ar fud an traoḡail. Bí dá tpeib déas aca ro ann ar otúir, níorí fill ar n-air ó bpaigóimear na Dabilóine aet dá tpeib díob, o'fan na deic gcinn eile annrúto, cáilleadair a oteanga 7 táir pio imtígte nóir rḡamal na mairne.

Do b'fiú do tpeib teanga do ceapad agur do cumad dóib féin muna mbiaó teanga dútcáir aca ceana, mar ní oirpead don teanga iaraetha dóib cóim mair leir an oteangaró do ceappuoir féin. Tá an méir pin do réir nádúir mar gibe fud do cumann agur do ceapann inntleacht daoine ip é pin ip reap o'oirpeann o'a n-inntinn. O'a comartha pain, ní fuil tuairḡs i rtair 'ná i reancurdeacht gur cáit don oream uata ruam a oteanga féin go toileamail agur gur toḡadair eua féin teanga 'daoine eile 'na hionad, aet do b'é an cuma eile ó túir é mar gibe áit ar domán go bfuair oream an lám-uachtair ar oream eile ní rabadair párt a go raib a oteanga agur a nóra pámeap as an noream eile reo; ar air nó ar éigin. Agur san amhar bí an leatrgéal céatna as an noream láirir atá as daoimib áirigte moir gur mar mairte leir an noream las do bíodair.

Támur boḡair, bréan, ó'n bpeap ḡaoite pin Seagán buirde o'a óingead irteac 'nár gcluaráib gur cóir dúinn beir buirdeac, beannaethac mar gur bponn ré orainn a teanga, agur veir pé 'nuair do bíonn bpaon olta aige go mberó an Deapla Sagran 'na teangaró fór as ḡac aicme ar oḡuim an domáin. Má'r mar pin é beir pé ruactanac ar Seagán na Francaig, na ḡeapmánaig, na Rúirínig, agur an iomad eile de 'daoimib cruada do marbad amac, agur ceapaim pul a mbiaó an méir pin déanta aige ná biaó an oirpead de féin le céile agur do déanpad ḡeim do ḡob ruacáin.

Ná bíod aon meartall ar éinne', 'ná aon amhar aige go gcaitpíó muintir don tíre uata a oteanga dútcáir le na otol féin mar dá gcaitpíoir ní ḡabad dóib beir as bpaet

ar eirge go brát arís, mar tá a ngnó déanta; tá deireadh leó mar éireib. Tá a n-inntinn agus a n-anam pórsa leir an tceib do tógann úrlabha dóib, beir an tceib rin mar máigirtir oíra agus mar múintedoir dóib i gcomhairde, caiteir aiteir do déanaí ar an máigirtir. caiteir rmuaineadh mar do rmuaineodáir a múintedoir. Ní fuil dul uairé aca, táir ríad olúit-éangailte de, cuimneodáir ríad mar do cuimneodáir reirean agus ír é daoirreacht inntinne an tubairte ír meara do táinig ar daoinib riamh.

Cao é an dallacht atá ar muintir na héireann go scaitfeair beir ag ríor-comairle dóib go bfuil pé ríad-tanac oíra a tteanga féin do congáil má'r mar leó beir buan, agus gurab é comairle na buile nó comairle an báir d'aon muintir cúl do tábairt ar a rinnfeair agus náire beir oíra 'na ttaob. Ní ríad ar rinnfeair gan loct —ír beag tuine ná bfuil loct éigin air—acht deirim é reo ná'r buail riamh liom i rtair aon tíre eile ríir agus mná ba mó cáile agus ceannar 'ná móran aca ríir do táinig ríomáinn. Éirimid go ríordéac le dailtín éigin ag ríadail loct ar ar rinnfeair agus 'gá ríad gur dóir dóib an ríir do agus an ríir eile do déanaí, agus ceirdeann a lán é, ríir d'a mbíad an loctóir reo le n-a linn ríir go mbíad átar air ceo d'rádail cum iallaca a mbíad go ríadilead.

D'rádair ríir an dá oíreacht uairé, an ceirdeam agus an teanga, agáinn, agus ríir go ríad a ríir ríra d'a tairgáir ar máirre ír gleann níir géilleadair riamh. Tá an dá oíreacht ro agáinn ríir, molaí le Dia. Ír beag ná'r cáilleamar an teanga acht tá ríir iníir i tceir beir ríirgailte ó tíom-uairé na ríillige bí ag brúad an amma airde. Ní dóir d'áinn maírdéam ar an méir ríir, 'ná an buabéall buabéac do ríirdeadh mar ríill air, mar ní ríad pé ríir-deacair le déanaí d'a ríiríir le céile. Ní ríad ann acht ríiríiríir agus níir ceirdear féin riamh go ríad ríiríir d'áinn agus áiríir com buailte, meata, agus go leiríiríir do tteangairíir Cuinn Céadéatáiríir agus Eogáin Tairleac báir d'rádail pá na láir, mar d'a tceirdeadh a leiríiríir ríir de tábairte oíiríir bí an ceann ríir ar ar tceiríir go brát na beata.

Ír gnáde linn beir d'áir meallad féin go bfuil ríiríir

teangaid Spáinnir ar a tuisir. Ní fuil baint agam le n-a rsiúibinn an cor ro aét amáin do ráo gur siublaig an Spáinneac úo ére cúisi Ulaó agus Connacé agus ná raib earba fear teangad air mar do labairi gac duine leis roir uapal agus ioral i Laidin. Gaedilg agus Laidin mar teangta labairta! Ní creidfidé an tuairis reo d'a mba éireannac do rsiúib é mar d'éirteamar le ruainreán na Sapanac ag áiteam orainn gur daoine fiaóna ar rinnreap agus fá éiread éusamar fein cluar do'n éúlcaint agus dubhramar gur dóca go raib an fírinne ann!

Sin é an luac-raochar do ruaramar ar ár dteangaid óútcáir do cáiteam uainn gan gábad agus earonóir do tabairt d'ainm uirramac na breap agus na mban do táinig romainn, do gairge na laoc agus léigean na mbáir agus na naomh.

Biomar ag dul ar ainmleap aét tá an reirg-lige im-tighe. Tá rúla na buirne forgalte agus an bócar lonnrae, réir rómra.

Díod mirneac ar gac n-aon agus muinigin againn arainn fein, tá an Gaedilg ag teacé ar n-air. Cloirreap ar altóir i, cloirreap ar margaó i, cloirreap arir an máchar ag crónán innte ag luargad an éliabáin, cloirreap an bean ós ainmíir eadarca ag breagad na bó léi, cloirreap ar tír ir ar tráig i, cloirreap i gcúm an trléirbe i agus i lár na caérac, cairreap i labairt ó Oileán Toipe go buirde Déara mar ir é anam Tíre a teanga agus níor éasuirg Rí na Cuirinne go múcraíde amac ar an gcúiré daonna ríol na nGaedeal do ríl na deóir i mbuiré agus do éiréir ar ron a d-tíre ar fearó na gcéaróta bliadan.

Miss H. Rose-Byrne having sung " Siubhail a Ghradh " with great feeling and exquisite expression, and the result of the further adjudications having been announced, and the prizes distributed,

Mr. Brendan Rogers, one of the judges in singing, said the committee had suggested to him that it might be useful for the purposes of this festival if he would say a few words as to his experience in adjudicating on the various vocal competitions during the day. He had great pleasure in doing so, for in his experience he seldom had had a more delightful morning listening to the efforts—

the very successful efforts—of competitors of all conditions, all ages, and from all parts of Ireland, in so far as music was concerned, to revive amongst them that grand old language of their forefathers and restore it to its proper place as a medium of speech amongst the people. As a musician, he had seldom enjoyed anything more than he had enjoyed his morning's work. There were one or two points he was most anxious to impress on those who took part in the competitions. First, he should like great care would be exercised in selecting the melodies from properly authorised editions. It was not right that these beautiful gems of classic melody should be merely learned and sung anyhow. He was glad to say they did not meet many examples of that sort, but that such carelessness existed through the country he was well aware. But he lost no opportunity to warn competitors against any such abuse of their National melodies. Another point was that proper accompaniments should be provided. It would not do to be vamping accompaniments to these melodies, which were built on ancient modes which had got into disuse. He strongly impressed upon them the fact that they found it necessary to go back on those modes in order to strike on something original in musical art. In the rendering of the songs the greatest variation was found, undoubtedly, amongst the gentlemen. The ladies were, on the whole, a better class. One satisfactory point was that the children, taking them as a class, were really remarkably good. Galway had shown a very noble example, and if he might mention districts he would say that Rathmines will give the rest of Dublin something to do to equal its performance that morning. Whoever might be the inspirer of this work in Rathmines, he or she deserved immense credit for the effort they made. He had officiated the other day at Derry and also in Belfast, &c., and he said that his art—the musical art—could be, and he hoped would be, used as a great and powerful handmaid and seconder to the effort which was being made, and which, he trusted, would result in the preservation of the old tongue, and placing the movement on such a strong basis that their native language should never die.

Rev. Dr. O'Hickey said he had been asked by the adjudicators in the literary competitions to say a few

words on that department of the work. It was satisfactory to everybody responsible for the Oireachtas that they could feel, and justly feel, that enormous progress was being made in the literary portion of the National festival. They had doubtless observed from the papers that there was a great increase in the number of entries this year; and he was in a position to say that there had not been as much progress made numerically as there had been in quality. It was now becoming quite obvious that a school of splendid writers of Irish was growing up in the land. And whilst in former years those whose duty it was to pronounce upon the literary essays felt that there was much to be desired and much progress to be looked for and hoped for, they all felt that this year a very high level, indeed, of all round excellence had been attained. So high was the all round level of excellence in his department that he had the utmost difficulty in reaching a definite conclusion at all in many cases. So equal was the excellence displayed that ultimately he had scarcely anything to fall back upon in order to reach a definite finding except the length of the competitions. They all felt that this was a most satisfactory outcome of the Oireachtas; that it was creating literary activity in the ancient language of our race and country throughout the length and breadth of the land, and even beyond the borders of Ireland. And so far as the development of Irish intellect was concerned, this was full of hope for the future of this old land of ours, of which they were all so proud, and which they hoped in the near future to make once again Irish Ireland.

Mr. Redington, of Galway; Miss M'Cabe, Dublin; Mr. Hayes, Dublin; and Master Patrick Fury, Galway, then sang their prize songs.

The Oireachtas Choir of 60 voices, specially trained by Mr. Brendan-Rogers, assisted by Mr. Thomas Hayes, gave an excellent rendering of Carolan's "Dan-mholadh na Gaedhilge."

Then came the splendid Irish pipers, Messrs. Rowsome and Nally, who quite charmed the audience with "Billy Byrne of Ballymanus," and the "Rakes of Kildare," which evoked loud and continued cheering, and roused everybody

to an intense pitch of enthusiasm ; and although there was a veto on encores they had to play again.

In the second part of the programme Mr. P. S. O'Shea with "Seaghan O Duibhir an Ghleanna," Mr. J. C. Doyle with "An Cnuicín Fraoich," Mr. Roderick MacLeod with "Soraidh slán le Fionn-Airridh," Miss H. Rose-Byrne with "Bán-chnuic Eireann O," and the Oireachtas Choir with "An Spailpin Fanach," achieved a complete popular success.

COMÓRTAS I.

Essay in Irish on "The Life of Michael O'Clery." Prize £5 (Presented by the New York Gaelic Society.) Seven Competitors. Won by "Conn"—E. O. neachtain, Spáirí t'neapna, Saislinn.

beata mícíl uí cléirigh.

Nuair beirdear rtair agus litirdeacht na héireann poillrigte go fóir leathan, mar ip dlirionac agus mar ip maetanac, beir cáil "Tairis an tSléibe" uí Cléirigh go háir uapal onórac imearigh na n-éigear agus na n-ollamann. Míceál an t-ainm do glac ré ar noul dó 'ra' n-eaglaip, agus ip de'n ainm rin do pinne ré úráir i n-iomlán a cuir oibre com fáo' ip mar ré. Tá dorcadair na neam-fuime, agus ríamall an ainmip 'na luide fóir ar ceap-onóir áirair ar oíre, áit céir míle buirdeacair agus aluigad go deó le Rí na Cruinne, tá veirdear oirde an dorcadair rin ar pagáil, tá an maionacair le peiceál, agus ar ball beas beir eolar ar fáoir mícíl uí Cléirigh, agus ar rtair Vanba go léir com paitionta rin as maionacair na tíre, i n-a deangair féin, agus agair ar fáoir nac náirdeac rinn le Gaedair-Spiorair na naom agus na n-ollamann. Saotruig Míceál Ó Cléirigh obair rin "do cum glóire Dé agus onóra na héireann," agus gíó nac féirip linn níor mó do fáoir ná go bfuil fáil agair go bfuil d'a báir aige ar uet a n-deáirair ré "do cum glóire Dé," cuil ré ar uet a fáoir "cum onóra na héireann" níor mó onóra ar móir ar bit ná fuair ré go nuige reo.

I gCill Bapáin, ar bhuac na mara, taob éiar tuairt
 de béal áta Seanaig do rugaó Míceál Ó Cléirig tuairim
 na bliadna 1575, nó uairt rin go 1580, níl fíor go cinnte
 cé aca bliadain. Fuair pé oídear púnpadac, mar bad
 duai d'á luét ealaóan, oíear 'ran áit i n-a rugaó é,
 oíear i gCúige Mumhan paol Baotgalaac Ruad Mac
 Dotháin do bí an tan pain i n-ápo-réim 'ra' gCúige rin.
 Tógaó é le beit 'na feandúide ag Clannaib Dálaig Óuin
 na nGall, agus buó iad pain doó Ruad Ó Domháil agus
 a teaclaac, agus bí reirean tuairim com-aor le doó Ruad.
 Do bad de póir feandúide Muintir Cléirig, agus o'éirig le
 Míceál Ó Cléirig go mbaó é an feandúide deirid do bí
 ag an tneib rin. Bí leattnom ó Galluib ag bpreaó ar
 puo na héireann le linn óige Uí Cléirig, agus ní'l páp-
 eólar ar a imteaet, ná ar a gníomartuib nó gur fíor pé
 Lobán 'ra' mbliadain 1621. I' mainirtir d'opó Naomh
 Píonriar ar ar tairmaing pé 'ra' scaitir rin, agus, pé doó
 mac an bápo, a com-ulac, an pasait do glac irteaó é.

Níl a fíor cá raib Míceál Ó Cléirig pul táimic pé go
 Lobán. Deirtear go raib pé i gCeann Sáile ag an scait i
 n-einfeact le na píonriar, doó Ruad, go ndeaóar pé ar
 air go Dún na nGall tar éir na puaise, go ndeaóar pé
 go dtí Spáin, cúis nó pé de bliadantuib 'na diait rin, ag
 ruabal d'á coir ó'n Spáin go dtí Róim, agus ar bpaóil do
 tuairig ar Lobán annrain, gur ruabail go dtí 'n caitir rin.
 I' d'óigte gur mar rin do bí pé; b'féitir go raib púil
 aige le fupaet eile ó na Spáinneacuib teaet go héirinn,
 agus ó d'airig pé paol deirtear nac raib don paóil air rin,
 go dtuicpaó pé go dtí Róim, agus ar a bealaac, go bpeic
 peaó pé uais doó Ruad. Act ní'l pamaoim 'na beit ag
 tomaireaó.

Glacaó irteaó i nOpó Naomh Píonriar é ar teaet do
 go Lobán, agus i' corráil gur iomda rgeal d'airig pé,
 agus comráó agus feandúir do bí aige péim agus pasait
 na mainirtieac rin i otaoib lictúdeaet agus rtaire na
 héireann, ag cáruaó nac raib pé ar cúmar éinneic ra
 mbaile cóimrtear do cúir anoir air, agus éinneatir péim
 pá deoir ar iarract do déanaó. I' uime rin do táimic
 Míceál Ó Cléirig ar air go héirinn i 1626, do deóim agus
 le beannaet an átar doó le cuntair ar Naomhaib éireann
 do tiomruaó, agus do cúir go Lobán. Bí eólar beaet ag
 an feandúide cá raib na leabha, óir fuair pé a oídear

ann-pín tíor ar tuar trío an tír, agus faoi ceann dá bliadhain bí an céad imleabhar ar beataib na Naomh nÉireannaic i gcóir aige. I 1629, an bliadhain d'ár gcionn rin bí ádhar ceann eile aige, agus do péir mar bí ré 'gá mbailiúgáó bí ré 'gá gcup anonn go lobán go scuipreáó an tAitair doó Mac an Báiró i n-easgar iad.

Aéó bí leabha áppaíde luacmápa coitcéionn an tan pain, agus maíáaltar námaoac na nGall ag leacnuíáó agus ag daingniúgáó ran tír. Bí fíor ag gac einneac nac paib mío-fortún an pléacé do b'féirí a cup i bpeitóm, nac mbeirdeáó 'na ólígé, agus baó cráo-énoirde doilgeapac le hó Cléiríúg an lictreacé do cáilleamúint go léir. Dá bpiúg rin, agus ó donnaic pé méir an cáilleamúint do tiucpaó, érom pé go dluit dian ar a faotair, agus 'ra' mbliadhain 1630 éríóchnuig ré "féilíre na Naomh nÉireannaic," i nDún na nGall. Ann-ra leabhar ro tús pé cuntar ar a paib le faíál i ttaoó na Naomh, ó túr go tóí a ainnear péin.

Bí pé ag tiompuíáó, ag cuinníuigáó agus ag píor-bailiúgáó ar feáó deic nó do déag de bliadantaib, agus ag ríúíáó a faotair tar lear go lobán; aéó d'éag an tAitair doó i 1635, agus níor cuipreáó an obair i gclóó go ceann deic mbliadhna eile. Togáó an tAitair Seagán Ó Colgáin, ríoláire oirdeapic, agus píor-Éireannaic, i n-ionao an Aitair doó, agus ir é do éríóchnuig an céad imleabhar ar Naomhaib Éireann. Cuipreáó é reo i gclóó 'ra' mbliadhain 1645, agus leir an ainm "*Acta Sanctorum Veteris et Majoris Scotiae seu Hiberniae*." Dá bliadhain 'na diaó rin bí leabhar ar leir i n-easgar ag an Aitair Seagán, ar tí píom-naomh Éireann, ar páorais, Bpígíó agus Columcille. Tá an leabhar ro—an "*Trius Thaumaturga*,"—tar éir dá céad go leir bliadhain, 'gá ríúíuigáó gac lá fóp, agus ag tabairt poluir do beirdeáó cáillte anoir muna mbeirdeáó faotair Uí Cléiríúg. Ba h-in dá leabhar do bí i gclóó d'á bápp, níor b'féirí iad do cup i gclóó i nÉirínn, óir cup an ólígé toirimeapí ar a leiréir de táirbe, aéó bí dá imleabhar eile 'gá ngléar ag an Aitair Seagán nuair d'éag pé péin i 1658.

'Sa' mbliadhain 1630 faotíuig Ó Cléiríúg an "Réim Ríogíaróe" i mainírtir a uiró i náé luain, agus táirí an leabhar ro do toirdeatbaic Mac Coeláin, píonníra d'Áilbhinne d'á paib pé faoi cúmaoin. Iní an obair reo rípióó pé, ní hé amáin ar áro-míctíó Éireann ó'n gcéad

aoir anuas go héas Maoilfeaclainn móir sa mbliadain 1022, ádt éus ré tuairpús ppeirín air fód-múgáib na gCúigí, ar na ppiionnraib do bí i maígaltaí, as tairbeánt a rinnfeair, a ndúití, agus a gcumáct.

An bliadain d'ár gcionn roin, éiríochuig ré an "leabhar mórbálaic na Gabála," agus é 'na comhnuide i mainirtir lior-gabail; do bí an t-am rain faoi comarbar an átar ppiointiair míic Craic i gContae fear Monac. Imearg mórbáin eile leabha atá caillte anoir, do cuartaig Ó Cléirig leir an leabhar ro éir i n-easair, atá (1) "leabhar baile uí Maoiléonair" do rgríob Muirir Ó Maoiléonair ar leabhar na hIúipe, (2) "leabhar baile uí Cléirig," do rgríobad i n-aimeir Maoilfeaclainn móir míic Dómnail, (3) "leabhar muintiré Dúibheannáin," nó leabhar glinne dá loca, agus (4) "leabhar na hulacongála," agus éir ré ríor ar gabálaib na héireann, le Cearair poime an Oile, le paptolán 'na díar, le neimeó, le fearair bolg, le tuataib De Danann, agus le clannair míleat. Táirg ré onóir an leabhair reo do brian mas úrúir, ppiionnra inir-ceitileann, agus fear nár tuill an marlaó do fuair tuine dá éirib, Concubair mas úrúir gailloa, ó dongur Ruat Ó Dálaig, tamall poime rin.

Agus anoir, ó tápla go raib an méirín oibhe déanta aige ar ron na Naomh, na Ríge, agus na Gabála, connaic Ó Cléirig go raib a feact n-oireat rgríobinní agus leabha ar pasáil, agus i gcontabairt a gcaillid. Ára ro d'féat-pairde ceart-rtair iomlán éagraimail do rgríobad ar pibialtaí, ar nóraib agus ar imteact na ndaoine. Búó buille láirúir ar aghaib é, cual móir cuntair do beir tiom-puigte ceana aige, agus fuair ré eólar a dóctair ar na háitib i n-a raib tuilleat. Ádt creat d'féatpad fear donraic do déanaó i n-obair éireactac mar rin, móir-móir ó bí deirín léite? leir an rmuaineat rin i n-a aigneat, agus ar faitéir go gcaillpíde pá deoir áóbar agus ugdarár doimearta rtair na héireann, éuair ré mar ba gnaíac, ar loig paptúin d'iocpad cortar a faoair. Ní raib ré i bpad as cuartaigad nuair fuair ré fear do éus cáirdear agus geallat dó go n-iocpad reirean an cortar .i. feargal Ó gáir, ppiionnra maige uí gáir agus cúil Ó bfinn, agus tuine de'n beir ppeirpíde do bí an t-am rain i bpárlament éireannac do Contae Sluig. Tog Ó Cléirig mar dongantóirde i n-a obair a deapráitair

Conaípe, Cúcoisgríche a éol-ceathraí, agus Fearpeara Ó Maoilconáipe ar Contae Rorcomáin, agus beirt eile naé saib aét ríataó gearr ag curiugaó leó-ran, mar do bí Muirir Ó Maoilconáipe agus Cúcoisgríche Ó Duibhgeannáin ar Contae Liathroma. Tóruigeaóar ar a n-obair i mainirtirí d'Ordo Naomh Ppoinríair ar an 22^{ao} d'Eanáir, 1632, nuair bí dearbhrátaí Miceil Uí Cléirigh 'na ceann ar na bhráitrib annrín, agus an 10^{ao} lá de Lúgnar i 1636 cuir-eaóar na reancúiróche críoch le "hAnnála Ríogaécta Éireann" inr a' mainirtirí céatona. Fuaradaí biaó agus iarugaó ó na bhráitrib, agus díol feargal Ó Sárda saé cortar eile. Ir ag an mbrátaí Miceál Ó Cléirigh, ag Ordo Naomh Ppoinríair 'ran Eaglaí, agus ag Contae Dúin na nGall do beirdear tiomnaó agus onóir an traotair rin go deó, agus ag Clannab Sáodál ar fud an domáin a tairbe.

Agus ní gan anró ná gan éontabairt do cuiréad an obair reo ar bun. Siubail Ó Cléirigh saé uile éoláirte agus ríoil, saé leabarlann ppíomárdeac, agus reancúirde, ór ceap ré páir-eólar d'fagáil, nó tuairpí ag neitib áirigíte do bain le n-a gñó. I n-áit fuair ré rígríbin le ceannac, i n-áit eile le haé-rígríobad nó ar iaracé, agus i n-áit eile ar uét Dé, nó ar uét na héireann, no go minic i n-áirgíó, aét ní haéirtear sup heitigeaó suam é. Ir dóig náir éráctaraí na Ceitíre Máirígrí ar leit na gcuntar do bí aca faoi géar-lorí le na hAnnála do rígríobad, aét d'áirígrígeaóar an oiréad ro d'á ndearíadaí úráro :—leabair Cluana Míe Noir, agus leabair Oileáin na Naomh i Loc Ríó, agus tígíó an péipe reo anuar go 1225, leabair Seanaró Míe Mágnura i Loc Éirne táiní go 1632, do bí ó'n mbliadain 900 go 1563 i leabair Muirtirí Duibhgeannáin Cille Rónáin, leabair Muirtirí Maoilconáipe do táiní sup an mbliadain 1505, leabair Leacan Míe Fírbirí, doó de leabair Cúcoisgríche Uí Cléirigh, 1281-1537, agus leabairín Maoilín Óig Míe Dhuaideada ó Cúige Múman, agus i n-a saib annála ó 1588 go 1603. Ceartar supab é an leabair ro beata doóda Ruaró Uí Dómnail.

Tá fupmóir na leabair ro caillte anoir, aét maíro a mbrí, agus an fíunne do bí ionnta i hAnnála Ríogaécta Éireann, agus gíó naé bfuil paó-tuairpígríde ar gñíom-aréab do tápla go cian i n-allóó, ir péirí muinígin do beir ag duine ar an tuairpí atá ann. Tá na hAnnála pínnte i noá pínnt : an céad pínnt ar an am ó 2957 pínnt

doir Ćríóir gur an mbliadain 1171, coméiríom an ama a
 o'tángaodar na Sapanais go héirinn, agus an dara roinn
 ó'n am sin gur an mbliadain 1616. Ćipear gur cumarac
 o'iofnapac tír-ghrádmar o'oiobuigeadar na reancúirde reo,
 agus gur píunneac do labair an tĀtair Seagán Ó Colgáin,
 ar léigeat na nAnnála dó, nuair túbairt ré gur Ceatnar
 Máigirtríde iad do rghíob an leabair sin. Ní deirtear
 cé 'n breiteamnar do tugaodar r'goláiríde eile an ama
 sin ar an obair, gíó gur tairbeán Ó Cléirí an leabair do
 flarn mac dooagáin i o'iofpuirí áirann, agus do Concubair
 mic bpuairdeat i gCill Ćairde i gContae an Ćláir, aet ip ar
 éigin atá gábat a ráo, agus a deimniugad go cinnte
 gurab é an leabair ro bun-ċairraig agus túr-ugadair ó a
 o'tairraingeóċar p'ior-rtairneact na héiríann inr an am
 atá le teact.

Inr 'a mbliadain 1643, react mbliadna tar éir críce
 na n-Annála, bí Miceál Ó Cléirí arir i lobán. agus ċuir
 ré i n-eagar an "Sanarán Nuao," 'a "Buille Scuip."
 Sghíob ré an gluarí reo, mar deir ré féin le "cáil éigin
 róláir do tábairt do'n aor ós agus do'n aor ainbpir; agus
 an t-aor ealaóna agus eólur do bporougaó agus do
 ghíoraó do ċum a ionnraíla oile do déanaí ní ip feárr
 agus ní ip líonmaire." Míniú ré annro na rean-foela do
 réir céille an treancúirde do tuisiríde go coitc'ionn, agus
 ní do réir céille na mbáir ná an luēt-ealaóna; agus
 tairis ré an raotair ro o'Earbog Ailfinne, Daoťgalać Mac
 dooagáin. Ip pí-mór ip píú an leabair ro, óir má bí eólar
 na teangaó áirairí ag fear ar bit ip ag an ugdair do
 rghíob é do bí ré.

'Sé an mí ip airtíge i o'taoó an píir reo, nac bpuil a
 p'ior go cinnte cé an lá ná an mí ná an bliadain a bpuair
 ré báp. Ćait ré féin a raogał, ip beagnać, ag ċur p'ior ar
 beatairí agus ar báp éiríannać, agus maroir leir féin,
 deir an tĀtair Seagán Ó Colgáin ránać neam-íuimeamail
 go leór i leabair do ċríocnúis ré 'ra' mbliadain 1645, gur
 éas Miceál Ó Cléirí cúpla mí ó roin. Cuireat i reilís
 na mainirtríde é i lobán, ċom ránać le don b'ráir eile,
 agus ní'ł cloć ná leac ná ċrann or cionn a uaiģe, do
 tairbáirídeat inoiu áit a do'laicte.

Do rghíob Ó Cléirí mion-tráotair beaga eile, agus
 ip o'oiģ go mbeiríto ráo reo úráirídeat rór, nuair ċuicpar

a n-am féin. Sgríob ré “Duanairne,” ar fhuoét Uí Domnáil Uáin na nGall, “Dánta,” i bfoirmibh áppaíð ar ppióm-ghníomaircáib na nGaeðeal, agus leir reo leabairín beas foðainteað ar “Cosað le na Danairibh,” “Fó-féilipe,” agus ‘na diaíð reo “féilipe” iomlán Uáin na nGall atá líonta ruar le mion-eolar, o’fearr ar bárr, leabair mór i n-a bfuil cnuinnighe a lán de foirmibh áppaíðe paitreaca agus an iomað dánta diaða, agus, ffeirín, cóip maíð de “féilipe Dongura Céile Dé” agus “féilipe Támlaét.” Com pado agus tá pior againne, as rin iomlán paotair Uí Cléirig, agus níor náir do duine é as a mberdeað gae uile deir ar feabair. Ní raib foðluim mór air, óir ip ordear áirighe mar bað oipeamnáð do feancuirde do ruair ré, aét bí páir-eólar líonmar clirde aige ar Gaeðilg a aimprie féin, agus ar fean-Gaeðilg an “aopa dána agus ealaðna.”

Ir corráil sup de bárr a ghnáit-eólar ar an trean-Gaeðilg, mar bí ré as á léigead go pior ann-rna fean-leabairibh, agus ar an aóðair rin bí ghnáit-claétað aige uirri go léir, ip corráil sup uime do rgríob ré inr-a’ gcanamain áppaíð. Ir mór an truað uúinne inoiu sup rgríob ré amlaíð, agus canamain a lae féin ar a cúmar. Ioir an gcanamain rin, mar feicpimíð i n-a fuasataibh, agus i n-a foim-páirictibh, agus i n-iomað áit de leabairibh Uí Cléirig agus ar gcanamain-ne ní’l mórán oirprie, aét an méir atá ip de feabair air-fean atá ré, ip aige-fean do bí an “glór glé glinn garoa,” “gan cábair coisgríche.” Tá na hánnála rgríobta i ngut glé blaroa ffeirín, aét i ngut doi-léighe do’n Oipeaétar anoir. Ir go oirpeac beaét, ó tápla go bfuilro na hánnála inr a’ gcanamain glan-Gaeðealairg rin, do raáair i otairbe uúinne, óir ní mór a rgríougað go géar, agus go piori le n-a otaigrint, agus nuair ip iontuighe poi-léighe iad ní gábad do beir as aóðeóirdeac ar pon na nuad-foirme reo, ná an Ueairlaáir úo. Agus anoir o’aimdeóin an méir rin, éifeair nac bfuil canamain na hánnála com doilg deacair agus go gcuirpead oipoc-mirpeac ar don-neac iarráét do uéanað ar a foðluim. As ro pompla ar géibeann Aoða Ruair Uí Domnáil ‘ra’ mbliadain 1590.

‘Aoð Ruair Ua Domnáil do beir hi ccuimpeac in áit Cliaí fpi ré teópa mbliadain, agus teópa mór. Ua toépað

mór meanmain lair a beir amlaio pin i ndaoibhroitt, agus nír bó ró a dais buidéin aet ar dais na daoibh-cimideacta i mbáttar a tír, a talom, a cairde, 7 a coimhialur in gac maigin peacónn Eiréann. Ro baói occa pccuad na meanmain do gner cairde an teapup eluda ró-gébad. Nír bó rodaing dórom an ní pin, ár dor pucca i cubacail foisnata ip in cairlén gac noirde dia iomcoiméto conour piccead tept ar a bápac. Da imne baói an cairlén hipin 7 leatancélaip lánomáin lionnuirce ina uirtimceall, 7 cláirpoiceat comóluta fuirpe ro eapcomáip dorpap an tóine, 7 garrad gnuamaineac na nGall amuis 7 hirtis, imon doorp dia dúircoimétt co ná diccread don táirpib inunn nac amac gan atcomapc. Ar a doí ní bí pmoctaire ar nac ppaictar paili pá deoiró.”

Agus éirpeap nac bpuil an canamain pin com deacair toi-leigte ip tá a cáil, nac bpuil go deimín trí focal ran méto pin, do éinnpead ar gaeóilgeóip atá cleactac ar canamain Céitinn, agus do beirdead ag rgnóuagad na ndannála ar pead míora. Tá poipmí rgnóvcha ann atá neam-coitciónn inoiu, aet ip ar éigin ip piú tráet oipa. Ip ionann “e” agus “ea,” “tt,” i ndaoibh-roitt, agus “o,” “cc,” agus “gc,” “o” agus “a” i n-áitib, agus le congnam foctóra map éeann Uí Ragallais, tá an t-iomlán de ro-tuigpionac ag gac don-neac, muna mbeirdead páirde rgoile péin ann. Dá bpiú pin ní péirip no pacad na leabpa ro i móir-tairbe do’n Oipeactar nuair beirdeap an gaeóilg go coitciónn apir go goipio. Céana péin, o’airtuis agus do minis an tOllam Ó Donnabáin an obair com pollapac pain go bpuil pé ar a éumap ag don neac a péatpap an leabap do éeannac canamain Uí Cléipis do tuigpint go poiléip.

Agus cé an luac-paoctair do fuair na Ceirpe Máigir-trirde bocta ar ron a gcuro oirpe? I n-a n-airprip péin bainead díob gac a paib de talam ar a peilb, agus ba hé pin iomlán papáirte Cille Bapáin, do bí ag Muintip Cléipis. Cailleapap an talam ro inr a’ mbliadain éeana ar coruigeapap na ndannála 1632, agus na diaib pin fuair Conap, deapbráctair mícil, póicín beag talman i n-aice Loc’ Éirne. D’éag pé pa mbliadain 1666, agus cuirpead é i peilis Earra Aoða Ruair, i ngar go Véal áta Seannais. D’éag Cucoispiúce i 1670, i mbapúntact loipuir i gCondae muis Eó, agus ní’l a pior epéad o’eris

'D'fhearppera Ó Maoilconaire, aét amáin sup cúirig pé
 leir an tpiúr eile as raotruaó "Annála Ríogácta
 Éireann." Atáir go léir i ndorcadar na neam-fuime ó
 foim, ar ríátaó a ndearnaó ar a pon. Ceitpe bliatna
 ríeao 'd'arouigeadar Éireannaig tír-ghrádmara leaét i
 n-onóir na sCeitpe Máigirtmóe ar a' bpaicé or cómair
 Otharca Mater Misericordiae i nÁt Cliaé; ir i bpoimn cpoire
 Saeóealaige atá an leaét ro, deic nó do óeas de tpoigtió
 ar aipoe, agus atá an ríuóinn reo geárrta ar taob de'n
 leaét:

"Ohoit do Mhicel O Cléirig
 'D'fhearppera O Maelconaire
 Do Choincoicpíde O Duibhennáin
 Ocur do Choincoicpíde O Cléirig
 Na ceitpe reanóaroi foalumta oipróici
 Lep' teclomaó co raetnac
 Annála na hÉirenn
 Ocur diai tócbao in cpoir ra."

Aét nílim san muinigin ar an am atá romáinn, agus ar an
 ríoraó Saeóealaé do múrglaó i scpoirté na nSaeóeal.
 Dar uim go bpuil an t-am as teaét i n-a n-árhoócar leaét
 do'n Ceatpar nó do'n tSeirpar Máigirtmóe do péir mar
 tuilleadar, agus i n-a mberó Clanna Saeóeal práóneao
 go deo.

conn.

COMÓRTAS II.

2. An original Composition in Irish on any one of the following subjects:—
 (a) A story of any kind except folk-lore; (b) an Historical Essay; (c) an
 Article descriptive of scenery, or social life in Ireland or elsewhere;
 (d) A Moral Essay. First Prize, a Gold Medal; Second Prize, a Silver
 Medal; Third Prize, a Bronze Medal. No piece to exceed 7,000 words in
 length. Section a, five Competitors; section b, one competitor; section c,
 three competitors; section d, one competitor. First Prize won by (a)
 —"Ioubert," P. O'Shea, Belfast. Second Prize won by (c)—"An Rí
 Uaé." D. O'Lehane, Dublin. Third Prize won by (a)—"Tomáirín Éirí
 'Léan," J. D. Lehane, Roscrea.

[These Medals were presented by the *Freeman's Journal Co. (Limited)*,
 whose property the successful competitions became.]

COMÓRTAS III.

Competition in Irish for Juniors (under 16) on "My Native Place." Prize, £2. A Second Prize of £1 was presented by "Colm." Eleven Competitors. Won by "Róirín"—Nora O'Donoghue, Carrignavar, Co. Cork. Second Prize won by "Pádraic"—Andrew O'Toole, Ballywilliam, Spiddal, Co. Galway.

AN ÁIT A RUGAÓ MÉ.*

Lóigin beag deap ipeadó an áit a rugaó mipe. Tá pé bpeir agus oét míle ar a' tsaob' tuaró de'n éatair, aét tá baile beag timceall trí míle ar ro agus tá gac éin nro le pasáil ann, agus ar an áobair rin ip anam téromro do'n éatair mhór.

Ip í an abann buíde atá ag iúe trío an áit seo. Ní bíonn puinn uirge innti ar peadó an t-ramhair, agus bíonn a lán daoine ag iarraidheacht uirgi, aét nuair a éagann an geimpeadó agus a lán peaca agus pneacta agus fearctainne eugainn, bíonn an abann go han-doimhin ar fao agus véanann pí a lán díogbála.

Tá an bótar-iarraimn ag gabáil trío an áit seo leip. Tá an rtaírúin trí míle ar ro agus bótar bpeágs mín ag out ann. Ní bíonn puinn le véanam ann aét nuair a pasadó na comairrain ar an ttraen go tóí an éatair mhór.

Timceall míle go leit ó'n áit seo tá cairleán mór, áro, agus coill mhór, fairring, 'na timceall. I lán na coille tá loé mór, agus bíonn gac don pasar éan agus éirg ann, agus dá bpeadófaó duine panamaint ar bpuac an loéa ro agus a beit ag éirteacht le ceól na n-éan, ní beadó pé coréa go deó uairó.

Ní'l an áit seo gan dúin nó lior a beit ann. 'Sé mo tuairm-re go bpuil ruar le cúig nó pé aca ann, agus ip minic o'airigear deapbhráctair m'atar ag ráó go mbeadó pé ag teacht a baile, oróce, ó'n rraíro agus o'airpeóadó pé an fuaim mar a mbeadó daoine ag véanam cuiginne. Ní feadair péin an bpeágs é nó nac eadó, ní'l agam aét mar o'airigear.

Tá curó de'n áit seo agus ní'l an talam go maic i n-éan éor. Ní'l ann aét rliab mór, áro, agus an rraoc ag páp timceall air. Na daoine atá na gcomairde ann, táro

* Sgríbeann an-maic, píor-gaeóleac.—an moltóir.

go han-bocht, aét tá an ghaeilis agus na sean-abháin agus na sean-réaltas go bharra aca, agus nuair a éarann siad ar a céile ir i an ghaeilis bheadh, bhríghmar d'aireobá arta. Aét iní an áit go bfuil an talamh rairbhí tá a lán capall agus caora, ba agus gac don ragar beirbhí.

Tá an péipéal timcheall trí míle ar ro. Bí ré déanta ruar le déirdeanairde agus tá ré go han-dear. Nuair éarann an beirt ragarí oppainn labhann siad i nGaeilís linn i gcomhairde.

Tá an rgoil timcheall leat-míle nó mar pin uaim-re, agus cé go mbionn an bótar fluic agus palac i gcomhairde ní déanfaid roin mar leat-réal dúinn i n-éan cor, caithimid toul ann gac don lá. Bí an Cigire againn an t-reacht-main reo caithe againn, agus ní fearar rór cionnur a beir an réal agam. Tá rúil agam go mbeir ré go maic.

RÓISÍN.

COMÓRTAS IV.

Essay in Irish on "Irish Emigration, its causes and effects." Prize £5. (Presented by the New York Gaelic Society.) Eleven Competitors. Won by "Domán Coir,"—P. O'Sullivan, Millstreet, Co. Cork. Special prizes were awarded to "Seagán pádraic,"—John C. Ward, Killybegs, Co. Donegal, £1 5s.; "Lúb a' Cair," Timothy Ward, Belfast, 10s.; and "Muirneac,"—Denis O'Leary, 5 Fairville, College Road, Cork, 10s.

"Beir na pléibte le téadaib dá poinnt éum rruic
'Sna céarta rloicé éibí ag rruall éar mui."

An trác do labhar an tairngearaét ro ir mó-beas do rairil don duine go rriocraé rí éum cinn, aét, rairíor! tá a ríor againn anoir nár labhar 7 nár rgríobad don ríocal ruam ní ba ríne ná é reo, óir ní fuil ríe eile dá méir rairi luirde na rgréine go bfuil níor mó dá muintir rgrairíste ar rúo an domáin uile ná éire. Ir minic 7 ir mó (iomda) áit do cuirtear an éirí, car fá nreara ríor-imteac na nGaeiléal ó n-a rruáirí ríen?

An fáo do bí éire rairi ruagaltar a Ríog dúitcar ní rairí gábad, ná airóm ar rruall éar rairle aca, aét ní túirge do éur na rruil cor ar éalamh ríim na héireann ná rru ríornuig árbair rairrealaéda na nGaeiléal mar do ríen mar do bíodar ag rragáil rreama bíodar ag rannrugaé na ríre 7 ag rairrúo na nGaeiléal do éur i beo-ríalam. Ríó

sup éiríod a lán do na Saeðealaib go croda i n-aghaid a
 náimhe cum a dtíne do éorann fuaird buaird oirra 'ra'
 veiríeas. Ní luaithe fuair na Sapanais iad féin i reilb na
 tíne ná do éromadar ar úligtib diana docta do cup i
 bpeiríon i scoinnib na nSaeðeal mboct. Do bí an rgeal
 ag dul i ndonact oirra ó la go lá 7 san rop ná ruaimnear
 ceart ná cóir aca le pagáil ó namair neam-ðonnaðoa-
 mail san truað, san tairíe ná trócaire, i dtreo ná raib
 don éadai aca maireactain i-n a dtíri féin, aet ar nór
 beiríodis alita dá gcluíce ó áit go háit ag iarríad iad
 do úirgiuðad le cam-úligtib le claiðeam 7 gápleana-
 maine.

Mar bárr ar an ndonar do poinnead talmantaí na
 héireann idir dheam Sapanais ná raib gíad ná báir aca
 le muinntir na tíne, 7 dá bfuig rin do tiomáineas na
 huairle 7 a luét leanamainte ar a n-áitrib dúteaire "san
 éam, san éirí, san éeannar," tar bóena, 7 an méirí aca
 o'fan ag baile cuiríad iad go háitib iar-éula, bogadaca,
 go pléibtib 7 fáraðuib ríadaine i n-áir éaiteadair an éirí
 eile dá raogal i ngéarbhuid 7 i ndaoiríreacht, a roga aca
 tuicim nó éiríge.

Do péirí náóiríe 7 oileamainte raigíodir do b'eas an
 t-éireannas 7 ar írírínt do móir-tíne na héoirra do
 glacað go fáilteas é mar gíall ar a cáil éiríod 7 do
 éuaird pé i n-áir na Spáinne, na írínne, na hálmáine,
 7c., 7 ip minic do éualad a gáir-éata i bpaíríuib buailte
 na héoirra, 7 ip iomda cat dian do buadad leir na tírib
 reo le crodaet 7 le calmaet úibirí na héireann. Dá
 ím é an éas imteact na nSaeðeal.

Ar rin anuar do éorruigeadair ar beir ag imteact ó
 am go ham, 7 ní san fáet, mar ní hé amáin sup ríad na
 Sapanais an tíri 7 torad na tíne, aet do cuiríadair coris
 ar raotaraib na héireann 7 ar gac obair lám-ðeanta,
 ar eagla go n-íreodad muinntir na héireann luac-ríad a
 n-eairíre péirí i marrairíib Sapaná. "Cum rgeil gairí
 do déanam de," ní raib don tpoet-íre 'nair' péirí le
 imteact an tuine do éumad ná éeapad náir cuiríadair i
 bpeiríon cum Clanna Saeðeal do úirgiuðad, do rgairead,
 7 do cup do'n traoðal.

Aet dá olcar an rgeal go dtí reo bí nór ba méara le
 teact, mar le reil, bpead, 7 gac claoð-beart eile do

rgiobadair feir na hÉireann 7 do baineadair an coróin dá ceann. Baó rin é an lá sinnead baintreabac boét deaib do Éirinn, 7 sinnead díolaecta dá clainn, do cuiri iad le fuact 7 le pán an traoḡail, ar lorg plige beatao i dtírib i scéin, 7 an tream do éreac 7 do cuiri le pán iad as borrao 7 as at ar an oigheact do ceap Dia do flioct na nḡaeḡeal.

Tar éir rgiobte na feire bí ḡac aon ruo ar a ttoil péin as Riḡaltóirib na típe; bí corp curta le ḡac aon raḡar lám-ḡeantamair, naḡ móir, 7 dá bríḡ rin ní raib beata le raḡail ar ceirto ná ealaḡain aḡt na ḡaoine so nomlán as bpaḡ ar maireactain do baint ar an tḡalam. Do ḡeall Riḡaltóirí na Sacran ar bpeit na feire leó, ḡac cabair 7 congnaib do tabairt do muinntir na hÉireann, aḡt i n-ionad rin com luat 7 do fuaradair an tḡlat 'na lám péin do éromadair ar na huallaigib ciora 7 cána do curi orra. Marí conairtíde ḡorta do b'eaḡ fupmóir tigeair-naí an talman, 7 bíodair péin 7 na Riḡaltóirí ar aon intinn cum an méirto baḡ mó d'féarparoir do flao ar Éirinn.

Do péir uḡdair éirte bí bpeir 7 naoi milliúin púnt as raḡail na típe ḡac bliadain 7 ḡan aon pinginn amáin de as toul cum tairbe na nḡaoine mboct ocraḡ d'fairḡ 7 do bailiḡ so raotaraḡ é le hallur a nḡuaḡ; aḡt é dá éairteam so boḡ tar calaḡ le tream tpoḡ-múinte mí-ioncraḡ a. ceairbairḡ, craoraḡ, ḡc., do bí lionta d'fuact 7 do ḡráin ar Éirinn 7 ar ḡac aon ruo a bain léi, aḡt amáin a curi airḡio.

Nuair tóinaḡ an párlamairto i mBaile Áḡa Cliaḡ do tpeis na móir-uairle an tír 7 cuadair cum comnuigte so lúndaib cum beit i ḡcomluadair 7 i ḡcuidaeḡta luḡt-Riḡaltair ḡarana, 7 i tḡpeḡ so b'féarparoir an cior d'raḡail ḡan tudaḡ ḡan tudaḡ, do leigeadair a lán aca, a tḡalmanḡaí cum leit-éirteairnaḡ amplaḡ, ocraḡ ḡan ḡurdaḡ. Ní hé amáin ḡur áiruidḡeadair ro an cior tar meón, aḡt b'éigin do na tineóintíḡtib a ḡcoin 7 a nḡadair do beaḡuḡaḡ ar a n-uráir péin. Bíodair raoi an oirḡeo rin rmaiḡt ná leomparoir cor do curi tar a ḡcor' ḡan ceat an "máirḡirtir." Asur bí an rḡeal com tona rin so raib rean-focal i mearḡ na nḡaoine, "cior do tigeairna nó biaḡ do leanb."

Níorb' ionḡnaḡ ann roin so raib ḡorta asur ḡábadair

as cup ar muinntir na hÉireann 7 go maibadar as tuitim i n-éadócar. Mar dá mbeoír as gearán go brát na bpeite ní faib don toraó le fágáil aca. Bí cluar boðar an Ríag-altair iompuiḡte leó, 7 ní faib a geara i gearmar cabpuiḡte leó, 7 ir mó-beas an t-ionghaó go maibadar as cailleanaint a muinḡin 'na neart 7 'na gearmar féin. Timceall na haimpíre reo go bfuilimíó as tráct uiréi bí cáil móir ar Amepiocá 7 fo-úine as fágáil na hÉireann as dul ann. Bí an rgeal go dona oipia ro o'imḡis, nó bí pé níor fearr aca ná mar bí pé as baile 'na noiaró, mar ir gearr na diairó pin sup torpuiḡ tubácan na bpiátaí 7 ar pin do táinis an gorta ir mó 7 ir milltíge do bí píam i n-Éirinn.

Ní fuil pé i gearmar an uḡdar ir clirte cup ríor i gearr ar gac tubairte, annró 7 uiréarbaíó o'fulaing na daoine bocta ar fearó na haimpíre reo. Ní hé amáin go maibadar as tuitim na gearótarib gac lá de ceal bíó 7 oíge, aet na teannta pin do tarrpang an t-ocpar 7 biaó mí-náóurta oipoc-aicío oipia, mar ní rgeal-rgeil é go maibadar as ite fiaóáile fiaóáin an talman 7 gac don oipabfuigeall níor meara ná a céile, 7 inr an am éaóna an oipeao arbaí 7 áóbar bíó as fágáil na típe 7 do coóócaó dá oipeao eile 7 do bí innte. Inr an am ro bí cipoe Sápana as rgeitcaint le hóir, aet o'éir na milliún do fíatadar go neam-óleagtaó ó na hÉireannaíab bocta, níor fíneadar a lám le cabair i n-am an maectanair, aet iao lán o'ácar go faib na Gaedil dá noirgiugaó, mar maoidéam an *Times*, páiréar nuairéacta an maḡaltair, "Anoir nó píam bíó Éire san Éireannaíḡ."

Inr an doirctpuaigmeileac ro sanrólar sanóócar noiaró ar fulaingeadar ó gorta, anacra 7 aicío bí a pean-námairó an tigeapna talman com dian com doet 7 bí pé píam, 7 dar noóis níorb' ionghaó sup teip ar bfuimóir na ndaoine don éíor o'íoc. Tugadar iarpiaet ar a nḡeim do coimeáo, aet níor éipis le lán aca pin do déanam, 7 i noiaró a céile do caiteao amac ar taob an bótarí gac tineóntaíde lag dá faib i n-Éirinn. Go dealb, ruapac, san rḡat, san oídean, b'éisin dóib imteaet ó na háiteannaib 'nar caiteadar féin 7 a pinnreap pómpa a mbeata as iarpiaíó maíreactain do baint ar an otalam 7 tar éir a móir-faoetarí dá hoib-puḡaó 7 dá learpuḡaó, fágann píao iao féin caíte ar an raoḡal san píul le pílleao go oti a n-áipara féin go deó.

'Do d'íoladair cuir aca an méirí áirnéir beas do bí aca 7 éusadair a n-aíaró ar ámeiriocá 'na maib beagán dá muinntipe 7 dá gcómairpáin éana féin, agus ó foim anuar tá gac don long tairdeatá lán as triall go hÁmeiriocá, óir do péir mar a bíoir as lonnuagáó tál do cuipioir ríor ar a gcáirtoib sa mbaile. Deir an Sapanac, an tigeapna talman 7 gac námaro eile aca, cum a leir-rgéil féin do gabáil, gur pánairde failligíteac san tpeoir an t-Éipeannac 7 nac párócáó don iuro é aet beir as rtróiréacé ó áit go háit. Ní hé reo an éeao b'éas do cuiread air, 7 ir fupara déanamh amac gur éiteac é reo, mar nuair fuair pé rúge beataó i dtírúib iaraéta ní maib pé pánac ná failligíteac, aet éus pé toga na hairpe dá ghnó, 7 tá cuir de rúoet na n'gaebeal go hairpóiréimeac tar lear inoiu.

Síó go bfuil fuargail beas faigála as Éipinn le deir-eanairde 7 ná fuil r'gamal na daoipre com túb dorca or a cionn agus do bí i mbliadantaib éuair éart, tá an tír nac móir com boet anacpac 7 do bí rí fuam.

Ir ríor ná fuil ceao a gcinn as na tiopánaiúib mar do bí, 7 ná fuil ríao i gcumar na tpoic-bearta ar fao d'imirt ar na daoimib mar ba gnaéac, aet na diairó rin 7 uile tá tigte na mboet lán ruar go barra, tá bacac ar gac bótar, luét-éipre 7 ealaóain as riubal ó baile móir go baile móir ar long oibne nac féioir d'fagáil 7 rglábuigte boetta na tuata deap-óiomóin fómóir na bliadna, 7 gac don deallpam boetanair 7 mío-fáptaéta ar an dtír.

Ní haon iongnao rin mar do péir aomála a Riagaltóirí féin tá Éipe as díol ruar le trí milliúin púnt tar ceart le cirde Sapaná fóp, i 'steannta gac tubairte eile dá bfuil as cur uiréi, 7 san páram ná cúiteam le faigáil aici i 'taob na heagóira ro, 7 na diairó reo go léir fiarpúigtear, "Cao pá n'oeapá iméacé na n'gaebeal?"

An fearpde an tír reo ríor-iméacé na n'gaebeal nó an fearpde don tír an t-aor-ós—a r'goc 7 a' b'púg féin—beir as r'garamaint léi ó lá go lá? Ir fupara do don duine do éusrint gurab iao na rir ir fearr, ir meirneamla, 7 ir calma, 7 na mná ir moóamla, ir maireamla, 7 ir taicéige atá as iméacé tar lear, 7 tá a ríor as an raogal nac fearpde do don tír an fuil ós do éarpainng ar a cuirleannaib 7 i d'fagáil ruar faon san fuinneam i 'tabairt taoibe le reanóirúib 7 leanbaib.

Ir pean-focal é sup “maire a bíonn i dtíre san tuine aige féin,” 7 ir minic sup cruaid cármair iad, cúrraíodé deóparóde na héireann as lorg rúige beataí i dtíríib iaraicta aet i ndéin gac deacaire 7 toirmearga, le neart inniódé 7 inntleacta do fhoireadar an céim ir doirde darr’ féidir o’fagáil. Do éirbeánadar na rubáilcúde— an inntleact, macántaet, móir-mear na raoirre, 7c.—mar baí d’ual 7 baí d’úttar do rliodt na nSaeóeal, 7 dá comairta rin féin do b’ónnaí oirra na hoirigíde ir doirde i dtabairtar na rtaíte i nSae tír naí gábdar, 7 níorb’ aon náire ná acmúrán iad do’n d’úttas d’oil iad nó do’n tír naí lonnuigeadar.

Síó sup éirig an t-áí leir an gcuir ir mó aca, óir do bíodar ós ar imteact d’óib 7 san puinn curta amac aca ar cúrraíde an traogáil, do meallaí 7 do bréasaí cuir aca inr na caíraíab 7 inr na bailtib móra naí foíluimeadar 7 do éleactadar d’roí-déara ó cuirdeacta míiomcárac. Do dearmadar deas-comairle 7 deas-fompla a n-aítreaca 7 a máítreaca do tós go ceannamail cráibteac iad, 7 ir iomda lá b’ónac uaigneac, 7 oirde t’uiblídteac neam-cóulaídeac do éugadar as thú le cúntar o’fagáil uata tar páile, aet ir minic sup’ éigin d’óib deirdeac a mbeataí do cáiteam i dtig na mboet.

“Ir polláin é fear na d’úttas,” 7 ir minic náir péiróis na dtíríib iaraicta le deóparótib na héireann. Ir iomda fear ós calma cuirdeamail 7 cailín bíodgámail, bláctmar do éuit i ndroí-pláinte 7 sup b’ éigin d’óib t’uall abaille le rúil go gcarraíde a pláinte oirra, aet, rairíor! baí annam o’fíllteac an t’pláinte mar bíodir rúigte, t’réit-las ar teact d’óib 7 bí an t-áí 7 an máíar boet do bí go buadairta, b’ónac as rgaráimaint leó cum dul tar leir, as sol or éionn a n-uais anoir.

Síó go raib móran aigíó as teact tar muir go héirinn ó Amériocá bí an t’igearna talman as glacaí cota maite de, mar ní raib neart as na daomib boetá as baile ar an t’alam d’oibruígaí ná do r’aoíruígaí, 7 na teannta rin do éuit an luaí-fiac do bí ar r’uic 7 ar gac aon r’agar n’ó do bain le r’uimeíreáet; 7 dá b’uig rin ir ó Amériocá do bí an cuir ba mó de’n éior as teact.

Tar éir r’gáim áiríre do t’ornuig na deóparóde ar beir as tabairt cuairt abaille ar na pean-daomib, aet níorb’

iad an muinntir céadna d'imeáig iad. Bí an buacaili ós
 grádmair náóúirta, na buailim-ríatá rannatac raozáltac 7
 dí-mear 7 neam-blar aige air an rean-tír 7 ar gac don ruid
 a bain léi, 7 bí na cailiníde átrúighe mar an gcéadna. Ir
 mar reo do tarraingead ar éirinn an daoirreacá ba meara
 dár fúlains rí riam, mar do péir mar bí a muinntir as
 rágáil eólaí ar tírú iaraéta bíodai as tréigín, as tar-
 cairniugad 7 as leisín ar lár gac béara 7 nóir do bain le
 n-a dtír féin, 7 as glacad go ceanaíail fáilteac éuca
 béaranna 7 nóiranna na dtír i gcéin.

Do éirp ré riam ar námaí malláighe maíreac,
 rmaointe, aighead ná intinn muinntire na héireann
 d'átrugad 7 ir cruaid éaráite an nio le ráó supb' iad
 féin do ériochnúg na nroac-bearaib nár cáir do-ran do
 breit éum cinn. Do péir ugdair ir éreídeamnáighe tá éire
 innmeamail ar éitíre oíreao do éócuagad 7 tá na gcom-
 nuíde innti dá mbead rí ríagálda mar baó éarí.

Dá mbead caoi maíreacáinte as déorairóitib na
 héireann le rágáil as baile 7 ná bead ré ríactanaé orpa
 dul tar fáile do bead a luac-ráoatáir asur a n-inntleacá
 atá as dul éum tairbe 7 rairbir na dtír i gcéin, as dul
 éum róatáir 7 éum rónaí a n-óútaighe féin, 7 i n-ionao na
 clearídeacáta claoine 7 gac dubáilce eile dár ríeamnúig
 irteac le daoirre 7 cam-óligéitib bead caráannaé, cuibpre,
 gráó 7 gac rubáilce do bain le muinntir na héireann riam
 as roillríugad 7 as cur ar aghao a mbéar a nóir 7 a
 mbeata, 7 do maírríoir féin go roillbir rogaé i gcionn a
 éile i ngráó Dé 7 a dtír 7 beiríoir féin 7 na tíre comárac
 go móir nóir fearr dá éionn.

Tá ríioé na ngráeóeal go líonmar tar leair inoiu 7
 cur aca na Ríagáldóirib ar tírú iaraéta 7 tá ríúil go
 bfuil an ceó 'na ríabaoar as ríuáil le ríao as éiríge, 7
 go mbéir a ríeangá uaral féin mar ólút-éangal eatorra
 ar ríú an domáin, 7 dá bús rín go mbéir ríoríao na
 nraoine nóir tréine 7 nóir fearamla ná mar a bí, 7 go
 mbéir an oíreacá beannáighe reo ríoi mear 7 ríoi réim.
 in cipé áit go bfuil éireannaé le rágáil ríoi lúighe na
 gréine.

DOMAN TOIR.

COMÓRTAS V.

Short Essay in Irish on "What Qualities help to build up a really Noble Nation." Prize, £2 2s. (presented by Miss E. Skeffington Thompson). Four Competitors.

Won by "Gairgíreac," E. Fournier, Dalkey, Co. Dublin.

PRIZE ESSAY.

CÉ H-ÍAD NA SUBAILCE CUIRIGEAS LE NÁISIÚN
FÍOR-UASAL DO ÉGBÁIL SUAS?

Adeir Seachtúin Céitinn i "n'Dionbrollac fopair feara ar éirinn," as tráct ar Nua-Ġallaiċ nŉ Sacranċaiċ do rġriob leabair bŋeasaca ar Sean-Ġallaiċ agus ar Ġaeċealaiċ:

"Ní cŋomac ar ŋubailciċ nŉ ar ŋoibċearaiċ na n-uapal de Sean-Ġallaiċ nŉ de Ġaeċealaiċ do bċ as áitiuġac éireann ŋe n-a linn, do ŋunneacar, mar acá rċriobac ar a ġcrioċac acur ar a ġrácac; ar ar' éċġbacar de main-irċeacaiċ, agus ar a otuġacar o'feapann agus o' ŋŉoiċ le h-alcŉir oċiċ; ar ar' bŋonnaacar de ċearċmannaiċ o'ol-lamċnaiċ éireann, agus ar ġac cāċar o'á otuġrac do ŋearċannaiċ eaglaire; ar ġac comall ŋiŉa o'á otuġ-acaoir o'á n-ollamċnaiċ, agus ar ġac coċuġac o'á otuġ-acaoir do boċaiċ, agus do ŉilleacaiċ; ar ġac bŋonntar o'á otuġacaoir o'éisriċ, agus do luċt iarratair, agus ar méio a n-oiċiġ o'aoiġeacaiċ, acċ ir eac ŉoġniŉ, cŋomac ar bċearaiċ ŋo-ŉaoineac, agus cailleac beas ŉir-irċal; ar ŉacabairċ maic-ġniŉm na n-uapal i ŋteapmac."

Iŋ i an ériŉacċ ŋŋiŉm-maicear na ġcineac agus na náiriŋ. ŋeacamaoir ar an uile náiriŋ o'á bŋuair clŉ agus cail agus áirŉ-meap ŋam. Naċ i an ġairġeamlaċ a ċuġ mŉriŉacċ do muintir na ġŋeige? 'Sé léonrac agus a ċirċeacċa Sparċanac bāŋŋ-ŉealċ na ŋearċamlaċċa as ŉaoiniċ an ŉomāin. ŉi na Romānaiġ trċan meanċnac šo leŉŋ, acċ do bŉŉ a ġcrioċacċ as milleac ŋaoirċeacċa na náiriŋ eile. Ar an áċċar ŋin, beŋumŉo ġŋac do na ġŋeasacaiċ ŉŋ cionn na Romānac, agus cuiŋumŉo ainm ŋobail ŋiŉŋ-uapail ŉŋa. Neapċ agus meirċeac i n-aġair ŋāmac na ċŋe, ir bun agus cċac-áċċar iac ġac uile

náiríúin supab mian leir meap an domáin a beir ari. An céasó gné eile d'a n-ainmíghim mar comartha náiríúin uapail ip ead an ceartar. Beirpeann an énoðac buairt ar éineadaið eile, agus muna cóir macánta an buairt-
teoir, luigfir pé le lám-láirip. Ar an tpoing sup bup pé cat orca agus cuipfir pé ar gcúl a gcirt agus a nual-
sara; tá pé d'fíadaið ari aripe do tabairt ar ólige na n-daoiné do cuipear paoi cóir. Má ip amlaíð sup foir-
neartuig náiríúin ar bit pobal eile, ip cóir do na daoimib
as a bpuil an lám uactar péadaint so bfeadpar do
pobal bpuigte maireamain beó, agus dul ar aghair mar
ba gnátað leir. Ní cóir do duine ar bit tráill nó daor-
ánac a déanam do duine ar bit eile. Tápla pé so mimic
supb' éigean do náiríúin ar bit maigluas, agus do
náiríúin eile beir as ppeapad, acé má tápla, caifir do an
maigluigteoir pail do tabairt do'n pobal eile a paoir-
peacé do poctain le ceann tamail. Ip fann iad na
náiríúin as a bpuil an trubailce uapal po. Meapann na
daoiné so coitcéann, nuair buairtígeann náiríúin ar bit ar
náiríúin eile, sup ceart do'n tpoing ip láirpe, an tpoing
eile do pluigeat, ar mó do nac maippear an náiríúin boct
acé mar poinn do'n náiríúin eile, cormail agus do maip-
pear uan i tdaob ipcig do'n leomán d'alppat é.

Má tá spáó an cirt i meap na n-daoiné, beir ólige
maire aca, agus as a mbreicéamniaið agus as a maigluig-
teoirib so leir. Cítear oirdeapcar na náiríúin ar an
nspáó atá as na daoinib do'n fogluim. Níl neart
ainmíde ionann le cur mói do déanam: "Cia b'é mar-
bar le clardeam, marbpar é féin le clardeam." Acé atá
toppé na fogluma coitcéann agus pearnac. Ip mó an
intleacé ná tábac paozalta, agus ip láirpe an tuigre ná
neart láime. Caifir na daoiné beir muinte ar a rtaip
féin, agus ar gnócaib agus ar gníomartaib na gcineál i
n-a taimcéall. Ip éigean doib aine do beir aca ar
éadon na talman agus leirne na parrige, agus ar gac uile
plige comluadair atá uirru. Caifir piao a n-intinn agus
a gcumara do éleacéat. Caifir piao a tteanga féin
do deapusa, ionnur so ttiocpar leó a pinpapaé do
léigear, agus a peandur do pspioat pá éinne na n-daoiné
atá le teacé. Caifir piao eólar d'fagáil ar ariear
agus tomair agus coméromuag, ar mó so mba cóir a
gcleacéat leir na daoinib eile, agus aine d'fagáil ar

maḡluigṡtib na ḡcuṡaḡt náḡuṡṡa, ḡo mberḡeāḡ neapṡ
 aḡur uḡḡapāṡ aca ap an tpaḡḡal cḡppḡḡḡa. ḡeḡḡaṡḡ
 pṡḡḡ oṡḡeāḡt ap ḡaḡ pṡḡḡe cūm a mbeāḡāḡ ḡo cūp a
 ḡṡeāḡap, aḡur cūm cneapṡuigṡte aḡur cḡṡḡa na ḡḡalaṡ.
 aḡur cuilleāḡ pḡṡ, beṡḡ mḡṡṡeap aḡ náṡṡṡṡaṡḡ an ḡo-
 ṡṡain ḡṡṡa nuāṡṡ a. beap a ṡḡṡeall ḡeāṡṡa aca le heḡlar
 aḡur oṡleāṡṡṡṡṡ an cṡṡeṡṡ ḡaḡṡṡa ḡo ṡṡeāḡuḡāḡ aḡur ḡo
 leāḡanṡḡāḡ aḡur ḡo ṡṡṡāḡ. 'Sé pṡṡ ḡḡḡap an ṡṡeapṡa
 aḡā ap an ṡḡeapṡṡṡṡṡ, aḡur ḡḡḡap a cuṡaḡṡa pḡṡṡṡṡ-
 ḡeāḡṡa maṡ an ḡeāḡṡṡṡ. Nuāṡṡ ḡṡṡeap an ṡṡleāḡt
 ḡṡṡṡṡṡ aḡur an cḡḡann ṡāṡṡṡ, ṡṡ ṡṡṡāṡ naḡ mḡṡṡeann
 an pṡap oṡṡṡṡṡeāḡ. Ip ṡ an ḡṡṡṡṡṡ ḡṡṡ aḡur ḡḡḡap
 mḡṡṡṡṡ ḡe ḡṡeṡṡṡṡ maṡṡe. Ip ṡṡeāṡ na maḡṡṡe ṡ maṡ an
 ḡeāḡṡṡṡ. Ip ṡeṡṡṡṡ, āṡṡ, ḡo náṡṡṡṡṡṡ beṡṡ uapal oṡṡṡeapṡ
 ḡan neapṡ maḡṡṡṡ, aḡur ip ṡṡṡṡ ḡṡṡṡ āḡḡḡṡṡe tṡṡṡṡṡ-
 ṡḡṡe ṡāḡ ná náṡṡṡṡṡṡ ḡa ṡāṡḡṡṡe ṡan ḡḡṡṡṡ. āḡṡ ip
 ṡṡṡṡṡṡṡ ḡo na ḡaḡṡṡṡṡ ḡo ṡṡeāṡṡṡṡṡṡṡ oṡṡṡeāḡa le
 pṡḡḡe maṡṡeāṡṡṡ ḡ'ṡaḡāṡṡ, aḡur nuāṡṡ naḡ mbeṡṡeann a
 ḡṡṡṡ ṡeṡṡ ḡaḡ ṡṡḡ ṡeapṡṡṡḡeap uāḡa, ip ēḡḡeāṡ ḡḡṡṡṡṡ
 eṡṡe ḡo ḡeāṡḡāḡ, aḡur ṡāḡ ḡo ḡṡṡṡ ṡ ḡṡṡṡṡṡṡ eṡṡe. "Ip
 ṡṡap cṡṡ ḡan cṡṡṡe," aḡur ṡṡṡ an ṡḡṡap ṡḡṡṡṡṡṡ nuāṡṡ
 ḡṡṡeap ṡṡāḡa ap an tḡḡ. ṡṡ ṡeṡṡṡṡ ḡṡṡṡṡ ṡḡḡṡṡ ḡ'
 ṡaḡāṡṡ ḡan āṡḡeāḡ ḡan leāḡapṡ, aḡur caṡṡṡṡṡṡ ap
 ṡḡḡṡṡṡṡ āṡḡṡṡ ṡaḡāṡṡ leṡṡ ap ḡeṡṡṡ leāḡap ḡo cṡeāṡṡṡṡ
 aḡur cuapapḡḡal na ḡṡeāḡapḡḡṡṡ ḡ'ṡḡc. aḡur ṡṡ ṡe
 āṡṡṡṡṡ an t-āṡḡeāḡ a ḡeṡṡeap cṡṡṡṡṡṡṡe āḡāṡṡ le neapṡ
 oṡṡṡṡeāḡṡa, āḡṡ beṡḡ ap ḡṡḡṡṡe ḡṡeāḡ ḡṡṡ ṡṡṡṡṡ, ap
 ḡeṡṡṡṡ ṡḡṡṡṡṡ, aḡur ap ṡ-ṡṡṡṡṡṡṡe ḡeap ḡṡṡḡṡṡṡ. aḡur
 ṡāṡ ip maṡ ṡṡṡ aḡā an ṡḡeāṡ āḡāṡṡ ṡeṡṡ, ṡṡ ṡāḡa ḡo mberḡ
 ṡe maṡ an ḡeāḡṡṡṡ aḡ ap ṡḡṡṡṡṡ ḡo ṡeṡṡ.

'Sé ḡṡāḡ na ṡ-āṡṡeāḡṡa ṡeapṡ eṡṡe ḡā ṡ-āṡṡeḡṡṡṡṡṡ
 ap ṡḡṡ uapṡeāḡṡa an náṡṡṡṡṡṡ. Caṡṡṡṡṡṡ ealaḡā ḡo
 cṡeāḡṡāḡ, aḡur ḡaḡ ṡṡḡ ḡeap aḡur āṡṡṡṡṡ ḡo cūp ap
 āḡāṡṡ. ṡṡ ṡ-ṡ a ḡeṡḡḡāḡṡ āṡṡṡṡṡ ḡo cūḡ cṡṡ náṡṡṡṡṡṡṡ ṡḡṡṡ
 ḡo ṡṡṡṡṡṡṡṡṡṡṡ, āḡṡ ṡḡṡ an ceḡṡ, an ṡṡṡṡeāḡṡ, aḡur
 an ḡeāṡḡāḡṡeāḡṡ ḡo ḡṡ aca. ḡṡ ceḡṡ aḡur ṡṡṡṡeāḡṡ, ḡo
 leḡṡ aḡ na ḡeāḡealaṡṡ ṡṡṡ an tṡeāṡ-āṡṡṡṡṡ, maṡ aḡṡ le
 cṡeapḡḡāḡṡṡ ḡṡṡ aḡur āṡḡṡṡṡ aḡur ṡḡṡṡṡeāḡṡa ḡāṡṡṡṡe.
 āḡṡ cuṡeāḡ ṡāḡṡṡṡ ap ḡcūṡ ṡ ḡcḡḡāḡ aḡur ḡeṡṡ-leāṡṡṡṡṡ
 ḡāḡāṡa na ṡacṡṡṡṡṡ. ḡo ṡāṡṡ an ceḡṡ āṡṡṡṡṡ, aḡur ē
 ṡṡṡṡ āṡṡṡe ná aḡṡ ceḡṡ eṡṡe ṡan ḡḡṡṡṡ. āḡṡ ṡ ḡṡāḡṡ na
 ṡ-ealaḡāḡṡ eṡṡe, ṡṡ ṡāṡṡeann ṡṡḡṡ beḡ nuāṡṡ ḡ'eāḡ an

traoirpreaíct. 'Sé an maítear bun agus bárr gac uile
 rubáilce eile. Níl aon náiriún fíor-uairt ann muna
 mbeirdeas beata glan macánta as na daoineib. Is iad
 meaparaídaíct, seanmnaraídaíct, agus dílpreaíct do chierdeam
 a rinnear beirdeann móirídaíct agus buan-traogal do náiriún
 ar bit. Agus má tá na rubáilce rin as na daoineib,
 ní baogal ar bit nó go mbeir beata onórac agus ceann-
 arac aca, a h-aindeoin gada treaba eile atá 'gá rípior
 agus 'gá ngéir-leanmúin. As ro na rubáilce cuirigeas
 le náiriún fíor-uairt do tógáil ruar, mar atá pé tair-
 béanta asam: cródaíct, ceartar, pógluim, tuitead, o-
 ealaída, agus maítear.

'Sé mo bapamúil gur foillrigear do na rubáilce ro as ar
 ndaoineib féin go minic ar fear a reanúir, agus ar a fion
 rin cuirpí do na rtaipíde atá le tead i meas na náiriún
 fíor-uairt iad.

COMÓRTAS VI.

Best modernisation of the text of an early Irish Story of date previous
 to 16th century. Prize, *facsimile* volume, leabair bheac, presented by Mr.
 Nally's class, Central Branch, Dublin. Four competitors. Won by
 "Caparó-Seó," Tadhg O'Donoghue, Dublin.

PRIZE ESSAY.

SGÉAL BEAS.

AR COISRICEADÓ an céad teampoill ar talam
 do míceál áirí-aingear.

[Aitriughe go gaeúil na haimpíe seo ar an leabair rain "páiréanna
 7 reanmóinte an leabair bheac" as an Ollam aicíníon; roir na líníob
 6278-6369.]

D'in é an t-am do céad-coirpicead eaglaír ar talam
 do míceál áirí-aingear, do cummnuigad na móir-míorbuite
 do rinne pé an trád rain. Is ann atá an eaglaír rin, mar
 noctair na rean-ríubinne, ná i n-uaim ar Síad gáirgáin
 'ran tuitead d'arab ainm Campania. Is iomda tuar 7
 comartha do tuit amac roir an scoirpicead rain; 7 b'é
 torac ar onóruigad ainme mícíl ar an raogal ro an com-
 rac neartmar do rinne le hullpéirt inr an áit rin.

Deamán do b'eaó an ullpéirt rin, 7 éuaíó cum com-nuiróte irteaó inr an uaim 1 n-uactar Sléibe Šaršán, 7 do milleaó 7 d'airgeaó ríolta 7 torpá 7 ceatpa le pláigib 7 le galraib. Šlac imeagla na Pásánaig borpa poime de deargab an airgte rin, 7 fíleadaí supi Óia é an ullpéirt rin 'na raib an deamán, 7 éugaíóir íoðbapá 7 aópaó dó. Aét 1 otaob na Šcriortuiróte 7 na luét eaghaóda, d'iarraadaí poraét ar Óia, maille le deapab 7 le tiorgaó dá ġuirde go ġcuirpeaó Miceál Áro-aingéal dá ġcabaí, 'na diaíó rin do tairbeánaó dóib oróce go otiocpaó pé lá ar n-a bápaó anuar ar an rliab. Annrain do éuaóar go léir go otí an rliab, 7 conncaóar ann an tÁro-aingéal 7 ġeapri pé an ullpéirt 'na naoi pannaib. Bí oirpeaó deic ndam inr ġac ponnit díob-rain nuair cuirpeaó an ullpéirt dá lorgaó. Áġur do mópaó ainm De áġur mícil tpió an b'péirt rain.

Díóó ar an rliab rain fear raíóbhí áiríte supi b' ainm do Šaršán. Ir uairó-pean do hainmniġeaó an rliab .i. Sliab Šaršán. Do comnuigeaó pé inr an ġcačair ar a otuġtaoi Seponte. Aét don uair amáin do éuaíó tapá ar peacpán ó n-a tpeaóčair 7 éuaíó pé péin 7 a luét oibpe dá iarraíó. Fuaraóar 1 n'opar na huaimé ar mullaó an tpléibe é. Čait Šaršán raigeaó leir an mbeirídeac mar bí peapġ air de bapri a čaillearína, aét čáinġ an raigeaó tapri a air éuca apír 7 do buail 7 do beó-ġoin Šaršán péin ġan dočar ar bíč do déanam ar an mbeirídeac le'ri čaiteaó é. Dob' ionġnaó mór le com-teačtaprib Šaršán an nío rin.

Seað. Da ġairio go ġcualaió Earbog na cačpaó an rġéal rain, 7 d'opuig do ġac éinneac ioir fearaib áġur mnaib 7 páirčib tpaonar do déanam péacaint ar maic le Óia a čup 1 n-umail dóib bpiġ an tuair ionġantaig rin. Nuair bíóar na tpi laete čaite aca ar an nór rain, čáinġ Miceál Áro-aingéal 1 n-airling d' Earbog uapal na cačpaó rain Seponte 7 dubairt supi b' é péin do čup an raigeaó ar a čulaib apír ó'n mbeirídeac go otí Šaršán .i. go otí an fear do čait é; áġur dubairt mar an ġčeaóna sup leir péin an t-ionao rain. Da beap do luét na cačpaó 'na diaíó rin upnuiróte do déanam do Óia 7 do mícéal inr an áit rin.

Bí dá d'opar leir an uaim rin, ceann aca ar an otaob

toir-*tear* *oi*, 7 an ceann eile *tiar-tear*. Timceall na hainmíre reo go díreac táinig cozaó roir na Venepontíneacaib, a bí 'na bpoibul éiríoméac 7 na Sepontíneacaib a bí 'na bpágánaacaib. Do éuaíó na Críortuiróte fá *tiop-zaó* roimh an *zcozaó*, as suíde Dé go dtíocfaó Míceál do congnaím leó. Nuair do éuaíó na Críortuiróte 1 *zcat* le n-a náimtoib, o'foillirig Míceál áro-aingeal é féin. Do érit Sliab *zangáin* uile. Táinig *toiréaí* *tiar* 7 *tóirneac* 7 *teintreac*, 7 le n-a linn rin bpiíreac ar na págánaacaib 1 *otreo* sup *teiceaí* leó féin. Da beas ar éaluirg *oíob* ó'n bpaíob 7 ó'n *teintreac* 7 ó n-a hainmíróctib aitta. Do loirg an rplancac amáin *reac* *zceao* fear *oíob*. Éuaíó na Críortuiróte *caitpéimeaca* cum buídeacaí *to* *tiar* *zrint* *to* *Óia* go dtí uaimh Míicíl, 7 *conneacaí* *comairtaí* beasa éigin inr an úir as an *toir* *tear* *de'n* uaimh. *O'aitnigeacaí* *arta-ran* sup b'é Míceál áro-aingeal féin *zan* amíur *to* bí ann le linn an *cata*.

Tózaó *teampoll* asur *altóir* inr an ionaó *rain* 7 *pinneac* *ioíobarta* *to* *Óia* 'na *oiaí* rin ann. "*Aporania*" no "*Apothonia*" .i. *corra* (?) *ir* ainm *to'n* *teampoll* *rain*, *de* *beaz* na *zcomairtaí* *to* *pázaó* ann. Bí *eagla* *orpa*, *ám*, *nár* *oleagta* *oíob* *oul* go dtí an áit rin 7 a *coirpiceac*; 7 *ir* *i* *comairle* ar ar *cearaí*, ná *teampoll* *to* *tógaíl* *to'n* *Arpol* *peacaí* ar an *otaí* *toir* *de'n* uaimh, 7 *óá* *altóir* *to* *éur* ann, .i. *altóir* *to* *Muir* 7 *altóir* eile *o'Eoin* *baíre*. Annrain *to* *éuireacaí* *teacairí* *uata* go dtí *ab* na *Roma* .i. *Suilbeartaí* (an *deiceamh* *ab* *peac* o *peacaí*), *o'fior* *cao* *to-géanaí* *um* *coirpiceac* an *teampuil*. B'i *comairle* *Suilbeartaí* *oíob*, ná *muintir* na *Roma* 7 *muintir* *Seponte* *apaon* *to* *déanam* *tiopzaí* *tri* *lá*. *Ac*, ar *don* *tri* *lá* *deir* an *tiopzaí* rin, táinig Míceál cum *Earbuig* na *caíra* *Seponte* 7 *oubairt* *leir*:

"*Cao* fá *noear* *oíob* *beir* as *coirpiceac* an *teampuil* reo;" ar *fé*. "*Nár* *coirpicear* féin *ceana* é? *Éirgí* *irteac* ann 1 *mbárac* le *toirbeartaib* 7 le *hioíobartaib* 7 *suíró* an *Tigearna* *tiem'* ainm-re."

'Na *oiaí* rin *éuaí* an *táro-aingeal* *irteac* ann 1 *noeil* éin *áluinn*, 7 *to* *comair* *amac* *pa* 7 *leiteac* 7 *aoirde* an *teampuil* rin. *O'pás* *rian* a *mear* ar an *zcapraiz* *leir*, 7 *tá* *rain* *fór* ann. Annrain *to* *comairlig* *to'n*

íobail go léir tiomna 7 foirceadual Reácta Máoiré do comhlianaó 7 teagars an tSoirgéal.

Táir trí colamna fá'n teampoll rain. Bíonn uirge ar pileaó i gcomnuirde a poll ar taob na colamna meadóin, roigtheac gloine le plabpaib aigiró fá'n uirge rin dá coimeáó, 7 curtar fá ceitpe háirdaib an domáin é mar íc plánuigthe. Sileann uirge a taob na colamna oirdearaiqe leir go líonann pé roigtheac eile; 7 ír é rin an t-uirge go ndéantar úráir de ran áirpeann. Tagann ppoctán beas eile a taob na colamna iartearaiqe ó'n gcnoc atá leatrtuaró de'n teampoll 7 líontar roigtheac eile leir rin. Tagair na daoine ír cráibthe de'n íobail ann ar ngabáil Cuipr Círiort 7 a íola dóib, 7 íbír deoc ar an roigtheac ro-blarta rain 7 leigireann re gac don trasar galair 7 cinnir. Ruó eile, dá méir an tuile 7 an fluacáó ní bpuéctuiró na ppoctán reo, 7 dá méir an tarc ní céiróir i noírs. Ní leómaó éinneac dul irteac ran uaim rin inr an oirde, áct amáin ar maidin 7 um trácthóna go dtéiróir daoine inti cum upnuirde.

CAPARÓ-SEÓ.

COMÓRTAS VII.

An Irish historical tale. Prize, £5. Five competitors. Won by "Ceannpaelaó"—P. T. McGinley, Belfast.

COMÓRTAS VIII.

A tale of modern Irish life. Prize, £5. Three competitors. Won by "Taob na Stiatt"—J. J. Doyle, Derry.

[These two last prizes were presented by the *Irish Independent* Printing and Publishing Co. for original stories in Irish; length not to exceed 5,000 words. They have been already published in the *Independent*.]

COMÓRTAS IX.

An historical Essay in Irish on "The period of Art MacMurchadha Caomhanach." First Prize, £7; Second Prize, £3. Seven competitors. Won by "Ioubert"—P. J. O'Shea, Belfast. Second Prize was divided between "múirneac"—D. O'Leary, Cork, and "An Cleaparóe"—Michael Murphy, Ballyvourney, Co. Cork.

PRIZE ESSAY.

ART MAC MURCADA 7 A AIMSIR.

CAIB I.

Maectnam.

Iy aít an tréit i n-daoinib é sup dóic leó sup ciall-mápa 7 sup tuigimige iad féin 'ná na daoine táinig rómpa. Bíonn an tréit rin go coitceannta imearḡ ḡac aicme ó dor go haor. "Iny an t-rean-aimpḡ," deir ríad, "ní raib daoine com heolac 7 táro inoiu." "Bí rin cogaíó roim ḡagamemnon," ar fear tagarḡa éigin, 7 tudaíḡt ré an méio rin as magad fá n-a comaimpḡreacḡa, mar iy deall-racac sup ríleatḡar rúto leir sup b'íad féin an buidean do b'feárr dóib ro táinig riam roime rin. Maíreann an tréit rin inoiu i ndeíreacḡ an naomacḡ doir deas, 7 dá réir rin ní rúrupḡa o'feáir na haoire ro rḡríobad i ḡcór 'ra ḡcearḡ ar beacḡa 7 nóra na n-daoine do máir iny an ḡceatḡamacḡ doir deas ḡan é féin, dar leir, do cúir 'na mearḡ 7 maíreacḡain mar do máireatḡar.

Má beídear ré, dar leir, 'na mearḡ ní cloírríó ré luḡ loinge ḡaile ar muir; ní cloírríó ré fead 7 foḡram beíḡt carbarḡ ḡaile ar tír; ní feicḡríó ré cuaili rúíóte ar taobḡ bóíḡre 7 rḡeangḡa rḡéal-iomcáir ar a mbárraib; ní óruíófeáir páiréáir laeteamail tré rúil a dóruir. Beíó earba eólar ar cúrraíóe an traogail air. Beíó ré donracḡ, uaigneacḡ, dar linn inoiu. Níorab mar rin é go deimín. Bí a rúḡḡe féin as muintḡir na rean-aimpḡre le rḡéala o'faḡail ar imteacḡaib an traogail. Do tḡuallad 7 o'fillead ar n-air manaiḡ 7 rḡarḡit tar ráile, do tagad na ceannuḡḡe tar leáir, do tḡad an tairtealáíde a mála rḡéal leir, 7 bí tuairḡḡ ar an n-óomán móir 'ḡá leatḡad com maíḡ 7 tá inoiu.

Bí árbairt rígealta go leór coir baile 7 tar leat iní an sceatpámað doir véag. Tráctar ar an bfuil do doirtaó. 7 ar an mbuairdeart do bí, ar éagruar 7 gábatar 1 n'éipinn, ar áéann annro 7 iomairbáir annró, áct mar rin péin ir iomda gápe leatán do leis rin 7 mná arda ná háirpgeann ríuáibinn 'ná beal-oirir dúinn cao' é pát an truit.

CAIB II.

Sgáileanna i Sgáctán.

Tá na daoine úo iméighe do nór ceóig ná ghenoc, má féadamuid cput do cúmað ar ríáile nó taróhire díob ní beir ar raotár 1 n-airge. Címio ríáile aca dári v'ainm William Tell ag eirge amac 1 scoinnib íerler, maíglóir na háurcma 1 o'tír Súir iní an mbliadain 1306, 7 pá ceann naoi mbliadán 'na díaró rúo bí na Súirig ar fáo ar élua-raib na háurcmaíais 7 bhuiréadair orca 1 scaé Morigarten 7 rusaóar a raoirpeact iní an mbhuigín úo. Léigmo go raib iomairbáir roir an bPápaact 7 ní na Fraince 1 otopac na haoire 1 otaob cána do cuiréad ar íasartair na Fraince. Cuir an Pápa coinneall-bátað ar an ní, áct o'éir báir dá Pápa do coirpeacaó earpos Francaé 'na Pápa, cuiréad an míntí air ag lioní iní an bFrainc, 7 cónnuig sac Pápa 'na díaró rin ar feaó veic mbliadna 7 trí píer ag Abignon, 7 veirtear go raib an féar ag pár ar íráirib na Róime. Bí tubairte eile ar an scaéair rin leir. Rinne Rienri, fear íaóain, poíglmca, íaríact ar toíamagaltar do véanaó ve'n loáile 'ra bliadain 1347, 1 bí ré péin 'na ceann uirte ar feaó leir-bliadna gur cuir na daoine an píe air toirí go raib amíar aca go raib ré ar tí veir 'na ní orca. O'íll ré react mbliadna 'na díaró rúo 7 pinne an Pápa píom-íeirípe de áct cuir tounmarbóir ríáin ann 1 íeionn páca.

Ag ro ríáile eile. Cuirimí taráinn é go luac. le rúil ían veir líopda do'n léigheóir. "Do ceap Máirtín Scuarí, manac íearmáac, píuóar iní an mbliadain 1320," veir na íean-leabair, 7 ir iomda oic 7 maic o'éirig ar an íceapaó íain.

Bí íuít dá doirtaó íac bliadain ar feaó na haoire úo Úir na Turcaig ar an ímpíreact n'íreagac-Romáac 7 do tíomáineadair í ar an Ária go leir iní mbliadain 1390,

mar do tógadair Aoríanóple inr an mbliadain 1362, 7 do gléapadair oream go ngoirítear laniparír ortá. Ba fuilteac é pian an oreama pain imearḡ na ḡCpíortaiḡte. Tug na Múraiḡ mar an ḡcéatna corḡairt ar an Spáinn, mar do táinig óá céat míle aca aḡ cabruḡad le ní Múrac na ḡpanáda.

Péac na Cpíortaiḡte féin aḡ marbaḡ a céile, a fiaḡ-naire rin ar an ḡcoga paḡa iorí an ḡfrainc 7 Sapaná toirḡ an buanaḡt do mear Sapanaiḡ do beit aca ar ḡfrancaiḡ. Amaḡ leat ar ár rliḡe a ḡameplane—Timúr lenc nó Timúr Bacaḡ, ba móir le ríad tú inr an ḡceatpamáḡ aoir oéas leo' ḡluaipeaḡt anoir go Rúire do nóir Bónapart móir aniar. Ní péirí linn ní hamáin rḡáile do éprútu-ḡad arad-pa mar ní fuil ionnat inoiu aḡt macalla. Ní mar rin do Éobáirḡ an Trí, ní Sapaná, tá aicne aḡainn i nÉirinn ar ríud fóp, ní hi otaob a bpruigeanta i ḡcomnib na bḡfrancaḡ ḡiḡ go nḡeirítear go rabadair pain blorḡ-béimeac go leór, aḡt i otaob olige do cúir pé i bpeirḡm inr an mbliadain 1352 go nḡaorḡar léi Clann na nḡaeḡeal ar uairib i nÉirinn inoiu. Ní raiḡ pé féin riam i nÉirinn aḡt bí ceannar aige ar cúir oi—uirḡe go léir oar leir féin—7 ir poḡ liom o'aoimáil ḡurab iomḡa Éiréannaḡ do éirio rá na bpat inr an bḡfrainc. Noimánaḡ do b'eat an ní úo, ḡfraincír a teanga 7 teanga na n-uairle Sapaná, aḡt i lár an ceatpamáḡ aoir oéas do éromadair ar Béalra-Saḡran do cleaḡtaḡ in ḡaḡ lann-olige inr an tír i n-ionad ḡfraincír 7 Larone, 7 ar pain amac ní raiḡ náipe ar na Noimánaiḡ o'aoimáil ḡur Sapanaiḡ do péir típe iao. Do caiteadair uata an ḡfraincír i n-aipirí Rirḡeáirḡ an Oó, mac mic an Éobáirḡ úo, toirḡ na oirḡe-aighe do bí aca do na ḡfrancaiḡ i otaob cogairḡ. Do cair an oream aca do táinig go héirinn an ḡfraincír uata i bpat poime ro 7 do ḡnátuigeadair olige, béara, 7 teanga na héiréann, ruḡ do ḡoil com móir pain ar rḡiúrḡóirí Sapaná ḡur cúipeadair i bpeirḡm “olige Cill Cannaḡ,” cum coirḡ do cúir leir. Níor cúir an olige rin coirḡ leir i n-aon éor, aḡt ḡiḡ ḡur oearpmaḡ na Noimánaiḡ a oteanga oúḡcáir, níor cáilleadair riam a mian cum raiḡbpr 7 rladuigeaḡt, 7 bí bpruigean 7 aḡpánn abur 7 éall iorí iao féin 7 na héiréannaḡ i ḡcomnuirḡe.

Táinig an aicme úo le Diaimuro na nḡall 7 ceapaim

Bí triaí de clannaibh Gaéideal ná'r ptaon do neac 7 ná'r meac ar feadh a faogail, 7 ip iongantac an rgeal é supab annam do cloirmio triact tairp. Éirig ar o' uais, a Airt Mac Muraáda, acaoi ro' luide innte ar feadh cúig céad bliadan. Féadamuir ort, a fíu buaótaig, sió sup b'é do fín-fín-pean-ačar Diarmuid na nGall, ačt glan gníomh fairsge na gclann mac b'éanačt na haimme fín mar ní fairs palacáir ar bit ar an gcinead ačt an Diarmuid millteac úo amáin.

Ir calma do cómpaic fad triaí aca ar fon a o'tipe, ó Dóinnall (toğarta) mac Diarmuda anuar, ačt do b'é Airt ro do luadmuid an cómla cača ba fairsgeamla díob go léir. Rugaó é inr an mbliadain 1357 i n-Uib Óróna i gcúige Laiginn. Ní fairs tomár na cúige fín com móir 7 tá inoiu mar do fín pí an uair úo ačt ó'n lípe tuair go Siúir čear, 7 ó'n Sionainn čiar go fairsge čoir.

Bí "Clann Lúndan," go boib 'ra típ, baile-áča-čliač a bpiom-daingean, 7 neac láirp díob ruidte abur 7 čall ar fud na héipeann. Ní túirge do bí úrlabra i mbéal Airt 'na sup čualair pé triact čar bpuigeanča a ačar 7 a čimó leir na heacčponnaib, 7 do b'é an t-ačar fín—Airt do b'ainm do-čan leir—an laoc čoirčeamail do díbir go mimic le faobar clairim na Sapanaiš ó čorčairč a čeannčair. O'fás pé 'na reib faor leac cúige Laiginn i gcomair Airt óis 'na díair, mar čalleaó, nó marbuičeaó, an čuir eile o'á člaimn mac. Do b'ponn an činead an taoirčeač ar Airt i n-aor a pé mbliadan oéas. Do nočt reirčean an clairčeam ar na Sapanaiš mar ba óual oó 7 níor meac an clairčeam úo ar feadh oá fíčeaó bliadan sup čumčoiš an leac Airt Mac Muraáda.

Féadamuir air mar do čonnaic fíancač géar-inntleac é as arčóint le čeaččairč Rirčearč an 'Oó, pí Sapaná, čar éir an puaga do čur ar Rirčearč fém. Fear álunn, áro, dípeac, do b'eaó é, féaróšac, leacčan-šualneac, leabčar-čoltač, lúčmar, lán-člirč; capall rpuanta, reang, rleamain faoi, šan diallaic 'ná gléar eile uirč, do léim-peaó le fíar na coille 7 do pírčeaó le gála Mářta; Airt ar a muin 'na fuid go ročair čar éir čamair oi le pánaó an čnoic šan bapp-čuirčeaó, čpuč píošamail air 7 čeann-aišče neam-eašlac, inntin géar aiše, 7 tuas faobčac, feac-šuinrčeošac ar uball a čeaččaman. Umłuišim čuit, a Airt. Ná baimó leir a Članna Lúndan nó díb ip meara.

Caitb. IV.

Apt 1 nġniom.

Ni jaiġb ré 1 b'pato 'na ji an Laiġin nuaij do ċrom na ġall aġ cup irtead aiġ, 7 nioj éiuiġ leó. Þór ré Ailip ni ġeapait, bean uapal jaiġbip ġæðeal-ġall ó Ċillðara, aċt do láimriġ fear-ionaid ji ġarana a cuio rppré 7 reilb, map do réir "Óliġe Ċill Ċannaiġ," ni jaiġb ré oleaġtad oi ġæðeal do þórad. Do baġaij Apt aiġ ġan baint le reilb na mná; cuipeað paiġoiúipí ó Baile-ðé'-Ċiaċ 'na ċoinnib aċt do ġab ré opta, 7 do bi a leiċéio rin o'eagla ar an b'fear-ionaid 7 a ċomarleóipí ġup cuipeaðar teað-taipe ġo ġarana aġ iaiġað conġanta ar an juoġ.

Ni jaiġb cuġaðt le paġail an uaij rin ba ċreire 'ná ġarana. Þuaij ri an lám uaðtaij ar an þ'paine péin 7 bi cáil mój uipċe oá ðeapġaiġ rin. Do ġeall an ji ġo mbainfeað pé ġeit ar Apt aċt cuip pé ar ġcúl a cuaijġ ġo héipunn ġo fóil map bi an iomad le pocapuġað aige ċall, bi imþear ioj na lollapoi 7 an eaglaij 7 bi conrpóio ioj tuataiðe 7 barúin 7 do b'éigean oó beipġ de ċiġeapnai a ċiġe péin do oibipġ taij páile. Bi Apt aġ uol 1 otreire ġað lá. Cuip pé ðaop-ċioj ar ġað ġall ar fuo na Cúige, do ġéill oó, 7 iao po ná'ri ġéill do ċiaoið pé le paobaij claiðim iao, Þuaij lajla laj Muġan, 7-Scroop, fear-ionaid ji ġarana, an buaið aiġ aon uaij amáin 1 mbuiġin mój aġ Tiġ Scoitín 1 ġCill Ċannaiġ, aċt nioj cuip an méio rin coġġ leiġ 1 b'pato, map o'éipġ a ġaile 7 a ġaiġše in ġað amġar, nioj 'mó 'ná juam.

Do ċoppuiġ Rirteápo an Oó é péin pá ðeipeað. Bi þonn aiġ teaðt ġo héipunn 7 an píoġaðt pain do pmaċ-tuġað ar aiġ nó apéigin. Bi teipġ mój ar a aċaij 7 a þeanaċaij 1 otaob a ġcoġaið leiġ an þ'paine, ni þulaij 'ná ġo noðeapað pé péin cleap coġaið ċom maiġ leó, do cuip-feað capbaili ðaoina aġ luapġað a ainme 7 aġ molað a ċalmaċt, 7 ġo mój mój, aðeiġ pé leiġ péin, tá þpionnġa aġ cup buannaċt ar an Laiġin rin, ġup coj é míniuġað.

Caitb. V.

Apt an Oó 7 Rirteápo an Oó.

Do leat an pġéal ġo jaiġb Rirteápo aġ teaðt 7 ma bi paiċéioj ar ċuiat annpo 7 annpuo 1 néipunn bi aon fear

amáin 'na mearys go háirgíste o'árouis a ceann go neam-eaglae. Do leat na reoil ar fairrige 7 do éiríall Rirteápo anall go porcláirge le cúis míle déas ar fícto fear, earpois 'na comluadar 7 tigeapnaí móra as pmoctáileam aip.

Do cuiread fáilte i bporcláirge noimip, mar bá gail muintip na caetnae pain. Do leis an ní gairm pcoile amac ná'ri teartuis cat aet caradar uair le gaebealaib, 7 o'a comarcta pain aoubairt ré go mb'é a inntin aepuagad do déanad i noliqe talman na héireann, 7 na taoirig do beit feara 'na otigeapnaí do péir nór na Sagan. Oá péir rin, aoir-pé, beir pé maetanae oeta reilb talman do tabairt doimra 7 bponnpat oeta aipir íle rgríbinn, mar comarcta oliquead.

Do géill cuir aca 7 a tuillead ná'ri géill. Aet cá raib aip? Níor fan peirean le teact an nioq. Bí fíor aige cad' do bí 'na comair. Cualair Rirteápo ar teact cum tíne do sup bup aip anuar ó énoaib loca gCapmáin do nór na tuile, sup mill ré an caetair láirip, daingean, fairbip, Ror mic Treóin ar an Siúip, o'ainoeóin a trí míle fear cogair, a clairde, a tor, a fallairde cloe, 7 sup loirg go talam an caetair úo na bpear mborb, o'air a cuir óir 7 maoin paogalta o' árougad leir. Sin rgeal duit a Rirteápo an Oó.

Bí Rirteápo glie, níor leis ré aip sup goill an beart úo aip i n-aon cor, 7 cuir pé-mar teactaire pá déin aip, a ppiom-tigeapna o'ar b'ainm móbrae, as iarrair aip géillead. "A duine mo énoide," ar aip, "ní géillim i n-aon cor doo' ní, ní fuil baint asam leir, táim am' ní ar laigin 7 níor bponn peirean oim i; oá péir rin ní háil liom comrád leo' leicéir-pe do duine ruarac, do labar-painn leo' ní b'féirip oá otagad ré am' tpeó, aet bí-pe ar riúbal leo' toir; plán leat."

O'fíll an Sapanac mórdálae ro go cpiom-éannac, lag-bpígísteac cum Rirteápo, 7 do tug peirean na mionna go noiolpat aip ar an earonóir. Do cóirig ré láitpeac a fluaigíste líonmára 7 do gluar ó éuair i goinnib aip.

Ní facatar a leicéir ríúo do fluaq cóirpae i héipinn le linn éinneac, 7 mearad go raib gnó aip déanta.

Deiread poqmair do b'eac an aiprip. Connadar

Rop mic Treóin 'na luaitheac, mar a raib fúil aca fáilte o'fagáil. Cuir Airt fáilte nómpa as Uib' Oróna, fáilte doiceallac le ciot raiḡeac, 7 o'puid féin ar gcúil le n-a éirí míle fear, mar níor b'é a innnín caé do tabairt ar mácaipe péir do fluaig líonmair, lúirighe, de coiríde 7 marcaig sup múineac cnuadair 7 caé dóib ar páircí bualaó na ffraince.

Lean Rirteáir ar aḡair. Anoir 7 ariir do buailfeac oream de muintir Airt leir, buailfirí é, buailfeac pé iad, 7 do rceinnfirí uair. Annpain do cuirfeac Rirteáir cor capall ar a corac, le fúil geite do baint ar na laigníḡ cor-luaáca. Do tiocfaó na laigníḡ as bagairt ariir oréa, do p'neabfaó an eacraíde ar a o'óir le luḡ, clairéam ḡac fir aca noctuiḡe, acé do b'irfeac Airt calma féin 7 a fir-tuaḡa amaé ar fárcóill nó ar bealaé cumang ar an eacraíde úo i noiaíó an cúil, 7 do déan-faóir r'ioirac o'á lúiréaca 7 b'úrḡar o'á ḡceannaib le tuaig. Ní cuirfir Rirteáir cor capall amaé ar an ḡcuma ro ariir ḡan coiríde 'na ḡcomḡar cum congnaim.

Seacétmáin dóib ar an ḡcuma ro, Rirteáir as ḡluairéac ar aḡair 7 Airt o'á meallaó fá oéin na nḡleannra sup b'ir an uain ḡo fluié, fuar, anróḡac. Ir annpáin do líon rputáin 7 do boḡ an talam ḡo n'oeaḡair na capaill ḡo rúitíní ann ḡac lá 7 ḡo bolḡ i b'péiteanna uirḡe 7 pluaig ar an trliḡe.

Ir trom an obair ḡluairéacé éiré n-a leicéro reo do tír 7 ir faóa uainn Baile-Át'-Cliaé mar a b'fuit ar b'p'riorm-longpóir 7 ceann ar o'tuuir, aóir an rí leir féin. Bí an meirḡ 7 an palacair as teacé ar ḡléara lonnraáca na ḡcapall, 7 níor meara ná pain bí na capaill as toul ar le ḡluairéacé ḡear 7 earba féir. Bí lón na b'fear as toul i nḡainneacé leir mar do tiomáin Airt ar an trliḡe, irteac ḡo ḡleannraib fuitineamla ḡac aon ainmíde, roir ceapc, laáca, ḡé, caora 7 bó. Bí na mná, na páirí, 7 na rean-oaoine, o'á b'fuirí annróo i b'polaé 7 níor m'irde dóib é.

Ní raib poim Rirteáir acé o'íteam ainpéir; na faol-coim as amairraig timceall a cábáin ir-oiróce, an ríon 'ḡá élaorí roir oiróce ir ló, 7 Airt 7 a érean-fir as b'irfeac irteac air ḡo hobann. Bí na laigníḡ as toul i noánaé 7 na Sapanais as toul i b'pannaé, ḡir ḡo raib

deicneabair aca-ran i n-aghaidh sae don fíor, aet bídair
las-brísteaé, las-éirísteaé, tuirpeaé, tnaite, cleití na
n-oirísteaé ar pileaé leó 7 an fuadair bainte ar Rirteáir
féin.

Fá deirpeaé do tairis ré ríotcáin o'Art 7 tug cuirpeaé
dó cum Baile-Át'-Cliaé le haghaidh connarta do déanaé
leir. Sgaol Art uair é ar an scoinne rin.

Caib. VI.

Feall air Art.

I gcionn míora 'na díarú rúo do buail Art fá d'eim Baile-
Át'-Cliaé mar a raib tairis ó sae air 1 n'fínnn as ól
7 as doirneap, Rirteáir as tabairt órústeaé dóib 7
as tearbánaé a maireaé 7 a cumáé. Cuirpeaé páilte 7
píce roim Art. Bí an pí go mín 7 go maíe leir aet níor
meall rain é. Fá deirpeaé, nuair do bí pí laigin ar tí
toul abailte, níor mótuig ré ploc sup sabad é 7 sup bu-
aileá fá glar é i ttaob éiríste amac i scoinnib pí Sárana.
Ba cangeapac le hArt an cleap fealltaé rain aet ní
raib neap aise anoir air, bí ré fá greim. Mar rin féin
ní raib ré i mipeaé an pí an ceann do baint de mar ba
ghátaé i n-a leirteir ríuo do éor.

Sgaileá 1 gcionn tamall Art ar éingeall go raéaé
beir tairpeaé i n-urruáir air go mbiaé ré umal go deó
air, 7 o'áitíneadair rúo air, mar go raib ré i mbraig-
tineap anoir, 7 fá toul an pí, sup éoir do aontuáé leir
an gconnaé. Fuarstaé é 7 do b'e bí go fearstaé sío
náir leir ré air é.

Tamall 'na díarú rúo fuair ré cuirpeaé ó Gall-
tígeapna i laigin cum cláir-bíó 7 ruilt. Fao do bí an
biaé 'sá cáiteam connairt cruitedoir Art marcais 'sá
ngléapac 7 as cogapnais i mainpeaé an tíge móir. "Bí
an feall raím inr na Gallair," ar reirpean leir féin. Do
glac ré a cláirpeaé, do feinn ré poir, do sab ré beann
abráin, do cum ré beann eile ar béal 'sá ráo le hArt
beir ciúin, beir raípeaé, go raib námaío larmuic 7 an
oiróce toub. Cuir Art cluar ar féin aet níor leir ré don
nío air, mar dá leirfeá, bí píce cláirdeam ar tí a cléir 7
an fear órda ar a gceann. Céap ré leat-rséal éigin le
toul i leat-taob, ppeab ré tpiro an nooir amac, rgoilt ré

so capball an céar maircad, léim ré ar muin an capall,
 éar ré a claidéam mór, léar ré le fuinneam bealaic tríota,
 7 ar só brát leir fá'n otir. Mo gneann do cuirle a dír,
 ní rǵáile, ná tairbhre tú i n-aon éor, áct laoc mear,
 eutais, mar Orsar na gcliar.

Caib. VII.

Claidéam foluir dír.

D'árouis dír a brát 7 do tug na móide gur le faobair
 claidéam, amáin do déanfaid ré ríotcáin fearoa le Gallaid.

Gluair ré ríor 7 ruar tré cúige laigean, do réab ré
 daingín, do mill ré fóinne ná'n géill do, do cuir ré cior
 7 cáin ar coiscriócaid eum so raib na Gall com mín le
 huanaid.

1 gclionn trí mbliadan do bailig an fear-ionaid i
 mbaile-áit'-Claidéam pluag mór, colcúigir do Rirteáir an
 Dó do b'ead é 7 ríogdaína coróinead Sarena. Roisne
 Mortimer a ainm.

Bí munigín mór as an bfeair ós ro ar féin 7 do éap
 ré cuirlead do baint ar dír 7 a ainm féin do beic i
 n-áirde i éirinn 7 i Sarena. Do gluair ré tarrna na lise
 i meádon rannair in an mbliadan 1397, 7 riar leir tré
 laigín gur ríor ré Ceanannur nó Cennlior, 7 ríce mile
 gléarad, cóirigite, lúirigite, le n-a éor, mar ar fuirdear
 a gcáin ar macaire mín coir na hAbann Duibe. Do
 bailig dír a pluagite ar a n-áirde amaic ar an macaire
 céadna, 7 do óirigeadar ar a céile maidin orúcta ann-
 rú, Do fearad cat fuiltead eatorra le claidéam,
 lann, 7 tuag, i bfuaim i lúig feargac fear cáta 7 cor-
 pinn capall cogair. Bí gur dír MacMurcáda in an ar
 so glórad as gíoraad a laoc, 7 a claidéam mór buadad
 féin so dearg as gearrad bealaig tré gac olúit-éipe
 Gall. Fá deiread um tráchnóna d'éir an iomad fear do
 éitir ar gac taob do búr na Sarenaig 7 do lean dír
 orra so dian, dírsinead, d'a millead 7 d'a n-actúma gur
 rgar an oróce iad.

Do éitir ríogdaína Sarena annrú 7 mórán mór-
 uairle mar don léir. Do rceinn fuigleac brúigite, gonta,
 na pluaga úo fá déin Baile-áit'-Claidéam mar a bfuairadar

rsáct fá'n n'óaingean pain go cniú-eaglae nóir p'cata caorac
as iúe tar r'iaib ó'n r'ion.

Táinig na cneata le rsannraib ar muintir Baile-Át'-
Cliait, 7 do iúe teac'taíne uata láirneac as iarraib con-
santa ar an r'iois. Sió go raib an r'i rin go raotarae as
rocrugaib mí-r'iaíaltar na Sapanac t'ail, do geall ré
congnam do na S'ail i n'heirinn 7 do érom ar r'luaí 7 do
c'oiriugaib go t'iaí. Do b'é an t-ai'gead ba mó do b'i
i n-eapba air 7 do t'ailuig go b'ruair a g'eapbra'tair,
(deapbra'tair a atar), Seagán de S'ent b'ar ar an am
g'eáona. B'i reiréan raib'ib, 7 do r'laib an r'i a ois'neac i
gcomair coruir na r'luaígead'ra go n'heirinn. B'i ré com
neam-foirneac pain as reiréam le b'ar a deapbra'tair go
n'oiré ré, dar le Séacr'p'ior, mar leanar:—

“Anoir, a Óia, cuir i gceann a liais é b'portúgaib go
huais gan moill. Deir a maoin raogalta 'na capó-
saib g'rear'ra i gcoisí na n'heiréann ar ar b'ir
ng'ioide; téanam a cáir'oe go n'óanam cuairt air,
aet gur'ioim go háro cum atar na n'g'iar sió go
n'óanpam deab'ad go mbeam r'ó-deiréannac.”

Caib. VIII.

Laoc Éiréann 7 Saige Sapanac.

B'i na reolta ar r'áile fá' óéin r'oir-t-láirge i mí na
Dealtaine inr an mbliadain 1399, 7 do t'aitnig a t'oeac't
go móir le muintir r'oir-t-láirge mar b'i t'neam na cat'rae
raib i mbéalaib báir leir an ng'orta, coir'g go raib na
n'heiréannaig go dian oir'a.

B'i r'luaig'te Rirteáir'ra an t'ó as mag'ad r'uta, mar n'oir
fan na t'aoine ocrae le t'oeac't na n-áir'ac cum cuain, aet
r'itead'ar irteac't 'ra b'rair'ge fá' na n'óéin as loir'g bíó 7
r'uar'ad'ar é.

N'oir fá' r'uin r'air fá' coraib an r'iaí f'ear'gaig gur
b'ir ré réin 7 t'á r'icead míle fear irteac't i g'p'ioe'raib
airt MacMuir'ad'a. B'i an r'annraib go bláir'ar aca
anoir 7 gan eagla oir'a r'oir'ra t'oiréann 'na t'p'oc-uain
g'eim'ir'ra do claoir'ra iad, dar leó réin, inr an gcois'ad r'oir'e
rin, mar do cúmaib an Sapanac an uair rin leir'g'eal t'ó
réin nuair do cuir'ir'ra an iúe air fá' mar ir g'ná'ac leir'ra do
cúmaib in'oir.

Buail Ait leó go neamh-eaglaó 7 trí míle laoc leir 7 do éirí, do tuisri, do meall an t-arm mór ro ar feadh reachtmaine, as imirte éirliú orda 1 n-uair a ruan-éoláta, as teacht orda go hobann do nór cóc gaoite, as taétao a bfeair paise iri-oirde, 7 as cup a gcuid lóin fá teine.

Bíod cubrán bán ar béal Rirteáir 7 a daoine móra le cútaó toirg nárb féidir leó Ait do tabairt cum cafa ar macaire péir. Bíod seiréan dia tuair, dia teap, dia toir díob, 'gá meallá go bealaó anhrú, go cum anhró, 7 go coill éall, 7 ba beag é tairbe a raotair. Bí a gcuid bíó, geall leir, caite aca, mar deir an tuairg nárb pait as gac don cúigear fear ar feadh reachtmaine aet bulóg aráin, 7 bí na capall inr an amgar gcéona mar do dóigir Ait an fear tirm 7 an fear glar ar an mbealaó nómpa.

Léigir leir go scaiteo na laigir cáma lann le n-a leiréir pin d'fuirneam leó go raedó pí éiré lúinead 7 corp ar nór rnatáir éiré éadao.

Níorb' féidir do Rirteáir triall éiré lár laigean ó tuair ar an gcuma ro 7 do éar pé ar a taob deap fá déin Cille Mantáin. Lean Ait air. Cuir an pí reachtairé cuige, lair mórb' a' fluaó dár b'aimm Glortep, aet du-bairt Ait leir, "Ná géillfeadh pé 1 n-aon éor do Rirteáir, gur b'é féin pí ceap na héiréann 7 nac pait pé olirteanad do Rirteáir beir as cup irtead air." Níorb' iongnad go pait Rirteáir ar deap-buile; bí pé ceann-dána 7 ní déanrad pé píotéain ar an gcuma ro.

Fuair an t-arm bolgfolmáó biad 7 deoc ar longair do reolaó 1 otuair ó Baile-Át'-Chiaó éuca, 7 do éirídeatár do nór na gcon timceall an bíó, fá mar do pinne na porcláirgíó real poime pin 1 otuair an bíó do tug loingear an airm céona ro éuca.

Nuair do fuair an t-arm biad bí pé 'na gcumar triall go Baile-Át'-Chiaó éiré fligte péirde coir na paitirge san teacht 1 ngoiré Ait. Aet níor tug an puaga ciall do Rirteáir. Gléar pé arm air, pinne trí ponna díob, 7 do rgaol pé ar Ait iad 7 do geall duair mór óir do'n té do tabairt ceann níg laigean cuige. D'fan an ceann úr ar an gcoláinn, aet bí turur Rirteáir féin tabairt mar do táiníg reachtairéad cuige go pait a píogad péin as

pleamnuḡað uairð. Fao do bionn an cat amuic bionn an luč aḡ sunnce.

O'fíll Henrí Lancarter go Sarana—brácair Rirteáir do d'ibir pé noime rin—7 do pceinn an pí abaile le deitinear, aet i n-ionao muḡaéta b'í capcair 7 b'ár obann 'na coḡair. Ba maḡs do a impearḡáil le náir.

Caib. IX.

Air aḡ boḡrao.

B'í Air ar feao feaet mbliatona deas 'na diair rúo 'na pí ar laigin, a cumáet aḡ dul i méio 7 a cáil aḡ pá, 7 ir beas Gall do fealbuis laigin noime rin ná'í tiomáin pé irteac go Baile-Át'-Cliaet. Cuireao pluaiḡte 'na coinnib anoir 7 aḡir fá na rir cogair ba mó cáil i Sarana aet do b'é an rḡeal céatona é do ḡac pluaiḡeao, do mill 7 do meil Air iao i ndiair a céile.

Ní fupurda rmuaineao ar an uair úo ḡan b'íon 7 ní maḡ linn milleán do cupi ar áir rinnreap aet o'á nḡeill-feao éipe le haon ḡuē amáin o'Air 7 a meḡs do ḡlacaō mar b'iat pinneacair b'í an báipe léi 7 an coisḡpíoc claoirōte. B'í an coisḡpíoc pain muḡin 7 tap éir meata do do cōḡaō pé a fuaimneap i mBaile-Át'-Cliaet 'ḡá éneapḡ-ḡaō péin.

B'í daingín na caērac pain mar neao aḡ an ḡcoisḡpíoc 7 do cūalaiō Air go paib pé ar tí iapḡaet eile do tabairt fá péin. B'í Tomár Lancarter, mac muḡ Sarana, 'na fear ionao ann, 7 muḡir cogair ó Sarana 'na teannta. Do ceap Air ḡur cōir do aḡneap do cupi opēa pul a mburpíoir amac air. Do ḡlaoḡair pé ar Ó Nualáin 7 ar Ób'ir teacēt cum a cōḡanta 7 do ḡluaiḡeaoar ó tuair fá déin Baile-Át'-Cliaet, a ḡcapaill aḡ riutḡaiḡ 7 aḡ pḡam-ráil, 7 a n-ōḡlaoic go ponnmar cum tḡoḡa.

Do rúo Air aḡ Cill Maighenn mar ar rúo b'páin buaōtaē b'póime aḡ baḡairt ar na loēlannaḡ noim b'puiḡin Cluana Tairb.

O'at mórdáil 7 o'ēipis mipe na nḡall ar feicirint go paib na laigis ar a o'táirp, 7 do ḡléaraoar aḡm líonmar, cūis mile deas fear, 'na ḡceitḡe ponna 7 do b'píreaoar amac opēa go boḡb, claoḡmannac, Lancarter, mac muḡ

Šarana, 7 na mōirī Senico d'Artoir, Éobáir Pēpperr, 7 Tomár Búitēar na gcinn fearna oirē.

Do b'áir é gáir cača na nŠaeðeal da nór búitēir anpað éirē cōillitib tuigā, ba glórac iad a mbuilli troma tuigā raobracā 7 clairōme gēara ar lúineacā Šall, aét grō sup éroir na Šall go tréan go teann do bpuét tuinne mabarēa na nŠaeðeal tarrā 7 ba huatbārac é maon maōma Airt cōrgarēaig trōta. Bī coirp 'na rraēaib ar ároāin Inre Caoir 7 mairb 7 zontairē 'na gcāirnaib i gcūm na Lipe; do deapz na rputāin pola aē na habānn 7 do bairteat fearna air aē Crō.

Grō go mairb palla lanna iadta timdeall mic miz Šarana cūir bēim clairōim Éirēannaig ar lāi é 7 do tōz a muintir leō é ar an āi. Do bī cumā 7 éirēam 7 glúine ag cūit le heagla i mbairē-aē'-Cliaē, 7 d'féac Airt ar a dain-geanaib go dūilmeair aét ní mairb úirlipe cōrac cača aige cum na neirē rin na nairēac nime do tōzāil.

Caib. X.

Sgic 7 rīor-fuan Airt.

Do leat tuairpiz na bpuighe úo ar fud. Éirēann 7 Šarana 7 cūir an bpuēat a leitēir rin do ršannpað ar Šallairb ná'r bacatāir le hAirt go deō arīr. Tar éir troma ar fear dā fīceat bliatān do bī ruaimnear aige pá deirēat.

D'fār an t-uball ar an gcinn, do éirōnān an beac ag dailuigat a cūro meala, do méatuis na tréatā ar mācāirī Laižēan, do ériall na ba bainne cum na mainreacā aimpir an eadairēa, a n-ūta go cūair 7 a rinī ag tāl mar do cōngair eagla an clairōim gairge an pladairē ar cūige Airt. Aét cad é peo do éluinimīo? Liuz na mban gcaointe reatmāin 'noirō Nozlag inr an mbliatāin 1417 7 glaoð na bpeir ó gleann go gleann go mairb Airt mōr-bēimeac Mac Mupēatā mairb go hobann i Ror Mic Treōin! Corantōir cumair na nŠaeðeal ar lāi le deoc do tug bean do ar taob bóair 7 a bpeitēam ÓDeōrāin le cūro de'n tiz céatān!

Ar éraoc na Šall le feall an fear go gcuireat laraip a fūl ar baili-éirē iad? Ba léan le Laižmīb i' cōblat tū

a ceann coranta 7 a bláit na bpiat bfeair mar ba tupa an rgiat do rgaip gac tpongs cealtgac do tpiail anall tap leair. Molamuir tú, a fip cogair 7 comairle do b'feair leo' linn. Níor páruis Éireannac tú i ngníom 'nā i nsgairse ó caillead bpiain.

COMÓRTAS X.

An original poem in Irish on any subject. Prize, £3. Five competitors. Won by "Cópna"—Tadhg O'Donoghue, Dublin. A special prize of £1 was awarded to "Sobán"—Daniel H. O'Connor, Cullin, Millstreet, Co. Cork.

PRIZE ESSAY.

ACARANN AN TALAIMH

1 mBaile na gCloc.

- Má' tpiactta dúinn, a cumplaet óige
 'S a páim-flioet fionn na n-úr-gob n-óir
 Ár ainripir gneanta maireamail glé
 Ir cummín le gac faraire o'arraio-flioet gaebeal.
5. Da maic liom realaú do caiteam 'bup nsgair
 As bpiat dá aindeire ar aitéir rgeil
 As teset tap an acarann ro an talaimh nó'n rgleip
 Nó péit mar a leanann de, "an plan o' Campaighn."
 "An Riapaú Caú," 'r ná meapaú gac éinne
10. Sup mian liom aitéir ná labarú baotá
 Dem' deoin do cup air ná iomarca éitig
 Ná fóp a'molao, níor b' obair dom péin pin.
 Págam rúo pá tpiup na néigear
 bpiat muinte n-iúlóa léigeanú
15. Do-géanaú bacac de'n teangair gaeóilge
 'S do rpióbrú ar scaip ar paú i mbéarla
 Ni bpaipar agam-ra aet mar do euala
 Paú ná tpiup ní paat dom' tuairim
 Mar cleactaúar gaeóil i néimín uairil
20. Tap ar bapaúar béir dá'r léirrgiur luanda.

- An t-am ro anoir go bfuilim cum tráct air
 Níor b' am dár liom é cum feirme solátar
 Siúd ir ná feicim i ndeiread na dála
 Go bfuil don bheir feabair ar an am ro láirnead
25. Aét an uair rin dár linn do bí an cíor ró-érom
 Ir go ronn-pádaé ar an donán boét lom
 Ar fear na héan-bó na héan-éiró 'r na héan-muice
 An éan-acra pprátaí 'r an máilín big coirce
 San pasáil ar ipluagad an cíora ar don éor
30. Aét "mura bfuil an cíor asat rsgaol leat péin uaim"
 Spactanna áirde gac lá dá ndíol
 Ir fuaét ir ocpas ar luét gac tige
 Fiacla dona 'r gac riopa ran trráir opra
 Ciapaó 'r gorta 'r lorgad 'r lám-cnead
35. Ceirneam ir doiceall dá lorg de ghnátaé
 Ir leir na boctaine ar noctad 'na pálaib.
 San luac oirneamnaé i gcúrraib donais
 Ar buaib dá úipe ná fiú na céir
 Coirce ril go milltead daor
40. Ir torad an fógmair dá reólad raor.

- Ba glé mear luctmar, congantac, garra
 An éraob i 'r b'úr de Connrad an Talaim
 Do bí mun otaca ro i gCarraig na b'fear,
 Ir raorite 'sur reabaic dá carad ar a leas.
45. Ní tiocpad Domnaé ó'n tSamain go céile
 Ná bead na cpoibairí ann i n-éirnead,
 'Na ruidé 'r 'na fearam go bailigte beó
 San tig beas ba éleactta as aicme an ceoil.
 Ir cuimín liom Domnaé go rabadar bailigte
50. Muinir ar bparóirte, 'r plóigte readar iad,
 Bí Seagán O Concobair go piocamail beárrta 'nn,
 'S bí rúil as cur agann go otiocpad éugann párnail.
 Bí opumai ceoil ann ir cóirte 'r capail,
 Ir fupieanna reóla ó'n gCór 'r ó má'la.
55. Do dainis rúo opainn Connrad an Talaim
 S do tpeargair gac dúil leanaimna ar gallaib.

- O'pás cíor a dtalaim go hatuirnead las,
 Na daoine b'fearr bí i gCarraig na b'fear
 'S do luis com tnom ar an b'fann mar adubairt
60. Sur beas nár rsganuirgead a meabair díob-rúo.
 Bíodar boét, ní loét opra é,

- Bíodan tuipreac, uipearbac, paon,
 A dtabairt le céile níor féad an Connrad
 B'olc éum troda iad ir b'ullam éum umiail.
 65. Ártac fíac dá gciarad trarna-
 Ir ead o'pás gan éiall na triata b'feanna.
 Mar rúo fá liac sac bliadain dá plao iad
 Gur cuiread i dtuall an "Riaraó Cata."
 Ná mearad don duine gur éinead gan éndairt' iad,
 70. Ná raib ionta mipeac a gciptir do folatár,
 Aet ná peacadar díneac an tlighe do b'feanna
 Gur carad ran pian an Riaraó Cata.

- Ir tuigte go dearbta a Seandár Éireann
 Dá mipe dá carta dá larta dá déine,
 75. Do himipead cheacad agur leat-tron ar gaebealaib
 Dá éirte, dá gciptar, go leanairt réimis.

- Bí cúis tighe 'r dá fíero i mBaile na gCloc,
 Ir feirm deap talaim ag sac feari aca-ran,
 'S dá feabhar do mearadar pearam gan rpleadócar
 80. Do luis an airmir go doiminn dá gciarnaó.
 U'é an Tigearna talaim bí ar Baile na gCloc,
 Ná Tigearna na Mainirtreac, má'r ceatócain,
 Do péir sac deallpaim níor lom mar maípead pé
 'S gur ceartuis uaird-pean muar-éuro aigir.
 85. Do bí aige mar maor ann rgaotaipe geórac,
 Cairtín airm no feari de'n tróro pain,
 Cladaipe gan maic ó le hair an Ráta,
 Cinnreacac ghabaipe gur b'ainm do Sántar.
 Ioir an oír níor maoríte ar éput
 90. Na ndaoine ceannair i mBaile na gCloc.
 An máigirtir fiaóain ag iarrad aigir,
 'S an maor dá ndiúl dá mbuagad 'r dá marbad
 Do goillpead rúo ar éruir dá aingealó
 'S do goill go dubac ar éruir an baile rin.
 95. Bí a bfoirne caite ag brait ar éairde
 'S ní bfuigóir fiú coigtiáire ó Sántar,
 'Tméis an tábán gan fagáil aige ar éior,
 Bí an fómair ag teact agur éaitproir díol,
 Da beag an maic beic ag brait ar laigeatugad.
 100. Níor éimnis fóir ar gno de'n traáar úo,
 Bí a fíor aca annrain go raib ar a dtí
 Go gcaitproir troir no beic leir éior.

- leigeadaí rún le Connrad an Talaim,
 Sur maí leó tuall pá'n Riapad Cata.
105. Bí aca rgrúduíad cúinreamail géar
 Ír d'aontuig saé duine aca ar dúl iní an rgléir
 Do gheall an Connrad conghnam leó
 Ír saé páir-íear macánta cóir.
 Do bainead an fogmaí, do feólad éum iotlann,
110. Do cruacáó, do buataó pá deitneap,
 Do cátaó gan móill, cuíead ríor go Corcaig,
 'S do díolaó gan gnuaim ar an luac bpeáí tópaig.
 Táinig na cpoabairí i bpoabair a déile,
 'S do ceapad amac beirt íear deig-céille
115. leo-rúo do díolaó an cíor, aét amáin
 Cion a cúig deas ra céad do éimead.
 Cuíeadar teactaire i tairteal go Sántar,
 Féadaint an íarí leir an obair rin pártá,
 Féadaint an nglacpad an t-airgead ríor
120. Nó panamaint gan daom de írairí ná cíor.
 Do díultuig reirean beir dá íeir,
 Ní maítead pinginn d'aon duine ran traogal,
 Ó ná íabtar éuige 'na ríotanna as téad
 Do éur éum saé nduine aca mirtimur géar.
126. Bí an doidead dá íríub éuca
 'S ní díomaoín do bíoir 'ra Connrad,
 Do bailigead garra ba éalma éur
 Éum dul dá gcabair go baile na gCloc.
 Capaill ír trucaillí tugaíar leó
130. 'S saé gléar go mbéad gábad leir an trác-rain de'n
 bfoímaí.
 Níor íágaíar bair ar an talam gan buaint,
 Ír níor íágaíar iotla gan lomad de íuag,
 Do íágaó go noéttá toéailte beáirta
 Saé páirí agur goir 'r go íú bogad na páir-íear.
135. Do leigead do'n buair beir as gluairead timceall
 Ír Uilliam O Máinlig go bpeáí dá gcuimíead.

Mar rúo do bíodar coigígear ír beir
 Gan ruan-luige na íuar-íóde aca
 As dul éar teórainn gan gnó, gan áirí,
 140. 'S as íeiteam le íuipinn an ríuorta 'r an ímáil
 Go tairta maróin gur íreab Uilliam
 Ar a íeabair go íapair íear ían

Do buail éarí doapar cor-noéttá amac.
 Ír éait rúil-féacaint géarí ó deap.

145. Do buail irteac go meap aríur,
 'S do glaoirí go háirí, "A Séagáin, an éiríde
 Táatar éugáinn go trúpac, tréan,
 Do connac iad as Cioraibe Cille Aoda,
 Dúireó 'o Donncaó 'r bhoruig-re leat,
 150. Ír murgail na Colmánaig lom-láiríreac san rtao.
 Dúireó 'o Tomár ír tiomáiníreac na ba,
 Éarí bótarí go brianarí an bheathnaig nó 'n élaip."

Do éait de a bpróga 'r do glóir 'na heathab,
 Go náiníg tíg 'Donncaó arí mullaó an baile.

155. Siúto leir aríur éarí claoirí 'r éarí aiteann,
 Sur éuirí na ba i gclairí an bheathnaig.
 Do murgail Tomár cé náirí b'polláin a véanarí,
 Mar b'é an maíac cum cotlata an boraibe péiníg,
 Tarí n-airí a baile leirí go taparí meapí éaduríom,
 160. 'S do connac anní poimí na héacá.
 Bírí an bótarí lání de báillíó éumairí,
 Go rpaó-maíaríac, rpaó-cáinteac, rpaó-coraó,
 Bírí poimíntí conrtáiblíte go galánta i ngorí ann,
 Ír cleití-ailpíní as gac glaisíní doiríó díob.
 165. Cuataparí go bapí an baile arí réiríre,
 'S do meapí an rtao do rgiobaó 'o éan-pit.
 Éangataparí éarí airí um eaduríurí aríur,
 Ír bí fearígí áluinn arí Sántaparí Buirí.
 B'é a paibí dá bapíí aca mionnání bheací éaduríom,
 170. Fóirgíní cullaóí írí bromaó bléimíonní.

D'orruigí Sántaparí tígí na Máinteací do leagáó,
 Ír b'arí na báillíó ba géaríí móillí an treapíarí,
 Cuireadí na Colmánaigí arí corí-i-n-áiríde así pití,
 A teaglaó a piníearí así an gcióparíre piní.

175. Cuireadí Máirí Ní Mupícaó, an báinteacabí amací,
 Ásurí Éamonní O Maíamínaigí, fearíamailí, gealí,
 Bírí na céatá láríreací ó gací áití mórtíimíceallí
 Le truaigí náirí deapí arí an ríata nímí piní,
 Ír nuairí do bíteapí as tídeacíó éumí deiríó leirí
 180. Do báillí Sántaparí a álí le deiríneapí,
 Bírí eaglaí an traogailí arí gací éimní 'n álí painí,
 'S na píleiríurí arí éin-éirí le náirí
 Corí coríre dá otugí Máirí Ní Máinlígí do lóma 'ca,
 Do leagí 'na céamíarí arí lárí an bótarí é.

185. Cuairt Seagán O Máinliú i n-áirde ar éalíde,
 'S go labair go háirde de lán-ghé binn:
 "A éiríde geala de éalannaibh Gaedhal,
 Trí gáirde airtir do'n Phlan o' Campaign."
 Do tugadair rúto le duiteact éiríde,
 190. Is trí éinn eile mar tuillead san tíoga.
 Cuairt Sainthar a baile go haithneac as goi,
 Is ó'n lá rain ní táinig go baile na gCloc.
 Ceannuigeadar an talam pá dēt an airtbúnais,
 Ar a leat de'n éir do bíod dá mbuagad-pan.
 195. Go maíro a tairde 'r pat ar a raogail,
 'S muia maíro i bpat go maíream-na péinís.

ceangal:

- Cearpar ó Gallais ní bpaetaoi é
 le meactaet, le blaodai, ná cleapáideact bréas,
 San pearam go daingean dá cátaige paobai,
 200. Is tairdeat san eagla i ngleacáideact pléirde.

TÓRNA.

22.3.1900.

COMÓRTAS XI.

The best original song in Irish to an Irish air. Prize, a gold medal.
 Five Competitors. Won by "Múineac"—D. O'Leary, Cork.

PRIZE SONG.

phíom-abhán i nGaoidhe. le ponh Gaoidhe.

AN CRAOIBÍN DOIBINN ÁLUINN ÓG.

Arasir is mé as maetnam 'r as cairmhit them' rmaointib,
 Go buaidearta im' intinn le oit na rgeol;
 'Sa trlige na bpuilimio san aitear, san doibneap,
 As galla-puic claoirde, mo rgit, mo bpon,
 Ar oitgear asur pearann san ghaodam, san piompa
 Réabta, loirgte, le peall ar naímde,
 Asur pinne go doilú, san roear, san paopre;
 A Craoibín Doibinn Áluinn Óg.

A Clanna Saeðeal aitecim' i' éiríó lem' laoió-re,
 I' inneórad fíor uib le bpiú mo rgeóil,
 Sur péitir dúinn tuirleao do baint ar an mbuidín reo,
 Do éurpíó fíor iao i scopaib cpió;
 Atá aguin teansa 'sur cleaéctaimir i ríú
 Do bainpíó ceannar amac agur raoirpe;
 I' reólpaió Salla anonn ear taoide,
 A Cpaoibín doibinn áluinn ós.

I' meiríneac meanamnac do beiró ar muintir
 I mbrogaib doil-gil san cíor ná bpión;
 Ag léigead a gcuid reanóar i' sairge a pinpear,
 I oteangair na naom agur éibir mbió;
 Beiró aca paémar i' spadam i' raoirpe
 Mar do cleaéct a muintir san am fao ó;
 I' fíon le caiteam ag maitib na típe,
 A Cpaoibín doibinn áluinn ós.

Sur tá aguin fuineann le reanóar líomta
 Do noétpaió fíor dúinn sac gníom i ngleó,
 Do dein sac lannaire i n-am bagapta naímde,
 Ar fon a oípe, le cpióde 'sur cpió;
 Lagspaió ríao na Salla do meall ar muintir,
 I' báir i n-ainbfiór ar gcupairde bí spoióde meap,
 I' díbir ear caire an buirdean do bí dílip
 Dom' Cpaoibín doibinn áluinn ós.

I' glaoóaim i' aitecim ar míuie i' ar íora
 Aetapugaó ríog do éur i scopóinn,
 Do rgaolpeao fearoa an trnaióm 'r an éuibneac
 De Clannaió boét' Saeðeal atá ar feóó;
 Atá an téarma caíte, i' beiró mo fíul leir an Ríog-mac,
 So ocpaoépar an oream ro do reamruig an doine;
 I' so mbeiró éipe pá spadam ag Séaplar Stiobart
 Mo Cpaoibín doibinn áluinn ós.

“múirneac.”

COMÓRTAS XII.

An original piece in Irish suitable for recitation, in either prose or poetry, on any subject. Prize, £3. Five Competitors. Won by "Cú ulao"—P. T. Mac Ginley, Belfast.

mar d'imireas léigeads ar uilliam ó toinnair
agus é i scrúdaib báis.

Bíor ag déanamh mo ríste coir na teineas tar éir mo
fuirpíre do cáiteas trác tugas ríeala damh go maib
Uilliam Ó Toinnair i muet báir d'fagáil agus go maib pé
as iarrair m' feicpinte. Cuipear oim mo bairpéas agus
anonn liom go tig Uilliam. Ar deaéit damh go doirar
an tige eualar Uilliam boet ag éagsaoineas agus ag
ornaiséil go tpeim, tpuacánta. Deannuigear dó, ar deaéit
irteas damh, aet ní bfuairar don fpeasnao aet ornas dian
ar an leabair.

"Tá tú dona go leor, a 'Uilliam?"

"Oé! tá an raogal taru liom, a pdeair! geobair mé
bár anoet. Tá luégar oim d' feicpint óir bí eagla oim
nae bfeicpinn go bpat tú."

"Cao atá ort, a 'Uilliam?"

"Níl faic ná fpuirde oim a pdeair, aet go bfuil an
bár oim."

"Ní baogal duit, tá rúil agam, aet cao éainis ort?"

"Ní éainis daobair oim."

"Agus caroe an comairta báir atá ort?"

"Níl comairta ar bit aet é ro. Déir mé dá bliadain
deas ar dá fíeir d'aoir ar an dó-deas a élos anoet, agus
rin é go díreac an aoir do bí ag m'atair nuair fuair pé bár.
Níl don amhar go bfuige mire bár ag an uair céadna."

"Ó b'féidir nae bfuigtea, an bfuil galair ar bit ag
baint leat?"

"Níl galair ná aicir ag baint liom, aet tá mo éporde
irteis ag innreac damh go bfuil mo raogal caitee agam."

"Ir móir an truais rin, a 'Uilliam, óir dar a leoga ba
mair an fear tú in do maie."

"D'féarfa rin a máo, a pdeair. Siú ir gur mire atá
dā máo níor tógas fear i ngleann-trúilg maam ar b'féidir
leir riaro do glanao tráchnóna lae donais com mear liom
féin."

“Cualar zo paib ealatadin an mairde thriogin agat zo eruinn?”

"Bí rin agam, bíod a fíor agat. Páiríor! tá an eala-
dín rin caillte ar fáil 'ran tír ro anoir. Ní bfuigead fear
anoir a dtiocfaid leir fearaí in mo coinne-re cúis
móiméinte."

"Ní déarainn an méid sin, a 'Uisiam! Tá piri maíte i nGleann-trúiligh go fóill."

“Μαίρεσθ, ι η-αίηη Όέ, κά βρσιγθεά ιατ ?”

“Τάιτο λε φαγάιλ ιρ ζαν του ι βράτο λε ν-α ζκουαττουζάο!”

“Anú gearrugadh ort, a bhealláin! Cá bfuigthead iad? Flappuigim rin díot. Cá bfuair iad a gcuro muinteadair? Cá bfuil fear anoir ag a bfuil eólar ar gearr-buille, nó ráit-buille, nó cúl-buille; ná a dtiocfaid leir é féin do dhóiraint ar na buillibh úd gan trácht ar iad t’imirt?”

“Ná bí ag blaðaireaé, a’ Uiam! Tá oiread ealaíona agam féin ip bí agat uiam, agus dar bhuí m’focail aé go bfuil tú in ‘do luid breidóte bainfínn an robar arat san móil ‘ran bpáire pin amuic!”

“Τὴν ἀγύρ ἐλάτῳ ἀγάτ ἂν εἶθ’; Μαίρεθ’ ὅ
 βροῖμ’ ὅτι οὐραίνῃ ἂν ἔλθῃς πρὸς ἂν ἐλπίς ἀγ’ αὐτῶν;
 Ὁὐ! ὅτι ὅτι ἐστὶν ἐν, ἡ ἡνῆμαρθε! Ὑεμαρὶς μὲν οὐτ’ ἂν
 τῆς γινῇ καὶ βῆναι μέν ἐστιν βρεθῶντες πρὸς καὶ ὅτις ἕως ἂν
 βροῖο ὅτι βῆναι ἀρ’ ἡνῆμαρθε ὅτι, ἡνῆμαρθε.”

D'éiríú ré de léim ar an leabair, agus i gcionn móiméinte bí dá mairde cnapaíochta d'oisín in a lámh aige do tarrainis ré ar cúl cleite ag mullaí an tíge. Cuimil ré le pean-bhiatós iad sup bain ré an cúro ip mó de'n tréitíoch d'íob, agus tairis an beirt d'aim-ra go nglacpáinn mo poíga d'íob. Tarrainis mire an ceann ba peimpe aca agus pinne mé ar an doras. Lean Uilliam mé go dlúth.

“Δ' Ἰλιαιμ,” ἀπρὰ μίρε, “εὐμ' οἷτ' το' εὐμ' ἑάτοαιξ.”

“Diabál rnáite éadaiḡ cuirpead oim péin go mbeirṽ
mé buairṽ ort-ra, a ḡiolla úo!”

“Mairead ní raibíod mairé amach leat!”

"An b'fuil an clárdeapáirt ag Sabáil díot céana féin?"

“Διαβαλ ἐλαυθεσραετ, ἀετ θέαυ νάιπε ορημ τροισ το
 θέεναμ 1 η-αζαυ πιρ εάρ-νοετνιζετ ζαν πιύ βηίροι αιρ.”

"Ní béiró rin mar leictreéal agat níor mó, maireadó,"

appra Uilliam, agus éarrainis ré air a cúro bróis agus a cúro bríroí. "Siúo amac ar an bpráice pinn."

"Corain tú féin, a bhradaige!" appra Uilliam.

"Ná bac liom-ra aet bí ar do comhéat tú féin."

Bí Uilliam clirte leir an mbata, agus fuair ré buille irteac oim féin sup gearr ré mo méara agus sup rsiort an fuil arda. D'éirig cineál feirge oim, agus buailear buillí troma ar Uilliam, aet corain ré é féin oimra so tréan, agus buail arís oim-ra so miotalac. Ar an mball fuair mé fail air, agus iusar sheim daingean ar bair a máire, agus mar nac otiofra leir troit, d'earba a bata, eus mé leatrad maic dó ar a dhruim, aet níor buailear so ró-tron é. D'éirig buile ar Uilliam.

"Marb páirghe ort, a claidirne! Ní troit ar bíe rin. Ní ceart duit breic ar mo bata. Tá tú ag bualaó taobh tior de'n émor!"

Léir ré a máire liom agus éron ré ar na clocaibh tairé mire. Ag dul tar claid na páirce dam táinig duirleóg cloiche com mór le hinneoin tar lem' éluair, aet níor éar mé mo ceann aet d'imtíis liom ar lán-pit abailte.

Lá ar na bárac táinig Uilliam ag iarrad iarracta capail nó ius éigin eile. Níor labair ré focal ar an mbár nó ar an troit, agus ní móire labair mire oimra. Ní bfuair ré bair ó pinn.

cú ulaó

COMÓRTAS XIII.

FOLK-LORE.

PROSE.

A First Prize of £3 for the best collection of unpublished Stories in Irish taken down from oral narration, also a Prize of £1 10s. to the Narrator of the best Story in the collection. A Second Prize of £2 for the collection next in merit, also a Prize of £1 to the Narrator of the best Story in the collection. A Third Prize of £1 will be given for the collection which comes third in order of merit, also a Prize of 10s. to the Narrator of the best Story in the collection. Eight Competitors.

First Prize won by "C. O."—C. Desmond, Ballyvourney, Co. Cork. Best Story, "na trí léinteacá." Narrator, Timothy O'Riordan, Ballyma-keera, Ballyvourney, Co. Cork. Second Prize, "Smaasac duna-an-óir"—Cornelius Moynihan, Ballingeary, Co. Cork. Best Story, "eactra ailm." Narrator, Mrs. Margaret Moynihan, Ballingeary, Co. Cork. Third Prize, "máirneac"—D. O'Leary, Cork. Best Story, "Deacugaó riis éiréann." Narrator, Tharmuro na Doingín, Oirpe an éitinn bailemáirne. Di Hyde gave a Special Prize of 10s. each to "Seagán Crón"—J. D. Lehane, Coolderry, Roscrea, and to "Oirín mac pinn"—James Fenton, Kilbeggan N.S., Co. Westmeath.

[The Stories will appear in a separate volume.]

COMÓRTAS XIV.

FOLK-LORE.

POETRY.

A First Prize of £3 for the best collection of unpublished Poems in Irish taken down from oral narration, also a Prize of £1 10s. to the Reciter of the best Poem in the collection. A Second Prize of £2 for the collection next in merit, and a Prize of £1 to the Reciter of the best Poem in the collection. A Third Prize of £1 will be given for the collection which comes third in order of merit, and a Prize of 10s. to the Reciter of the best Poem in the collection. Sixteen Competitors.

First Prize won by "bean tar leat"—Miss Katie C. O'Sullivan, care of Mr. Michael O'Sullivan, 42 Friendship Street, Newport R.I., U.S.A. Reciter's Prize for best Song divided between "Siobán," maṡair "bean tar leat"—Mrs. Johanna O'Sullivan, care of Mr. Daniel O'Sullivan, National Teacher, Cahirdaniel, Co. Kerry; and "Cáit"—Mrs. Catherine Mahony, care of Mr. Jeremiah Mahony, Telegraphist, Waterville, Co. Kerry. Second Prize—"Ṣaoṛṛat fionn"—Séamur O h-Ṣáin, Cill-miṛil, Connaṛ an Ḓláir. Best Song, "Oḡon ṛ ní fuit le h-Ḡmar." Reciter, Patrick MacCarthy, Kilmichel, Co. Clare. Third Prize, "ṛeap na cuippeaṛ ṣaṛap le h-ḡinne"—James Fenton, Kilbeggan N.S., Co. Westmeath. Reciter's Prize divided between the reciters of "Ḃṛán an ḡil"—John Fenton, Co. Kerry, and "Réiṣ-ḡnoc mná Ṭuire"—Mrs. Piggott, Waterville, Co. Kerry. Dr. Hyde himself gave a Special Prize of 10s. each to "Ṣaeṛṛaṛ Ṣeaṛ Ṭuḡ"—Denis T. Reen, Kingwilliamstown, Co. Cork, and "an Ṣabaipin Reḡṛa"—P. O'Sullivan, Dooneen, Millstreet, Co. Cork; and, on his recommendation, the Oireacthas Committee awarded a Special Prize of 10s. each to "Ṣuaṣaḡ Ṭúna-an-ḡir"—Cornelius Moynihan, Rathgaskig, Ballingearry, Co. Cork, and "múirneac"—Denis O'Leary, 5 Fairville, College Road, Cork.

[These Songs will appear in a separate volume.]

COMÓRTAS XV.

TECHNICAL TERMS.

For the best list in Irish of fishes, fishing accessories, and all terms used in connection with the fishing industry. First Prize, £2, Donal O'Sullivan, Cahirdaniel Co. Kerry; Second Prize, £1, Michael Rogers, Blackrock, Dublin.

(The collection of Technical Terms will appear in a separate volume.)

COMÓRTAS XVI.

RECITATION.

Best Recitation of a piece in Irish of the competitor's own choosing. Not to take more than seven minutes in delivery. First Prize, £2; Second Prize, £1. Ten competitors. Winners—1st, D. Lynch, Dublin; 2nd, Martin Redington, Galway. Highly commended—A. M'Gloinn, Galway.

COMÓRTAS XVII.

RECITATION.—JUNIORS (Under 16).

Best Recitation for Juniors (under 16). Prize, £1. Two competitors. Won by Denis O'Donoghue, Carrignavar, Co. Cork. Highly commended—Nora O'Donoghue, Co. Cork.

COMÓRTAS XVIII.

ORATORY.

Best delivery of a prepared speech in Irish on "The Tourist Traffic in Ireland," and also of an impromptu speech. Prize, A Gold Medal. Seven competitors. Won by Michael Rogers, Blackrock, Co. Dublin. A. M'Gioun, Galway, was awarded a special prize of £1.

COMÓRTAS XIX.

DIALOGUE.

Conversation in Irish for Juniors (under 16). First Prize, £2; Second Prize, £1. Two competitors. First prize won by nopa ni Donnada, Co. Cork. No second prize awarded.

COMÓRTAS XX.

SINGING.

Male Voices—Best rendering of an Irish Song. First Prize, £2; Second Prize, £1. Twenty-three competitors. First, James Redington, Galway; second, J Clandillon, Gort, Co. Galway. Highly commended—E. Fournier, Dublin; Conor O'Kelly, Cork; and Michael Downes, Galway.

COMÓRTAS XXI.

SINGING.

Female Voices—Best rendering of an Irish Song. First Prize, £2; Second Prize, £1. Nineteen Competitors. First, Miss A. McCabe, Dublin; Second, Miss Mary Moran, Dublin. Highly commended—Miss Maggie Roche, Galway; and Miss Ella Hannon, Dublin.

COMÓRTAS XXII.

SINGING—JUNIORS (UNDER 16.)

Best rendering of an Irish Song. Prize, £1. Ten competitors. Won by John Fury, Galway. Miss W. Wheatley, Dublin, was awarded a special prize of 10s. Highly commended—Miss S. Walsh, Dublin, and P. Tyndall, Blackrock.

COMÓRTAS XXIII.

SINGING.

Male or Female Voices—Best rendering of "So maire ar nSaeoilis Slán." Prize, a gold medal, to be known as the "Edward Bunting Memorial Medal. Won by Thomas Hayes, Dublin. Highly commended—James Redington, Thomas O'Sullivan, and John Fury, all of Galway.

COMÓRTAÍ XXIV AGUS XXV.

DANCING.

Irish Jig (double) and Reel, and Irish Jig (single or hop jig) and Reel Entries were received from twelve competitors, and two Gold Medals were offered for competition, but only one was awarded, this being won by Peter MacDonagh, Dublin.

COMÓRTAS XXVI.

The "O'Brien" Silver Cup was this year at the Oireachtas awarded to last year's winner, viz :— John Hickson, Lispolie, Kerry, for 52 passes in Irish, the next highest on the list being as follows :—2nd, Michael Heneghan, Dunmore, Galway, 45 passes ; 3rd, John Kavanagh, Minard, Kerry, 41 passes ; 4th, Denis Leyne, Blackluin, Kerry, 36 passes ; 6th, James Barry, Glandore, Cork, and Michael Neville, Ballyporeen, Tipperary, 32 passes each.

Mr. T. A. Scannell, however, challenged the award, and claimed the cup on the ground that the Oireachtas syllabus stated that the trophy would be presented to the teacher who obtained the greater number of passes, and that, therefore, the pupils passed by him in both male and female schools should be reckoned. If this were done he claimed his total would be 53 passes, against Mr. Hickson's 52.

The Oireachtas Committee having considered the objection, arrived at the following conclusion :— "The award was made, as in former years, on the basis of the work done in each individual school ; but nevertheless the Committee recognise that they are bound by the terms of the Oireachtas syllabus, and accordingly they uphold Mr. Scannell's contention, that the passes secured in each of his schools must be taken into account. Mr. Scannell, however, is in error in stating he passed 53 pupils. The official return received from the National Board on March 8th shows him to have passed 33 girls and 19 boys. As he, therefore, ties with Mr. Hickson the National Board is to be requested to give the first and second class passes obtained by each, the Cup to be awarded to the one who obtained the greatest number of No. 1 passes."

The National Board replied as follows, and the Cup was therefore awarded to Mr. Scannell, who secured 42 first-class passes against Mr. Hickson's 22 :—

Office of National Education,
Dublin, 1st June, 1900.

SIR,

In compliance with the request contained in your communication of the 28th ultimo, I have to inform you that the No. 1 and No. 2 passes in Irish gained by the teachers of Ardmore and Ballingearry National Schools were as follows :—

Ardmore School—Name of teacher giving instruction in Irish, Mr. John Hickson and Mr. Michael O'Connor. Passes in Irish : No. 1, 22 ; No. 2, 30 ; total 52.

Ballingearry Girls' School—Name of Teacher giving instruction in Irish, Mr. Timothy A. Scannell. Passes in Irish : No. 1, 27 ; No. 2, 6 ; total 33.

Ballingearry Boys' School—Name of teacher giving instruction in Irish, Mr. Timothy A. Scannell. Passes in Irish : No. 1, 15 ; No. 2, 4 ; total 19.

I am, sir,

Your obedient servant,

M. S. SEYMOUR,

Secretary.

James Casey, Hon. Sec.,
Oireachtas Committee,
24 Upper O'Connell Street, Dublin.

The decision of the committee to add together the male and female schools placed Mr. John Gilmore, Seefin, Mayo, third on the list, with 50 passes (23 boys and 27 girls), Mr. Michael Henegan, Dunmore, Galway, being fourth, with 45 passes, and Mr. John Kavanagh, Minard, Kerry, fifth, with 41 passes.

COMÓRTAS XXVII.

The Cleaver Memorial Gold Medal, for the highest number of passes in proportion to the number eligible for presentation, was awarded to J. Daly, Vicarstown National School, Co. Kerry, who had 20 pupils eligible for presentation. The full 20 were presented, and all passed, 19 securing No. 1 passes. Looking at the question from the point of view of the work done in each individual school, as the Committee did, there were five Teachers who tied for this Medal, with 100 per cent. each.—

	No. eligible.	No. presented and passed.
John Daly, Vicarstown, Kerry	20	20
Daniel O'Sullivan, Cahirdaniel M., Kerry ...	13	13
*Michael O'Sullivan, Lohar F., Kerry	11	11
John Murphy, Derriana, Kerry	13	13
*Patrick Joyce, Tiernee F.	7	7

* These two Teachers would not have had 100 per cent. if the Male Schools taught by them had been included.

On referring to the National Board, it was found that the first class passes were—for Mr. Daly, 19; Messrs. D. O'Sullivan and John Murphy, 13 each; Mr. M. O'Sullivan, 10, and Mr. Joyce, 5. In accordance with the condition that the Medal should go to the one having the greatest number of first class passes, it was awarded to Mr. Daly.

COMÓRTAS XXVIII.

The Cleaver Memorial Book Prizes (1st prize, *The Gaelic Journal*; 2nd prize, *Simple Lessons*, five parts; 3rd prize, *Oireachtas Proceedings*, 1898, all handsomely bound) were awarded to 74 National Schools in which Irish was taught in 1899, and whose Teachers forwarded the names of the three best Pupils, in accordance with the conditions. The names of the Pupils will be found elsewhere.

It may, perhaps, be mentioned here that early in the year it was pointed out to the Oireachtas Committee that there were many pupils attending schools in the fifth and sixth classes who had already passed the full course of three examinations in Irish, and that as they would appear in the number of those on school roll in these classes, the teachers, in order to have a chance for the Cleaver Medal, would be compelled to present them for examination a fourth or fifth time. An effort was made to get the National Board to exclude such pupils in the return furnished to the League, but they refused, stating that "it would be a matter of much difficulty, and would make serious demands upon the time of the staff of the Office."

BI-LINGUAL PRIMER COMPETITION.

Prize, £10. Five competitors. Won by τας O'Donoghue, Dublin.
(This Primer has already been published.)

Adjudicators' Opinions.

COMPETITION I.

The compositions sent in by "Ca-utao," "Conn," and "Craobh Áluinn," are almost equal in merit, and make good use of the materials available for writing the life of the chief of the Four Masters, but the paper by "Conn" clearly deserves the first award on account of the literary finish displayed. His is an excellent piece of Irish prose.

COMPETITION II.

The following are the marks awarded in this competition:—

(a) STORIES IN IRISH. (5)

		Scope 50	Grammar & Spelling 25	Style 25	Total
1. "Ioubert"	...	40	20	20	80
2. "Tomáirín tairis léan"	...	30	20	20	70
3. "Múirneac"	...	30	15	20	65
4. "Cill Dála"	...	20	10	5	35
5. "Ierme"	...	10	10	5	25

(b) HISTORICAL ESSAY. (1)

1. "Múirneac"	...	25	15	15	55
---------------	-----	----	----	----	----

(c) SCENERY AND SOCIAL LIFE. (3)

1. "An Rís Liat"	...	40	15	20	75
2. "Illan"	...	40	10	20	70
3. "An Scoláire boet"	...	20	10	10	40

(d) MORAL ESSAY. (1)

1. "máirneac"	...	20	15	10	45
---------------	-----	----	----	----	----

The story by "íoubert" is by far the best. It is a good story well told. If there are but three prizes in all for this competition, doubtless the three highest should get them—"íoubert" who gets 80 per cent. of the marks, to be No. 1; "An Ríog Uacht" No. 2; the third prize to be given either to "Tomáirín ċairċ léan" or to "íttan."

As between the two latter the following decision was given:—"Of these two, 'íttan' writes by far the more interesting narrative, depicting with great skill and vividness the scene that preceded the departure of a young girl to America, but there is not sufficient care employed in putting together the Irish words. The writer knows Irish well, but evidently does not practise writing it, and the faults are such as to make it appear that the unaccustomed task of writing has caused inaccuracies which would probably never occur in conversation. The story by 'Tomáirín ċairċ léan' is much more accurately set down, and its other merits are sufficient to entitle the writer to the third prize. 'íttan' should be cautioned to avoid obvious mistakes, which, in this instance, have been sufficient to prevent a prize being awarded.

GENERAL NOTE ON COMPETITIONS I. AND II.

The style of the Irish is, in general, a great advance on former years, but most of the competitors are still weak in grammar and spelling.

A new and interesting feature in two of the compositions was some very good drawings in illustration of the text—those by "Ó Dornnall Abú" in his essay on O'Clery, being particularly neat and artistic. It is scarcely fair, however, to allow even good drawings to make up for literary defects.

Before the prizes are awarded it would be well to make some inquiries as to the originality of the compositions—in the case of those who by marks would get the prizes.

Young writers, of course, may fairly be allowed to get

their material anywhere and everywhere; but to give a translation of a page or two from an English work, as an Irish essay, and without any acknowledgment of the original, is not what is wanted in an Oireachtas competition. This is what has been done by one of the competitors, who has sent in a translation—and a very bad translation—of a passage in one of Mitchell's works.

As in this case, however, there is no question of a prize, it does not greatly matter; but where a prize is involved, it would be well to make some inquiries.

COMPETITION III.

Prize awarded to "Róirín." Excellent papers were written by "Fórsaí" (2nd), "Dúró," "Diammuir Ó Duana," "Siolta na Leirge," and "Caitlín Cumhal."

The papers by "Cuirtle mo Éiríoch," "Eibhlín a Leand," "Ceann-coraí," "Baile-meadónaí," and "Kathleen Mavourneen," were very promising, but of quite a different order from the six first mentioned, being evidently the work of beginners whose knowledge of Irish was not based on living spoken usage. They are proofs of the crying necessity of teaching conversational Irish more generally to beginners.

It is pleasant to see the juniors, who have held back hitherto, at last coming forward to compete. It must be stated that certain papers sent in were evidently not the independent work of the competitors. The Irish boys and girls who are keeping up the Irish language for the honour of Ireland should be above seeking to win a prize over the heads of others by any outside help. Where such help is given, it always does more harm than good, by destroying the sincerity and simplicity characteristic of the writing of youthful speakers of Irish.

COMPETITION IV.

Eleven essays have been sent in for this competition, and it must rejoice all friends and supporters of the Irish language movement to learn that a surprisingly high standard has been reached all round. It is now quite clear that a school of splendid Irish writers is now in process of formation as a result of the movement, and, above all, as a result of the Oireachtas. We have found it extremely diffi-

cult to reach a definite conclusion as to the relative merits of the essays—solely because many of them are so exceptionally good. The direction of the Oireachtas Committee that a fairly high standard of absolute merit should be insisted on as a condition essential to awarding the prizes, is in reference to this competition at all events quite superfluous. Of the eleven essays three are very brief; but, whilst the language is good and accurate, the treatment of the subject is rather *jejune* and the matter disappointing. The remaining essays are in language, matter and treatment alike up to a high standard. In some respects MÚRNEAC'S essay is the best of all: it is accurate, idiomatic, original and striking, but is too short to be fairly in competition with some of the other essays. The essays are arranged thus in order of merit:—

"DOMAN TOIR"	1
"SEAGHÁN RÁDHAIS"	2
"MÚRNEAC" and	}	...	3
"LÁB A' CHAIC"			

The essays of "CRAIÒ-PEAR" and "CEANNPAETÀ" are highly commended, and the special commendation awarded them is no idle formula.

COMPETITION V.

These four papers are all very creditable to the writers, and it is encouraging to see such good work sent in.

We recommend that the Committee award the prize to "SAGSIOEAC."

His essay has a wider outlook than the others; the reflections are very sound, and the style clear. The language is simple, and the sentences well arranged, and, except in one or two minor points, strictly grammatical.

"AERÀD," the second in order, well deserves honourable mention. The essay is good idiomatic modern Irish, and the writer has ideas on the country's needs which, apart from a few rather far-fetched illustrations, are very much to the purpose.

"MÚRNEAC": This essay is good Irish, with a few inaccuracies of spelling and grammar, and some localisms; but contains nothing remarkable.

"AN CLÁDHAIR" has good points, but is not up to the level of any of the others.

The papers would all be worth printing somewhere, as examples for others.

COMPETITION VI.

For this competition four exercises have been sent in. The terms of the programme have been strictly complied with, and the modernisation of the pieces selected has been done in all cases very skilfully and successfully. If there be any fault, it is that in modernising a somewhat undue preference has been shown for early modern Irish forms and constructions, which are seldom found in the language as at present spoken and written. All the same, we are bound to state that all are extremely meritorious pieces of work. The two best in order of merit are those of—

"Capanó-reó"	1
"Conn"	2

COMPETITION VII.

Prize awarded to "Ceannraetao" for the tale, "Doó Bán 7 Séamur Cnón." It is to be regretted that the style of the narrative is so much influenced by contemporary English models. The turn of the paper by "Leatpíginn" is much more Irish, but the paper itself, dealing with the extermination of the Glenbeigh peasantry, is too meagre and scanty, giving hardly any details, and is not a tale. The account of the battle of Benburb, like the last-mentioned, is not a historical tale, but a history. The writer, "Máirneac," knows Irish well, but does not know that he knows it, and so follows, often slavishly, an English style of diction. The remaining pieces are the essays of beginners.

COMPETITION VIII.

Prize awarded to "Taóg na Stiall" for an excellent sketch of rural life and manners, in the form of a tale. The language is simple, unaffected, and idiomatically Irish. Of the remaining pieces, that by "Máirneac" reaches a high standard of writing, but could not by any stretch be termed "a tale of modern Irish life." The tale by "Ceannraetao" is an interesting narrative, but not sufficiently Irish in style and diction.

COMÓRTAS IX.

Ir lán-dearbh supab é "loubert" do ruz bárrí feadbair ar éac. Ní cuirte i ruim ar don cor na comórtaraithe eile tairp-pean. Níl airtí "An Cleapairde" 7 "Múirniš" com mairt, 7 baó ceairt dóib do beir le hašair na mion-duaire. Ir minic oiric-litrušaró tíor as "An gCleapairde" o'earbair léiginn, 7 ní hannam béarplačar o'á cleačtaró as "Múirneac," riú 7 go bfuil an rtair i n-easari mairt aise. Mairir le h-"lubar" ir amair fuaí pé fupmóir a dóbair, tráct an tSeošiš do eir i nŠaebilš beagnač focal ar focal, 7 níor b'ole an tionntóó é, muna mbeir amáin tuatál nó dó. Tá léaršáil šlan tairnšte as "Cuirne na Marb," ačt ir pollur ar ar ršpíob pé náir tuis ar olušeao dó. Ir nó-beas o'eolur do bí as don uine ar óinnreančur laigean. "loubert" péin do eir ríor "lorone!" Asur tá "Ror Nuao," "Cill Čairpe," "Arcló," "Centir," "Čairleán Diarmáda," "Čarló," "Eli," 7c., ršpíobta as na comórtaraitib eile.

COMÓRTAS X.

Ba deacair an duair do čabairt do "Čórna" tar ceann 'Šobáin." Tá an bárrí feadbair aise do o'ruim čruinnir na méadairneacata, níó do čeir ar "Šobán" uair nó dó. Ačt tá airtí "Šobáin" com mairt rin go molšamaoio duair ar leir dó, o'á b'éadparde é. Mairir le "řiró óš," tá a airtí milte as comšuaí an Šaillbéalra.

COMÓRTAS XI.

Níl na hairtí ačt go meaparóda. Abpán "Múirniš" an t-abpán ir Šaebelaiše aca; rin é a bfuil le ráó 'na páirt.

COMÓRTAS XII.

Ir mairt iao na hairtí go léir, 7 ir deacair ceann aca do šabáil do pošain čar éac do-čtear uúinn, am, sup molta do "Čoin Ulaó" an duair, do b'riš supab i a airtí-pean an airtí ir feairt o'á cinéal péin. Ir ríor-mairt caint "An o'iolamšaiš." Tá an ločt čéatna ar "řiró óš" do bí air 'ran 10^{ao} Comórtar. I o'aoš "Ločšainn na Šeal-aiše" tá caint mairt tíor aise, riú 7 go bfuil an čanamaint uirri.

AN CLÁR.

- Comórtas IX. Duairéanna— $\left\{ \begin{array}{l} 1. \text{ "Iubert."} \\ 2. \left\{ \begin{array}{l} \text{"An Cleapaíde."} \\ \text{"Máirnead."} \end{array} \right. \end{array} \right.$
 Molad—"Lúb a' Cúit," "Iubart."
- Comórtas X. Duair—"Tóina"
 Molad mór—"Sobán."
 Molad—"Fíle ós."
- Comórtas XI. Duair—"Máirnead."
 Molad—"Sán Cán," "Sobán."
- Comórtas XII. Duair—"Cú Ulad."
 Molad mór—"An Dólaínnad," "Fíle ós,"
 "Lócpánn na Sealaíge."

COMPETITIONS XIII. AND XIV.

I have great pleasure in announcing to the Committee that the competitions in folk-story and in folk-song were again most successful; and excellent as the results of last year were, this year surpassed them.

The contributions sent in filled over 700 pages of MS., many of them folio pages, closely written. About half of these contained folk-stories, of which there were 25, and the other half folk-songs, of which there were 148. Several of the stories were quite new, and will be a valuable acquisition to the national folk-lore, while of the 148 poems the majority were new to me—mostly Munster bardic productions—and out of the whole number there were hardly half a dozen cases in which a competitor sent in a song which some one else sent in also. The folk-songs consisted of two classes: the larger portion being the learned poetry of Munster bards, and the other and smaller portion consisting of more genuine folk-song, simple and unadorned. I should say from the language of the pieces sent in that the Munster competitors in both cases were in an overwhelming majority.

The Committee has the fullest reason to congratulate itself on the extraordinary success of this year's competitions. I only regret that special prizes for merit could not be given to at least five other competitors.

DOUGLAS HYDE (AN CRAOIBÍN.)

FOLK STORIES.

First Prize—"C. D."; Best story, "na Trí léinteada." Second Prize, "Sruaḡac Dúna-an-Óir; best story, "Eadḡa Aitín." Third Prize, "Múineac"; best story, "Deaḡuḡaḡ Ríḡ Éireann." Highly commended, and awarded 10s. each—"Seáḡan Cḡón," "Oirín mac Fínn," "Míceál Bán."

FOLK SONGS.

First Prize—"bean ṡar léar"; prize for best song divided between "máṡar bean ṡar léar" and "Cáit." Second Prize, "ḡaḡḡal Fíonn"; best song, "Oḡón, ḡ ní fuit le n-ocḡar." Third Prize, "ḡear ná cuineadḡ ḡaḡar le n-aoinne"; best song, divided between "Abḡán an Óit" and "Réro Ćnoc Mná Duibe."

I give, myself, two extra prizes of 10s. each to "ḡaeḡeal ḡeal Dub" and "An ḡabairín Reḡḡa. I commend extra highly the admirable collections of:—"Sruaḡac Dúna-an-Óir" and "Múineac," who have won prizes in Folk-Story. If the League could find its way they deserve a 10s. prize each. Other valuable collections were contributed by—"An Cleairḡe," "Dall Bán an Ćppraḡḡ," "Reult Eḡlar," "Ceann Aḡla," "Eiḡte," and others.

COMPETITION XV.

This competition has been an immense success. Nine competitors have appeared, and have sent in lists of words that are most valuable. They should be classified and prepared for publication as soon as possible. Their publication would help much to make future Irish dictionaries all that could be desired as regards the special class of vocables with which they deal. It is to be hoped, whatever may be added to or eliminated from the Oireachtas Programme in future years, competitions in other departments similar to this will be afforded an important place therein.

Coming to the lists, they are all valuable, and, taken together, they are invaluable. Some are much longer than others, but the longer ones are not in all cases, by any means, the most valuable. Sometimes the lists are padded out by the insertion of words that are obviously loan-words, whilst others contain scarcely any but genuine native words. The loan-words, if actually in use (and it is certain that many of them are), show the inroads of English on the

fishing vocabulary in some districts; in other places, however, the lists show that the native vocabulary has splendidly held its ground.

Again, in some of the lists the field covered is wider and more varied than in others, and some of the longer lists afford by no means the best examples. Furthermore, in some of the lists the Irish names are in many instances not accompanied by their English equivalents; the things mentioned are merely described. Some lists, too, contain words whose relevancy is, to say the least, doubtful. Everything considered, the three best lists are those of the following, arranged in order of merit:—

"Seagán Saor"	1
"Réalt na Maíone"	2
"Ceann Acta"	3

The lists of "Balor" and "Sgeit" are highly commended.

List of National Schools examined for the Results Periods ended within the twelve months, to 30th September, 1899, in which "Irish" was taught:—

(A)	(B)	(C)	(D)	(E)
Name of School and County.	Name of Teacher who gave Instruction in Irish.	Total No. of Pupils examined in Irish.	Total No. of Passes in Irish.	Total No. presented for Results in 5th and 6th Classes combined
St. Catherine's, Antrim	Laurence O'Cleary	8	6	28
Kiltoorish, Donegal ..	Patrick Carr ...	2	2	20
Monaghan Convent, Monaghan ...	Kate Corboy ...	31	28	53
Castlecaulfield (2) Ty-rone ...	John Manelis ...	1	1	21
Carrigaholt, M., Clare	John Maher ...	10	6	23
Millstreet, M., Cork	William O'Riordan	20	17	61
Cullen, M. "	John Kiely ...	12	12	42
Coolavokig "	Patk. Galvin (Prin.)	26	23	28
	Mary Galvin (Asst.)			
Gurrane, M. "	Michael J. Whelton	15	9	15
Canovee, M. "	Jeremiah M'Carthy	19	19	30
Inchiclough "	John O'Leary ...	9	9	34
Derrincorrin "	John Shea ...	11	9	18
Ballydehob, M. "	Daniel Duggan ...	14	7	22
Coomhola, M. "	Daniel Lynch ...	12	11	12
Ballingeary, F. "	Timothy A. Scannell	38	33	39
Do. M. "	Timothy A. Scannell	21	19	21
Derrinacahara, M. "	Timothy Buckley	12	9	21
Do. F. "	Timothy Buckley	20	13	21
Skibbereen, M. (2) "	John Hayes ...	8	7	77
Glandore, M. "	James Barry ...	38	32	42
Maultrahane, M. "	Michael Herlihy ..	6	6	16
Drimoleague, M. "	Timothy J. Hurley	16	15	33
Do. F. "	Timothy J. Hurley	16	16	42
Kilbrittain, F. "	Charles Crowley ...	14	8	24
Do. M. "	Charles Crowley ...	12	12	21
Coolmountain "	Daniel O'Leary ...	10	6	19
Ballinspittal, M. "	John Holland ...	12	9	18
Do. F. "	John Holland ...	8	5	12
Ardmore, Kerry	John Hickson and Michael O'Connor	67	52	68
Vicarstown "	John Daly ...	20	20	20
Brackluin, M. "	Denis Leyne and Patrick Falvey ...	43	36	44

(A) Name of School and County.	(B) Name of Teacher who gave Instruction in Irish.	(C) Total No. of Pupils examined in Irish.	(D) Total No. of Passes in Irish.	(E) Total No. presented for Results in 5th and 6th Classes combined
Smerwick, F. ,,	Julia Lucitt (Miss)	12	7	12
Ventry, M. ,,	John Curran ...	10	5	10
Castledrum, M. ,,	Eugene O'Sullivan	14	7	14
Do. F. ,,	Eugene O'Sullivan	14	9	19
Minard Castle ,,	John Kavanagh ...	43	41	46
Ferriter, M. ,,	Michael A. Manning and Wm. Long ...	21	19	23
Killeenagh ,,	James Moriarty ...	32	22	37
Lougher ,,	Thomas Landers ...	31	23	42
Ballinskelligs, M. ,,	Jn. O'Sullivan(Prin) Ml. Divane (Asst.)	23	17	28
Ballyhearney, M. ,,	Daniel O'Sullivan...	8	4	12
Caherdaniel, M. ,,	Daniel O'Sullivan...	13	13	13
Kilmakerrin, F. ,,	Finian Lynch ...	20	13	23
Do. M. ,,	Finian Lynch ...	22	13	22
Lohar, M. ,,	Michael O'Sullivan	15	14	16
Lohar, F. ,,	Michael O'Sullivan	11	11	11
Portmagee, M. ,,	Timothy Hurley ...	20	12	21
Ballinakilly ,,	Patrick Murphy ...	34	33	42
Masterguihy ,,	Patrick Sugrue ...	24	19	33
Cahercivane ,,	Daniel Shea ...	27	19	31
Derriana ,,	John Murphy ...	13	13	13
Portmagee, F. ,,	Timothy Hurley ...	21	9	21
Nicker, F., Limerick	Elizabeth Loftus ...	24	20	28
Ballyporeen, M., Tip- perary	Michael Neville ...	37	32	39
Carrickbeg, M., W'ford	Laurence Kiely ...	20	8	34
Mulnahorna, M. ,,	Michael Foley ...	10	9	13
Do. F. ,,	Michael Foley ...	12	11	13
Stradbally Conv't. ,,	Nuns	28	28	31
Kilmilkin Galway	Katharine O'Malley	4	4	7
Treen ,,	William Gillan	7	5	7
Glansaul ,,	Patrick Cavanagh...	5	4	5
Garbally ,,	John Mangan ...	12	10	15
Dunmore, M. ,,	Michael Heneghan	50	45	53
Garrafrauns, F. ,,	Honoria Timoney...	14	7	14
Tobberoe, M. ,,	Lawrence Burke ...	4	2	14

(A) Name of School and County.	(B) Name of Teacher who gave Instruction in Irish.	(C) Total No. of Pupils examined in Irish.	(D) Total No. of Passes in Irish.	(E) Total No. presented for Results in 5th and 6th Classes combined
Milltown, M.	John J. Sheridan ...	19	16	23
Carna Convent	Nuns ...	8	6	9
Kilcoona, M.	Michael Cunnane ...	7	5	12
Do. F.	Michael Cunnane ...	9	9	10
Cornamona	Michael O'Malley ...	18	17	23
Kilroe	Patrick Garvey ...	15	11	19
Clydagh, M.	Nicholas D'Arcy ...	21	11	21
Do. F.	Nicholas D'Arcy ...	16	16	17
Aughrismore	John O'Toole ...	9	8	9
Nun's Island Mon- astery	Bro. B. L. Whelan	31	18	51
Annadown	John O'Flynn ...	21	16	24
Cloughanover, M.	James Garvey ...	16	14	19
Do. F.	James Garvey ...	10	5	12
Claran, F.	Michael Garvey ...	18	15	25
Do. M.	Michael Garvey ...	5	3	11
Spiddal, M.	Daniel Deeny (Prin.) Peter Greany (Asst.)	15	15	18
Salerna, M.	Michael Macken ...	10	9	10
St. Ronan's, M.	James M'Carthy ...	11	11	12
Innishmaine	Michael Coonan ...	14	12	14
St. Joseph's F.	Mary Killeen ...	21	13	25
Oatquarter	David O'Callaghan	24	22	24
Tiernee, M.	Patrick Joyce ...	4	3	4
Do. F.	Patrick Joyce ...	7	7	7
Bawnmore	James O'Brennan ...	16	13	16
Carrabeg Monast.	Bro. B. Buckley ...	23	16	24
Aughleam, Mayo	James Karney ...	20	12	20
Cloonfallagh, F.	Mary Judge ...	21	10	25
Currane	Denis Gallagher ...	9	6	10
The Valley	Anthony Lavelle ...	8	2	8
Larganboy, M.	Patrick Mullins ...	12	3	21
Do. F.	Patrick Mullins ...	12	3	21
Seefin, M.	John Gilmore ...	24	23	25
Do. F.	John Gilmore ...	31	27	33
Lough Mask	Sabina Heskin ...	20	20	25
Carrowsteelaun	Patrick J. Burke ...	37	30	38

ANALYSIS OF PRIZE-WINNERS.

Arranged according to place of Residence.

Competition No.	Co. Galway	Co. Antrim	Co. Dublin	Co. Tipperary	Co. Cork	Co. Donegal	Co. Derry	Co. Westmeath	U.S.A.	Co. Kerry	Co. Clare	Co. Mayo	Co. Waterford	Co. Wexford	King's Co.	Co. Monaghan	TOTAL
1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
3	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
4	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
5	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
6	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
7	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
8	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
9	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
10	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
11	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
12	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
13	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
14	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
15	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
16	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
17	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
18	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
19	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
20	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
21	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
22	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
23	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
24	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
25	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
26	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
27	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
28	60	8	1	3	57	3	1	1	1	57	1	18	12	3	3	3	292
Bilingual Primer	67	8	13	5	77	4	1	2	1	63	2	18	12	3	3	3	282

PRINTED BY
SEALY, BRYERS AND WALKER,
MIDDLE ABBEY STREET,
DUBLIN.

Every Teacher of Irish should use

**No. 1 (BI-LINGUAL) SERIES OF
HEADLINE COPY BOOKS**

Written by

DANIEL LYNCH, M.R.S.A.

*The Top Line is beautifully
written in Irish with
the English Trans-
lation on the
Second Line.*

No. 2

ALL IRISH HEADLINES

A Metrical Version of
GOUGANE BARRA.

*Specimen Copies will be sent to Head
Teachers for three stamps.*

The Saint Columba Series of Irish Copy Books

A NEW FEATURE

FOR

Social Entertainments

School Lectures

Concerts, etc.

OF SPECIAL INTEREST TO

ALL INTERESTED IN IRELAND AND IRISH HISTORY,

A Series of

Irish Historical Pictures

IN THE FORM OF

Lantern Slides.

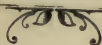
To illustrate the Stirring Events of Irish History. Twenty-four Subjects,
some of them Beautifully Coloured.

LIST OF SUBJECTS AND COST OF HIRE OR PURCHASE SENT FREE ON APPLICATION.

**DUBLIN: BLACKIE & SON, LTD.,
89 Talbot Street.**

IMTEACTA AN OIREACTAIS,

1900.

TRÍ SGEALTA

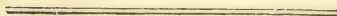
(DO FUAIR AN CÉAD DUAIS).

CONCUBAR Ó DEASÚINNA,

DO CUIR SÍOS.

AN CRAOIBHÍN AOIBHINN,

DO CUIR I n-EAGAR.

SEALY, BRYERS & WALKER,

1 mBAILLE ÁTA CLIAÍ,

DO CUIR I SCLÓD.

A LUAC, NAOI BPIGINNE :

ΔΟΝ-ΠΙΣΙΝΝ ΔΕΑΣ ΣΑΟΠ ΤΡΙΟ ΑΝ ΒΡΟΡΤΑ.

COMÓRTAS XIII.

FOLK-LORE PROSE.

For the best collection of unpublished Irish
Stories taken down from oral narration.

Prizes:—

First, £3, and £1 10s. to narrator.

Second, £2, and £1 to narrator.

Third, £1, and 10s. to narrator.

First—Cornelius Desmond, Ballingeary, Co.
Cork.

Second—Cornelius Moynihan, Ballingeary,
Co. Cork.

Third—Denis O'Leary, Cork.

1147343

PREFACE.

IN editing these three stories for the Oireachtas Committee, I have confined myself to making a few changes in the orthography and insuring its regularity. I have not tampered in any way with the dialect in which these stories were narrated and written, nor have I gone a single step towards reducing the euphonious Munsterisms in which they abound to the standard language of modern Irish classics. This could, of course, have been done without much difficulty, and would perhaps have been a boon to many, especially beginners, but I could not help feeling that to interfere with these stories at all would have been a desecration. It would have been as bad as editing, let us say, the broad Scotch of the Ettrick Shepherd in the language of the *Quarterly Review*.

At the same time, however, I felt that I would not be doing my duty as Editor in confining myself to the mere printing of the text, and having been given some latitude by the Oireachtas Committee, I thought I could not do better than make these delightful stories a further easy introduction to the beautiful language which we, residents of Leath Chuinn, first learned to admire in Father O'Leary's never-to-be-forgotten creation of Séadna, and in my late friend Patrick O'Leary's more difficult—to some of us very difficult—"Sgeuluigheacht Chúige Mumhan." Knowing from bitter experience where the difficulties of the Ulltach and the Connachtach come in, when they are confronted by pronounced *Múimhneachas*, I have, with the kind assistance of Mr. Conor Desmond himself and other Munster friends, annotated nearly everything that I felt would be likely to puzzle a native of the other provinces, and I have added a short glossary of the more peculiarly Munster words. Anyone who now reads these three stories will find, I hope, the way much smoothed for him through the territory of the modern vernacular of Munster.

As to the stories themselves, nobody can read them

without admiration. They, together with a fourth and much longer one, were collected and written down just as they were told by *Concubán O Dearúna o Baité-mic-Íne* (Mr. Conor Desmond, of Ballymakeera), in that part of the County Cork and Kerry which is bounded by Millstreet on the north, Macroom on the east, and Bantry to the south. It is the dialect of this region that these stories exactly reproduce. The fourth story, a Fenian one, did not arrive in time for the Oireachtas Competition, but I trust the Oireachtas Committee will publish it with other prize stories in a subsequent volume. In the three stories, as here given, there is a wealth of graphic detail and a raciness of forcible expression which I regretfully confess is not often to be met with in the seanchuidhe of Leath Chuinn. The first story is of the well-known Cinderella type, of which two variants exist in Anglo-Irish collections. The first is in Kennedy's "Fireside Stories of Ireland,"¹ but it bears only a loose resemblance to this story, though it is remarkable that the Prince bids the heroine to fetch him (1) a towel and basin, (2) hot water and towel, (3) needle and thread, which correspond to the gloves, spurs, and whip of this story. The second variant is in Curtin's "Myths and Folklore of Ireland," the latter part of which bears a closer resemblance to this tale than the rest of it. The present story is far superior to either of these, and is, I should think, one of the best Cinderella stories ever told in any language. The aid given in this, as in many other versions of the story, by the friendly animal, is here accounted for by its being really the heroine's mother come to life again. Miss Marian Roalfe Cox has examined the Cinderella story in a volume of over 500 pages. Of the group of incidents drawn up by her as occurring in the three or four hundred stories drawn from Europe, Asia, Africa, and America, which she has analysed, the following occur in our tale:—Dead-mother help, helpful animal, happy marriage, heroine-flight, love-sick prince, lost shoe, magic dresses, menial heroine, mutilated feet, recognition by shoe, revived bones, shoe marriage-test, substituted bride (not exactly substituted here, though), trophy marriage test, villain Nemesis.

¹ Pp. 81-87; ed. 1875.

The second story is a beautiful Irish version of the tale, known to German children under the title of the "Six Swans," one of the most touching in the collection of the Brothers Grimm. I look upon this version however as in almost every way superior. I know of no other Celtic variant of this.

The last story is of the Perseus and Andromeda type, common to all folk lore, but the first part of it is distinctly original. The bleak fields, the snow, the miserable cold, the trespassing goats, the landlord claiming the discovered treasure, and his murder, are told with much power and humour, and are distinctly Irish in character. The incident of removing the body of the murdered man from the bog-hole and sinking a goat in his place occurs in a Connacht story also. The latter half of this tale has a very close parallel in my story of the Speckled Bull¹ but it is much better and more artistically told here.

The reader who has had no previous knowledge of the Munster folk-speech will do well before he begins to read, to note that the ζ is not aspirated in such words as $\tau\zeta$, $\alpha\tau\zeta$, etc., which are $\tau\zeta$, $\alpha\tau\zeta$, etc., in Munster. The future of verbs ending in $[u]\zeta$ is made in $[e]\delta\zeta\alpha\theta$ not $[e]\delta\zeta\alpha\theta$, as $\text{im}\tau\epsilon\delta\zeta\alpha\theta$ or $\text{im}\tau\epsilon\theta'\alpha\theta$ for $\text{im}\tau\epsilon\delta\zeta\alpha\theta$. When a monosyllabic prefix like an , pean , $\text{ou}\theta$, etc., is prefixed to a word there is a short vowel sound added in Munster, as $\text{pean-}\ddot{\text{a}}\text{-bean}$, $\text{an-}\ddot{\text{a}}\text{-m}\theta\text{r}$, $\text{ou}\theta\text{-}\ddot{\text{a}}\text{-}\theta\text{o}\text{t}\alpha\theta$. There are peculiar forms of certain of the irregular verbs used in Munster as $\text{ou}\theta\alpha\text{r}\tau = \text{ou}\theta\text{r}\text{ar}$, $\text{connac} = \text{connaic m}\acute{\epsilon}$, $\text{su}\text{r}\theta\epsilon\alpha\zeta\alpha\text{r}\theta = \text{so n}\theta\epsilon\alpha\zeta\alpha\text{r}\theta$, $\text{t}\acute{\alpha}\text{nn}$ or taoin tu for $\text{t}\acute{\alpha}\text{ tu}$, $\text{pa}\zeta\alpha\theta = \text{pa}\zeta\alpha\theta$, $\text{dein r}\acute{\epsilon} = \text{pinne r}\acute{\epsilon}$. In the compound prepositions, $\text{c}\acute{\text{u}}\zeta\text{am}$, $\text{c}\acute{\text{u}}\zeta\text{at}$, $\text{c}\acute{\text{u}}\text{ice}$, are used for $\text{c}\acute{\text{u}}\zeta\text{am}$, $\text{c}\acute{\text{u}}\zeta\text{at}$, $\text{c}\acute{\text{u}}\text{ici}$, and poimir for poime . So is used where a would be used in Leath Chuinn in such phrases $\text{an a}\text{it so pa}\text{r}\theta\text{ r}\acute{\epsilon} = \text{an a}\text{it a pa}\text{r}\theta\text{ r}\acute{\epsilon}$. Cun is used for cum , $\text{p}\acute{\text{e}}\text{in}\text{is}$ for $\text{p}\acute{\text{e}}\text{in}$, and par for put "before." $\text{n}\acute{\alpha}$ is used for $\text{na}\zeta$, and does not eclipse. Sin becomes ran or rain , or as some write it, roin , after a broad vowel. $\text{Ir le}\theta\text{r an m}\acute{\text{e}}\alpha\theta\text{ rin de poim-}\mu\acute{\alpha}\theta$.

AN CRAOIBHÍN DOIBHINN.

mÓIRÍN.

Do bí baintreabac boct ann faoi : má bí ir minic a bí 7 beirí arís leir : 7 do bí triúr ingean aici. Do bí beirt aca 'n-a mnáib óga éirigthe ruar. An triomad ceann aca bí pí níor lúga 7 níor óige ná an beirt eile, 7 ir é an ainm a tugairí uirthi Móirín. B'é an gnó a bíod uirthi rin do deunamh sae don lá ná as aevearact gabar bí as an peana-mnaoi.

Ba mhó go mór an cion a bí as an máthair ar Móirín ná ar doinne do'n beirt eile, 7 mar shiúl air rin táinig éad 7 buile oíca cun Móirín, 7 mar an sceutna cun a máthair, 7 nuair a bíod an máthair ar an mbaile bíod as troir le Móirín 7 as gabáil uirthi. Do fuair an máthair amac é rin, 7 dein pé ana-buadairt 7 trioblóir aigne bí, i scaoi nuair tagad Móirín abail sae don trathóna le n-a gabairib éirí pí a máthair as sul. Do ceap pí 'n-a haigne féin gur b' amlaib a bíodar as tabairt an cuir ceutna d'a máthair do tugairí di féin. Bí Móirín 7 a máthair sa trioblóir rin ar fead rgaatam, i scaoi nár cuimhin le Móirín ná le n-a máthair an uair go bfuairadar focal ribialta ó'n mbeirt eile.

Ba maic leir an mbeirt éiríona an treana-bean do máthair doib a beir marb, nó ar an rligé ar cuma éigin, mar ba mhó aici Móirín 'ná iad-ran. Do veineadar ceapad don lá amáin go scuipirí cun báir í; 7 cuise rin do cuireadar ríor ar an oíne coipe mór uirge. O'fearruig an treana-bean doib cat do b'ail leó an t-uirge go léir. Dúbradar léi gur cun í níge 7 do glanad bíodar. O'fásgadar an t-uirge ar an oíne go raib pé ar fucais, 7 ann-ran do rugadar ar an peana-mnaoi boict 7 do ropadar ríor inra coipe bí ar dearg-fucais í. Do clámhuigeadar ar an scoipe, 7 o'fásgadar ann-ran í go dtí go raib o'fuil 7 o'feóil ar a cnámaib leacta amac; 7 ann-ran do éogadar na cnáma 7 do cuireadar i bpolaé iad i ngláiríon beas a bí ríor ó'n dtis.

Bí ran go maic go dtáinig Móirín um trathóna leir na gabair 7 nuair a táinig pí irteac ní facair pí don ploc d'a máthair sa cúinne mar ar gnát léi beir. O'feuc pí mór-timceall an tige 7 ní facair pí don ploc di.

“Cá bfuil mo máthair,” ar' ire leir na deirb'éaraca.

"Ní fearadaramaí ar go deimhin," arís' iad-ran, "cuairtí sí amac ann-ran, ó éianab, i n-áit éigin."

D'it Móirín a ruipéar ann-ran, 7 ruid amac ar lops na mátar í, 7 ní feudfaid sí í fásail, síor ná fuar, fóir ná riap. Táinig sí irteac 7 o' fiarpuisí sí arís' do na deirbhféaraí cárí saib a mátaí. Dúbradar léi go neammbal ná fearadadar 7 sup cuma leó. Do dhíu Móirín ar lógoiríeact, 7 duhairt sí sup b'an-cop éigin do chugadar o'á mátaí. Dúbradar léi, "má chugadar go mb'fearra oí éirteact, no go mb'féidir go dtabairfidir an cor ceudna oí-re." B'i Móirín deimhísteac ann-ran ar an méir cainte cáiteadar, go saib a mátaí ioisíte aca, 7 do dhíu sí ar gac don ball a' cuardac o'á mátaí, go dtí i nveiríeac bárra, go bfuair sí na cnáma ran áit go raibadar curta i bpolac as na deirbhféaraí: ní saib don dearmad uirí ná sup b'iad cnáma a mátar iad. Do buail sí irteac 'n-a harpúin na cnáma beas, 7 do tóg sí léi iad ar an tcaob síor do'n gáiríin beas a b'i fé bun an tige, 7 do gail sí a doctain ar a gcionn. Cuir sí i scoimead ann-ran iad, i mbail éigin, 7 ní'l don lá ná go tacaíod sí go dtí an áit go saib na cnáma, 7 do gúilead a doctain, go dtí lá go saib sí as gail ar a gcionn, 7 nuair a ceap sí iad a cur i scoimead mar ba gnat léi, o'feud sí irteac 'n-a harpúin oíta, asur ír é an ruid a b'i ann, 'n-a n-ionad, ná caicín. Bain fé ana-breab airte, act duhairt an caicín léi gan don eagla a beir uirí, ná deunfaid sí féin don oíog-báil oí, nó, mara nveunfaid, go nveunfaid sí maítear: "7 anoir," arís' an caicín, "teunam oírt i n-éiríeact liom-ra; ní'l don gno asat i tceannta do deirbhféaraí fearra, mar b'féidir sup b' amlaí a tabairfidir an-cop éigin duit, fe mar a chugadar doo' mátaí."

Do gúairígeadar oíta ann-ran, i féin 7 an caicín, go nveagadar tamall móir ó baile i n-áice tís duine uairil, a b'i ran áit rin: "'S ead anoir," arís' an caicín, "téiríre fuar go dtí tís an duine uairil rin, 7 péiríctis do' cáilín ann, ar pé tuarparad do tabairfaid ríad duit, 7 ír é an gno a beir le deunam asat ná do' cáilín luata 7 lacann. Tar ann-ro don uair a beir don cómairle uair, 7 bead-ra ann-ro ríomac: tar ann-ro, ar don cúma, Dia hdoine reo cúgáinn."

Comáin Móirín léi, 7 do péiríctis sí i dtís an duine uairil 'n-a cáilín luata 7 lacann. Comáin sí léi as

deunam a ghnóta, 7 ba maít éuige í. 'Do bí gac doinne ra tís ana-buirdeac dí, 7 go móir móir na reiribíris eile, mar do bí pí go maít cún cúnghnam a tabairt doib, nuair a beaó a ghnó féinis deunta. Bí mar rin go dtáinis an doine, 7 éuaíó pí fé óéin an éaitín. Bí an éaitín ann poimpi, ran áit ééatóna sup rgaradap le ééile ééana.

"'S eaó," appa an éaitín, "cionup a éaitnígeann an áit leat."

"Éaitnígeann go maít," appa Móirín, "7 go hana-maít; ana-áit ír eaó é."

"'S eaó anoir," app' an éaitín, "béirí donac, cómhgarac do'n áit reo, amáipeac, 7 gac don tSácarín do'n dá Sácarín 'n-a díaró rin, 7 ír é an áit go mbéirí fé, írtí 1 bpáirc móirí dáingean 7 geata léi. Imteógaró muinntear an tíge go léir go dtí an t-donac ran amáipeac, 7 páspap tupa as tabairt aipe do'n tíg. Tamailín tap éir imteacó doib tíucparó an tuine uapal óg tap n-air apír, as íarparó a láiminníóe, béirí deapmáóta aige, 7 deapparó fé leat íao a tabairt go dtí é. Fáig-re túáille deap glan, 7 tabair éuige na láiminníóe inntí, 7 tap ann-ro éúgam-ra, ann-ran, nuair a béirí an méirí rin deanta."

Sin mar a bí. Comáin Móirín léi abáile as deunam a ghnóta mar a bí 1 gcómhnaíóe, as gabáil do'n luait, 7 do rna laéain, go dtí go dtáinis maidin Dia Sácarain. Do luirí muinntir an tíge ap íao féin ollmugacó cún dul go dtí an t-donac, acó Móirín boét, 7 o'imtígeadap; 7 ír geápp a bí an tuine uapal óg imtígte ó'n dtí nuair táinis fé tap n-air 7 a láiminníóe deapmáóta aige. Nuair a táinis fé írtéac ra tís oúbaírt fé: "A Móirín, deapmáóar mo láiminníóe 7 feuc an bpaíra dam íao."

"Geóbaó anóais," app' íre. Comáin pí léi 7 fuair pí túáille deap glan lin-eudais. Cuir pí na láiminníóe inntí 7 tús pí do íao.

"Ír maít an éaitín, a móirín," app' eirean. Píreab fé ap a éapall apír, 7 o'imtí 7 ap go dtí an t-donac. Nuair a bí fé imtígte tamall ó'n dtí, do comáin Móirín léi ann-ran, fé óéin an éaitín.

"'S eaó," app' an éaitín, "an paib an rgeul mar adubairt leat?"

"Do bí," appa Móirín, "ap an gcuma sceutóna."

"Asup ap óeimí mar adubairt leat?" app' an éaitín.

"Do deineap," appa Móirín.

"Ír maít é rin," app' an éaitín.

"Aithiú!" ar' iad-ran, "an bean uasal ba bheáigta donnaic doinne suamh bí ann inoíú, ir ná fearóair doinne cé'r b'i ná easó ar í; 7 níor éós an máigiricir ós a dá fáil oi ó táinig rí irceac ran donac sup fás rí arís é."

"An easó, múiré!" arpa Móirín: níor éuir rí a cuilleadó ruime 'n-a gcóirpáó.

"A'sur, a Móirín," ar' iad-ran, "caitirí dul go dtí an t-donac Dia Sáctairin reo cúgáinn, cun go bfeicirí í, má éagann rí ann. Fanfaió tuine agáinn-ne as tabairt aipe do'n tís éar do ceann."

"Ní raḡad-ra ann, múiré," arpa Móirín, "7 ní'l don feiúm agam ar' ur gcuro doncais."

"Sin mar a bí. Comáin gac doinne leir, i bfeirólt a ghnóta péin, go dtí Sáctairín a bí cúgáinn, aet níor deapmáio Móirín dul go dtí an caitín Dia hAoine: "'S easó anoir," ar' an caitín, "imteócaio ríao uile go léir go dtí an t-donac amáipeac, 7 páspair tura i bfeirólt an tige. Deapmáioair an tuine uasal ós a rruip, 7 tiucfaió pé éar n-air arís pé n-a noéin. Dein-re mar a deinir an Sáctairín ceana, 7 éar annro cúgam-ra nuair a beiró pé imtígte."

Sin mar a bí. O'imtígteair uile go léir go dtí an t-donac aet Móirín, 7 ir gearrín a bí an tuine uasal ós imtígte ó'n dtís, nuair a éus pé pé noeapra go raib a rruip deapmáiocta aige. O'fíll pé éar n-air arís, ir dubairt pé:

"A Móirín, deapmáioar mo rruip, 7 feuc an bfaḡá óam iad, mar a deunpáó cailín maic."

"Do gceóbat a'r fáilte," ar' ipe. O'imtís rí uirru, 7 fuair rí túáille deap glan lín-éaoais. Do éuir rí na rruip innit, 7 éus rí do iad. O'imtís pé air go dtí an t-donac ann-ran, 7 o'imtís Móirín pé déin an caitín.

"'S easó," ar' an caitín, "a' raib gac don nro mar dubairt leat."

"Do bí, go díneac," arpa Móirín.

"A'sur ar deinir-re mar adubairt leat," ar' an caitín

"Do deinear," arpa Móirín.

"Ir maic é rin," ar' an caitín. Cuairó rí go dtí an tor luacra, 7 éarraing rí bpoó ar, 7 do táinig culairó éaoais cúici ba dá bheáigta ná culairó an tSáctairín poime rin. "Cuip oir iad ran," ar' an caitín, 7 do éuir Móirín com maic. Cuairó an caitín go dtí an tor arís, 7 do éarraic rí bpoó eile ar, 7 do táinig an t-eac donn arís. Dubairt an caitín le Móirín preabao i n-áiríe ar an easó ran, 7

tul go dtí an t-aonac, 7 déanam map a d'ein pí an Sátaran poime rin,—“7,” app' ire, “béir an duine uapal ós do' coinnib' as an ngeata arís. Fiaprócair pé díot 'cao ar tu leo' toil.' Abair-re leir sup ó baile na Spór, 7 cuir díot an bótar.”

Do d'ein Móirín, com maic, 7 tamall rap a dtáinig pí 'n-a raðaric bí rúil i n-áirde as sac doinne, feuchaint an dtuicparó an bean uapal a bí ann an Sátaran poime rin; 7 pé duine bí as faise, ná ná raib, bí an duine uapal ós as faise. Ba gairio dóib' go bpeacadar cúca, as déanam ar geata an donais, bean uapal ba dá bpeásta, famluigeadar, 'ná bean uapal an tSátarain poime rin, 7 do tug pí cúrra páirce an donais irteac le n-a capall. Nuair a bí pí as déanam ar an ngeata tar n-air, níor b'é dearmhao an duine uapail óis beir as an ngeata poimpi, 7 o'fiapruis pé dí cao ar í le n-a toil.—“Ó baile na Spór,” app' ire, as comáint léi amac an geata, 7 ar go bpiac léi. Do d'ein an duine uapal ós an deitnear ba mó o'feuto pé, cun teact ruar léi, cun aithe níor fearr a cup uirru, act ba beas an cabair dó é: ní raib don págail aise ar teact ruar léi.

Táinig Móirín abailte, 7 ba gairio an máill uirru é; map bí toga na córac aici cuise. Do bí an caicín poimpi 7 do tós pí léi an capall 7 an culaib' éadais map a d'ein an Sátaran poime rin. Dubairt pí le Móirín san don nro leigeant uirru act comáint léi as déanam a gnóta, 7 tul pé n-a d'ein féin arís Dia ndoine a bí cúca.

Bí ran go maic, go dtáinig na reirbhíris ó'n donac. Do riteadar as triall ar Móirín:—“Ó a Móirín,” app' iao-ran, “caillir é ná deagair go dtí an t-aonac inoiu. Bí bean uapal ba dá bpeásta inoiu ann, 'ná bean uapal an tSátarain peo gaib' corainn. Caicirí tul go dtí an t-aonac Dia Sátarain peo cúgáinn, pé olc maic leat é, 7 fanparó duine asáinn-ne as tabairt aipe o'on tig tar do ceann.”

“Am bpiatar féin ná rašao,” appa Móirín, “7 nac gáó liom é: náir deap an raðaric mo leicéro-re do giubulacán as an donac,—7 ná hiaipairó orm é, map ní'l don maic daoir ann.” 'S ead, o'eiugeadar oi ann-ran, nuair a connaiceadar com uigeanta ran í, 7 cuair sac doinne i bpeiról a gnóta féin, i scaiteam na reactmaine.

Bí ran go maic go dtí doine, 7 cuair Móirín pé d'ein an caicín, map ba gnát léi. Dubairt an caicín léi go dtuicparó sac don nro amac map a cuic an Sátaran

céana, aét sup b'i a fuip a deapómadad an duine uapal ós amáiread; 7 i rin a tabairt éuige ar an gcuma sceudna sup éus pí na láiminníde 7 na rpuip céana éuige; 7 teadé ann-ro éúic' péin tap éir é imteadé. Comáin Móirín léi abaille, as déanam a gnéa go dtí maidin Dia Sáctarain. O' imtígeadap go léir go dtí an t-aonad aét Móirín. Ir nód-geápi go dtáinig an duine uapal ós tap n-air apír, 7 a fuip deapmáda aige: "A Móirín," apír' eirean, "feuc an bpaípa m'fuip dam map a deunpaó cailín maic."—O'imtíge Móirín, 7 fuair pí túbáille map a dein céana, 7 do éus pí éuige an fuip innti. Ar go bpad leir, 7 o'imtíge Móirín go dtí an caitín:

"Ar deinir gac don nio map túbairt leat," apír' an caitín.

"Do deinear," appa Móirín.

"Ir maic é rin" apír' an caitín. Do éuair pí go dtí an top luápa 7 do táppaing pí bpoó ar, 7 do táinig éúicé cularó éadais ar óat-an bósá leaca. Túbairt pí le Móirín iad-ran a éuir um-uimpi, 7 do éuir. Éuair pí apír go dtí an top; táppaic pí bpoó eile ar, 7 do táinig an t-eac donn apír.—'S ead anoir," apír' an caitín, "tap i n-áirde air reo, 7 comáin leat go dtí an t-aonad. Tabair cúppa na páirce irtead map a tugaip céana, 7 nuair a béir as deunam ar an ngeata tap n-air, béir an duine uapal ós as an ngeata nómat. Fiarpócair pé díot ead ar tu, 7 abair-re leir sup ó baile na fuipe. Tá pé ceap-aite i n-a aigne gan rgaraimaint leat inoiú gan cúntar níor fearr págail uait 'ná map tá págalta aige, 7 tabairpáir pé amur ar bpeit ar fpuan do éapaill. Ní éiuicpáir ran leir, aét i n-ionad ran ir é an puo go mbéarpáir pé air ná ar do éoir, 7 béarpáir pé an bpós leir do'n iarpacé ran. Ná cuip-re don trum ra méad rin, aét comáint leat abaille, com meap i néipunn ir feutpáir é, 7 béat-ra nómat ann."

'S ead: Comáin Móirín léi go dtí an t-aonad, 7 nuair a éuair pí irtead go dtí an t-aonad bí gac doinne as feucaint uippi. Samluigeadap sup b'i an bean i ba bpaípa do connaiceadap puam, 7 go móir móir an duine uapal ós: níor éós pé a fuil ví an fáir a bí pí as tabairt cúppa an donais irtead, 7 níor b'é a deapmáda beic as an ngeata nóimpi. Do épuo pé irtead léi 7 o'fiarpais ví:

"Cad ar tú leo' toil?"

"Ó baile na fuipe," apír' ire as comáint léi, 7 má

domáin, le linn gabáil ear geata dí, eus pé amur ar bheit ar rian a capall. Níor iú rian leir, áct i n-ionad bheit ar an rian, ar a coir a ius pé, 7 do eus pé leir an bíos d'a coir do'n iarraáct rian. Ar go brác léi-re, 7 d'fás pí ann-ran é féin 7 an bíos. D'feuc pé ar an mbíos 7 dúbairt: "Cuirim-re do geara oim féin san don bean a pórad go brác áct bean go piúneógaib an bíos ro i."

Do táinig Móirín abaithe, a' bí an caitin poimpi 7 d'fearruis: "Ar éuit gac don nio amac mar adubairt leat." "Do éuit go díneac," arfa Móirín, "ar an gcuma sceutona go ndúbairt." Tós an caitin léi an capall 7 an eulair éadais arir, mar do deinead i gcóinnairde.

Bí ran go maic, go dtáinig an cuio eile abaithe, 7 do iú na reiribiris as triall ar Móirín:

"Ó, a Móirín, caillir é inoiú nó iuan," ar' iad-ran.

"Cao é rin?" arfa Móirín.

"Ó!" ar' iad-ran, "an bean uapal ba breásta connaic rúil tuine iuan bí inoiú as an donac, 7 le linn gabáil amac ear geata dí, eus an máigirtir ós iarraáct ar bheit ar rian a capall, 7 níor táinig rian leir, áct do eus pé leir an bíos d'a coir, 7 tá pí aise anoir."

"Muiré! ní fearad cao do b'ail leir di," arfa Móirín go neam-tuairneamac, as comaint léi as déanam oibre éigin bí a' tearcail uaithe.

Bí ran go maic, 7 lá' n-a máireac cuir an tuine uapal ós gearm-rgoile amac, eun a iuib do innáib óga mór-timceall na háite, ar fad, teáct eun go breicfead pé an piúneógaib an bíos doinne aca, 7 má piúneógaib, gur b'í rin an bean a pórrad pé. Cuige rin do ceap pé lá aigiste eun iad a teáct go dtí a tús féin, eun na bpoige do triail oirca. Sin mar a bí: Ní mó ná cúigear nó reirer aca cuir pompa féin teáct i n-don eor, 7 bíodar ran 'a n-ollmugaib féin i gcómar laé an doinne; bíod cuio aca as baint barrairdeaca na n-oiróg díob féin, 7 tuillead aca as baint plirneaca d'a pálaib. Ir é an iuro a deinead le Móirín i gcómar an laé rin, i cuir irteac pé beul cófra, mar ní iuib uiriu áct na siobail 7 do bead náipe ar muinntir an tige i feicrint ar fuair an tige aca ar an nortuic go iuib pí. Nuair a táinig lá an doinne, bí na mná ro as triail na bpoige a cuir oirca, 7 bíod pí ró-beas díob go leir, go dtí i gcionn tamail do'n lá preab caitin i n-áirde ar an gcófra:

“Míáú, míáú,” app’ an caitin, “Móirín fé beul cóifpín
 7 do múnedgadh an bhróigín í go deap.”

“Buail an piontáirde cait rin,” appa tuine éigin do
 muinntir an tige. Do buaileadh an cat a’ do léim rí
 anuar. I gcionn tamail eile dóib 7 tuine aca as truil
 na bhróige uirru do léim an cat i n-áirde ar an gcófra arís :

“Míáú, míáú,” app’ an caitin, “Móirín fé beul cóifpín
 7 go múnedgadh an bhróigín í go deap.”

“Buail an clabairde cait rin,” appa tuine aca. Buaileadh
 pleannac ar an gcath 7 do rúc rí i gcúinne éigin oi féin.

Bí an tuine déirdeanach do rna mnáib as truil na
 bhróige a cup um-uimpi, 7 é as teip uirru, mar do bí an
 bhrós ró-beas oi. Le n-a linn rin do léim an cat i n-áirde
 arís ar an gcófra :

“Míáú, míáú,” app’ an caitin, “Móirín fé beul cóifpín
 7 go múnedgadh an bhróigín í go deap.”

“Buail an riabha cait rin,” appa tuine éigin do muinn-
 tir an tige.

“Andaig ! ná buailiú,” app’ an tuine uaral, “táim as
 éirteacht leir an gcath ran le tamall, 7 b’féirir an ceart
 a beir as an gcath ; 7 tugtar Móirín ann-ro, go dtuailfí
 rí an bhrós uirru.” Tógadh an cófra i n-áirde de Móirín.
 “Tar ann-ro, a Móirín,” app’ an tuine uaral, “7 truil an
 bhrós ro a cup ort.” Do deir, 7 ba deacair léi é, mar bí
 an náirde uirru roimhir na rtróirféirig, toirg an troc-éadai
 a bí uirru ; aet ní túirge a cup rí cor ra bhrós ná tarrac
 rí uirru féin i do par. Bí iongnadh ar gac doinne an bhrós
 a múnugadh Móirín, 7 éad a noótain ar foramóir na gcali-
 nide óga eile léi.

“’S ead, a Móirín,” app’ an tuine uaral ós, “ir tura
 beir mar mnaoi agam-ra, 7 bponnam an bhrós ran ort ;
 7,” app’ eirean leir an gcuro eile, “imtiúir-re abairde dooirb
 féin anoir.”

Sin mar a bí, 7 ar maidin lá’r n-a máiread, túbairt an
 tuine uaral le Móirín gluaireacht leir cun go bporfaiúe
 iad. “Ran go fóil,” appa Móirín, “caitpead-ra mé féin
 ollmugadh, ní rna reana-giobail reo do meapá go rašainn
 leat dom’ pórad.” “Ní feadar-ra an bfuil a malairt
 agat,” appa an tuine uaral ós. “Ó tá point beas éadai
 agam,” app’ ipe, “7 ir dóic liom go noéanfar mo gnó.”

Sin mar a bí. Do gluar Móirín uirru, 7 do éad rí
 go dtí an caitin, 7 do tós rí léi an bhróigín : “’S ead,” app’
 an caitin, “tánn tú cun dul doo’ pórad anoir.” “Táim,”

app' ipe. "Go n-éirigíó ran leat," app' an caitín, "7 tá ana-ácar oim ar an gcuma go mbéir rocair ríor." Le n-a linn rin éuaíó an caitín go dtí an top luáera. Táppaic rí bpoib aníor ar, 7 táinig an éuaíó éadaiḡ a bí ar móirín an Sácaran poime rin, ip é rin éuaíó éadaiḡ ar dáé an bóga leáca. Dubairt rí le móirín iad ran a éuir um-uimpi, 7 do dein com maíé. Éuaíó an caitín go dtí an top luáera aríor. Táppaic rí bpoib eile ar, 7 táinig an t-eacé donn; "7 anoir, a móirín," app' an caitín, "an bfuil ríor aḡat cé hé mire."

"Nílim deimniḡteacé de," appa móirín.

"Ip mire do mácair," app' an caitín, "ní feicíó tú mé a éuilleadó anoir, ó inoiú amacé, acé b'féioir go mbeinn aḡ tabairt conḡantá duit a ḡan ríor duit. Fáḡpaíó mé dá buaíó aḡat ran a n-iméóḡaíó mé uait—go rilíó do méaranna m l ḡac don lá, 7 go reinníó na héiníóde puirt duit ḡac don lá; 7 bponnpaíó mé oir an t-eacé donn 7 an éuaíó éadaiḡ rin." Dubairt rí ann-ran le móirín teacé i n-áirde ar an eacé, 7 comáint léi go dtí tḡ an duine uapail óis, "mar," app' ipe, "tá ré aḡ feiteam leat um an uain reo." D'fáḡ an caitín, ann-ran, plán 7 beannaécé aḡ móirín, 7 d'fáḡ móirín plán mar an ḡcéaona, 7 ip i bí go dúbacé deóracé aḡ fáḡaint an caitín.

Comáin móirín léi, 7 bí an duine uapal ós ollam aḡ feiteam léi. Nuair a connaic ré aḡ teacé i do leat a dá fúil air, mar ní paíó don éuinḡe aise ḡur b'i móirín an bean ḡur bain ré an bpoib di lá an donaiḡ, go dtí go bpeacáíó ré anoir i ra ḡabáil céaona éadaiḡ 7 marcuíḡ-eacéa. B'in é an uair a éuinḡis ré ar na ppeaḡpaíóde tḡḡ an bean uapal air, aḡ ḡeata an donaiḡ, mar ḡiúll ar na láiminníóde, na rpuir, 7 an fuip deapmaíó ré. Bí ríor aise ann-ran ḡur b'i móirín a bí ann i ḡcomnairde, 7 do b'é an fear ácaracé é.

Comáineadar leó 7 do pópaó iad. Táḡadar abaile 7 do maíneadar go lán trárta an fear bort do bliadain go dtí ḡur ainiḡ a deirb'éapaca cionnar a bí móirín rocair ríor, 7 táinig ana-éad oirca léi. Do táḡadar éun comnuíḡte i n-aice na háite reo, 7 ní éun don maítear a deunam do móirín é.

Bí an rḡeul go maíé go dtí ḡur buaileadó bpeóíóde móirín 7 do éuir rí rḡeula go dtí á deirb'éapaca. Táinig an ceann ba fine aca, 7 do cuípeadó ríor ar bean áabarca. Nuair a táinig an bean áabanta dúbairt an duine uapal

ós le veirðþrúpr a céile so þrangar þé þeim amuig ar an þraitté aš nártáil vo þéinig, éun so sguirþrúpr rgeula éuige. Vo þugar leantþ þreag mic vo móipín, aét táinig veirðþrúpr móipín 7 úðbairt þi leir an mnaoi éabartá so þaib þi éun an leinþ iougar ar éuma éigin, 7 vo þreab þi an þean éabartá éun san innrint v'aoinne, aét a þáð so þaib an leantþ marþ. Táinig an veirðþrúpr ann-pan so vti an vaine uaral ós 7 v'fiarþuig þé vti cató é an rgeul a bi aici.

"Tá rgeul maít," arþ' ire, "aét so þfuit an leantþ marþ."

"Ó ní h-aon nið é þin," arþ' eirean. "Ír éuma liom mar þiúll air þin, nuair a'r so þfuit an mátar so maít; 7 tógarð lið an leantþ 7 cuirð 1 n-áit éigin caoiréamail é." Táinig an veirðþrúpr éar n-air, 7 vo tós þi léi an leantþ a san þior v'aoinne. Vi tís an vaine uaral reo véanta cómgarað vo'n þairrge, 7 vo éait þi an leantþ irteac innri.

Vimtis an veirðþrúpr ábaile arþ, 1 scionn þeactmáine, 'n-a úiair þin. Vo bi ana-þuaðairt ar móipín, toirg an leantþ a þeít marþ, aét úðbairt a þear léi san aon þuaðairt ná tþioblóir a þeít uirþi mar þiúll ar an méir þin, 7 þur v'amlairð ba éeart vi a þeít baorðac 1 vtaoirð a þeít 'n-a þláinte cóm maít a'r bi þi.

'S ead, þin mar a bi, so vti 1 scionn rgaðaim eile þur þuailearð þreoirðte arþ móipín. Nior v'é veapmáð na veirðþéar teact, 7 vo cuiréarð þior ar an mnaoi éabartá arþ. Vo þugar leantþ mic eile vo móipín, 7 vo þreab an veirðþrúpr an þean éabartá mar a þein éeana. V'pan an vaine uaral ós amuig ar an þraitté, aš þeiteam le rgeula, mar a þein þé an uair þoime þin. Táinig veirðþrúpr a céile so vti é, 7 v'fiarþuig þé vti catóé an rgeul a bi aca. Úðbairt þi so þaib rgeul maít, aét so þaib an leantþ marþ. Úðbairt þé léi náð v' aon nið é þin, 7 þur éuma leir mar þiúll air þin, nuair a'r so þaib a þean so maít, "7," arþ' eirean, "tógarð lið an leantþ þan 7 cuirð 1 sguil þeag éigin é." Ann-pan vo táinig veirðþrúpr móipín éar n-air: vo tós þi léi an leantþ a san þior v'aoinne þa tís, 7 vo éait þi irteac þa þfairrge é.

Nuair a bi móipín so maít arþ, v'imtis an veirðþrúpr 7 éuair þi ábaile. Vi gað aon nið so maít so vti 1 scionn rgaðaim eile þur þuailearð þreoirðte arþ móipín, 7 nior v'é veapmáð na veirðþéar teact arþ. Éun rgeal þairvo a véanam þe, vo þein an veirðþrúpr 7 an þean éabartá an

cleap céadna do d'éanadair éana, 7 do caitead an triomhad leantb irteac ra b'faiirge mar an gceudna. Nuair a h-inn-reado do'n duine uapal go faib an leantb marb níor éur pé don iongnad air; dúbairt pé ná faib don leigear air rin, 7 gur éuma leir ó bí an máchair go maic.

Nuair a connaic an deirbfiúr, ann-ran, gur teip uirrua fear a éur amuis le Móirín, éap pí reipt eile 'n-a h-aighe péin. O'fan pí ra tís ann-ran, ar fearo readtmaine, gur éirís Móirín, 7 go faib pí com maic a' bí pí mar, nó geall leir. Dúbairt pí le Móirín, lá, mar reo: "Téanam ort amac, 7 téirimís as riúbal fan na fairge; deunfairó pé maic do o' fláinte."

"Anndais, téanam ort," arfa Móirín.

Comáineadair leo, 7 píor éun na fairge. Bíodair as riúbal fan na fairge 7 táinis an deirbfiúr ar an otaob amuis do Móirín, i éus pí a suala ói, 7 éair pí irteac ra b'faiirge í. Do put pí i n-anairte an traotair, go o'táinis pí go tís an duine uapal, 7 í as bualaó bar 7 as ologón.

"Caróe rin ort?" ar' an duine uapal.

"Ó," ar' ire, "bíor péin 7 Móirín—as riúbal—fan na fairge—go o'táingamar go—o'tí fail na gCórdaile.—Bíomar as feuchaint irteac—ra b'faiirge.—Táinis—neul ar cionn a radairc—nó iuró éigin mar é—i scaoi gur éur pí irteac—ra b'faiirge."

Do put an duine uapal 7 a éungantairde pé déin na poile. Fuaradair coite 7 báir, 7 éurduigeadair go mion sac don ball móir-timéall na háite, 7 teip orta don píoc do Móirín feicrint beo ná marb. D'éigin dóib teact abairle, 7 an duine uapal buadairta éairóte i otaob na tionóirce bí tuitte amac do.

O'iméis an deirbfiúr abairle ann-ran, 7 i páirta go maic i otaoir na h-oirpe a bí déanta aici, éun deirpe éur le Móirín. O'fan an rgeul mar rin ar fearo tamail, gur rgar buadairt an duine uapal, 7 gur éimnis pé go mb'fearra do pórad arir. Éur pé píor ar an ndeirbfiúr bíor as fmuotálam ar Móirín, 7 o'faiiruis pé ói an mbeaó pí toiltéannaó éun é péin a pórad. Dúbairt pí go mbeaó, ar nóin, 7 mara mbeaó don éur eile aici act mar geall ar an gcion a bí aige ar Móirín. Do pórad iad ann-ran, 7 éus pé leir abairle í.

Bí an rgeul go maic ann-ran go ceann point laét-eannta, gur faib buadail a bí as an nduine uapal fan na fairge. Connaic pé irtis ra b'faiirge an bean 7 leantb

'n-a hoét, 7 d'á leanb eile 'n-a haice, a5 iomáint d'óib féin ar fuair na faiprge. Táinig iongnad a éiríde air, aét dubhairt an bean:

"A buacail i r feáir a bí a5 duine siam, an ríleann méaranna do máigirtíear mil, nó an reinneann na héinínde puirt oi."

"Ní reinneann na héinínde puirt oi," ar' reirean, "7 ní ríleann méaranna mo máigirtíear mil," 7 rap a siab uain aige ar a tuillead rād d'imtígeadar ar a raðaric. Comáin ré leir abailte, 7 d'innir ré d'á máigirtíear cat do connaic ré, 7 cat dúbhairt an bean leir. "Airíú! bíod ciall a5at," ar' an máigirtíear, "rpeadupíoríde éigin a bí ort féin iad ran."

Bí mar rin, 7 do 5aib an buacail an t'rlíge arí l'á' n-a máiread. Do connaic ré an bean 7 na páiríoríde ran áit céadóna, 7 iad ar an 5cuma 5céadóna 5o raðadar i nóé, poime rin. Cuir an bean na ceirteanna céadóna cuige a cuir rí i nóé, poime rin, 7 d'fneasair an buacail i ar an 5cuma 5céadóna; ann-ran d'imtígeadar ar a raðaric. Comáin ré leir abailte, 7 d'innir ré d'á máigirtíear cat do connaic ré 7 cat dúbhairt an bean leir, "7," ar' eirean, "ní fáca don oigíre siam ar móirín aét an bean." "Airíú! éirt do béal 7 bíod ciall a5at, a bpealláin," ar' an máigirtíear.

Comáin an buacail leir i bpeirí a 5nóta féin. Do 5aib ré ran áit céadóna an t'ríomad lá, ar bpuac na faiprge, mar a bpeacair ré an bean 7 na leanbairíde, uairí, irtead ra bfaiprge an d'á lá poime rin, 7 do connaic ré arí iad. Do labair an bean leir 7 cuir rí na ceirteanna céadóna cuige cuir rí an d'á lá poime rin; 7 d'fneasair reirean i ar an 5cuma 5céadóna. Táinig ré abailte ann-ran, 7 d'innir ré do'n máigirtíear cat do connaic ré, 7 cat dúbhairt an bean leir, "7," ar' eirean, "do tabarparinn an leabap 5ur b'í móirín a bí ann." "Anraig," ar' an máigirtíear, "b'féirí 5o bpeacair puo éigin, 7 ra5air mé féin i n-éiríeadt leat, amáiread, 5o d'í an áit 5o n'oeireann tú 5o bpeacair an bean ro 7 na páiríoríde." Do cuairí com mair, 7 nuair a connaic ré iad d'áitín ré do par 5ur b'í móirín a bí ann. Nuair a connaic rí rin é, d'fáilrí rí poimir. Ann-ran fuair ré coite nó bá 7 cuairí ré irtead ar an bfaiprge. Do tós ré irtead a bean 7 a t'púir mac 7 5ug leir amad ar an bfaiprge iad.

Ar an ríge abailte d'óib, d'fíapruig ré do móirín

cionnup nár bátaó i, “7,” ar’ eirean, “an iad ro do tpiúr leanb, a túbpaó liom-ra bí marb, as teact ar c paogal.”

“1r iad,” ar’ ire, “7 tá rseul faoa asam le n’innpint ari rin, 7 ar mo cúppaíde go léir ó tpiúr deiréad, 7 beaó ‘á innpint uair éigin eile duic.”

“Ní faoat abaille go bpaó,” ar’ eirean, “go tci go n-innpir óam é.”

Tornuig pí ar a rseal ann-ran, 7 t’innir pí óó é tpió ríor, 7 an cor a tús a deirbfeapaóa ói nuair a bí pí ra baile, 7 an t-ana-bár a tusaóar t’á mátair, 7 mar seall ar an scaitín; “7,” ar’ ire, “ir ríoraó t’am anoir sup lean mo deirbfeapaóa t’om’ fiaóac, maó ir cóiróce, go tci sup caic mo deirbfiúr t’o tpium na foile mé irteaó ra bpaipge——”

“Stao,” ar’ eirean, “caicé rin a túbpaí—sup caic t’o deirbfiúr irteaó ra bpaipge tu, an eao?”

“Ó muiré! t’o caic,” ar’ Móirín, “7 mo tpiúr mac irteaó ríomam, 7 iad ‘n-a mbeataíó, 7——”

“Ó! Ó!” ar’ eirean, “fan ann-ro go fóil, 7 ní beiró mé nóimio uait,” 7 t’o t’ein pé pé t’ein an tige. Dubairt Móirín ‘n-a h-aighe féin—Tá pé ar buile, 7 ir baogalac go noéanpaíó pé puó éigin ar an rligé. Nuair a cuair pé go tci an tís, tús pé órtuagáó an deirbfiúr a ceangal 7 i caiteam irteaó ra bpaipge t’o tpium na foile céatona sup caic pí féin Móirín. Tús pé órtuagáó ran am céatona ríor a cúp ar an noeirbfiúr eile, 7 an cor céatona t’abairt oi, ar eagla go noéanpaíó pí rin, leir, don t’ioigbail t’oib; 7 t’o deiréad mar t’órtuag pé.

Cuair pé t’ar n-air ann-ran, a’r tús pé leir a bean 7 a tpiúr mac go tci a t’ois féin.

Da ríó-seáir sup pí an rseul mar gíull ar Móirín 7 ar a beirt deirbfeap mór-tímceall na háite; 7 nuair ariug an bean t’abairt an t’oe fuair beirt deirbfeap Móirín t’o pí ar an áit ar fao, 7 ní facar beó ná marb ran áit rin i ó rin.

T’o maí an t’uine uapal 7 Móirín go lán-tráta ar ran amaó, fan don buadairt ná t’ioblóio, 7 ní beaó pé cora go bpaó t’o Móirín a beir as innpint a rseil ar an scuma sup maí pí féin 7 a tpiúr mac ra bpaipge.

[CRIOÓ.]

na trí leinteada do'n ceanabán móna.

Do bí m'g ann faoi—má bí ip minic a bí, 7 beir arís leir—7 do pór pé. Do bí trúp mac 7 ingean aca nuair a leas an báp lám ar a mnaoi, 7 do caillead i. B'i an ingean an té ba fine do'n cloinn, 7 do coingib a h-atair fa baile aige féin i rin. Do cuir pé an trúp leabhairde eile amac as truaill ar trúp deirbhéar do, a bí 'n-a gcómnairde fa truaill bis bí i ngloract do; 7 do bí pé as tabairt díol maic dóib ar a dtuoblóir. O'ran an rgeul mar rin ann-ran, go dtí gur cuimnis pé ar pórad arís, 7 cuise rin cuair pé as truaill ar a deirbhéara 7 o'innir pé dóib é. Dubairt pé leó go ndearf pé tig pé talam do'n trúp mac, mar gur mór leir a faib do muiuisin air, 7 go dtabairf pé féin aige dóib le cingnam a ndeirbhéar.

Nuair a bí an tig deunta aige, do cuir pé an trúp mac ann, 7 do cuir pé saor mór láirir 'na deannta. Bí tuisrint ioir é féin 7 an ingean, bia a cur as truaill o'ra [go] coitcianta a-san-íor o'aoinne mór-timcioll o'ra, ar eagla go b'fadh aoinne ran áit amac go faib a leicéirde i n-aon cor ann. Ann-ran do dein pé cleamnar le mnaoi uairt do bí i b'fadh o'n áit go faib pé féin 'n-a cómnairde. Do pór pé an bean ro, 7 tug pé leir abailé i, go dtí a cuir péin. Bíodar as maireactaint ann-ran go ruimnear-ac fadh a-b'fadh, go dtí lá 'nár faib an bean uairt ro amac oi féin. Do cuair pí go dtí an truaill beas a bí leatair [=le hair?] na háite; 7 i as riúbal trío an truaill, faib pí ear tís a bí ann. Le linn gabail ear doir an tísé oi, fleannuis pí 7 cuir pí.

"Ó táim marb," ar' ipe.

"Ó muipe! conac ran o'ra!" ar' an bean iris. O'eis an bean uairt 7 do comáin pí léi arís, 7 do faib pí ear tís eile bí i n-aice an tísé rin. Do fleannuis pí 7 do cuir pí.

"Ó táim marb," ar' ipe.

"Ó muipe! conac ran o'ra!" ar' an bean iris. O'eis, pí 7 do comáin pí léi arís, 7 le linn gabail ear an tríoam tís do fleannuis pí arís 7 do cuir pí.

"Ó táim marb," ar' ipe.

"Ó muipe! conac ran o'ra!" ar' an bean iris. O'eis

rí 7 comáin rí léi arís, 7 lé linn gabáil ear an ceathrúmao
tíge d'ímtíge an cleaí ceudna uiríu d'ímtíge uiríu as gabáil
ear na tígeib eile.

"Ó táim marb," arís íre.

"Ó mo ghabáil m'áran tú," arís an bean iríge, "ir
baogalac go bfuileann tú gortuighe," as pheadar amac
cúice 7 'a cógaint ruar. D'arís bean an tíge uiríu ann-
ran, teacé irceac ra tíge léi, 7 do táinig.

"Ceud míle buirdeac leat, a bean macánta," arís an
bean uaral, 7 ir móir an deiríurdeac tá ior na daoine. "A
leiteirí reo," arís íre, "d'ímtíge oim. Nuair a bíor as
gabáil ear na trí tíge rin éior do tuítear as doiríar sac
don tíge aca. Le linn tuitim dam 7 gcóinnairde d'adairinn,
'Ó táim marb,' 7 ir é pheadar fágáinn ó'n muinntir iríge
na 'Ó muire, conac ran oir."

"Ní cuirfead ran don iongnad oir," arís bean an tíge,
"dā mbead fíor asat; tá cúir a noócain aca-ran leir. Ir
iad atá 'na gcóinnairde ir na trí tíge rin, ná trírí deirí-
féar do'n ríge—ir é rin t'féar pórtar-ra—7 do bí raogal
mairí aca go dtí go dtáingáir-re, 7 níl don éabair ná cong-
nam aca d'á fágáil uairí ó póir ré turá."

"An ndeirfeann tú liom é rin?" arís an bean uaral.

"Deirim," arís bean an tíge, "7 tá ruid eile ann ná
feadairí 7 n-don éor. Tá níor mó muirígin ar an ríge ná
raoirí-re; tá trírí mac aige rin, 7 táirí ríad curá 7
bpolac 7 n-áit éigin aige."

"An ndeirfeann tú liom é rin, leir?" arís an bean
uaral.

"Deirim go deimín," arís bean an tíge.

"D'féarí liom 'ná ruid mairí," arís an bean uaral, "go
mbead fíor asat cá bfuil ríad."

"Cad do éabairí ar fíor a beirí asat?" arís bean
an tíge.

"Éabairínn beirí do beirí péin," arís íre.

"Ir ead," arís bean an tíge, "tá rean-oirí d'féar asat-
ra, 7 deunrairí pé reirí éigin ar iad ran fágáil amac."

"Asur an móir é do ráig?" arís an bean uaral.

"Tá," arís íre, "lán mo éurín d'olainn, lán mo éurín
d'ím, lán mo éurín d'aríar, lán mo éurín do éuríneacé
7 lán mo éurín d'eóina; 7 b'é méirí an éurín ná torad
reacé mbliadán do sac don tróirí aca ro."

"Seóbarí é rin 7 ráilte," arís an bean uaral, "má
rágánn tú amac dóm-ra cá bfuil ríad."

“Do ghlaoiú beann an tige anuas ar an sean-omaí 7 o’innreathar an rgeul de, trío ríor, 7 an méir tuarparóil a bí le págail aige. Is é an puo a vein ré ann-ran: tús ré úball neamh-choitcionta do’n mnaoi uapail, 7 dubairt: “Tabair é rin do’n veirbír 7 ní’l don d’aois ná go mbeupparó rí as tual ar a veirbírátarpeá é, rap a mbairrío rí don gheim ar; mar rap éir gac don béile bíó ’á mbionn aiaib pa tíg, iméigean rí rin le biaó, as tual ar a veirbírátarpeá a-gan-ríor tuit-re. Veupparó rí an t-úball ran léi, 7 epiochócaró rin iao, má ip puo é go n-iorparó riao é.”

Sin mar a bí. Tós an vean uapal léi an t-úball, 7 cuair rí abailé, 7 dubairt rí le n-a leap-ingin:

“Airiú, a laoiú! ip paoa nár túsar doin-níó túsar”— as cup láim’ ’n-a boillac [brollac] 7 as tarrac an úball bpeá go léir amac, 7 ’á tabairt o’á leap-ingin.

“Ó, a máim,” ar’ íre, “nác bpeá go léir an t-úball é reó!”

“Is bpeá a buideanaó,” ar’ an leap-mácar.

’S eao, rin mar a bí. Comáin an veirbír léi, 7 cuair rí as tual ar na veirbírátarpeá le n-a noinear nó pé béile bí as teact. Nuair a bí an béile caitte aca níor b’é a veirbír a húbail a tarrac cúide, 7 tús rí do’n veirbírátar ba fine é. O’feuc ré air, 7 do ’niú ré go maí é.

“Is neamh-choitcionta an t-úball é rin,” ar’ eirean, “nó cá bfuair é?”

“Fuair óm leap-mácar é,” ar’ íre.

“Fanaíó go póil anoir,” ar’ eirean, “go ndéunpar-ra ceitpe ceatramna do’n úball ro. Tabairpáir mé mo ceatramáó péin do’n gaoar atá ann-ro, 7 mara ndéunparó ré doin-níó leir an ngaoar ní’l bac oppaib-re úir gcion péin de o’ite.”

Vein ré mar rin leir. Tús ré a ceatramáó péin do’n gaoar, ’r ip nó-géar a bí ré ite aige nuair a óirig ré ar veit as crotaó na gcor, 7 rin ré rap 7 fuair ré báp. “Is eao anoir,” ar’ an veirbírátar, “nác veap a veirbír óá n-irpimír an t-úball ran; 7 táim ’á pao leat,” ar’ eirean leir an veirbír, “feucaint amac doo’ leap-mácar, mar tá rí ar tí rinn a marbáó nó oiogbála éigin a veunamí oúinn.”

Do comáin an veirbír léi abailé 7 bí gac don níó go maí ar pao reactmaine nó coigtióir eile, nó go otus an

leap-mátaíir pé n-deara go raib sí ag bheic an bíó léi i gcóinnairde ag tinnall ar na dearbhrátaíreaca. D'aicín an leap-mátaíir ann-ran ná raib don maic i gcóinnairle an t-rean-oraioi, 7 do gluaíir sí uirthi pé n-a déin lá'ir n-a máireac.

"S ead," ar' ipe leir an rean-oraioi, "níor deim t-úball don tairbe."

"Mar rin níor iteadoar é," ar' eirean, "cógadoar oíoc-iontaoib éigin ar."

"S ead," ar' an bean uaral, "d'a bfeudpáinn-pe fágaíl amac cá bfuil ríad, do deunpáinn péin a ngnó dóib."

"Múinfead-ra reirt duit cúise rin," ar' an rean-oraioi. "Tar anoir amáireac 7 fás ceartclín fhát 7 ceangail an fhát o'ioctar súnna na deirbhfeair nuair a beir sí ag imteac pé n-a ndéin. Feudpáir an fhát a rgaioleac léi, 7 a cocharaíir cúgat nuair oirpíó duit, 7 mar rin geóbaíir amac an tíg."

Do deim comh maic; 7 lá'ir n-a máireac, nuair a bí an caslín ag imteac, do ceangail an leap-mátaíir an fhát tair o'ioctar 7 súnna, 7 do rgaioil sí léi an fhát ó'n sceartclín. Nuair bí sí imtígte, tamall, do d'fúg an bean uaral ar beic ag cocharaíir cúide, 7 do lean sí léi mar rin, nuair a' coróide, go bfeacaíir sí ag gabáil doirp an tige irteac í. Cúit sí uaithe a ceartclín ann-ran, 7 do fúit sí péin irteac 'n-a doiaró. Do bí plaitín oraioideacáta aici 7 do buail sí trí buille ar an doirp mac, 7 do deim sí trí coimleóirde práir díob. D'imtíg an bean uaral nuair a bí an méiró rin deunta aici 7 d'fás sí ann-ran iad.

Do fúg an deirbhíir ar na trí coimleóirde 7 cúit sí irteac 'n-a harpín cúide iad. Do cós sí léi abailte iad, 7 ní'l don lá ná go nglanaí sí iad 7 cúiread i n-áirde ar an doirpíir iad. Ba móir leir an leap-mátaíir a raib d'a nuaíó aici d'a fágaíl, 7 duhairt: "Ní fáspad-ra mar rin agad iad"—ag bualaíó trí buille d'a plaitín oraioideacáta oirca, 7 ag deunamh trí fóir móna díob, 7 d'a scaiteamh irteac pé an settle. Do léim an deirbhíir ar'ir 7 do píoc sí ruar na trí fóir. Nuair a connaic an leap-mátaíir ran do léim sí ar'ir 7 duhairt sí na fáspad sí mar rin péin aici iad, ag bualaíó trí buille d'a plaitín oraioideacáta oirca 7 ag deunamh trí mactíirde díob. Amac an doirp leó, 7 ar go bpad leó pé déin coille nó áit éigin ríadain.

Do fúit an deirbhíir 'n-a doiaró; má ip ead, do bí a

shó pánað, mar ní feutpað rí teact ruar leo ná don
 paðarc a coimeáto oíta. Cómain rí léi ag riúbal noimpi
 i gcómnaiðe, go tti i gcionn peactmáine 7 i véirdeanað
 ran oíðce, connaic rí, i n-imeall coille, botáinín beag
 7 deatað ar. “Ír dóig liom go paðar mé pé déin an
 botáinín reo,” ar’ íre léi féin; 7 do éuaíð. Do bí teine
 máit ann-ran irtig noimpi, 7 corcán feóla ar an tteine, 7
 san doinne irtig aet caitin. O’fáiltig an caitin noimpi
 7 dubairt léi bualað aníor éun na teine, 7 fuíðe di féin,
 sup deallraigsteac léi go paib rí tuirpeac. Do éin cóm
 maíð 7 nuair a bí rí ann-ran tamall, d’éirig an caitin 7 tóg
 rí an corcán do’n teine, 7 tóg rí amac pláta do’n feóil,
 7 éug di í. O’ic rí a páram di. Ba deup aici don biað nó
 don nuairdeact faðar rí, trí blúipe de a coimeáto i gcómai
 na tciúir dearbhráðar, 7 do gárrí rí anuar trí blúipe do’n
 feóil bí ar an bpláta 7 éuir rí cúice i gcoimeáto iad.

Ír gárrí ‘n-a díarí ran sup airig rí an potiom ag teact
 pé déin an botáin, 7 do táinig ciúé cor ír lám uirí 7 do
 rúé rí i bfolac i gcúinne dorpá bí ra tigin. Ír gárrí go
 tóáinig irteac an tciúir buacailiðe breagta óga, 7 coéail
 gorma ar a gceann. Do cáiteadair díob na coéail nuair a
 tángadair irteac, 7 o’fiarpuigeadair o’a máðair—d’í rin an
 caitin—d’ paib a ruipéar ollam aici. Dubairt rí go paib.
 Tarraigeað amac an bóro, 7 éuir rí a ruipéar ar an mbóro
 doib. Do fuíðeadair ríor éun an búir, 7 ír gárrí a bíodair
 fuíðte nuair a rtop an dearbhráðair críona 7 dubairt pé:

“A máðair an tóáinig doinne ann-ro feað na hoíðce.”

“Níor táinig,” ar’ íre, “cað ‘n-a éaob go bfuileann
 tú ‘a fiarpuige.”

“Mar,” ar’ eirean, “pé áit do éalam an doimain go
 bfuil mo deirbhíur, ‘r í gárrí an blúipe reo anuar do’n
 bíora ro.”

“Ó múire!” ar’ an tarpa dearbhráðair, “pé áit do
 éalam an doimain go bfuil mo deirbhíur, ‘r í gárrí an
 blúipe reo.”

“Ó múire!” ar’ an tríoimáð dearbhráðair o’a bpreag-
 air, “pé áit do éalam an doimain go bfuil mo deirbhíur,
 ‘r í gárrí an blúipe reo mar an gceutona.”

D’éirigeadair a tciúir ó’n mbóro, 7 éuairuigeadair an
 tigin 7 fuairadair an deirbhíur ra éúinne go paib rí i bfolac
 oíta. Cuireadair na céadta fáilte noim a noirbhíur, 7
 dubairt léi teact aníor éun a ruipéir. Dubairt rí go
 paib a ruipéar ite aici, go bfuair rí ó’n gcaitin, éana, é,

aéit t'fíapfuiḡ rí díob cionnur a bíodair 7 cionnar a bí an cúrra aca. Dúbradair léi go faib an rḡeul dona go leór aca ó iompuiḡ a leap-máḡair amac iao, “aḡur,” ar’ iao-ran, “mará mbeaḡ an tigiḡn reo tá ann-ro aḡainn, cun fanamaint ann ḡaḡ aon oirḡce, beaḡ an cúrra ní ra meara ná ran aḡainn, mar ip díoirḡce go bpaḡamír bá’r dá ḡcait-fimír fanamaint amuiḡ pé aéir na hoirḡce; mar níor éuir ár leap-máḡair an oiraorḡeaḡt oirainn aḡt ra lá, 7 támaoio ‘n-ár ḡcló féin ip t-oirḡce; 7 beirḡ an oiraorḡeaḡt go léir imḡiḡḡe dínn i ḡcionn reáḡt mbliadán.” Do bí ana-áḡar ar an ndoirḡbír mar ḡeall air rin.

Nuair a bí a ruipéar ite aca 7 tamall maḡ cainte deunta aca, duḡbradair go mb’féáirí dul a cóolaḡ. D’éiríḡ-eadair a’r éuadair a cóolaḡ, aḡt duḡairt an deirḡbírú’r ná raḡaḡ rí féin a cóolaḡ, go fóil cun go ndeirḡeḡ’ rí a ḡcuio eudaiḡ.

Sin mar a bí. Do bí rí aḡ deiríḡaḡ, 7 i aḡ caiteam cipínirḡe irḡeaḡ ra teine cun poluir a deunam dí féin, aḡt i ḡcionn tamall do ruḡ rí ar na trí coḡail reo bí caḡḡe ra éúinne, 7 do éait rí irḡeaḡ ra teine iao; níor éúimníḡ rí go faib aon bpiḡ ionta, aḡt mar na cipínirḡe eile bí aici ‘á noḡaḡ pompa. Do díruḡeadair ar énaḡaḡ 7 ar pleurḡaḡ go tḡi ḡur airíḡ na deairḡbráḡairḡeaḡ an foḡrom a bí aca ‘á deunam. Do léimeadair ‘n-a ruirḡe, 7 táḡaḡadair aníor, 7 ip amlaíḡ a bí na coḡail oiraorḡeaḡḡa díḡḡḡe pompa. Do buaileadair a mbara 7 duḡbradair: “Faire go bráḡ, a deirḡbírú’r, beirḡ oiraorḡeaḡt oirainn anoir go bráḡ mar tá ár ḡcoḡail oiraorḡeaḡḡa díḡḡḡe aḡat, 7 ní ceairt dínn aon milleán a beirḡ oir, aḡt oirainn féin, ná’r éuirḡeamair i ḡcoimeáḡ ní ra bpeáirí iao, nó innirint duir cao é an bpiḡ bí leó.” Do buail an deirḡbírú’r a dá bair, 7 do díruḡ rí ar lóḡoirḡeaḡt. Dúbradair léi ná faib aon éabair dí beirḡ aḡ ḡol ná aḡ caoirḡ, ná faib leirḡear air anoir, 7 go ḡcait-fíorí beirḡ ráḡta leir.

Bí an lá buailte leó ran am ro 7 iao cun imḡeaḡt. Éait a ndeirḡbírú’r i féin ar a dá ḡlúin 7 díairí rí i bpeín a n-anama oirḡa innirint dí má bí aon traḡdar níḡ ar oiruin an talam do bainḡeaḡ an oiraorḡeaḡt díob.

“Ní’l,” ar’ an deairḡbráḡair éríona, “aḡt níḡ náḡ fíorí’r dí aon duine deunam, 7 ní maḡ liom é innirint duir i n-aon éor mar do éruailḡeaḡ é 7 do éirḡeaḡ pé oir t’á faio a raḡḡá.”

“Mar rin féin innir t’am é, a deairḡbráḡair,” ar’ ire.

"Cá," ar' reirean, "trí léinteada deunam do'n ceanabán móna, é bailiugadh 7 do fhiomh 7 o'fíge, 7 na léinteada a beir deunta asat i gcionn laé 7 bliadhna, 7 san aon focal cainte labhairt ar an bpead ran, ná aon deór a fíleadh."

Comáineadar leó ann-ran, amac, 'n-a o'trí bpreucánaið oúba. Do comáin pise léi, 7 do bí as riúbal miam ip coróce go o'tí go o'táinis rí go o'tí reana-poratac go mair peo' do'n ceanabán móna ro ann, 7 oúbairt rí léi féin sur "maic an áit é peo," cun cuip ruar oi féin. Táinis rí ann-ran 7 do dein rí raðar rgalp oi féin, leatair capraige, bí ruar ó'n bporatac i mbreac-coill big a bí ran áit. Do o'fíge rí ar beir as bailiugadh an ceanabán ro móna bí féin ann-ran, ar a o'iceall.

Bí rí mar pin tamall, 7 lá o'a mair rí ann, cé geóbad an tflige aet duine uapal ós bí 'n-a m'g ar an mball ran, 7 a gaðair 7 a gunna aige 7 é as realgaimeact do féin. Táinis ré pé dein an boctáinín, 7 do cuair pé irteac, 7 con-naic pé an bean ba breásta sur luig a fúil miam uirru. O'fiarpais pé oi cat é an raðar mná í, nó cat do beir mar pin i com haonapamail ran áit uaignis pin. Níor labair rí focal aet beir as obair léi. Cuip ré ceirt 7 ceirt eile cúiee, aet ní mair aon b'p'g do ann: ní tabarpad rí aon fpreaspad air. O'feuc pé tímceall an boctáin. Ní peacair pé aon pioc bíd ná o'íge ann, 7 o'fás pé 'n-a cuair a mair marb aige i scaiteam an laé. Comáin ré leir ann-ran, 7 o'iméig abailé, 7 táinis lá 'r n-a máireac, 7 lá 'r n-a man-arctair, 7 lá 'r n-a mainnir 7 tugaó pé leir an méid a bíod marb aige i scaiteam an laé as tual uirru.

Sin mar a bí: bí pé as teact ann gac aon lá go o'tí i gcionn reactmaine nó coicteoir, go bpuain pé é féin tuicite i ngráó leir an mnaoi óis peo, 7 do famluig pé go mair rí pin leat-flige 'n-a coinnib. O'fiarpais pé oi mar peo, lá, an mbead rí pápta leir mar fear nó an bpórrad rí é. Dein rí comarctair do go mbead, 7 go bpórrad, ar coingéall ná hiarppad pé uirru an áit o'fásaint go o'tí sur b'é a toil féin é. Toilig pé cuige pin, 7 lá 'r n-a máireac do tugaó pé leir beir nó tuiúr go mair iontaois móir aige arta, 7 an fear a bí cun iad a pórad, 7 do pórad ar an látair pin iad. Sar a mair an bliadhain caicte, do mugaó mac ós do'n mnaoi. Do dein an t-atair clabán do cip-inne na coille do'n páirde, 7 bí pé ana-mórbálac tímceall air.

Aéit ran am éuonra do mótuig mátaí an tóine uapail
ra baile ná raib don áobair do'n treilg aige 'a éabairt
éúice féin, 7 laéteannta ná tugad ré don píoc i n-aon éor
leir.

Éuairí rí go dtí reantoraí bí aici 7 t'innir rí a cúrra
do t'íto ríor. "Ó," ar' eirean, "ní éuirpead ran don
iongnad orim-ra, ná ort-ra, dá mbead ríor astat an éuir
atá aige leir: tá óuine éigin aige rin 'n-a éuirraibh ir
meapa leir gan feoil ná turra."

"Cad iarrfa orim-ra," ar' ire, "aéit reirt a múinead
dam cun an té rin fáigail amac."

"Bheit mo beil féin," ar' eirean.

"Óo geóbaí ran 7 fáilte," ar' ire.

"Tar anoir ar maidin amáiread," ar' eirean, "nuair a
béir ré as imtead, 7 glaoir éar n-air air, 7 abair leir go
bhuil dearbhrádaí a átar ana-bheoirte, 7 é i n-údaéit báir,
7 sup mór an náire do mara raigad ré 'a feúcaint; náair a
béir ré as imtead béir ré as bheit na ngeadair 7 a sunna
leir, 7 abair-re leir sup mór an náire do má beupad ré
leir na gadaí rin 7 a sunna as feúcaint dearbhrádaí a
átar; cad deaprad doinne aéit sup mó bead reilgíreac as
deunam buadairca do ná an óuine bheoirte. Deaprad ré
go bhuil an ceart astat, 7 cuirir ré irtead na gadaí, 7
cuirir ré ruar an sunna 7 imteó' ré ann-ran as reicrint an
óuine bheoirte. Nuair a béir ré imtígite tamall ó'n otig,
raig iall máit láirir 7 ceangail na gadaí d'a éile, 7
coingib ceann na héille ió' láim 7 rgaol cun riúbail iad
7 níl don baogal ná go raigad ríad go dtí an áit reo go
bfaigann do mac a cuir reilge ann."

'Sead, rin mar a bí. Comáin rí léi abail, 7 ar maidin
lá'ri n-a máiread, nuair a buail an óuine uapal ós amac, 7
a gadaí 7 a sunna aige mar a óeinead i gcóinnairte, do
rúit a mátaí amac 7 do glaoir rí air:

"A leitéir reo a mic," ar' ire, "tá dearbhrádaí t'átar
ana-bheoirte 7 i n-údaéit báir, 7 ir ceart tuit tuit d'a
feúcaint."

"Ir dóda sup ceart," ar' eirean léi, "7 ar nótin
níor aipgear-ra doin-níó beir air go dtí ro." O'iompuig
ré éar n-air, 7 o'llmuis ré é féin cun tuit as reicrint a
óuine muintearóda, 7 do bí ré as imtead 7 na gadaí 7 a
sunna aige. Do rúit a mátaí amac aip, 7 do glaoir
rí air:

"Á! a mic," ar' ire, "cad 'n-a taob go bhuileann tú as

bhreic na n-*gádh*ar ran leat? *cao* *deunrao* *doimne* *éiread* tu *as* *imtead* *ar* *an* *scuma* ran, *ad* *sur* *mó* *bead* *reilghead* *as* *deunam* *buaðar* *ta* *duit* *ná* *an* *duine* *bheoite*.”

“*I*r *do* *ca* *go* *bhuil* *an* *ceart* *asat* *a* *má* *ta* *ir*,” *app'* *eirean*. *Cuir* *ré* *na* *gádh*ar *irtead*, *7* *cuir* *ré* *a* *gunna* *i* *gcoimead*, *7* *comáin* *ré* *leir* *ré* *dein* *tighe* *dearbhar* *a* *a* *ta* *ir*.

Nuair *a* *bí* *an* *duine* *uair* *as* *asat* *an* *o* *n* *o* *tig* *táin* *an* *má* *ta* *ir* *7* *puair* *rí* *iall* *7* *ceangail* *rí* *na* *gádh*ar *o* *a* *céile*. *Coingib* *rí* *péin* *sheim* *daingean* *ar* *ceann* *na* *héille*, *7* *oo* *asat* *rí* *cun* *riubail* *na* *gádh*ar. *Comáin* *na* *gádh*ar *leó*, *7* *níor* *rtadad* *go* *o* *ta* *ngad* *go* *o* *tí* *an* *ba* *ta* *la* *as* *go* *raib* *an* *bean* *as* *ann*, *7* *ire* *ar* *péir* *ead* *na* *noiar* *sur* *lean* *rí* *irtead* *ra* *ba* *ta* *la* *is* *iad*. *Tar* *éir* *tead* *irtead* *oi* *o* *feuc* *rí* *mór* *tí* *ceall* *an* *tighe* *bis* *7* *connaic* *rí* *na* *heunlaite* *ar* *cro* *ta* *ad* *anuair*:

“*A*,” *app'* *ire*, “*i*r *beas* *an* *iongnad* *dom* *ra* *beic* *san* *peoil* *úr* *7* *a* *bhuil* *ar* *cro* *ta* *ad* *ar* *oo* *cionn* *ra* *i* *n* *air* *de* *oi*: *cao* *é* *an* *ra* *da* *r* *mná* *i* *n* *don* *cor* *tu*.” *Níor* *la* *ba* *ir* *an* *bean* *eile* *pioc*.

“*An* *amlaio* *ná* *la* *ba* *ra* *ra* *o* *tú* *leir* *na* *daoinib*,” *app'* *ire*. *Díu* *is* *rí* *ar* *pá* *rtail* *ar* *puair* *an* *tighe* *bis* *le* *neart* *buile* *7* *feir* *se*, *7* *connaic* *rí* *an* *clia* *báinín* *7* *an* *leanb* *as* *ir* *tig* *ann*. “*B*'féir *go* *o* *ta* *ba* *ra* *pinn* *re* *oo* *caint* *duit* *ar* *nóimeat*,” *app'* *ire*. *Oo* *ru* *is* *rí* *ar* *an* *leanb* *bí* *ra* *clia* *bán* *7* *oo* *tós* *ríor* *é* *go* *o* *tí* *an* *oorur* *7* *oo* *bua* *il* *rí* *anuair* *ar* *an* *o* *ta* *la* *m* *é*. *Oo* *bua* *il* *cor* *léi*, *anuair* *ar* *cor* *an* *leib* *7* *oo* *ru* *is* *le* *n* *a* *o* *a* *lám* *ar* *an* *gcoir* *eile*, *7* *oo* *rtac* *rí* *o* *n* *a* *céile* *an* *bunóc*. “*B*'féir *ar* *noir*,” *app'* *ire*, “*go* *mbead* *a* *má* *la* *ir* *oo* *rsen* *asat* *amáir* *ead* *nuair* *a* *tiuc* *ra* *oo* *compánac*,” *as* *bua* *la* *o* *an* *ooruir* *ama* *as*, *7* *'a* *b* *ra* *ga* *int* *ann* *pan*. *Oo* *comáin* *rí* *léi*, *ann* *pan*, *go* *n* *deas* *ra* *o* *rí* *abáile*.

Ba *deas* *ar* *a* *pá* *o* *ná* *go* *raib* *bua* *da* *ir* *ar* *an* *mnaoi* *ois* *boic* *t* *nuair* *a* *connaic* *rí* *an* *cor* *a* *bí* *ta* *ba* *ra* *o* *a* *leanb* *i* *noiar* *na* *reana* *caillige*. *O*'éir *is* *rí*, *7* *oo* *pioc* *rí* *ruar* *an* *leanbín*, *7* *bua* *il* *rí* *i* *o* *ta* *annta* *a* *céile* *é*. *Oo* *cuir* *rí* *irtead* *ra* *clia* *báinín* *é* *mar* *a* *raib* *ré* *ceana* *7* *oo* *tu* *it* *don* *deór* *a* *áin* *uair*.

Táin *is* *an* *duine* *uair* *as* *abáile* *an* *o* *ir* *ce* *pín* *go* *o* *tí* *tig* *a* *má* *ta* *ir*. *O*'éir *is* *go* *mo* *o* *lár* *'n* *a* *máir* *ead*, *7* *oo* *comáin* *ré* *leir*, *7* *a* *gádh*ar *7* *a* *gunna* *aige* *mar* *ba* *gná* *ta* *as*; *7* *ní* *raib* *puinn* *aimprie* *sur* *í* *noir* *ré* *an* *ait* *reo* *go* *raib* *a* *bean*. *Oo* *dein* *ré* *bheir* *deic* *noir* *an* *máir* *oin* *reo*, *oir* *is* *san* *beic* *ann* *i* *n* *o* *de* *noime* *pín*. *Táin* *is* *ré* *irtead* *ra* *tigín*, *7* *ir* *é*

an ceuto áit go n-deádaíó ré ná go dtí an cliabhán as feuchaint ar an bpáirde, 7 mo dá éiríodéadé, ir amháid a bí an páirdeín marbó gan meum.

“Á,” arís eipean leis an mnaoi, “ní raib fíor asam cao é an raobair mná tu go dtí ro; tángair 7 do marbair an leabáin mar gheall ar mire fanamaint uait i ndé, 7 díolrair ar liom-ra anoir; gluair oir amaó i n-éinfeadé liom anoir.”

Do bailig sí cúice a curó oibre, 7 níor dearmáid sí corp an leabáin a bí ra cliabhán cur cúice 'n-a deannata, 7 comáin sí léi i n-éinfeadé le n-a fear go dtángadair go dtí a tús féin. Ann-ran do tús ré óirdeáó d'á raib d'fearaib aige dul as bailiugaó fúgóirde 7 iad a cur i n-aon éarín amáin. Da ró-géarín an móill oiré iad a bailiugaó—ana-éruadé móir díob.

“Téanam oir anoir,” arís an duine uarál ós le n-a bean. Do gluair uirín 7 do cuiréad i n-áirde ar an gceuaicé móir fúgóirde reo í, 7 do b'ín é an lá bí an lá ar bliadain ruar, 7 go mbead an oirdeadéadé tógá do rna dearbádaíreaca dá mbead na léinteaá deunta díob aicí-rí. Bí sí i n-áirde ar na fúgóirde 7 i as obair léi com dian ir do b'féirín léi é, as éiríodéadé an éiríodéadé léine. Dubairt an duine uarál ós teine éabairt do rna fúgóirde anoir. Cuiréadair an teine i readé n-áit ra éruadé, 7 dá mbeirín as ropad 7 as réirdeadé ó fin ní larpad aon fúgóirde, i gcaoi go ndubairt fear éiríodéadé cuig-ríonadé a bí ann:

“Tá eagla oim ná fuil an ceart cun na mná ro, 7 a radó ná tógann sí rin teine.”

Tógadair na fíir eile a gceann, 7 ir ró-géarín go bfeaca-dair trí pheucáin as teadé ra rpeir i n-áirde ar a gceionn. Táinig ceann aca anuair ar uet na mná. Do ruz sí ar an gceuto léine deirín sí, 7 éadé sí anuair ar an bpeucáin í, 7 do deir buacáil bpeadé calma glan de. Táinig an tarina [dara] pheucáin anuair ar a gualainn deir. Do ruz sí ar an tarina léine deirín sí, 7 éadé sí anuair ar an bpeucáin í, 7 do deir buacáil de, an uile blúipe com deallraigéadé leis an gceuto buacáil. Táinig an éiríodéadé pheucáin ar a gualainn éle. Do ruz sí ar an léine bí aicí 'á éiríodéadé, 7 do éadé sí anuair ar an bpeucáin ran í, 7 do deir buacáil bpeadé ós de mar an gceutona.

“S ead anoir, a deirbírín, ir fearín bí as duine marí,”

“An an dearbhrádaí ba fine, “labhair anoir 7 innir dúinn cé éirí ra leitéirín sin d’áit tu.”

“An té éirí ra an áit seo mé—an duine uasal ós ra ann-ra,” arís íre; “7 níl don milleán agham air, mar ní hé fé n-deara é a dt a mádaí, 7 mara mbeadh é sin ní beadh ríob-re ann-ro agham-ra ’n-úr gcló féin, fé mar a tánn [tá] ríob, mar ní féadfaínn an puinte a deunamh go bhráda mara mbeadh é sin, 7 an congnaí eug fé d’am.” D’innir sí a rgeul doib trío ríor ann-ra: cionnur a táinís an mádaí 7 sup márb sí an leanb, 7 sac don ruo fé mar do tuit amad.

Táinís ana-éruas a dearbhrádaíreacaí, mar gheall ar a rgeul, 7 mar an sceutna do’n duine uasal ós. Agus aoubairt an duine uasal ós léi: “Tabairfaí-ra ráraí duit ra méirín, mar cuiprío mé mo mádaí i n-áirde ra an áit go rabair-re, 7 tá fé ríob-máir do bairí, ná d’aoinne deunfaí an obair do deirín sí.” Do tógad anuar an bean ós ann-ra, 7 do cuiprío i n-áirde an treana-caillead, 7 ní túirge cuiprío an ceo féirdeós fé an gcuiprío ná sup bladaí sí ruar 7 sup loirgead ’n-a ríuamhán an treana-caillead.

Dubairt an duine uasal ós, ann-ra, le n-a bean, go raib ríu aige, go raib deirde aici le n-a ríoblóirí, 7 ná gáí d’í dul tar n-air go rí. an baidalac a cuillead: “Ir liom-ra,” arís eirean, “na tígte 7 an ball ro anoir, ó tá mo mádaí marb, 7 féurfaí-re teadt 7 an órógáí 7 an ríuagad beir aghat féin anoir go lá do bair: 7 céiríob-re oirib irtead, a d’aoine uairle,” arís eirean le na dearbhrádaíreacaí.

“Fan go ríu,” arís an dearbhrádaí ba fine, “ca bfuil an páirde.”

“Tá fé ann-ro agham,” arís an dearbhrádaí, ‘á noctad amad, 7 ‘á tabairt do rna dearbhrádaíreacaí; 7 do tógad an ‘n-a beadaí é arís, a dt bí ceann d’á ríuilib i n-eirnam air.

“Faire go bráda, a dearbhrádaí,” arís an dearbhrádaí críona, “do ríu deirín.”

“Ó do ríleat d’íreac,” arís íre, “nuair a connac an cor a bí ar an bairde tar éir na reana-caillice úo.”

“Ar tuit an deirín ar an ríalaim uair,” arís eirean.

“Níor tuit,” arís íre, “mar do gabar am’ hainnciríu é.”

“An bfuil an hainnciríu aghat ann-ra,” arís eirean

“Tá,” arís íre.

“Tábhair dom i leit é,” ar’ eirean. “Do tuis; 7 is amhlaid a bí síl an leinb i rictis ra hainnciúir; 7 do tóg pé an trúil 7 do cuir pé ra leanb i com maic a’r do bí sí síl.”

Is ead, do tuisad an oide rin ar plead 7 ar mór-feurda, as an nuine uasal ós, 7 is iad do bí so gáirdeas pléiríurta i gcaiteam na hoide. Ar maidin amáirde, tubairt an trúir dearbhrádar gur cóir dóib dul as feicint a n-atar, feucaint cad é an airte bí ar as an gcaillig eile—“7 tá pé com maic asuib-re dul i n-éinfead linn,” ar’ iad-ran leir an lánamain ós.

“Cámaoio páirta leir,” ar’ iad-ran. Tógad leó ann-ran cóirte ceirte gcapall pé déin cúirt a n-atar. In ran trlige dóib do glaothad pé déin na háite so raib an boctán gur cáitead péin 7 an caitin realad ann, adt ní raib társ ná tuairis an caitin ná an boctáin noma. Comáinead leó ann-ran, pé déin cúirt a n-atar gur fhoiread ann: is amhlaid a bí an treana-cailleac noma, 7 i péin ’n-a máisirtir 7 ’n-a máisirtreap ar fad ar an ois. O’faisiúgead do cá raib a n-atar.

“Cia hiaó sib-re nó cé hé úir n-atar,” tubairt sí. Dúbrad léi so neam-mbalb gur b’e fear an tige reo.

“Ó,” ar’ ire, “tá pé ann-ran amuis, i rictis i reana-éirí bó: cad do b’aíl linn annro i rictis de.”

“S ead! muis! caiteir é leigean i rtead,” ar’ an trúir dearbhrádar, “7 caiteir-re gabáil amac 7 deitneap ort, leir.” “Do tugad ar ceir cinn uir 7 do cuiread an doir amac i, 7 dúbrad gan i feicint ra tuis reo so brad arir. Do comáin sí léi, 7 is i bí so hátarac nuair náir deinead don an-cóir eile tábairt di.

Do cuad pé déin a n-atar ann-ran, 7 is amhlaid a bí an nuine boct lionta ruar o’feuróis 7 do f’ladar 7 do ceirteaduib. “Airíú a atair,” ar’ iad-ran, “nac ois an oiríú é rin ort, nó cad do beir mar rin tu, nó an aite-nigean tú rinn.”

“Ní aiteoéainn a élainn ó,” ar’ eirean, “maria mbead sib as glaothac úir n-atar ort; 7 i tdaob a beir ra oiríú ro, tá pé maic mo bóctain dom, mar is é tuilleap náir tuis aite dom’ éloinn 7 gan an cailleac úo do pórad.”

“S ead, a atair,” ar’ iad-ran, “ná cuiread ran don máis ort anoir; tá ar oiríoblóiríde so leir iméigte

anoir, 7 béiré raogal maic aḡat ar ro ruar; 7 mar ḡeall ar an ḡcailliḡ, ní deunraib pí rin a cuilleaḡ doḡair ná oíogbála ùit. Do foeruiḡeamar-na cùntar léi rin, 7 do bí pé cuillte aici uainn, leir, 'dā bpaḡaḡ pí ní ra mēara é, do bárr na trioblóirde ḡur cuir pí rinn, 7 an cor atā tugḡa aici ùit-pe. Tānn [tā] tura faḡa do dōḡain ar an nōriuc ro ar don cūma, 7 téunam oir irḡeaḡ ḡo n-innream ar ḡcúrraib de 'dā céile."

Do cuadair uile ḡo léir irḡeaḡ ann-ran i ḡteannta a céile, 7 do caiteadair an oirḡe rin ḡo ruaimnearaḡ i ḡteannta a céile aḡ innrint a ḡcúrraib de 'dā céile ó túr deirḡaḡ, ḡur ruḡ maroin lá'r n-a máireac oirḡa. 'D'pās a nōirb'riúr 7 a fear plān aca ann-ran, 7 'imḡiḡeadair abailḡ ḡo ḡtí á ḡtig féin. Do maip an t-aḡair 7 a élan 7 a éliamain ar fearḡ móran bliadanta 'n-a d'iaib-ran, 7 níor tainis a cuilleaḡ trioblóirde oirḡa ḡo ḡtí lá a mbáir.

[criḡc.]

AMADÁN MÓR AN CHASÁIN.

Do bí baintreabac boët ann fadó ó, 7 do bí doim mac amháin aici, agus ír é an ainm a bí aip, Seágan. Do bí pé rimpliðe ann téinig [féin]: do bí pé com rimpliðe rin 7 dá bpaðó pé don eudað fóganta ná caiteaðó pé iad, aët an t-eudað ba meara geóbað pé. Ní raib doin-níð do rter an t-raoðal ag a mátaip aët dá gabar a bí aici 7 buicín i noúð-luaðaip na bliaðna. Do maip Seágan agus a mátaip mar a maipéann a leitétóide go bráð: lá a noðtain aca, 7 lá eile a'p ocpap oíta; aët trí ole 7 maít b'é gnó Seágain aipe tabaipit dor na gabair, iad a comáint amac ap maíoin, iad doðaipéaët i scaíteam an lae, 7 iad a tabaipit a baile um trápónna cún a geupóte.

Do táinig lá pneácta oíta, mar reo, ra geimpeaðó. Do caít Seágan gabáil amac ag comáint a gabar, aët nuair a connaic pé gur fan an pneácta ag tuitim do rit pé abáile agus o'fás pé na gabair 'n-a diaíð. Amac ra lá, nuair a connaic a mátaip ná raib don deallpam rtop ag an pneácta, dubaipit pí le Seágan dul agus na gabair feicpint. Do énoít pé a fíoinneáin 7 dubaipit pé go raib an uain ana-fuair. Dubaipit pí leip bpeít ap a cóta móp 7 i capað timceall aip féinig [féin], 7 na gabair a tabaipit leip rap a muépaíðe iad ra trpneácta.

Do cós Seágan leip a cóta móp, 7 o'iméig pé, 7 amac ap fuair na bpáipceanna leip, ap loig na ngabar. Do buail uime, i sceann dor na páipceanna, gallán móp fada 'n-a fearam, 7 níop aicín pé an gallán, toirg an trpneácta a beít 'á cátað aip, 7 do faoil pé gur duine bí ann. Do ðeim pé ap an ngallán 7 do beannuig pé ðo, 7 o'fiarpuig pé ðe cao é an ðonar a bí aip agus beít 'n-a fearam ann-ran, a leitétó reo do lá pneácta. Níop labair an gallán focal.

“Mo trpað cú, a duine boët,” appa Seágan; “ír dóca go bpuíteann tú leagta ag an bpuáët.”

Cós pé an cota móp o'a gualainn féinig, 7 o'éirig pé ap a bapaicíníðib agus cap pé an cota móp timceall ap an ngallán—“agus ír dóca go bpuil gáð do ðótain agat léi,” appa Seágan. Comáin pé leip 7 o'fás pé an gallán ann-ran. Bí an pneácta 'á cátað com geup ran, agus an puáët ag bpeít ap Seágan rap éir a cota móp a caíteam

de, nár deim ré a tuilleaó loig doir na gabair, aét pit ábailte ag triall ar a mátaí.

"An bfeacaí na gabair?" ar' an mátaí.

"Ní fáca," ar' Seágan.

"Cá bfuil do cóta mór?" ar ríre.

"Do éapap timceall ar fean-duine mór do éonnac fíor 'n-a fearaí ar lár na páirce í," ar reirean—"Agur an pneacta ag bualao air, táinig triaas agam do."

"Imtíis, a amaóáin," ar' íre, "agur tabair leat do cóta mór—agur bhoruigis oit, 7 ná bíod rí imtíishte uait."

"So deimín ní faasao," ar reirean, "mar ír mó an gao atá aige ríúo léi 'ná agam-ra."

Do éas a mátaí an uprú 7 do buail rí cúpla buille do'n uprú triarna na loighe ar Seágan, 7, mar ná faib ploc doir na briosá ná doir na rtoairde air do fhoruigeadó so hiongantac é. Do pit ré an doirur amac, 7 é ag sol, agur do éomáin ré leir ar'í tri na páirceanna éun so ndeagairó ré so oit an áit so faib an gallán. Do bí an gallán 'n-a fearaí i gcóinnairde, aét do bí an gaoé tar éir na capóige do féirde de annra trneacta tamall éigin, 7 do bí rí, geall leir, clúmhuishte ag an pneacta nuair a táinig Seágan. Do rus ré ar an gearóis agur do époit ré i. "Sneaoó cúgat, a rtúmpa ghránna," ar reirean leir an ngallán, "cao 'n-a taob uait a leitéirí reo do éor do tabairt dom' éapóis." Níor labair an gallán don focail leir, agur o'imtíis ré cúpla coircéim i ndiaó a éúil. "Cuirpeao-ra iacaint [o'riacaib] oit labairt, a rtúmpa ghránna, pé raóar duine tú," ar' Seágan. Do pit ré éuige irteac, 7 éus ré a guala do, 7 do leas ré an gallán. "Bíod an méirí rin agat," ar reirean. O'feuc Seágan annraí air nuair a bí ré ar lár aige, 7 éus ré fé ndeapa ná faib don éor ra trean-duine, 7 do fámluis ré so faib ré marib. O'feuc ré ar an áit so faib an gallán 'n-a fearaí, 7 do éonnaic ré na liciníre néata so léir a bí fé. Do leat Seágan amac a cóta mór, agur do épom ré ar na liciníre a píocaó irteac innti éun gur líon ré ruar an cóta mór díob. Do focruis ré éuige, ann-ra, a cóta mór 7 a faib innti, 7 buail ré i n-áirde ar a gualainn iao, 7 do táinig irteac ag triall ar a mátaí leó.

"A Seágan, a laois," ar' an mátaí, "cao tá agat?"

"Ní fearaí cao tá agam," ar' Seágan, "aét tá liciníre deapa éigin agam."

"Tairbeán dam iao," ar ríre.

Do tairbeán.

“Cá bfuairir iad ro, a Sheághan?” ar ríre go h-anat-amait, mar d’aicín pí sup ór a b’eao na licíníde.”

“Nuair a éuaðar amac an uair úo, a mátaí,“ ar reirean, “do bí mo cóta mói caíte ag an reanúine óe, éioi ar lár na páirce. D’fíapruigear de cad ’n-a taob sup éait ré óe í, agus níoi tús ré don fíeasna oim. Do túsar cor 7 lám do, 7 do leasat é, 7 nuair do tuit ré do bí na licíníde reo go léir ré, ran áit go raib ré i n-a fearam.”

“A Sheághan, an bfuil a tuilleao aca ro ann?” ar ríre.

“Tá móián,” arpa Seághan.

“Aíuú, a laoi! teunam oir, 7 tairbeán dam an áit,” ar’ an mátaí.

Do comáineadar leo, an beirt, le coir a céile, go dtí sup tángadar go dtí an áit go raib an gallán leagta, agus do bí móián dor na licíníde ran áit go raib ré ’n-a fearam; do bailigeadar ruar an méio feudadar feicint oíob, 7 do túsadar abail leó iad. Do bí reana-cófra iriis pa tiis aca—7 ní raib puinn eile tiorcáin ann—agus d’fíorluigeadar an cófra, 7 do cuireadar irteaó an t-ór go léir ann.

“Anoir, a Sheághan,” ar’ an mátaí, “má innreann tú d’aoinne go bfuairamar iad rin, buppió mé do loirgne leir an uppuil.”

“Ní inneoráio mé go deimin,” arpa Seághan, “mar atá mo loirgne tinn a noótain mar atá aca.”

Bí an oíóce, geall leir, tagta um an otaca ro, agus duhairt Seághan le n-a mátaí a fuipéar a tabhairt do, go raíao ré a cóola, 7 do fuair. Nuair a bí a fuipéar itte aise, duhairt a mátaí leir out 7 na gabair tabhairt leir rap a raíao ré a cóola. D’imtiis ré ar loir na ngabar, 7 é ag sol, 7 fuact ar a córaib annran trneaéta. Bí ré tamall mói ar a loir rap a bfuair ré iad, 7 tús ré leir abail lead. Do niis ré a córa, 7 do éuaró ré a cóola do féin.

Nuair éiríis ré ar maidin amáiréac, do bí an rneaéta ar an otalam, 7 do cuir a mátaí ag comáint na ngabar é, 7 d’fógaí pí air iad aodáiréac. Do comáin Seághan leir, aet níoi óeagáio ré i bpat ó’n otiis nuair fill ré abail 7 fuact a oótain air, agus duhairt ré ná geóbaó ré amac a tuilleao go hoíóce arii. Do pus a mátaí ar

an uirruil 7 do buail rí cúpla rtrábiairar de'n uirruil air, 7 do cuir rí amac air é go dtí na gabair—ar easla go raḡairdír tar teórainn ar doinne dor na cómarannait 7 go ndéunraíodír don díogbáil. O'imtíḡ Seáḡan, aḡur é aḡ sol. Níor deaḡair pé i bḡad ó'n dtíḡ nuair a cuimníḡ pé ar an reanruine do leaḡ pé ar lár na páirce i noé roimír [roime] rin, 7 do cuair pé pé 'n-a deín, feúcaint cia 'ca beó nó marb a bí pé. Nuair a cuair pé irteaḡ ra páirce mar a raib an rean-ruine do connaic pé ruine uaral aḡur gunna aige i deannra an ḡalláin. Bí an ruine uaral aḡ feúcaint ar an nḡallán 7 é aḡ deunam ionḡnaḡ de cao do leaḡ é. Bí pé ar tí iúmpáil [iompoḡ] ó'n nḡallán nuair a deín Seáḡan air.

"An bḡuil pé 'n-a beaḡair, a ruine uaral?" arra Seáḡan.

"Cé hé féin?" ar' an ruine uaral.

"Ní feadair cé hé féin," arra Seáḡan, "mara bḡuil 'fíor aḡat féin."

"Cé beaḡ 'n-a beaḡair?" ar' an ruine uaral.

"Beaḡ an rtrúmpa ruine rin rínra ann-ran," arra Seáḡan.

"An bḡeadaraír cao do leaḡ é?" ar' an ruine uaral.

"Tá fíor go maíḡ," arra Seáḡan; "do leaḡar féiníḡ é."

"Cao 'n-a taobḡ gur leaḡair é?" ar' an ruine uaral.

"Do tánaḡ ann-ran amac i noé," arra Seáḡan, "aḡ reicpint mo ḡabar, aḡur do connaic, ann-ran, 'n-a fearam i lár na páirce é rin, aḡur pneáḡta aḡ réirdeaḡ air. Do táiníḡ truaḡ aḡam do, 7 do buinear [buinear] díom mo cóḡta móir 7 do leaḡar timdeall air í. Cuadair abairle ann-ran, aḡur nuair a tánaḡ ar ball air do bí mo cóḡta móir caíte aige de, anuar ar an pneáḡta. O'fíarpuíḡear de cao 'n-a taobḡ gur caíḡ pé uair í, aḡur níor tḡḡ pé don fíreagra oim. Do deinear air irteaḡ, aḡur do tḡḡar mo ḡuala do 7 do leaḡar é, 7 bí licíníde néata go léir ran aít go raib pé 'n-a fearam."

"Aḡur cá bḡuil raḡ anoir?" ar' an ruine uaral.

"Do ruḡar liom lán mo cóḡta móir díobḡ," arra Seáḡan, "aḡ truaill ar mo máḡair 7 do cuir rí irteaḡ ra cóḡra iao; aḡur do táiníḡ rí féin 7 mé féin aḡ iarraíḡ tuilleaḡ aca aḡur do cuíreamar iao-ran, leir, irteaḡ ra cóḡra i deannra na coo' eile."

"Cá bḡuil do máḡair?" ar' an ruine uaral.

"Tá sí ra baile," arsa Seághan.

"Teunam ort, agus téiróimís ag triall uirthi," arís an duine uasal.

"Teunam ort," arsa Seághan—mar ba maith leir leir-rgeul éigin págail cun dul irteac ar an rneacta. Do comáineadar leó go dtángadar irteac go dtí tús na mná boicte. Beannuig an duine uasal di, 7 beannuig an bean boct do, mar ar gceudna.

"Cá bfuil na liciníde a tugabhar irteac lib i n-ó?" arís an duine uasal leir an reana-mnaoi.

"Ó! tá ríad ann-ran ra cófra, a duine uasal," ar ríre.

"Tós amac cúgam iad," ar rírean.

"Ní feutorainn é," ar ríre.

"An bfuil fíor agat," ar rírean, "sur mire máisir-tir an talaim reo?"

"Ó! ní feadar, a duine uasal," ar ríre.

"Ír mé," ar rírean, "agus ír liom-ra gac don traib-bhear 'a bfuil pé róo an talaim reo; 7 tós cúgam amac na liciníde ar an gcófra nó lámácpaib mé leir an ngunna ro tú."

"Anoais! ní feutorainn iad tógaint, mar tá an cófra ró-dóimín," ar ríre; "fais an fuaimín rin, ann-ran, tú fein, agus buail péo' coraib é, agus b'féidir go bfeutorá ríreaimaint éúca."

Do fuair, 7 do fearam pé i n-áirde ari, 7 do érom pé irteac ra cófra, ag iarraid na liciníde. Nuair a bí pé ar a éromara, do fuig an trean-bean ar tuairgín lín a bí le n-a hair, 7 do buail sí buille de anra cúl ar an n-duine uasal, 7 do tuit pé irteac ra cófra 'n-a pleirt maib. Do tóin sí an cófra ari, agus o'fás sí ann-ran é go dtáinig an oirde. Nuair táinig an oirde do glaoir sí ar Seághan agus do tógadar amac ar an gcófra an duine uasal; o'fáirs sí teudán maith ari, 7 duhairt sí le Seághan teact cun go gcuirfead sí ar a érom an corp.

"Cao deunfiam anoir, a mácpair?" arsa Seághan, nuair a bí an duine uasal ar a érom aige.

"Ragmaro ó tuair go dtí porpac an Caol," ar ríre, "agus cuirfimid ann é."

Do comáin an beirt leó, le corp a céile, go dtángadar go dtí an porpac. O'aimrigeadar poll creacáileac, 7 do cuirfeadar ríor in ran poll an corp 'n-a fearam, agus uirge 7 láta o'a éúmhac.

"Teunam ort anoir a baile, a Seághan," ar' a máthair, agus tángadair abaille. Nuair a biodair i rtiis coir na teine dóib féin, do rug sí ar mulla cinn air, 7 do rug sí ar an uiruil, 7 do táirgais sí ar fuair an tige e.

"Má tá pé do donar ort," ar ríre, "ná oim-ra, go 'neórad tú o'aon duine 'n-a beaíad sup marbamar an duine uaral—fé mar innir sup tugamar linn na liciníde—béir t'anam agam leir an uiruil."

"Muiré! go veimin ní inneórad," ar'ra Seághan, "a'r ní gáó dúit é ráó liom, mar táim dóctanac mo dóctain do'n uiruil. Táim corra mo dóctain do'n duine uaral, 7 ná gáib a tuillead oim mar gheall air, agus raíad mé a cóola."

Do éuar, agus o'fan an treana-bean ruar ar an otinnéan.

Nuair a fuair sí Seághan tuitte 'n-a cóola do bailis sí léi i féin, amac ar an mboán, 7 do éuar sí go oti na gabair 7 a tuairgín aici. Do rug sí ar an mbuicín, 7 do máirb sí é. Do rug sí ar óa adair air, agus do buail sí anair ar a oim é, 7 níor ríor sí go oti go n'beaíad sí go oti an poll mar a raib an duine uaral curra. Do tós sí anoir ar an bpoll é, 7 do éur sí ríor an buicín anra poll ceurona, 'r do élmúis sí go maí air. Do tós sí léi an duine uaral, 7 do éur sí é i mball éigin eile, mar ní raib don ionntaoib i Seághan aice ná go 'neórad pé sup marbamar an duine uaral. Táinís sí abaille ann-ran, 7 i go pára, 7 éuar sí a cóola.

Ar maidin amáireac, do comáin sí féin na gabair a-gan-ríor do Seághan, agus i gcionn tamall do'n lá 'n-a díar ran, dubairt sí le Seághan gabáil amac 7 na gabair feicrint. Dubairt Seághan go raib a cora tinn tar éir na hoíde aréir, agus sup dóir go raíad sí féin 'a bfeicrint. Do rug sí ar an uiruil aríur éurige—mar ná veunrad pé ploc uirí gan eagla a éur air—agus nuair connaic pé an uiruil do ríé pé an doir amac. Nuair a éuar pé óa páiric ó'n ois do connaic pé ríata móir fear ag ríubal ar fuair na bpáiriceanna, 7 do vein pé corra ag ríuall oira go otaínís pé 'na bpaídníre.

"An bpeacabair mo gabair beaga i n-aon ball?" ar reirean leó.

"Ní feacamar," adubairt. "An bpeacair-pe ar máigirtir i n-aon ball?"

"Cáir gáó búir máigirtir?" ar'ra Seághan.

"Ní fearadamar cár gab ré," adúibradar, "aé t'íméig ré as fowlaéreaéat ar maidin i ndé, agus ní fearadamar ó rin é."

"D'féidir gur b'é rin an duine uasal do marb mo mátair i ndé," arsa Seágan.

"Cáir marb rí é?" adúibradar.

"Marb rí iréig ra baile é," arsa Seágan.

"Cionnur marb do mátair é?" adúibradar.

"Le buille de'n tuairgín," arsa Seágan.

"Agus cao 'n-a éaob gur marb rí é?" adúibradar.

"Mar do fuaradamar licínide deara, mé féin agus mo mátair," arsa Seágan, "agus do bí ré 'a mbaint dinn."

"Ainú! amadán ir ead é rin," arsa duine dor na fir. "Ná creidir aon focal d'a ndéarfair ré."

"Ná creidir, má ir maic lib é," arsa Seágan, "mar ir rin é ir maic liom-ra."

"Cao 'n-a éaob gur maic leat é rin?" arsa duine dor na fir.

"Mar do mairéabao mo mátair mé i dtaob innpint gur marb rí an duine uasal," arsa Seágan.

"Cá bfuil ré anoir?" adubairt duine eile aca.

"Tá ré tuair i bpoirtac an Caoil, curta ríor i bpoll creadaileac," arsa Seágan, "agus táim-re corra tnaíte mo dótain tar éir é breic liom ó tuair ar mo dhom aréir."

"Tairbeán dúinn an poll, a Seágan," arsa duine aca.

"Am briaatar féin, ná tairbeánrao," arsa Seágan, "mar do mairéabao mo mátair mé leir an uiruil."

"Do tós duine dor na fir trí pinninide [pígine] airgíru fuair ar a póca. "Tabairrao mé duit an méir reo, a Seágan," ar seirean, "má tairbeánann tú dúinn an poll go bfuil ar máigirir ann."

"Do bí ana-dúil as Seágan i bpinninide i gcóinnuide, 7 dubairt ré go dtairbeánrao, aé na pinninide a tabairt do. Fuair ré iad, 7 do gluair pé air nuime [noim] na fir amac, 7 do leanadar go léir é cun go dtí go dtáinig pé go dtí an poll.

"Tá pé agair ann-ran," arsa Seágan, as tairbeánt an poill dóib. Ní raib aon fonn oirca dul as cuairac an duine uasal mar bí an poll ana-falac 7 do bí eagla oirca go raib Seágan as deunam amadán dóib.

"Éirig irteaé, a Seágan," arsa duine aca, "agus tós amac dúgáinn é."

“Díuatair féin, ná fágáid,” arsa Seághan, “mar ná naib ré rin ‘n-ár mairgáid, aét an áit do éiribeáint daoid; agus tógáid féin é, nó fágáid ann-ran é.”

“Do tóg an fear éus na pinniníde do Seághan trí pinniníde eile amac, agus do éiribeán ré do iad. “Tabairfaid me dúit an méirí reo, a Seághan,” ar reirean, “má tógfaid amac é.”

“Do léim Seághan le hátar nuair donnaic ré an t-airgead. “Tabair dam an t-airgead ar dtúir,” ar reirean. “Do éus, 7 do léim Seághan irteac ra poll, 7 do érom re ar tóg le n-a laðaraða. Is e an ceud ruid a buail uime ná aðarc leir an mbuicín, 7 do tóg ré a ceann.

“Á naib aðarc ar ‘úr máigirtir?” ar reirean.

“D’áitnígear,” aubairt duine doir na fir, “so naib Seághan ró-máit daoid.”

“Cuairtuis ní ra bpeáir, a Seághan,” arsa fear eile. “Do cuairtuis, 7 is é an ceud ruid eile fuair ré ná meigiol an buicín. “Do tóg Seághan a ceann agus d’fheúc ré ar na fir.

“Á naib meigiol ar ‘úr máigirtir?” ar reirean.

“Leis doo’ gac re ‘r ead’ linn,” aubairt an fear do éus an t-airgead do, “7 tóg aníor cúgáinn é.” “Do fús Seághan ar aðarc 7 ar meigiol ar an mbuicín 7 do buin [bain] ré tarraic ar, 7 éit ré cúca amac ar an bpoirt é.

“Sin é aðaib é,” arsa Seághan, “agus náir fágáid rib a éiribe.”

“Ar neóin, ní hé rin ar máigirtir,” arsa an fear a éus an t-airgead do, nuair a donnaic ré cad do bí caitte amac ar an bpoll as Seághan.

“Is cuma liom ra donar cia aca is é, nó nac é,” arsa Seághan, “aét ní loirgeócad-ra a tuillead do.”

“Do léim Seághan amac ar an bpoll ann-ran, 7 d’fheúc ré ar cad do bí caitte amac aige ar an bpoll, 7 donnaic ré gur b’é a buicín féin. “Do buail ré a dá bair, 7 do éar ré as ologóin. “So mbeirid an fear mór ‘úr máigirtir leir,” arsa eirean, “mar is gránna an ruid a deim ré. Dul 7 mo buicín a mairgáid, 7 é éur ra poll in a ionad féin.” “Do fúil ré a dóctain ór cionn an buicín, agus d’iméig an ríata fear so breun díob féin, 7 d’fágáid ann-ran as sol é.

Is cionn tamail, do buail Seághan éus ar a érom a buicín, 7 do éáin ré abail as truaill ar a máitir 7 é as sol. “Fheúc anoir, a máitir,” arsa eirean, “can do deim

an duine uasal aréir—ár mbuicín a mairbhad, 7 é cun ra poll i n-a ionad féin.”

“Aét cat é an díoghbáil é rin?” aDubhairt an máthair—
“Aghur, a Seághan,” ar’ ipe, ‘n-a h-aigne féin, “ní beaó-ra ar t’ionntaoid a tuillead.” Cúg rí t’rí cinn do pinniníde ruada do, 7 dubhairt rí leir imteact san fillead go brác ar’ir uirru. Do foil ré go reois ann-ran, 7 dubhairt ré ná himteogad ré i n-aon cor, 7 ná ‘neorad ré a tuillead go brác ar’ir a coirgfead rí air innhinc. Níor airis ré pioc go t’í go ruig rí ar an uirruil; do buail rí tarrac do’n uirruil tarrac an dá lorgain air, 7 dubhairt rí leir r’gior amad ar an mboctán uaithe do geit, 7 san í ‘á feicrinc go brác ar’ir.

Do b’eigin do Seághan boct imteact, 7 bí ré ar fead reactmaine san don pioc iarrad le n’íte ar doinne, aét an méio gur ceannuis na pinniníde do. Bí ré ag cur an bóctair de, aghur ná feadair ré do cúis air an doimain cá raib ré ag gabáil, nuair a buail feirmeoir uime ag doóair-eact deic gcinn do ba, 7 rab caorac ‘n-a tceannta. Do beannuis an feirmeoir do Seághan, 7 do beannuis Seághan do tar n-air.

“Cat é an raḡar duine tú?” ar’ an feirmeoir.

“Duine mar don duine,” ar’ra Seághan, “nó cat do éionn tú eugcoirac oim?”

“Ní éim doin-ní,” ar’ an feirmeoir, “aét feudaint cia ‘ca, buacail ar lorg máigirtir tú, nó máigirtir ar lorg buacalla?”

“Ní haon gnó do buacail agam,” ar’ra Seághan.

“An mbeaó gnó agat do máigirtir?” aDubhairt an feirmeoir.

“Do beaó,” ar’ra Seághan, “má geobainn mo bóctain le n’íte uaid.”

“Cat iarrad le n’íte?” aDubhairt an feirmeoir.

“Pic mine coirce gac don béile,” aDubhairt Seághan.

“An mó béile ra ló iarrad?” ar’ an feirmeoir.

“Dá béile,” ar’ra Seághan.

“Do geobair é rin,” aDubhairt an feirmeoir.

“Cat do cáirpí mé a deunam?” ar’ra Seághan, “rar a raḡar me leat.”

“Na deic gcinn do ba ro 7 an rab o’doóaireact,” ar’ an feirmeoir.

“Deunair mé é rin go hálunn,” ar’ra Seághan, “má raḡaim cleit uait.”

"Ír fupairte cleit ó'fágaíl," ar' an feirmeóir. "Cad ír ainm duit?"

"Seágan" a tugaó mo mátaíir oim, nuair a bíor-ra ra baile."

"S ead! Téanam oir, a Seágaín, má ír ead," ar' an feirmeóir. Comáineadar leo, 7 éadar abailé.

"Cad é an raḡar duine é rin aḡat?" dubairt an máigirtneap leir an máigirtir.

"Doḡairé bó," adubairt an máigirtir.

"Tá ré go plaéctmar aḡat!" adubairt an máigirtneap.

"Táim com plaéctmar leat féiniḡ," dubairt Seágan;

"aḡur naé cuma duit cionnur táim, má déanam do ḡnó; aét tabair dam ruo éigin le n'íte—tá oenur oim."

Níor leis rí uirru ḡur aihuḡ rí é.

"An aihuḡeann tú mé, a máigirtneap?" ar'ra Seágan.

Níor labair an máigirtneap focal, aét comáint léi aḡ deunam a ḡnóta ar fuair an tige.

"An bpaḡad-ra biaó, a máigirtir?" ar'ra Seágan.

"ḡeóbaíir do dóctain," adubairt an máigirtir.

O'iméig an máigirtir, ann-ran, aḡur fuair ré pic míne coirce do, 7 o'it Seágan ruar tirim í. Do buail Seágan amac, 7 do lean an máigirtir amac é.

"Fais cleit dam," ar' eirean leir an máigirtir.

O'iméig an máigirtir irteac ra tige, 7 tús re amac cúpla cleit nó trí. "Sead, a Seágaín," ar' eirean, "tós do roḡa aca ran." Do ruḡ Seágan ar an ḡceann ba deallraigéige aca 'n-a láim. Do buin ré cpoé airté, 7 do bpur ré 'na rmutaíó í. "Ní'l don máit i n-aon éeann aca-ra," ar'ra Seágan. O'iméig an máigirtir irteac an tarpa [dara] huair 7 tús re amac tuat cun Seágan.

"Seo," ar' eirean, "iméig 7 buin féin pé cleit éairn-píó leat."

"Ní paḡad," ar'ra Seágan, "aét éiruḡ-re go oí an éeapóca 7 déan cleit dam."

"Cad é an raḡar cleite do déanpamaíóir duit?" adubairt an máigirtir.

"Déan cleit iapainn, a béró pé troigéte ar fairó," ar'ra Seágan, "7 bíóó éeíre púint oeus do éruairó mar ailpín uirru."

O'iméig an máigirtir 7 do fuair ré deunta an éleit, 7 do tús re cun Seágan um éráctnóna í. Do ruḡ Seágan ar an ḡcleit, 7 do buin ré cpoéad airtí. "Ír dóic liom go noeunpaíó rí rin an ḡnó," ar' eirean.

'S ead, ar maidin amáiread, nuair éirigh ré, 'dubairt an máigirtear leir imcheacht 7 cipeán móna a tabairt irtead. 'Dubairt ré ná raib doin-ní 'n-a mairgadh féin aet na ba dothairead, "agur," ar' eirean, "ní tabairfá mo fuipéar aréir dam, com maith rin." Nuair a bí a bpeicfeart ite aige 'dubairt an máigirtir leir: "Téanam oir anoir, a Seághan, go dtairbeánfaid mé duit cá gcomáinfid tú na ba." Duail an beirt amad, agur níor dearmair Seághan a cleit a bpeit leir. Tairbeán an máigirtir do, ann-ran, cá n-dothairfadh ré na ba. "Agur anoir, a Seághan," ar' eirean, "ta doin-ní amáin agam le ráid leat: gan don bó leogaint [leigean] irtead ra coill rin tiar, nó, má leogair, ní bfaigir a tuillead i, ná mire aet com beag leat."

"Cad tá ra coill," arfa Seághan, "a coimeárfadh uaim i?"

"Tá trí adaid," ar' an máigirtir, "agur ní'l don bó raigad irtead ag triall oirfa ná go gcoimeárfadadair. Tá ríde bó beirte uaim le bliadain ada, 7 táim, geall leir, creadta ada."

"Tá go maith," arfa Seághan.

'Do comáin ré leir na ba cun go dti gur deagair ré go dti an coill, agur d'feud ar an gclorbe 7 ar an gcoill go maith. Níor leos ré don bó irtead ann an lá ran, 7 do tug ré iad go léir abaille gan don ceann i n-earnam oirfa. Bí an máigirtir ana-badad de, i dtairb a feabair dothair ré iad an lá ran, agur tug ré a fuipéar do.

Ar maidin amáiread, do comáin Seághan leir na ba arir, 7 do lean an máigirtir é. "Anoir," ar' an máigirtir, "tá cúirt an rígh ann-ro tíor le m'air. Tá ríor cupra aige oim, 7 caitefid mé dul ag triall air inoiú; agur ná tabair don leit-rgeul dam gan na ba go léir do beir agam anoet."

"Ná bíod eagla oir," arfa Seághan, "ná go mbéid raio agam-ra plán cuinn rímad."

D'rág an máigirtir ann-ran é, agur do comáin Seághan leir a ba, ré dein na coille; agur, ó bí ríor aige ná bead an máigirtir ra baile an lá ran, d'forgiai ré bearna i gclorbe na coille, agur do rgaoil ré na ba go léir irtead innti. Ir gairid a bíodar ann aige, nuair airigh re cuise an ríot 'ra' fuaim 'ra' foetiom ag úr ná coille d'á rníom, 7 an éríonnaet d'á réabad ag adad mór na dtí gceann na dtí mbeann na dtí muineál raia raíra ar don colainn.

“Sneadaó cúḡat, a rrealaírin ḡnána!” aip’ an t-atac; “cao do beir duit teac̃t ann-ro, as cúmhanḡar ar m’abaldóiróin? nó cao é an cor ip cóir dam a tabairt duit?”

“Driatair féin,” aipra Seáḡan, “an cor ip doḡs leat a tabairpá dam, b’féidir ḡur b’é a tabairpáinn duit.”

“Aet, má tánn [tá] tú i n-dócar mar rin,” aip’ an t-atac, “tabairpáir mé ceart ḡairḡiróḡs duit. Cía ’ca ip feáir leat iomairḡáil éruair cólḡánta, nó ḡabáil do élaírtiḡ ḡeura ḡlara i mbun ’r i mbáir arnairdeacáir ar a éile?”

“Ní feáir liom don taob̃ aca,” aipra Seáḡan.

“Cao ip feáir leat?” aipra an t-atac.

“Ip feáir liom mo éleit,” aipra Seáḡan.

“’S ead̃, bíod̃ rí aḡat,” aip’ an t-atac, as deunam̃ ar Seáḡan le n-a élaíream̃. Do léim Seáḡan uair̃, nuair a tairpáic ré an iairpáet aip. Do éuair̃ ré do’n tarina léim ip-teac̃ aip̃ ar an atac, aḡur do buail ré le n-a éleit é rap̃ a paib̃ uain as an atac an tarina hiarpáet a tairpáic, 7 do leas ré é.

“’S ead̃ anoir,” aipra Seáḡan, “dā méro léimpeac̃t a bí ó éianair̃ opt̃, tánn tú macánta ḡo maic̃ anoir, aḡur bainpead̃-ra na éinn d̃iot ar mo ruaim̃neap̃.”

“Nā bain mo éinn nā mo doimead̃ beata d̃iom,” aip’ an t-atac, “aḡur tabairpáir mé d̃uit an t-eac̃ caol donn atá aḡam, aḡur mo éulaíir aipm 7 eudaisḡ, aḡur an tplaítin d̃raoirdeac̃ta atá ann-ro i bpol̃ mo éluair̃e.”

“Tabair̃ dam an tplaítin,” aipra Seáḡan. Do tuis.

“Cao do deunpáir̃ rí reo?” aip’ eirean.

“Mā cáillpeá do éulaíir aipm aḡur eudaisḡ,” aip’ an t-atac, “do deunpáir̃ rí iad̃ a éur̃ opt̃ ra d̃roipm̃ éeud̃na aip̃, le buille d̃i bualaó opt̃ féin.”

“Deir̃ an tplaítin 7 do éinn aḡam,” aipra Seáḡan. Le na linn rin do buail Seáḡan buille d̃á éleit i d̃teórainn na ḡéinn 7 na muiñil ar an atac, 7 do bain ré na tpi éinn de, do’n iairpáet ran. Do tairpáing ré ḡao rḡeic̃e ḡan rcoḡa tpi plocair̃ na tpi ḡceann aḡur do éroḡ ré i n-áirde ar ḡeug̃ érainn iad̃. Do táinig ré i n-oir̃aíir a ba, ann-ran, aḡur do comáin ré leir̃ iad̃ ar an ḡcoill, mar do bí easla aip̃ ḡo paib̃ iomair̃ca féir̃ it̃e aca, bí an feur̃ com̃ bop̃ ran. Do comáin ré leir̃ ad̃aile iad̃ 7 paḡta pleurḡḡta opt̃a. Do táinig an máḡir̃t̃ip̃ ip-teac̃, aḡur d̃’fiarpáing̃ ré

do Seághan a' faib na ba go léir aige. "Dubhairt Seághan go faib. "Ír maid an buachaill," ar' an máigirtir.

"Ní maid," ar' Seághan, "mar t'á ocrur orm, agus tabair mo fuipéar dam."

"Do tuis, 7 do éuaib Seághan a córlaib."

Ar maidin amáireac, nuair a bí Seághan ag comáint a ba amac, dubhairt an máigirtir leir go gcaithead ré péin uil go dtí an mis arís i n-oiú, agus go faib fáil aige go ttabairfadh ré aipeadar maid do na ba.

"Ó ná bíod don eagla ort," ar' Seághan, "mar gheall ar na ba." "Do comáin ré leir na ba, agus com luac a' r fámluis ré go faib an máigirtir iméighe, do comáin ré leir irteac arís ra coill iad. Ní faibadar i b'ad ann aige, nuair arius ré éuise arís an potrom agus na c'rainn d'a r'pacad 7 d'a leagad, ag a'ac móri na gcúis gceann na gcúis mbeann na gcúis muineal fada faimra ar don cólann, a' é ag deunam ré n-a déin.

"An tura bí ann-ro inb'e, a ápac'caide g'pánna," ar' an t-a'ac, "do marb mo deap'pá'cair ós, do cuip'ear amac ag feicint an abalóir'oin, 7 sur le hearba áomuiro do cuip'ead ar a éiaibán é?"

"Ba deap an leanb inra éiaibán agat é!" ar' Seághan; "nó cad é an t-aor a bí ré!"

"Ní faib ré a'c t'ri ceud bliadán," adubhairt an t-a'ac.

"Agus cad é an t-aor tú péimis?" adubhairt Seághan.

"Táim cúis ceud bliadán," ar' eirean.

"Tánn tú c'piona do d'ó'cain cun tú marbad," adubhairt Seághan.

"Ó muire! maireóbad-ra tura ar dtúir," adubhairt an t-a'ac.

"Aipe duit," adubhairt Seághan, "do bí an fear inb'e com móri leat potrom."

"Leos [leis] doo' deag-labhairt liom," ar' an t-a'ac, "a'c cia 'ca ír feárr leat iomapa'gáil éuaib cólganta nó gá'ail do élaib'cib geura glara i mbun 'r i mbárr ap'ar'ead'caib ar a éile."

"Ír feárr liom mo éleir," ar' Seághan.

"S ead! bíod rí agat," ar' an t-a'ac, ag deunam ar Seághan le n-a élaib'eam; agus má 'r ead cuip Seághan an buille de le n-a éleir. Tárraic an t-a'ac an t'ap'na hiar'pac'c ari le n-a élaib'eam, cun an d'a cóir a baint uair. Le n-a linn rin do cuimnis Seághan ar an up'uil, 7 do léim ré ó'n a'ac amac agus do r'ic ré t'p'io an gcoill—mar ná

cuirpeadh doin-ní eagla air aót tabairt fé na luigsne aise, mar a d'eineadh a máthair. Ní fada éuaíó ré nuair a bí an t-atac as teacht ruar leir, agus gac don béic aise. Nuair a faoil Seágan go faib an t-atac ruar leir, do tug fé caradh do péinis, agus do buail fé buille d'á cleit uairé riár air, as iarruair é féin a coraint 7 do leas fé an t-atac. O'iompuig Seágan ar an atac ann-ran, nuair a fuair fé ar lár é, agus do táinig ana-éiríte air; d'éirig fé do léim or cionn talaim, agus do buail fé an tarina buille ar an atac agus d'fan fé rinte.

"Cinn díot a óglais ghránna," arpa Seágan.

"Ná deán," ar' an t-atac, "agus ná buin mo cinn na mo coimeadh beatha díom, 7 beadh mar buachaill coróce asat, 7 tabairt mé an t-eac cluar-deas donn atá asam duit, a tabairt plán ar gac don eac éu, 7 mo éulaíó airim 7 eudaig."

"Cá bfuil ríad asat?" a'ubairt Seágan.

"Táíó ríad éiar, iréig am' rtabla asam," a'ubairt an t-atac.

"Déirí ríad ran 7 do cinn asam," a'ubairt Seágan, "agus do bí fé á' bualaíó leir, éun gur bain fé na cúig cinn de'n atac. Fuair fé gao rgeide gan rgotha, 7 éarraing fé trí plucaib na gcúig gceann í, 7 éiríó fé i n-áiríe iad ar geug eile érainn.

Do comáin fé leir abailé aríar, a ba, agus iad go bolg-lán tar éir an lae. Bí oenar a dóctair air nuair a éuaíó fé abailé, 7 má bí ní bfuair fé doin-níó le n'íte d'n máigirtíear. Do bí fé ana-déirdeanac ran oróce nuair a táinig an máigirtíar abailé, 7 d'farruig fé do Seágan a' faib na ba go léir aise tar éir an lae. Dubairt Seágan go faib, 7 gur b'ole an díol ar an máigirtíear iad a tabairt éiríó agus ná faib don truíear fácta fór aise.

"Cairtíar é fágaíl anoir," ar' an máigirtíar agus do fuair.

Ar maidín amáiríeac bí Seágan as comáint na mba nuair lean an peiríeoir é, agus dubairt fé leir go gcairíeadh fé féin uol go tig an rúg aríar iníu, 7 aise maíó tabairt do rna ba ar don éuma, "agus táim ana-baodac díot," ar' eirean.

"Ó ná bíóó eagla ort," arpa Seágan.

O'méig an máigirtíar uairé, agus do rgaíó Seágan na ba iríeac ra éoil. Do éuir fé tamall maíó iríeac iad

mar ní cuirfeadh doim-niú don eagla air do bí oirfeadh ran meirniú air tar éir an gairge bí deunta aige an dá lá poime rin. Ní raib ré ró-íada ra coill nuair ariú ré cuige an poitrom ba dá mó ná poitrom an dá lae poime rin. 'O'feuc ré 'na timcheall 7 ip ró-geárr go b'acair ré an treana-bean as teacht 7 rtiúir nime uirri, a dá púil ar dearg-laraó, 7 a gnuais 'n-a coileg-íearam :

"Gheadaó cúgac a rprealairín gránna," ar' íre, "an tura do marb mo beirt mac inóe agus a'ruagad inóe?"

"Ip mé, a'p do marbóbaó tu féin inoiú," dubairt Seágan.

Níor fan pí le n-a tuilleadh cainte do deunam leir. Do put pí cuige, 7 rin é nuair a connaic Seágan ra ceart cao é an raígar í 7 cao é an cor a bí cearta aici a tábairt do. 'Do bí ré troigíte guile [=go leir?] ar fáil ip gac don iongan do bí uirri 7 reacht bpúint éruair ar bairra gac don iongan aca, 7 í as iarrair b'ieit air ioir a laóaraó; mar dá b'raíad pí gheim air, do cuirfeadh pí na h-iongna reo trío, ó taob taob. 'Do luig ré ar é féin a coraint le n-a éleir, uirri, 7 as léimúg anonn 'r anall, 7 an cáilleac a' leanamaint i gcóinnirde. 'Do bíodar ar an plige rin ar fear dá uair a clois, as gabáil dá céile, 7 do bí Seágan bog-córta aici, mar do bí láma 7 iongna na caillige ró-íada do'n éleir, agus ní feudoadh ré a buillirde a cup irteadh uirri. 'S an am ran, feucaint d'ár tús Seágan éairir, connaic ré éann móir d'araige, tamall uair, agus do éair ré do léim go dtí é, agus buail ré a b'iom leir.

"Anoir, a cáillicín gránna," ar' reirean, "bíod geall ná tiucfai as tuiall oim."

'O'éirig an cáilleac do léim ar a corp, ar an áit 'n-a raib pí ré n-a déin, cun a h-iongna do ropadh trí Seágan, 7 trío an g'ann. Nuair a bí pí as deunam air irteadh, éair ré do léim ar an t'aoib eile do'n éann. Mar do bí an fuinneam leir an gcaillig níor feud pí baint uairte féin, cun gur cup pí a h-iongna trío an g'ann ó taob taob. 'Do bí Seágan tál 7 com luath 7 connaic ré na h-iongna tagairte trío an g'ann, do éiom ré ar iad a b'arraó le n-a éleir cun go dtí gur bair ré iad go léir.

"'S eadh anoir, a cáillicín," ar'ra Seágan, "cao feudoir a deunam;" do r'rac pí an éann, geall leir, ar a b'péamcaib. Nuair fuair Seágan an éann, geall leir, r'rac a aici, do buail ré leir an g'leir í, 7 ar linn tuitim

“Ói do rēnac rí an ceann ar fad ar a p̄neum̄c̄aib, 7 do tuit rí féin 7 an ceann ar an tatalam̄.

“Dainp̄r̄o mé an ceann díot anoir ar mo f̄uaim̄near,” arpa Seáḡan.

“Ná déan,” arp̄ ipe, “aḡur tab̄ar̄f̄aib̄ mé d̄uit an t-eac̄ caol bán atá aḡam c̄om̄ ḡeal leir an r̄neac̄ta, 7 mo c̄ulaib̄ airm̄ 7 eud̄aiḡ n̄ar̄ c̄eip̄ f̄iam̄ i n-aon̄ c̄ac̄, 7 leac̄ mo p̄ioḡac̄ta anoir a’r mo p̄ioḡac̄t̄ ḡo léir̄ ó m’b̄ar̄ amac̄.”

“Déir̄o f̄iad̄ ran, aḡur do ceann aḡam, a c̄aill̄ic̄in,” arpa Seáḡan. “Déir̄is̄ ré ar a c̄orp̄, aḡur do buail̄ ré buille do’n̄ c̄leic̄t̄ a’p̄r̄ uir̄p̄, 7 do bain̄ ré an ceann oi.

Do c̄ar̄p̄aiḡ ré ḡad̄ r̄ḡeic̄e ḡan r̄ḡoḡa t̄p̄i n-a p̄luc, aḡur c̄p̄oc̄ ré an ceann ruar̄ ar ḡeuḡ c̄raim̄, 7 do c̄om̄áin ré leir̄, ab̄aile, na ba. “Do b̄i t̄ior̄pac̄ aḡ t̄eac̄t̄ ar an f̄ab, t̄ar̄ éir̄ féir̄ 7 t̄or̄c̄aib̄e na coille, 7 nuair̄ a b̄i na ba i nḡior̄pac̄t̄ p̄áir̄ce no d̄ó do’n̄ t̄is, do t̄áin̄is̄ an f̄ab ar b̄eáir̄nainn̄ aḡur ní leoḡf̄ad̄ ré na ba t̄p̄r̄o an m̄beáir̄nainn̄ do Seáḡan. “Do d̄ein̄ ré ré d̄ein̄ an f̄aib̄, aḡur d̄’f̄oḡair̄ ré air̄ 7 do d̄óib̄ir̄ ré é. “T̄áin̄is̄ ré i n̄oiair̄o na m̄ba, ann̄ran, c̄un̄ iad̄ do c̄ur̄ t̄p̄r̄o an m̄beáir̄nainn̄, 7 do b̄i an f̄ab p̄óm̄pa a’p̄r̄ ann. “D̄im̄t̄is̄ ré a’p̄r̄ aḡ t̄p̄iall̄ ar an f̄ab. “Do p̄ut̄ an f̄ab 7 m̄á p̄ut̄ do p̄ut̄ Seáḡan ‘n-a d̄iair̄o, aḡur nuair̄ a t̄áin̄is̄ ré ruar̄ leir̄ do buail̄ ré buille d̄’a c̄leic̄t̄ air̄, 7 do m̄ar̄b̄ ré é.

C̄ur̄ Seáḡan na ba t̄p̄r̄o an m̄beáir̄nainn̄, ann̄rain, 7 do buail̄ ré an f̄ab c̄uiḡe ar a d̄iom̄. “C̄om̄áin̄ ré leir̄ na ba ab̄aile, 7 c̄uḡ ré leir̄ an f̄ab, aḡ t̄p̄iall̄ ar a m̄áiḡir̄t̄p̄ear̄ mar̄ do b̄i f̄ior̄ aiḡe ḡur̄ leir̄ an m̄áiḡir̄t̄p̄ear̄ ḡur̄ b̄’eac̄ an f̄ab. Ní p̄eir̄oḡic̄eac̄ Seáḡan ná an m̄áiḡir̄t̄p̄ear̄ ar p̄óḡnam̄ le c̄eile; 7 nuair̄ c̄uḡ ré an f̄ab ir̄teac̄ ra t̄is c̄uic̄’ m̄ar̄b̄, níor̄ m̄eac̄uiḡ ran a nḡr̄ad̄ d̄’a c̄eile.

“D̄eip̄b̄ é rin̄ i ḡc̄óm̄air̄ ar̄ r̄uip̄éir̄,” d̄ub̄air̄t̄ Seáḡan léi, “mar̄ ní f̄aca don̄ bl̄úipe f̄eóla aḡac̄ ó t̄án̄as̄ in̄ ran t̄is.” Níor̄ leoḡ rí uir̄p̄ ḡur̄ air̄is̄ rí é, ac̄t̄ im̄t̄eac̄t̄ aḡ c̄p̄úḡad̄ na m̄ba, 7 níor̄ c̄uḡ rí p̄ioc̄ d̄’a f̄uip̄éar̄ do, mar̄ ba ḡn̄ac̄. “B̄i ré d̄eir̄oec̄nac̄ nuair̄ t̄áin̄is̄ an f̄eip̄meóir̄ ab̄aile um̄ t̄r̄ácn̄ón̄a, aḡur nuair̄ t̄áin̄is̄ ré ir̄teac̄ d̄’f̄iarr̄p̄uiḡ ré do Seáḡan ar̄ f̄aib̄ ḡac̄ aoin̄-n̄iḡo ra c̄ear̄t̄ aiḡe.

“N̄i’l,” arpa Seáḡan.

“Cad̄ im̄t̄is̄ oir̄t̄, a Seáḡain̄?” arp̄ an m̄áiḡir̄t̄p̄ir̄.

“Níor̄ im̄t̄is̄ aoin̄-n̄iḡo oir̄m̄,” arpa Seáḡan, “ac̄t̄ ná f̄aḡainn̄ aoin̄-n̄iḡo le n̄’ic̄e uair̄e r̄eo.”

“Ó c̄air̄p̄r̄o t̄ú é f̄áḡail,” arp̄ an m̄áiḡir̄t̄p̄ir̄. F̄uair̄

Seáḡan a fúipéar 7 éuaíð ré a cóolaíð. Nuair éiríḡ Seáḡan ar maidin amáireac, bí an feirmeóir 'n-a fúíðe noimír.

"Ir moé atánn tú aó' fúíðe," aóubairt Seáḡan.

"Ní'l leigear ḡsam air, a Seáḡain," ar' eirean, "cá oíoc-rḡeul ḡsam."

"Cao é rin aihuú," ar'a Seáḡan, "nó cao iméig oir?"

"Á," ar' eirean, "inḡean an rúḡ atá le cun cun báir inoiú."

"Cao do éurpeaó cun báir i," ar'a Seáḡan.

"I ḡcionn ḡac aon peaé mbliaðan i ḡcómnuiðe," ar' an máigirtir, "tíḡeann píart amaé ar an bpaírḡe, in ran éuan atá ann-ran, ar an oíaoíð éiar éear oínn, 7 do báitpeaó pí an náiríun le céile mara bpaḡaó pí maigíðean le n'íte an uair rin. Ar an tapna hingin an rúḡ éuaíð ré do ériann, an íaríacé ro, i éabairt ruar do'n péirt: caitépear i éeangal do ériann ar an oíráig, 7 ar a oá uair óeug a élois, ra lá inoiú, tíuepaíð an píart o'á íarípaíð. Oá mbeaó aon ḡairḡíðeaé fóganta ann, do ériorepaó an píart ar peaó trí lá ar a céile, do beaó inḡean an rúḡ raor, 7 do caitépeaó bean éisín eile do beit i ḡcómair na péirte i ḡcionn peaé mbliaðan eile."

"Ba cóir," ar'a Seáḡan, "ḡo bpaḡpaíðe tuine éisín ar ruair an náiríun do ériorepaó an rpaóalaé péirte rin éar a ceann."

"B'éiríðir ná paḡpaíðe," oúbairt an máigirtir; "béirí cnórac móir oaoine inoiú ann, 7 caitéirí oíul i n-éinfeacé liom inoiú ḡs feucaint ar an bpéirt mar b'éiríðir na paḡpaí an éaoíúmaíacé éeuna ḡo bpaé aríir cun i feicirint."

"Am bpaíatar! ná paḡaíð mé," ar'a Seáḡan, "7 náé ḡáó liom é; oá n-iméóḡaó aoin-níð ar na ba an paíð do béinn ḡs feucaint ar an bpéirt rin, ba óeacair túpa beapíacé anoé. Ní feicim-pe ḡur b'é an trult a beit ḡs feucaint ar an bpéirt rin ḡs bpeit na mná ran léi, má ir ruo é ḡo mbéapíarí pí léi i."

O'iméig an máigirtir air, ann-ran, 7 do cómaín Seáḡan leir a ba. Do óein ré óeítneap maíð cun íao a éur írteaé ra cóill, 7 o'iméig ré noimír ḡs cuaríacé, cun ḡo oíí ḡo bpuair pé amaé cúirt na n-ataé. Fuair pé eacé, culairí, airm, 7 euraig an éeua-ataig a maríð ré, 7 éurí pé uime íao, 7 táiníḡ ré i n-áiríðe ar an eacé. Níorí b'é a óeapímaó a éleít a bpeit leir, mar ba mó an ionntaíð a bí aige airtí na ar aon airm eile. Do bí cnoc mó, áirí, iníe é péin

7 an cuan go n-túbhairt a máilgirtir go dtiocfaid an piart ro cun ingean an ríis bheir léi, 7 do chug ré aghaid a capall ar an gcnoc, 7 fé d'éin an cuain. Nuair táinig ré i maonar an cuain, do connaic ré na daoine go léir ar éilicán an énoic 7 ar na clatachais, 7 do connaic ré uair an óig-bean ceangailte do ériann bí leatair na trídá: do comáin ré tríd na daoine go léir irtead. Do deiteadair ar gac don taob uair, nuair a connaiceadair an imteacht éirtead do bí fé. Níor rtor pé go dtí gur deagaid ré irtead i briaðnaire na hóg-mhá.

“Cao do chug tura ann-ran?” ar’ an gairgidéad, “nó cao tá uair ann?”

“Chug m’atair,” ar’ ipe, “asur ip é an éir le n-a bfuilim ann-ro: tá piart as teacht ar an bfairrige cun mé bheir léi 7 d’ite ar nómat.”

“Cao ba gáid duit teacht ann as trídall ar an bpeirt cun tu bheir léi?” ar’ eiréan.

“Mar ip orim do cuair pé do toirad ériann,” ar’ ipe, “asur mara bfaid rí mo leiréir le bheir léi, uair ip na reacht mbliadna, do báidreid rí an náirín.”

“An mb’féidir tú fáidall ar an bpeirt?” tubhairt an gairgidéad.

“Do b’féidir,” atubhairt an óig-bean, “d’atigfead don gairgidéad póiganta, 7 i éirid éir mo éann tríd lá, do beinn-re raor; do beinn féin le pórad aige, 7 geobaid ré leat-píogacht m’atair 7 a píogacht go léir ó n-a báir amad.”

“Trídall-rá i éirid,” ar’ an gairgidéad, “mara ndéunfáid mé maid ní déunfáid mé don díogbáil.”

“Ip deallpígtead leat, a gairgidéad onóraig,” ar’ ipe, “go bfuileann tu coréa, 7 tar anuar doo’ capall, 7 leos do éann am’ uir mar tá uair 7 tríd ceatpáinna aimpire fór asat raj a dtiocfaid an piart.”

Do táinig com maid 7 ceangail pé a capall do ériann. Do leos pé a éann na huir 7 do leos pé air tuicim n-a dúba-cóid. Nuair a fáilpíg rí go raib pé n-a cóid do éir rí an hata d’á éann, 7 d’aimpíg rí deimear beas geur a bí aic n-a póca. Do bain rí loca ghuaise de mullad a éinn, 7 do éir rí i scoimead go daingean éirid an loca.

Nuair a bí an aimpire caite, d’aimpíg rí an liúg ar na háirid ar an taob amuig d’i, go raib an piart as teacht.

"Do glaothaigh sí ar an ngairsiúeac 7 'du' airt sí: "Anoir an t-am aghat, a gairsiúigh, tá sí ag teac't cúlgaínn!"

"Do léim an gairsiúeac 'na fuíde go tapaid, 7 'do tarrmaing ré cuige a cleit, 7 fiúbluigh ré irteac go dtí poirt na fairrige 1 scoinnib na péirte. 'Do bí an fairrige aici 'o'á rsgoltao 'n-a cnocaiib ar gac'taob' oí, le n-a méio 7 leir an bfuinneam a bí innti. 'Do cuirfead sí eagla ar doinne éifead i—ac't níor cuir sí don eagla ar Seágan. Nuair a cuir sí a ceann amac ar an bpoirt 'do bí Seágan 'n-a fearam' noimpe ann. 'Déirigh ré ar a corp 7 'do buail ré pleurg 'o'á cleit annra ceann uirri, 7 'do tuit sí irteac tar n-air inra bfairrige. 'Do cuir na daoine go léir a bí bailigthe ann ana-liúg ruar 'do'n gairsiúeac 1 'taob' an ghní a bí 'deunta aige.

Ní fearadair doinne cia 'ca ag imteac't nó ag teac't, a bí an píart, ac't go bpeac'adair an fairrige go léir dearg 1 noiaib a cuir pola. 'O'fan an gairsiúeac 'n-a fearam' ar bpuac na fairrige, go dtí gur b'fiorac 'do an tiucrao sí a tuillead an lá ran. 'O'iompuiğ ré tar n-air ann-ran, 7 'do tarrmaing ré amac claiúeam a bí ceangailte 'o'á culaib airm, 7 'do geadr ré na teurpaça a bí ag ceangal na mná óige, 7 tuidairt ré léi "dul abaille, ná raib don baogal inoiú uirri ar don cuma ó'n bpéirt." Cuair 'do léim ar a capall 7 'do tug ré a aghaib ar an genoc cun imteac't."

"Á ná himtigh uáinn," tuidairt an bean óg, "agur teunam oit 1 n-éirfeac't liom féin 7 le m'atair. Da maib le m'atair ruim éigin a 'deunam' oíot, toirg na hoibpe iongantaiğe atá 'deunta aghat dam—7 'o'á mb'é 'do toil mé éoraint ar an bpéirt amáirpeac'."

"Bíod 'do 'feanr' aghat amáirpeac'," tuidairt Seágan; "caitfead-ra dul abaille dam féin." Ar go b'pac leir, 'do bpuim an cnuic, go tóainis ré abaille go dtí cúirt na n-atac. 'Do cait ré 'de a culaib airm 7 eudaiğ, 7 cuir ré air a feana-balcairíde, Cuimil ré a capall 7 'do glan 7 'do comáin ré leir abaille a ba. 'Do bí ré ana-déigeanac nuair táinis an máigirtir abaille an oíóce rin, 7 bí ocpas ar Seágan, ag feiteam leir, mar na fağao ré ploc le n'ite ó n-a máigirtreap. 'Do bí an t-ácar go léir ar an máigirtir ag teac't, 7 'do éiom ré ar beic ag innrint cúrraib an lae 'do Seágan.

Ní'l don torao agham ar 'do rseulta, ac't tabair dam

ruo éigin le n' ite," tuidairt Seághan. 'D' imtigh an máigirtir 7 do tús ré cuise a fuipéar.

Ar maidin amáiread, nuair a bhí Seághan ag comáint a ba amac, do glaothaigh an máigirtir air:

"Stop, a Seághan," ar' eirean, "7 cuirfeam na ba i bpáirc eile inoiú ná feutparó ríad gabáil amac ar, 7 caiteir-pe toul go tci an cuan i n-éinfeact liom, ag feucaint ar rporit an laé inoiú. Leitéro an gairgriúg a táinig inoé ní faib pa doiman. Tiucparó pé arir inoiú san dabad, 7 do b'fiú d'aoinne toul ag feucaint air."

"Briatari féin! ná maíao," ar'ra Seághan, "7 nác gáo liom é! ní'l don tóil pa raðar ran rporit agam, 7 a máigirtir tá ionghao agat 'á cur orm, 7 rporit a glaothac i n-don cori air; má tá tioppac opt-pa ní'l don pioc de orm-pa. Comáin leat 7 leog dam féinig."

'Do b'éigin do'n máigirtir imteact, 7 nuair a fuair Seághan imtighce é, comáin pé leir na ba irteac pa coill arir. 'Do dein pé deitneap maic go n'oeaíaró pé go cúirt na n-atac. 'Do fuair pé cularó airim 7 eudais an tarina hatais, 7 do curi pé uime iao. Comáin pé leir go tci an rtábla, 7 fuair pé capall an atais ceurona, 7 do ruig pé ar a cleit ann-ran. Táinig pé i n-áirde ar an gcapall, 7 do bhí imteact neam-choitcionta pé. 'Do bhí malairt dacta ar an gcapall 7 malairt dacta ar a cularó airim 7 eudais ná faib inoé poime rin. 'Do tús pé aíaró a capall ar an ghenoc, 7 pé dein an cuain, 7 ba ró-geárr an moill air dá fpoirint. 'Do bhí na háiró go léir, timceall an cuain, toub le doainib. Bhí an bean óg ceangailte ran áit ceurona poimir, go faib pí inoé. 'Do dein Seághan ceann ar aíaró irteac ag triall uirri 7 o'fiarpuig pé 'óí cad é an cúir go faib pí ann-ran. 'D'innir pí 'óo mar o'innir pí do'n gairgriúeac inoé poime rin, 7 tuidairt pí gur táinig gairgriúeac inoé do fábaíl í, 7 go faib rúil aici go ttiucparó pé inoiú 7 go fábalparó pé arir í.

"Má tigeann an fear inoé," ar' an gairgriúeac, "leogparó mé do féinig 7 do'n péirt a céile a tpoio, 7, mara ttiucparó, deunparó mé féin mo d'itceall tuit."

"Deallpuigeannt tú, a gairgriúg," ar' ire, "go bfuileann tú corca, 7 tar anuar doo' capall, 7 ceangail do'n épann ran tall í; 7 leog do ceann im' uet, mar tá uair a clois fóp agat, rap a ttiucparó an piart."

Le linn é teact anuar o'á capall do donnaic pí an cleit, 7 o'aitin pí gur b'é an fear ceurona é do fábaíl inoé í, 7 bhí

ana-ácar uirri. Nuair a bí a capall ceangailte aise do leos ré a ceann 'n-a huét, 7 do leos ré air tuitim 'n-a fáin-éodlaó. Do éós pí an hata d'a ceann 7 do connaic pí ionad an loca gnuaise do bain pí ar indé poime rin. Do fuair pí a deimhear beas 7 do bain pí loca eile dé, 7 do cuir cúice go daingean i scoimeáto é. Nuair a bí an uair ruar, do glaoúis pí ar an ngairsióeac; tuidairt pí leir "éirge 'n-a fuide, go faib an aimpri caíte, 7 sur ceart do'n péirt beit ann-ro anoir."

O'éirge an gairsióeac, 7 o'iméig ré go oí bpuac na fairrige, 7 ní feacaid ré an piart as teacé. I gcionn ruim aimprie do tug ré fé nveara an fairrige as corruige, acé ní faib pí leat com garb a'r bí pí indé poime rin. I gcionn beasáin aimprie, tug ré fé nveara an piart as teacé, 7 ná faib pí leat com láioir a'r bí pí indé. Nuair a connaic ré com lag í, do ómuio ré leat-taoib uaité, 7 do leos ré d'a leat teacé amac ar an bpoirt. Le n-a linn rin do buail ré buille d'a cleit uirri. Do bí uain aise an tarina buille do beit buailte aise uirri, rari ar fpoir léi tuitim irteac ra bfairrige—7 ir í bí go lag ana-bfainneac as imteacé.

O'fan ré 'n-a fearam ann-ran, go faib ré deimniúteac ná tiucfaó an piart a tuilleaó an lá ran. Ann-ran o'iompuis ré amac, 7 do gairi ré na córhoirde do bí as ceangal na mná óise, 7 tuidairt ré léi toul abaille. O'iompuis ré féin i otreó a capall, 7 nuair a connaic pí as imteacé é tuidairt pí leir gan imteacé uaiti, 7 toul i n-éimfeacé léi féin 7 le n-a hačair abaille, i gcómair na hoirde, le heagla go scoimeátofaó doin-niú amáiréac é gan teacé.

"Ó ní maíao abaille i n-aon cor lib," a tuidairt an gairsióeac, as éirge do léim ó'n otalam, 7 as toul ar óiom a capall; do tug ré a ađair ar an gcnoc air, 7 ar go bpiac leir, go oáinis ré go cúirt na n-áac. Cuir ré a capall irteac i rtábla, 7 do buin ré de féin a culaio airm 7 eudais. Cuir ré uime na reana-eudaisge a bíoó i gcómnurde air, 7 do cómair ré leir abaille na ba.

Do bí ré ana-déigeanac nuair a táinis an máisirtir abaille an oirde rin. Do bí ocup a oótain ar Séasgan, tar éir an lae, 7 é as feiteam leir, cun a fuipéir a tuidairt do. Óiom an máisirtir ar cúirairde an lae innrint do Séasgan, ar an obair a dein an gairsióeac, 7 ar an gcuma sur épioir ré an piart tar ceann ingine an iúg.

"Éirt do beul," arfa Séasgan; "ir cuma liom-ra mar geall ar do gairsióis ná ar t'ingeanaca píste, acé tabáin

dam mo fúipéar—7 táim-pe ag tabairt fupáilín duit gan beit cóm déirdeanac don oirde eile uaim. Fuair Seágan a fúipéar 7 éuair pé a córla.

Ar maidin amáireac, nuair do bí na ba cñúirte, rḡaoil Seágan amac iad, 7 reo 'n-a dñair an máigirtir ag iarrair é bpeit ag feuchaint ar cat an lae rin. Má ir ead, beagán torad tús Seágan air, ac̃t a ba a cōmāint leir, 7 nuair a fuair pé an máigirtir imtīg̃te, do rḡaoil pé irteac ra cōill arir iad. D'imtīg̃ pé air go dtí cñirt na n-ac̃ac. Cñir pé air culair airim 7 eudais na reana-mñā, 7 fuair an t-eac caol bán a bí aici. Do bí an t-eac 7 an culair airim ar don dat amāin, 7 do bí an t-eac ran cōm mear a'r go mbeurpad rí ar an rḡaoit a bí joimpe agur ní beurpad an ḡaoit a bí 'n-a dñair uirru.

Ḥreab Seágan i n-áirde ar an eac, 7 níor b'é a dearmad a cleit a bpeit leir mar ba ḡnāc. Tús pé a aḡair ar an ḡnoc arir, 7 ar go brác leir go n-deaḡad pé go dtí an cuan. Nuair a cōnnac na daoine go leir a bí bailīg̃te mōr-cīmceall an éuain é, do faoileadar sup uaine ó'n raogal eile é. D'fōrḡluigeadar capán tñiōta irteac do, cūn sup deaḡair pé go dtí an bean ós a bí ceangailte do'n cñann.

Cōm luac a'r do fearaim pé 'n-a fiaḡnuire, o'feuc rí ar ḡac don pīoc de, 7 b'fada i n-don cōr sup aitin rí é; níor aitin go dtí go bpeacair rí an cleit: 7 níor leos rí pīoc uirru. D'fīarruig̃ pé dī cat do bí deunta ar an rliḡe aici sup ceangluigead ann-ran í. Táinig rí i tōrac a rḡeil, 7 d'innir rí do é tñio rīor; 7 duḡairt rí sup táinig ḡairḡideac inoé, 7 ḡairḡideac ac̃ruḡad inoé, a dein í cōraint ar an bpéirt; 7 go maib ríil aici mara dtiucpad doinne aca ran inoiú go n-deunpad pé rin í cōraint.

"Deunpad mé mo dt̃ceall duit," ar' an ḡairḡideac, "mara dtiucpad doinne eile."

"D'féoiri go bfuileann tú cor̃ta," ar' ire, "agur tar anuar doo' capall 7 ceangail do'n cñann ran tal̃ é, 7 leos do ceann im' uet, mar ir fada fōr go dtiucpad an piart."

Do táinig 7 dein pé mar a duḡairt rí leir. Do leos pé a ceann 'n-a huēt 7 do leos pé air tuicim 'n-a dñda-cōrlad. Nuair a fāmluig̃ an bean ós go maib pé tuicite 'n-a cōrlad, do tōs rí ruar an hata d'á ceann, 7 do cōnnac rí an dā loā do bí buinte ar a ceann joime

rin aici. D'aimriḡ rí a deimhear arís, 7 do buin rí an tríoimh ad loca ar, 7 do cuip cúice i gcoimead é.

Nuair a b' an aimriḡ ruar cún na péirte do teact, do ḡlaodais an bean ós ar an nḡairḡideac. D'éiríḡ ré 'n-a fúide do b'heib; 7 mar ná raiḡ an p'iarḡ abalta ar teact com láirí 7 do t'isead an dá lá roimhe rin, do d'iríḡ ré ar fúibail ríor 7 ruar ar an t'iríḡ, ar fead leat-uairé a' clois. Fé d'eiríad connaic fé aḡ teact i, go mall m'itapair, 7 d'iompuis fé leat-taoib uairte. Do rḡaoil fé tairir amac i ar an t'iríḡ, 7 a beul ar leatad, aḡ iarrair d'ul go t'í an bean ós cún i r'ugad irteac 'n-a c'raor. Táinḡ an ḡairḡideac iorí i an 7 f'airḡse, 7 do buail fé i le n-a cleit—7 do buail—7 do buail: cún ḡur mairé fé i. D'aimriḡ fé a clairdeam, a b' ar r'ilead leir, 7 do bain fé an ceann do'n péirt; do rḡoilt fé t'irí riar i, ó m'ineal go heiríabal [eapball]; do buail re buille eile c'iorḡa t'irí n-a lár, 7 d'fás fé ann-ran i 'na cúis cuir.

Nuair a b' an méirí rin deunta aḡ an nḡairḡideac, do ḡeáirí fé na ceuda do b' aḡ ceangal na m'íá óise, 7 t'ubairt fé léi d'ul abailte. Sar a raiḡ uain aici labairt do b' fé ar d'rom a c'pail. Le n-a linn rin do líon na daoine go léir 'n-a coinnib irteac ar a t'iríḡ, cún beirte air, do bíodar com buirdeac ran de. Ar go b'rac leir, nuair a connaic fé aḡ deunam air iad, 7 le m'ire 7 meir-neamlaet a c'pail do c'aitíadar an ait f'oríalt do, d'á leónta féin, cún ḡur rḡuair fé t'iríota amac.

D'imtíḡ Seáḡan de d'ruim an c'noic ar a r'adairc, 7 níor f'ár puinn féirí fé c'orair a c'pail, cún go t'áinḡ fé go cúirt na n-aetac. Do cuip fé a c'pail ar r'tábla, d'at'raíḡ a cuir eudais, mar a d'eiríad i gcomnuirde, 7 do comáin fé leir abailte a ba. Nuair táinḡ fé abailte, ní b'ruairí fé p'roc le n-ite d'n máirírt'hear mar ná raiḡ don toirad m'ór aici air. D'fan fé ann-ran go r'oisinneac, o'rac, go t'í go raiḡ fé d'eirídeanac go mair inr an oirde, 7 ḡur táinḡ an máirírt'ir abailte. Do b' an t-at'ar go léir air rin, 7 do luiré fé ar innrint do Seáḡan go raiḡ inḡean an r'is r'ábálta na t'irí lá.

"Cuma liom cia aca, tá nó ná fuil," arsa Seáḡan, "aet tabair dam mo f'uiréar, 7 ir m'iríto dam é f'áḡail."

"An amlaró ná f'uiríur f'ór é?" adubairt an máirírt'ir.

"Ní b'ruairí, go d'eimín," adubairt Seáḡan, "aḡur ir ait an bean t'ise atá aḡat ná deunfad don ruo aet pé ruo ir mair léi féinḡ."

"Ní'l leigear aghainn uirthi, a Sheághan," arsa an máigirtir. Fuair an máigirtir a fuipéar do, o'it ré é, 7 éuaró ré a córlaó.

Ar maidin amáireac nuair éirigh Seághan, bí an máigirtir 'n-a fuide noimip, mar do bí deitnear mói air cun beic ar an gceuto duine as tigh an righ cun adanó a deunam do'n rinnai óis. O'iméigh ré ó Sheághan, 7 do comáin Seághan na ba leir. Do rgaoil ré irteac ra coill iao, 7 éuaró ré go dtí a cúirt. Cuimil ré a capail, 7 do glan, 7 tug ré biaó dóib um tráctóna. Comáin ré abaille a ba air, 7 do bí an máigirtir noimip:

"S ead! an bfuil gac don nro pábálta aghat, a Sheághan?" ar' eirean.

"Tá na ba pábálta agham," arsa Seághan.

"Ó rin iao a deirim," ar' an máigirtir, "asur anoir, a Sheághan, teunam ort irteac go bpaíaró mé do fuipéar duit."

Ar maidin amáireac nuair éirigh Seághan dúbairt an máigirtir leir: "Anoir, a Sheághan, caiteirí dul i n-éinfeact liom inoiú, mar tá gairm rgoile curta amac as an righ ar gac don duine o'a bfuil 'n-a rugeact cun teact go dtí a cúirt, 7 pé gairtídeac do pábáil a ingean ar an bpéirt, geóbaíó ré an ingean le pópaó 7 beiró ana-óinéar ann."

"Am bmaíarí féin ná raíao, 7 nac gáó liom é," arsa Seághan, "ir gátaíaise liom go mói aipe tabairt dom' gno péimis."

"A! cuirpeam na ba i n-ait pábálta," ar' an máigirtir

"Cuirpeao-ra féin i n-ait pábálta iao," arsa Seághan, "mar tiúbpaíó mé aipe dóib." Do b'éigean do'n máigirtir imteact, 7 Seághan págaínt ann-ran. Comáin Seághan leir a ba, 7 do cuir pé irteac i scoill na n-atac iao. Do éuaró ré go dtí a cúirt air, 7 o'feuc pé i noiaíó a capail 7 i noiaíó na cúirte, cun gur táimis an tráctóna air. Comáin pé leir a ba, 7 tug abaille iao, 7 do bí an máigirtir tagaíte noimip.

"Ir maic an buacail tu, a Sheághan," ar' an máigirtir.

"Sin puo ná deuppaó an máigirtnear," arsa Seághan "act gur b'ole an buacail mé—7 ir meara í féin go mói 'ná mé."

"Ir cuma duit cad abpaínn pí rin," ar' an máigirtir, "ná tóg puinn cómaíra do éaint ban."

"Tógpaíó mé, go deimín," dúbairt Seághan: "An

amhlaidh naé marb an cómartha oclap do beir ar úine, 7 ná fagaó ré doim-níó le n' ite uata?"

"Tá an ceart astat," dubhairt an máigirtir.

"Tá an ceart i gcómhuidé astat-ra," dubhairt Seághan, "nác luat a cáinn [atá] tu astatite, nó ar faih ana-óinéar astat inoiú."

"Ní faih," dubhairt an máigirtir, "mar níor táinig an gairgidéac do marb an piart i n-aon óor."

"An amhlaidh nár táinig?" dubhairt Seághan.

"Níor táinig," ar' an máigirtir, "acé do táinig reóó gairgidéac, 7 dubhairt aac doinne aca sup b'é féin do marb an piart, 7 dubhairt an óig-bean naé doinne aca do marb i."

"Tiucfaid ré fóp," ar'ra Seághan.

"I' uóca go uciucfaid ré amáiréac," ar' an máigirtir.

"Tabair dam mo fupéar, mar tá oclap oim," ar'ra Seághan, "ní'l na gairgidéig astat deunam aon buadapra dam." Do fupair 7 do cuaid ré a éolad.

Ar maidin amáiréac do bí an máigirtir iméigé nuair éirig Seághan, 7 ní bfuair ré aon breicfeart ó'n máigirtreap 7 do cómain ré leir a ba 7 do rgaoil ré irteac ra coill iad. Cuaid ré go uci cúirt na n-aéac, 7 o'feuc ré i moiré a capall. Ní bfuair ré aon biaó beiréte ra cúirt o'feupad ré ite 7 b'éigin do panamaint 'n-a éporgaó go noeagaid ré abailé i' t-oióce, 7 éun sup táinig an máigirtir.

"A Seághan," ar' an máigirtir, "do táinig an gairgidéac inoiú."

"Cé an gairgidéac?" dubhairt Seághan.

"An gairgidéac a marb an piart," dubhairt an máigirtir.

"Cuma liom cia 'ca, táinig nó nár táinig," dubhairt Seághan, "7 ba cuma leat-ra leir dá mbeaó oclap oim; dá mbeiteá ó'n otaca ro aréir gan doim-níó ite, mar atáim-re, ní deunfad gairgidéig aon buadairt uirt."

"Ó, ro, ro," dubhairt an máigirtir, "caó 'n-a éaob nár cúirir iacaint [o'fiacaid] uirri biaó tabairt uirt."

"Do cúirinn-re iacaint uirri é," ar'ra Seághan, "7 do cúirinn i gár i sup cuma ói caó deunfad biaó na beata acé le h-urraim uirt-re, a máigirtir." Fupair Seághan a fupéar ann-ran, ó'n máigirtir, pic mine coirce.

"Cá bfuil mo breicfeart ba ceart dam fágail ar maidin inoiú?" dubhairt Seághan.

"Ar noó' ní feupá i ite anoir," ar' an máigirtir.

“Feudair mé go maí,” arsa Seághan. “Do fuair pé an píc eile 7 t’it pé í.”

Níor aithis Seághan éiríse go dtí ceann tamaill mhóir do’n mairtin amáiread, 7 do bí na ba d’á gcomáint amad as an máigirtir hoimír.

“Cá fuair leir na ba ran?” tubhairt Seághan.

“Táim d’á gcuir go dtí páirc an d’á gceata,” ar’ an máigirtir.

“Cao’ na taob é rin?” arsa Seághan.

“Mar tá ingean an fuig le pórad iníú, leir an ngair-gíreac do marb an piart,” ar’ an máigirtir, “7 caiteir t’ú dul go dtí an dínear i n-éirfeacht liom, pé olc maí leat é.”

“Ní’l don bhrós oim,” tubhairt Seághan, “7 do beirteir as fearaí an mo cora; ir péir d’am fanamaint ra baile uata.”

“Pé fuo a deunfair do cora ná do ceann,” ar’ an máigirtir, “caiteir dul go dtí an pórad, mar tá oirgeo ran beann asam oir gur maí liom do éion do’n dínear a beir asat.”

“Muiré! fuao-ra ann, má ir ead,” arsa Seághan, “b’éirir go n-iorrainn béile maí ann.”

Cuirteadar na ba i mball fábáil, 7 do comáin an beirt leó go dtí cúirt an fuig. Do bí gac don áit tímceall na cúirte clúmhúighe as daoimib. D’imíis an máigirtir irteac go dtí an cúirt. Do hiompaisgead Seághan irteac i dteannta na ndaoine mbocht. Do táinig miar feóla don na ndaoine mbocht. Do tarraigeadar ó céile í; ní bfuair Seághan píc di. Táinig cana leanna cúca, 7 do d’oir-teadar a leat d’á baint d’á céile. Nuair a connaic Seághan an obair ghránna dea d’á deunam do tarraic pé cúise a éleir 7 do luir pé ar gabáil oirca. Do bíodar go léir as fuí uair com mear a’r d’feudadar é, 7 do gluair an liúg 7 an gól an fuair an baill, mar do bí Seághan d’á dtear-gairt com tiug ir do éirgead pé fuar leó an fuair na paitce.

Do connaic an bean óg é, amad trío an bpuinneóis, 7 do liúg pí ar a haíair bheir ar fear na cleirce 7 é tabhairt irteac, go maib d’abac mór aici ná gur b’é fuo an gair-gíreac a trío an piart tar a ceann.

“Éirt,” adubhairt an t-atair, “7 bíod ciall asat.

“Ó fuo é an ciall atá uaim,” tubhairt an ingean, “mar ir é fuo do fábáil m’anam. Ní pórrao-ra an fear

atá ceapaithe aḡat-ra dām ḡo bḡác, ḡo ḡciúḡpaíḡ ḡíḡ
irṡeác é ḡiúḡ aḡ ṡḡaíll oḡm, ḡ ḡeunḡaíḡ mé amaác cūn 'úḡ
ḡṡoile ḡup b'íúḡ [b'é ḡiúḡ] é an ḡear ḡuaíḡ i ḡconntaḡaíḡ
a anama ḡéin cūn m'anam-ra ḡábáíl."

"Aíḡiú, a inḡean ó," aḡ' an ṡ-aṡaíḡ, "éíṡ ḡo ḡeul, ḡ
ná b'í aḡ caint maḡ ḡin ḡan áíall. Ní ṡiúḡpaḡ-na irṡeác
an ṡṡaṡaíḡe ḡuine ḡin ṡá aḡ leaṡ-ḡuile; ḡo máḡeóḡaḡ ḡé
leaṡ a ḡḡuíl irṡiḡ aḡainn leíḡ an ḡcleíṡ atá aḡe."

"Má ir eaḡ," aḡḡa inḡean an ḡiḡ, "ḡaḡaíḡ mé ḡéin
amaác ḡ iapḡḡaíḡ mé irṡeác é"—le n-a linn ḡin ḡ'éíḡiḡ
ḡí 'n-a ḡuíoḡe cūn ḡul amaác.

"ḡeíḡ uíḡḡi ḡin," ḡuḡaíḡ an ṡ-aṡaíḡ, "ṡá ḡí aḡ a
meaḡaíḡ; ḡ náṡ móḡ an náíḡe é oḡ cómaíḡ an ḡaíḡḡiḡiḡ
onóḡaíḡ ḡin ann-ḡan"—b'é ḡin an ḡaíḡḡiḡeác aḡuḡaíḡ
ḡup b'é ḡéin a máíḡḡ an ḡiaṡṡ ḡo ḡaíḡ inḡean an ḡiḡ le
ḡóḡaḡ leíḡ.

"Nílim aḡ ḡuile i n-aon cóḡ," ḡuḡaíḡ inḡean an ḡiḡ,
"ná aḡ mo meaḡaíḡ; ṡuḡaíḡ cūḡam irṡeác é, ḡ cuíḡḡeaḡ-
ra i n-úmaí ḡaoíḡ ḡup b'é ḡiúḡ an ḡear ceapṡ." ḡuḡaíḡ
cuíḡ ḡo cómaíḡiḡ an ḡiḡ é ṡaḡaíḡ irṡeác, ḡeúṡaint caḡ é
an cómaíḡṡa b'í aicí aḡi.

"Caḡ é an cómaíḡṡa atá aḡi aḡat?" ḡuḡaíḡ an ḡiḡ.

"Ní inneóḡaíḡ mé ḡ'ḡear ná ḡo ḡean cóíḡṡe é," aḡ' íḡe,
cūn ḡo ḡciúḡpaíḡ ḡíḡ im' láṡaíḡ é. Nuaiḡ a ḡeíḡ ḡé ann-
ḡan 'n'úḡ láṡaíḡ ṡaíḡbeánḡaíḡ mé ḡaoíḡ an cómaíḡṡa, ḡ
aíṡneoḡaíḡ ḡíḡ ḡo léíḡ ann-ḡan é."

"ḡo b'éíḡin Seáḡan a ṡaḡaíḡ irṡeác. Nuaiḡ a ṡáinḡ ḡé
'n-a ḡḡiaḡḡuie ḡo ṡaḡḡaíḡ inḡean an ḡiḡ amaác na ṡḡí loca
ḡḡuaíḡe, ḡ ḡo ḡlaóḡaíḡ ḡí aḡ a h-aṡaíḡ. ḡo ḡein ḡí anonn
aḡ Seáḡan, ḡ ḡo ḡain ḡí ḡe an cáibín haṡa ḡo b'í aḡi. ḡo
ṡaíḡbeán ḡí na ṡḡí ḡḡuíḡ a b'í i nḡḡuaíḡ a éinn ḡoíḡ ḡo léíḡ.
ḡo ḡiḡ ḡí aḡ na ṡḡí loca, ḡ ḡo cuíḡ ḡí ḡaṡ ceann aca irṡeác
i n-a ionaḡ ḡéin aḡíḡ. ḡíompḡiḡ ḡí amaác aḡ a ḡaíḡ ṡim-
ceall uíḡḡi :

"Sin é an ḡear a ḡábáíl míḡe," aḡ' íḡe, "ḡ ní'l ḡé ḡa
ḡoḡan mac ḡiḡ ná ḡuḡaíḡe ḡóḡḡaḡ aṡṡ é. Aḡup éíḡiḡ-ḡe
aḡaile," aḡuḡaíḡ ḡí leíḡ an óḡánaṡ b'í aḡ ḡeíṡeam cūn é
ḡóḡaḡ léi, "maḡ ir ḡaḡa uaim-ḡe ḡo ḡíḡ-ḡe nuaiḡ a ḡábáíl
ḡé ḡeo m'anam ḡam." ḡo caíṡeaḡ an ḡoḡḡ amaác an
ṡ-óḡánaṡ ḡo, ḡ ḡo b'éíḡin ḡó ḡéin ḡ ḡá muiḡḡṡiḡ ḡul aḡaile.

Ann-ḡan, ḡíompḡiḡ an ḡean óḡ anonn aḡ Seáḡan, ḡ
ḡuḡaíḡ ḡí: "Íḡ ṡḡa an ḡear ṡaḡ aon ḡear eile a ḡóḡḡaḡ-
ḡa, má ḡóḡann ṡú mé."

"Ní pórfair," dúbhairt Seághan; "mar caiteagad-^{ra} eudac éigin róghanta do chúir oim féinigh rair a bpórfad."

"Bí d'a chúir oir féinigh, nuair a beam [béidmíro] pórtad," ar' an óig-bean.

"Tiúbraid-^{ra} cuige eudac," ar' an ius.

"Ó na bac é," dúbhairt Seághan, "tabair uair a' éluig dam, 7 geóbdair mé mo chúir eudaigh féinigh."

"Geóbdair an uair a' éluig, 7 fáilte," dúbhairt an ius 7 a cómhairliúge.

"Ní leogfad-^{ra} ar mo raðarc tu, má ir féidir liom é, go bráic air," ar' an bean óig le Seághan, "tá eudac ár n-óbtain iréig agaimn."

"Tiúbraid mé mo lám 7 m'focal duit," ar' Seághan léi, "ná béid mé don nómat ní ra fia ná an méir aimpire dúbairt."

Do b'éigin dóib Seághan leogaint uata chúir riúdal, in' an deiread, 7 d'iméig pé. Sair a raib an uair a' éluig caite do connaic an ius 7 na móir-uairle a bí 'n-a cúileactain an gairgídeac cutaigh ceann-dána 7 an capall ba gile 'ná an eala, 7 é ag teact do úruim an gleanna pé n-a ndéin. Do bí imteact an gairgídeag com tpeun go geirtead an talam pé féin 7 pé n-a capall, ar fead móraín rliúge 'n-a timceall. Níor gair pé bótar ná capán act trí gac don áit b'acarnaiúge ná a céile, go dtí go dtáinig pé go dtí an cúirt; níor fan pé le teact go dtí an geata amáin, act teact do léim irteac do úruim na bpalaíde a bí ag coraint na cúirte. Sin é nuair do bí an t-actar 7 an mórdáil ar an ius nuair a connaic pé é! mar d'aitin pé ar a imteact go breacair pé ceana é ag tpoir na péirte.

D'iméig Seághan irteac, 7 do ius pé ar lám ar an mnaoi óig, 7 dúbhairt "cionnar do tainnim [caitnigim] anoir leat."

"Do tainnir com maic liom," ar' ire, "nuair a b'ir amuis ar an bpaitce ag gabáil doo' éleir ar an bacais, mar do bí fiór agam go maic go raib an gairge ionnat."

"Do pórad í féinigh 7 Seághan ar an látar rin; agus le hiongnad 7 le hátar do cuair an feirmeoir do rár abailte ag triall ar an mnaoi d'a innrint oi cad é an raðar doðaire bó bí aici. Ní raib puinn aimpire gur mótuig Seághan a feana-máigirtir iméigte uair, 7 do cúir fiór air, mar ba maic leir comaoine éigin a chúir air. Do bí leat nioúact an ius faeta [fáéta] ag Seághan, mar ir

eólaic daoib, 7 do tug ré d'a feana-máigirtir a feirim féin is raor an faio a mairfead ré, 7 tuidairt ré leir go raib ré a' cur do coingeachall air san puinn bío do taidairt d'a mnaoi go bráic, mar sup b'ole an t-ionad do buacail aimirne do beic aici.

D'fan an cuileacá ann-ran i b'ocair a céile go ceann reachtmaine as ike 7 as ol ar pórad Seágan 7 ingine an rúg. Ann-ran tuidairt Seágan le n-a mnaoi teacá i n-éinfeacá leir go tici a cúirt féin—b'i rin cúirt na n-atac.

Do mairfeadar ann-ran go cúmpórtac i tceannta a céile, ar fead ruim mair bliadanta sup cuimnis Seágan ar a mácar d'fás ré 'n-a diair padó, 7 ar an lá sup comáin rí amac é leir an upuil cun leogaint do mairfeacáint nó báir d'fásail. D'iarra ré cead ar a mnaoi é leogaint abail, as iarrair a mácar, 7 do fuair. Cuir ré air an élaio air 7 eudais a bí air an lá pór ré. Táinis ré i n-airde ar a capall glégeal, 7 níor dein don rtao sup táinis ré go tici an Cuapán. Bí an bócinín ann, acá ní raib a mácar ná na gabair roimir, 7 do táinis iongnad móir air cáir gabadar, nó cad é an éiric do rúg iad ó fás ré iad. Do cuair ré go tici na comairrain ba comairraige do'n bócinín, 7 níor aicín doinne aca é, bí ré com h-áiruirte rin, as an imteacá neam-choitcionnta bí ré. D'fiarruis ré díob cáir raib an treana-bean a bí i mboán an cuapain ruim mair bliadanta ó roin. Dubradair leir sup caillead an bean boct a bí i tigin an Cuapain padó raib, 7 sup fás rí móran airgic 'n-a diair pé áit sup raib rí é.

"Do caillead an ead?" arra Seágan.

"Do caillead," ar' iad-ran.

"Ba cuma liom cáir raib a cur airgic dá mbead rí féin 'n-a beairt roimam," arra Seágan. Le n-a linn rin d'iompuis ré a capall tar n-air, 7 ní feadar doinne céir b'é féin, acá go breacadair as rilead deór é. Cuair Seágan tar n-air abail, ann-ran, go cúirt na n-atac, 7 do mair ré féin 7 a bean i gcúirt na n-atac go cúmpórtac i tceannta a céile, i scaiteam an cur eile d'a raogal, 7 a gelann 'n-a ndiair.

CRÍOC.

NOTES.

Page 1, line 4. In Munster they say *an ainm* for *an t-ainm*, because *ainm* was originally a neuter noun. Line 6, *ná*, the sense of this *ná* is = "namely," "viz.," it appears to have exactly the same meaning as *eadon* (the sign .i.) in the literary language. Line 7, *peana-mnaoi* = *pean-mnaoi*; after monosyllabic prefixes the Munsterman inserts a short *a*, as *peana-bean*, *ana-buaidóirt*, *pora-mór*. Line 9, *maí gíúll*, an uncommon dialectic form, seldom used for *maí gheall* = on account of. Line 14, *taḡaó* = *tiḡeáó*, used to come. Line 23, *ba mó aici*, etc. = she thought more of *móirín* than of them. Line 28, *ar fíuáig* = *ar fíuáó*. The Munstermen delight in the unaspirated *ḡ* ending. Line 29, *rop* = to thrust forcibly, to stab down, to poke, etc. Line 30, *inra coirne* = *in ra[n]* *gcoirne*, but *ar an gcoirne* in the next line; aspiration, not eclipsis, is generally used after *in ran* in these stories. *Do éilínnaíḡeasair ari* = they put the lid on it. Line 32, *leáta* = *leáḡta* = melted; *leis pé é* = he melted it (in Munster); *leóḡaó é* = I will melt it, *i.e.*, *leáḡaó*. Line 36, *leir an ḡabair* = *leir na ḡabairib*. I think that *leir na ḡabair* = "with the goats" would now be said in almost every part of Ireland by all speakers not under book influence. Line 39, *veirb'éraada*, often pronounced *veirféraada* = *pl.* of *veirb'íur*.

Page 2, line 1, *ní feasaraḡair* = we don't know. This useful word is in the most common use in Munster and is declined thus: *ní feasair* = I don't know; *ní feasaraḡair* = you don't know; *ní feasair pé*, *ní feasaraḡair*, *ní feasaraḡair*, *ní feasaraḡair*. Line 2, *ó éanaib* = a good while ago. Line 3, *ruó* = *ruó*, *i.e.*, there she is (*i.e.*, see her go) out in search of her mother. Line 6, *car ḡaib rí* = where did she go. *ḡo neam-mbalb* = right out, without reserve. Line 8, *lóḡóireáct*, crying aloud, lamenting, a common word in Munster. Line 13, *íuḡte* = put to death, cruelly treated. Line 14, *i noireáó bárra* or *vála* = at last. Line 16, *vearrao*, here = "doubt"; the *m* is generally aspirated in Munster. Line 19, *pé* = *rá* or *raoi*. Line 21, *ná ḡo vtaḡaó* = *naó vtiḡeáó*. Line 25, *ná* = "namely," "*i.e.*," "viz.," ".i." Line 26, *ana-ḡreab* = *an-ḡreab*, or *ain-ḡreap*. Line 27, *ná veanraó* = *naó vneanraó*. Line 29, *teunam oirt* = come along. I cannot analyse *teunam*; it is often used without the *oirt*, and is then more emphatic; it is pronounced like *tí-an-um*. Line 34, *ḡo noeaḡasair* = *ḡo noeaáasair* = till they went. Line 32, *ar pé tuarraoal* = for whatever wages; *pé* = *cibé*. Line 38, *cailín luata ḡ lačann* = a girl to lift the ashes and look after the ducks. Line 42, *comáin móirín léi* = Moreen went off. *Comáin* seems to be a dialectic form of *tiomáin*, which is also used in Munster, though pronounced *tomáin*.

Page 3, line 4, *féirig* = Munster form of *féin*. Line 6, *an áit ḡur ḡḡaraḡair* = *an áit ar ḡḡaraḡair* = "the place where they parted." This use of *ḡo* is very common in Munster; see line 13: *an áit ḡo mbéiró pé* = *an áit a mbéiró pé* = the place where he will be; *an tiḡ ḡo raḡair-re* = the house where you were. Line 19, *túáille* = a towel. Line 31, *anóaiḡ* = "surely," "indeed," pronounced like *undēh*, with the accent on the second syllable. Line 41, *ar veirir* = *an noearrair*, *vo veirnar* = *vo rinnear*, *i.e.*, did you do? I did.

Page 4, line 6, *roimip*, Munster form of *roime*=before him. Line 11, *béim*=bérò tú. Line 25, *go bpiác*, a common form of *go bpiác*=for ever. Line 29, *ran* is used in Munster for *put*=before. Line 43, *cao na taob*=“why,” a very common word in Munster pronounced generally like “canataéb.”

Page 5, line 12, *níl don fétóm ašam ar*=I have no desire, care, mind, etc., for it. Compare the Americanism, I have no use for it. *fétóm* is generally pronounced something like “fine.” Line 13, *i bperóil[τ] a šnóča fén*=attending his own business; *i bperóil an tige*=attending to the house. Line 18; *veaprómadair* or *veaprómadair pé*=he will forget. Line 33, *mar dubairt leat*=as I told you. *Dubairt* is a Munster form of *dubair*, as *éonnac* is of *éonnacair*=I saw. Line 41, *γ oo cúir móirín cóim maic*=and so Moreen did. *čarraig* or *čarraigis rí* is the Munster form for *čarraigis rí*, she drew. The Munster infinitive is *oo čarraig*.

Page 6, line 5, *cúir oíot an bóčar*=“hurry away,” *lit.*, “put the road off you.” Line 11, *šamluigeadar*=They thought, imagined. Line 18, *veitneap*=*veirip*, “haste.” (*veirip* is not much, if at all, used in Munster). Line 20, *ní raib don pášar aige ar čeačt ruar léi*=“there was no getting up with her,” *lit.*, “he had no getting of a coming up with her” Line 22, *ba šairipio an máill uirip é mar bí toša na cópiac aici* *čuirge*=it was short the delay was on her (coming home), for she had every facility [*lit.*, a choice of good means] for it [*i.e.*, for getting home quickly]. Line 29, *ná veašair*=*nac noečair*. Line 37, *šiobutacán* or *šiobtacán*=a ragged thing. Line 38, *o'érigeadar oí*=they left her alone then; *lit.*, “they rose off her.” Line 39, *oigeanca* or *oiašanta*=“obstinate,” that cannot be coaxed or convinced.

Page 7, line 4, *cúic' fén*=*čucic' fén*; in Munster *cúšam* *čúšat* *γ* *čúic* are used for *čušam*, *čušat*, *čucic*. Line 18, *bóša leačá*=rainbow, a common word in Munster. Line 19, *um-umpi*=“about her,” a curious reduplicated Munster form of *umpi*. They also use the form *um-umpa* “about them,” but never say *um-umam*, or *um-ume*. Line 26, *capaite*, the past participle of *ceap*, in Connacht *ceapčá*, but the Munstermen delight in lengthening the past participle of certain verbs after the analogy of verbs ending in *uig*; most Connachtmen wrongly pronounce *beannuigčte*, *imčigčte*, etc., as *banny*, *imhy*, but Munstermen correctly as *bannihy*, *imhihy*; they fall into error however in pronouncing such words as *ceapčá*, *cap-a-hy*, *tuicčte*=*thit-ā-hy*, etc.

Page 8, line 2, *níor put ran [rin] leir*=that did not succeed with him; line 7, *bean go piúnieóšair an bpiós ro í*=“a woman whom this shoe will fit; this curious word seems to be a corruption of a verb *oipeamnaig*, formed from *oipeamnac* [pronounced of course *oipúnac*] “fitting;” thus they say in Munster *an ipeúnóig na bpióša ran tu*=will those boots fit you? *tá an šneupúite úo go maic čun bpióige čur i n-ipeúnč oo úine*, that shoemaker is a good fitter; *tá an bpiós ana-piúnac* [evidently *ana-oipeamnac*] *oí*=the boot fits her well. *oo piúnaiš [o'ipeamnaiš] an bpiós é*=the boot fitted him; *tá an bpiós piúnac [oipeamnac?]* *oó*=the boot fits him. *Ir veacair an trámčac ran a piúnú [o'ipeamnušao?]* *oo'n piúnč*=it is hard to fit the handle to the spade; in Connacht *foir* or *oir* is used for “fit,” *o'foir pé oó*, “it fitted him,” but in parts of Munster these words have the meaning “he wanted it.” Line 15, *čaitlip é inonú no piám*=“if ever you lost [fun] you lost it to-day.” Line 24, *go neam-čuarpeamac* or, *neam-čuarimeac*=carelessly; *oo ruar mé ar go neam-čuarpeamac é*=I got it [news etc.] from him without his suspecting it, he unsuspectingly told me. Probably the word in the text is really *neam-čurpamac* from *čurpam*=“carelessly,” and the word in the second sentence *neam-čuarimeac*=“unsuspiciously,” from *čuarim*. Line 27, *šairip pšoirle*, a word that often occurs in stories all over Ireland, apparently “a proclamation to gather the people together.” Line 31, *oo čurail*=“to try.” Line 39, *ar an nošuc*

50 *naib rí=ar an gcuma a naib rí*=in the appearance she was in; *oimé*="appearance" is very common in Munster and is a dialect form of *oiead*.

Page 9, line 3, *an piontaróe cair rin*, explained by the narrator *cat ruaríac anacuríac a beaó ag rágaíl báir do'n ocuip no oioe-fláinte*. *Siontaróe* or *piontaróe leinb*=a pining sickly child. *Siontaróe* is applied to anything half dead and alive. Line 9, *clabairé cair*, much the same as the above, or as it was explained *muo [muo] ruaríac gan maítear ip eáó piontaróe agur clabairé, muo boet ar an gcuma gcéanna*. *Clabairé*, however, is applied to man or beast—there is a verbal noun formed from it—*táim cháróte ag an bpáirte rin ag clabairéad o mairín oim*, i.e., complaining, restless, moaning. Line 10, *pleannc*=a blow. Line 25, *noimip na rtpoinréipig=noim na rtpainréipio*="before the strangers." Line 26, *oo par*="instantly." *par* is a very common word in Munster. When placed before an adjective it qualifies it in the sense of "rather" or "somewhat," *tá ré par oiréa, par mliip*, etc., "it is rather dark, rather sweet," etc. As a noun it is applied to time and space, *naíao-ra par do'n rtpige leat*="I'll go a part of the way with you"; *bíor par ag obairí ann*=I was a while working there. It is also used in a curious sense of exemption, as *bíóo oo par agao an tuipir ro*=you may go free, not be punished this time. Can this be the English word "pass" here? Line 28, *foramóir=for-móir*, "very many"—*na gcailínroé óga* is conversational for the literary form *na gcailín óg*. Line 43, *tánn tú*, like *taoin tú* is a Munster form of *tá tu*.

Page 10, line 2, *tá an-átar oim ar an gcuma go mbéir rocáir ríor*="I am very glad as to how comfortably you will be settled (or settled down) in life." *ar an gcuma* has *marí gcaill*, understood before it. *Socáir ríor* conveys the idea of a permanent home. Line 11, *oimnígíteac*=certain. Line 24, *cuinge*, better *cunne*, here=expectation; *cunne* or *comne* properly means an appointment; *óineasaoir [pinneasaoir] cunne bualaó um a céite inr an gcarraig*=they made an appointment to meet in Carrick; *oo óim ré cunne liom bualaó uime*=he made an appointment with me to meet me. Hence the word has a secondary meaning of expectation; *oo carao oim gan cunne é*=he met me unexpectedly; *oo carao mé air gan cunne liom*=I met him—he did not expect to meet me. *ní naib don cunne agam go naib an oiméar ollam pan am pan*=I had no idea or expectation that the dinner was ready at that time. *ní naib don cunne agam leat anoet*=I had no idea you'd come to-night. Line 27, *an gabáil céanna éarais 7 marcuigeadta*=the same style of dress and description of horse. Line 28, *b'in é an uair=ba fin é an uair*=that was the hour; *ba fin* is never said. Line 35, *boit oo bliadóin*="nearly the whole of a year." This is a very curious word, and is used in two forms, *i bpoit* and *i mboit*. *tá ré i mboit oo beit criochnuigte*="it is all but finished." *tá na púcairí i bpoit oo beit beiréte=tá na púcairí beag-nae bhuirte*. *tá na muca i bpoit oo beit naíam*. *an fada go mbéir an leabó bliadóin? ní fada, tá ré i bpoit oo beit bliadóin*, i.e., *gcaill le bliadóin*.

Page 11, line 2, *parcáil*=strolling, walking in a leisurly manner; *tá ré ag parcáil ríor ruar epio an gciptin*=he's walking up and down the kitchen. Line 5, *foiuíao to put to death*; *bheab rí*=she bribed. Line 21, *baodaé, Munster form of buíoeac*, "thankful."

Page 12, line 1, *oo óeasaoir=oo óineasaoir, oo pinneasaoir*. Line 9, *gcaill leir*=all but, very nearly. Line 11, *pan na páirige* probably for *feao na páirige*=along the sea; *pan [feao] na h-adann* along the river; *na páirceanna pan [feao] an dótarí*=the fields beside the road. Line 17, *i n-anáite an traotair*=a common expression in Munster, meaning panting and excited; *anáite* [anfa a storm is pronounced like this] a shock, *raotair*=difficulty in breathing, *lit.*, labour. Line 21, *parill na gcóiróite*, a cliff in

the vicinity of the story teller; *faill* "a cliff" is pronounced in Cork like the English word "file," and the *gen.* is *na foite*. Line 29, *tionóir*=accident. Line 43, *ar nóin*=*ar nód*, "surely," *ar nód* is not often used in South Cork, *ar nódin* is the common word; *maia*=*muna*.

Page 13, line 1, *as iomáint*=playing hurley. Line 12, *rpeauiúiríde*, better, *rpeauiúiríde*, ravings; *bí r. air, pead na h-oiríde*=he was raving all night; *ro rtop na r. óe*=the raving left him. Line 23, *a bhealláin*=you idiot. Line 35, *ro cuaid, com maic*=and he did go.

Page 14, line 25, *na foite gen.* of *an faill* "the cliff." Line 27, *óirbír*, pronounced *óirbír* the usual *dat.* of *óirbír*. Line 38, *ni bead ré coríta go bíad ro móirín*="Moreen used never to be tired."

na tri léimteacla.

Page 15, line 5, *tríur leandairíde recte tríur leand*; *óirbír* pronounced *óirbír*=*óirbír*. Line 12, *mar gur móir leir*, etc.=they thought it great the amount of family he had; *tá muirín móir air*=he has a big family; *muirín* originally meant "weight," hence the preposition *air* instead of *as*; a family is a weight on a man. Line 22, *maireadairí*, in Connacht *maireadairí*, *inf.* of *mair* to live. Line 29, *a conac* or *a c'nac* *ran ort*, means something like "more of that to you."

Page 16, line 4, *mo ghrádaín m'áran*=an expression of endearment. Line 22, *a veiréann tu*=*an abhann tu*, seems to be always said in Munster. Line 34, *mo c'pírin*; I have no idea what this means, nor could I find out; the only meaning I know for *c'pírin* is a crutch. *Abhann* "corn" is pronounced *áruar*, as *mairíal* is *mairíal*. etc.; *róro* is *rórt* in Connacht.

Page 17, line 19, *a buiréanaic*, or perhaps *a maonac*, a term of endearment; *a buiréanaic* and *a buiréanaicín* are occasionally heard too; line 24, *ro n'niú é*=*ro n'niú é*, i.e., he looked well at him. Line 32, *cion* is common in Munster in the sense of "share," it also means "love." Line 35, *óiríú ré ar beic*=he proceeded to be. Line 38, *it'píur*=*íorramáoir*, we would eat.

Page 18, line 9, *tógaodar uíoc-iontaoirí ar*=they conceived a mistrust of it. Line 17, *a tócair*=to wind it up, *past part.* *tócairíte*=wound, *past tense* *ro tócairídear* I, wound, *fut.* *tócairíreó[é]ao*=I will wind, *inf.* *ro tócair*, to wind. Line 34, *a maib u'a nuaic aic u'a págal*="all the trouble she was taking with them."

Page 19, line 1, *pánac*=in vain. Line 10, *gur veallmaicítead léi*, etc.=she thought it likely that he was tired; *veallmaicítead*=like, *veallmaic*=likeness. Line 14, *blúipe*=piece, morsel. Line 17, *potom*=noise. Line 20, *coéal*=the enchanted cup or cowl worn by mermaids, etc. Line 28, *go bpuileann tu*=*go bpuil tu*. Line 34, *taína=uaia*, "second." Line 41, *an cúinne go maib rí*, etc.=the corner where she was in hiding from (*literally on*) them.

Page 20, line 9, *cló*=shape, form; *ir t-oiríde*=*ran oiríde*. Line 21, *ro óirígeadar ar énaic*=they started crackling. Line 26, *raire go bíad*="he forever," "Oh shame!" Line 29, *bí an lá buairte leó*=the day had dawned for them. Line 22, *raíar* or *raíar*=kind, sort. Line 23, *an taláin*, *gen.* of *an taláin* in Munster. In Connacht it is *fem.* *na taláina* or *na taláin* pronounced *na taláina* (see note on page 16, line 34).

Page 21, line 1, *ceánabán móna*=bog cotton. Line 6, *reó* or *reóo*=a quantity; *bí reó uoaine ann*, *bí reó muc as an aonac*, etc.; *go reóis*=greatly. Line 10, *rúair*="a lean-to," a hut formed by resting stakes against a wall or a rock and covering them with thatch. Line 11, *bheac-cóill*=a wild wood of scattered trees, "*chann ann ro 7 chann ann rúo*." Line 27, *tá an na manairíar 7 tá ar na manairíar*=

the day after the next, and the day after that again; ní féadfaid mé *out ann amáireac*, ná amaraíomar, ná amairinnir = I shall not be able to go there to-morrow, nor the day after, nor the day after that again. Line 32, *tuíte* = Munster for *tuíte*, fallen (see note on page 7, line 26). Line 37, *toiligh ré éirge rin* = he consented to that. Line 32, *iontaoib* = trust, confidence.

Page 22, line 2, *áobair do'n tpreit* = proceeds of the chase. Line 16, *n-údaic báir* = at the point of death; *údaic* literally means "will" or "testament." Line 34, *a leicéirí seo a mhic, 7c.* This is not very translatable, but the meaning is plain—"so and so, son, says she," or "such a thing, son, says she."

Page 23, Line 1, *tu*; in Connacht it would be *tu*. Line 11, *baatalac* = hut, said to mean literally the form or bed a sow makes before farrowing; *baatalac cruaisce*, a badly made rick; *baatalac tige* = a tumble-down house. Line 17, *ar* (in Connacht also) for the classical *or*. Line 21, *ráirait* = walking up and down. Line 28, *bunóc, fem., gen. na bunóice*, a new-born child up to about three weeks old. Line 43, *rróir ré* = he reached; *bheir veitnir* = extra haste; *toirg* = on account of.

Page 24, line 3, *gan meum* = without sign of life; *níl don meum ann*; *tá meum beas éisín fóir ann*. Line 26, *as ropad* = putting [lighted] wisps to it.

Page 25, line 20, *rmúamán* = charred remains; *rmuim* = dust (O'Reilly). *bladám* = blaze up. Line 23, observe Munster lengthening of *tríob-lóiróite* for *tríoblóiríob*. Line 34, *n-eapnam ari* = wanting to him.

Page 26, line 6, *záireatad* or *záireitead* = merry, joyous. Line 9, *airce*, perhaps for *an feirce* = condition, circumstance. Line 28, *ari cinn* = by the (hair?) of the head; it is doubtful what *ceur* means. *Do rus ré ari dá ceur cinn ari* is also said.

Page 27, line 11, *ó túr veiréad* = *ó túr go veiréad*.

Page 28, line 6, *rtíer* = cares-of-the-world. Line 7, *sub-luadair na bliadna* = "the depth of winter;" it seems to literally mean "the black rushes of the year." Line 12, *éin a scúiríte* = to milk them. Line 17, *veallnam* = likeness, likelihood. Line 24, *gallán* = a pillar stone. Line 26, *toirg an tneáda* = on account of the snow. Line 35, *ari a baircín-íob* = on his tip toes.

Page 29, line 13, *urput* = tongs. Line 20, *do féroe*, Munster for *do féroed*.

Page 30, line 2, *go h-anatamait* = excitedly. Line 14, *a laog* = an expression of endearment. Line 29, *um an utaca ro* = by this time.

Page 31, line 1, *rtáidair* = a comic word for a winding blow or swinging stroke. Line 26, *do éanag* = *do éainis mé*, as *do éannac* = *do éannac mé*, or *subairt* = *subairt mé*.

Page 32, line 20, *lámáirad mé tú* = I'll shoot you. Line 23, *ruaimin* = little "form," i.e., bench. Line 25, *rróiréamant* = to reach. Line 28, *ari a éromair* = in a stooping posture. Line 30, *pleirt* = dead weight, dead body. Line 41, *poll creacaitcead* = the hole left after the removal of a piece of buried bog-wood.

Page 33, line 6, *go neórad tú* = *go n-inneórad* or *n-innreórad tú*. Line 25, *ná go neórad ré* = *nac innreórad ré*.

Page 34, line 19, *maeodad* = *maibóad* or *maibóad* = would kill.

Page 35, line 11, *tóc* or *tómac* = rooting, as a pig does with its snout, etc. Line 20, *zac ne r ead* = "an impertinent rejoinder," or word and word about. Line 24, *port* = bank. Line 39, *go bheun díob féin* = "disgusted at themselves," an expressive idiom.

Page 36, line 5, *ari t'ionntaoib* = trusting to you. Line 37, *go reóis* = abundantly. Line 12, *rtíer amac do seir* = off with you in a trice. Line 17, one would expect *níor feadair ré*. Line 19, *cinn*, Munster for

cinn; Munstermen delight in lengthening the *i*. *rab*=a pet lamb. Line 31, *má* *geóðainn*=*vá* *brágar*. *n*, "if I were to get." *má* is sometimes used in these stories where *vá* or *vá* would be used in Connacht. Line 35, *an mó béile*=how many meals. *An mó*, or "*i mó*,"=*cia méir*, is universal in Munster.

Page 37, line 1, *rupairte*=*roipir*, "easy." Line 27, *an ceann ba* *deallmaiztise*=the most likely looking one. Line 28, *rmuc*=piece. Line 32=*taicnpib leat*=*taicneócaib leat*= "will please you."

Page 38, line 39, *riot*= "noise," not in common use, nearly confined to stories. *roimam*=sound. Line 42, *na ttrí mbeann*=of the three horns.

Page 39, line 1, *ppreatairín*=wretch. Line 2, *as cúmangar* *am* *m'abaloimín*=encroaching on my orchard. Line 10, *iomaparzáil* *colgánta*=a furious wrestling. Line 22, *léimreacht*=prancing, exultation. Line 31, *má* *caillreá*=*vá* *scailtreá*. Line 39, *saó* *san* *rcotaib*=an untrimmed gad or rod, without the thorns removed; *rsacaim*, or *rsocaim*=I prune or lop. Line 42, *raeta pleurza oim*=in danger of bursting.

Page 40, line 18, *a áraetaire*=you little monster. Line 23, *an t-aoir*=an aoir.

Page 41, line 8, *ana-áirte*=*an-áirte*, great courage. Line 13, *mo coimeá* or *coimeá* *beata* is a common expression in Irish folklore, and it does not seem to mean more than "my life." Line 31, *sur* *b'olc* *an* *oiot*, etc.=it was ill the mistress deserved that he should bring them to her. Line 32, *raeta*=got.

Page 42, line 7, *'na colg-íearam*=standing up as straight as a sword. Line 19, *ó* *taob* *taob*=*ó* *taoib* *so* *taob*. Line 20, *léimrúg*=*léimrúg*. Line 31, *vo* *léim* *ar* *a* *coip*=of a leap with all his might (*lit.*, out of his body). Line 38, *tagairte*=come, *p.p.* of *rig*. *Barrao*=to clinch (as a nail).

Page 43, line 14, *tioppac*=wantonness of play and high spirits. Line 30, *am* *pógnam*=well, suitably. Line 33, *tánas*=*táinig mé*. Line 34, *níor* *teos*, etc.=*níor* *leis* *rí* *uim*=she never let on, pretended.

Page 44, line 23, *ppavalaic*=applied to a big unwieldy thing. Line 26, *cnórac* or *cnuarac*=clustering, gathering. Line 28, *caotúmlaict*=here means "opportunity." Line 36, *oimrúg* *ré* *am*=*oimrúg* *ré* *leir*, "he went off." Both *am* and *leir* are used with *imrúg* in Munster.

Page 45, line 5, *clatacaib*, *dat. pl.* of *claire*, "a ditch." Line 6, *leatair* *na* *trága*=*le* *h-air* *na* *trága*, "beside the shore." Line 8, *cúiteac*=mad, furious. Line 14, *am* *nómat*=*am* *móim*, in a minute. Line 18, *vo* *toim* *am*=as the result of casting lots. Line 32, *teos*=*leis*.

Page 46, line 28, *toirg* *na* *h-oibne*=on account of the work. Line 32, *reanr*=the English word "chance." Line 36, *balcairíre*=clothes, garments. Line 43, *toim*, here=*áire*, *beann*, *ruim*, *meap*.

Page 47, line 10, *vabac*=doubt. Line 28, *vo* *vein* *ré* *ceann* *am* *asáir*=he went right forward. Line 38, *deallmaizteann* *tú*=you appear like. Line 39, *capall* takes here a *fem. rel. pron.*: in Donegal *capall* means a mare, and *gearmán*, a horse.

Page 48, line 12, *as* *comruige*=*as* *comruig*, "moving." Line 25, *oimrúg* *ré* *féin* *oim* *a* *capall*=he turned towards where his horse was.

Page 49, line 1, *rupáiteam*=a warning, an order.

Page 50, line 14, *as* *riteaó* *leir*=hanging beside or behind him. Line 26, *vá* *leonta* *féin*= "of their own accord." I do not know what *leonta* here is. Line 33, *so* *roiginneac*=*roigineac*, "patient."

Page 51, line 6, *adán* *vo* *veanam* *vo* *veine*=a Munster expression meaning "to do something to show how much one regards a person." I do not know what *adán* can be. Line 2, *ir* *gátairige* *tiom*=I think it more pressing, more necessary; *gátair* is the noun.

POCLOIRÍN

- Δέδμηαδ = rough, contrary, Διμηιρό.
 Δόδανό = expression of regard or esteem, p. 51.
 Δουαίξ = surely, indeed.
 Διρτε = φειρτε = condition, state.
 Δητάμιαλ (ξο) = excitedly.
 Δηάτταίρε = a (little) monster.
 Δρ το έιονη = over your head (Δρ for ορ).
 Βάμηα (ι νυειμεαδ βάμηα) = at last.
 Βαοθάδ = βυιθέαδ, thankful.
 Βατάλαδ = hut, house, etc., p. 23.
 Βαμιαιγιθ (Δη α β.) = on tip-toe.
 Βαμηαδ = to clinch (nails, etc.)
 Βαίλταίρε = clother
 Βλαδαν = blaze up.
 Βλίμε = piece, scrap.
 Βοζα λεαδ = rainbow.
 Βορτ = the most of, nearly all. See note, p. 10
 Βμεαδ = to bribe.
 Βμεατλάν = awkward person, foolish man.
 Βμεαδ-έοιτλ = a straggling wood.
 Βμειρ = addition.
 Βυιθέαδαδ = an expression of endearment.
 Βυνόα = a young infant.
 Βαοέμιαδατ = opportunity, p. 44.
 Βεαδαβάν = bog cotton.
 Βιον = part, portion.
 Βιρεάν = a basket.
 Βλαδαιμε = a whining, miserable thing.
 Βλατάδαιβ = *dat. plur.* of βλαίρε, "a ditch."
 Βλίμνυαίξ = to cover over.
 Βομάιν = τιομάιν, drive, go.
 Βονάδ, in the phrase α έονάδ παν ομτ = more of that to you.
 Βοκαλ = cowl.
 Βμυρίν = (?) p. 16.
 Βρομαρτα (Δη αδ) = in a stooping attitude.
 Βράιρε = κοράιρε, courage.
 Βρύθδ = milking.
 Βμεαδαιτσαδ (πολλ) = hole from which a bog tree has been dug

Cuinge=coinne=expectation. See note, p. 10.

Cúmanḡar (ḡ)=encroaching.

Cúiteac=mad, furious.

Cuiteacṫa=cuiteacṫa, company.

Ṫadac=doubt (*English*).

Ṫeallmaṫ=likeness, appearance.

Ṫeallmuḡṫeac=likely, like.

Ṫeallmuḡ=to appear, seem like.

Ṫearmao=doubt; *usually*=forgetfulness.

Ṫeṫnear=haste.

Ṫiḡeanta=steadfast, firm in purpose.

Ṫiḡṫ aiṫ=proceed to.

Ṫíol=reward, recompense, requital.

Ṫóṫanaac=fully satisfied, possessing enough.

Ṫmuṫ=Ṫmeac, appearance, figure; ai an Ṫmuṫ ḡo=so that.

Ṫuac=trouble.

Ṫuḡuacaiṫ na bliaṫna=the depth of winter.

Earmaṫ=want.

ṫacṫa=*past part.* of ṫaḡ, "found."

ṫalarṫe=ballarṫ, walls.

ṫaṫe ḡo bṫac=an exclamation, "oh fie"! "oh beware."

ṫan=ṫeac an? along or beside.

ṫeaoaiṫ=a defective verb used negatively and interrogatively="know."

See note, p. 2.

ṫérṫm=need, use, desire.

ṫerṫl=attending to, care of.

ṫole=genitive of ṫall, a cliff.

ṫorṫmór=ṫor-mór, very many.

ṫoṫrom=noise.

ṫóḡnaṫ (ai ṫ)=in good condition, good, well, answerable.

ṫuráṫeaiṫ=an order, a warning.

ṫuairmín=a little form or bench.

ṫuairṫe=ṫorur, easy.

ṫallán=a pillar stone.

ṫáṫmaac=ṫábṫmaac=pressing, necessary.

ṫaiṫm-ṫḡoile=a proclamation (to assemble, etc).

ṫeall leṫ=almost.

ṫíll, dialectic for ṫeall; mai ḡ. aiṫ=on account of it.

ṫioblaacán=a ragged thing.

ṫiḡṫe=put to death, badly treated.

ṫiṫḡac=to treat badly, do to death.

ṫiṫiṫ=to look closely at.

ṫontaorṫ=confidence, trust.

ṫao' or ṫaoḡ=a term of endearment, literally "calf."

ṫeacṫa=ṫeacṫa, melted.

λεᾶταιρ=le h-air, beside.

λεόντα, in οἱ ἄ τεόντα πέιν=of their own accord.

λεος=leis and λεας, let, lay, put down; λεος οἶτ, pretend.

λέιμπεᾶτ=leimniz, prancing, leaping.

λεῖτ, or α-λεῖτ, in the phrase ζαῖ 'λεῖτ=come here.

λόζοιπεᾶτ=crying, lamenting.

μαιπεᾶτταῖντ=inf. of μαῖμ "live."

μανηριμαρ=the day after to-morrow.

μαιννιμρ=the second day after to-morrow.

μέαμ=a sign of life.

'μό or αν μό=how many.

νά="namely," "videlicet," "i.e."

νεαμ-μβαλβ=plainly, openly, right out (of language).

νεαμ-ευαμμεαδ=unsuspectingly.

'νιύδ, for νφιύδ=to look at, inspect.

νόιν, used with αμ=αμ νοόιζ, sure! surely!

νόματ=moment, minute.

παρ=rather, somewhat, a while, a bit; οο παρ, instantly See note on p. 9.

πέ=cibé, whatever.

πλειρτ=a dead weight or dead body.

πλεανντ=a blow.

πορτ=a bank or brink.

ράτράιτ=walking up and down.

Ραβ=a pet lamb.

ριτ, in the phrase νίομ μιτ πέ τερ=succeed.

ριύναιζ=to fit. See note on p. 5.

Ρορ=thrust down, stab, etc.

Ρυοαμπε=ρυομπε, a knight.

Σαῶαρ or ραζαρ=kind, sort.

Σαρ=ρut, before.

Σαμλτιζ=think, imagine.

Seanρ=chance, (*English*).

Seó or ρεόó=abundance, quantity.

Seoiz, in the adverbial phrase, ζο ρεόιζ=plentifully, abundantly.

Σγοτ=to lop, to prune.

Σζαίτρ=a lean-to hut.

Σζυμ=a notch, nick, gap.

Σιοτ=noise. (Not a common word.)

Σιοντάρβε=a miserable half dead thing.

Σοπαῶ=putting lighted wisps to.

Spneαταρπιν=little wretch.

Spαοαλαδ=unwieldly lump.

Speáμυιόροε=ravings.

Εμοιρ=to reach; inf., ρμοιρεαμταῖντ.

Στμαβιαμαρ (comic)=a winding blow, a "lounder."

στειν=worldly care, anxiety.

στραταίη=a tall ragged fellow.

ταρμαίε=ταρμαίνε, pull, draw; *inf.*, ταρμαε.

ταρνα=ταρνα, second.

ταγαίε=arrived, come; *past part.*, of τῆς.

τευνάμ=come on, come along.

τιονόρς=an accident.

τιορρεό=playfulness, high spirits.

τιγίη=a little house.

τοιρς, with a *genitive*=on account of.

τοίλις=to consent.

τοδαμαίε=to wind (yarn, etc.)

τομαό=attention, heed (on p. 46).

τόε=grubbing, rooting.

τρεό=path, way, road.

τριάι=to try.

um-umπί=about her.

υρρυλ=a tongs.

PRINTED BY
SEALY, BRYERS AND WALKER,
MIDDLE ABBEY STREET,
DUBLIN.

14.7.79
PB
1201
G22
1900

Gaelic League, Dublin.
Oireachtas
Imtheachta

PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY
